

Σ ΧΗΝ ΓΑ ΝΕ Ψ ΜΕΙ
ΝΑΝΣ ΠΑΝΥΑΝ
ΓΑΝΣ ΣΚΑΥΑΝ
ΓΑΝ ΨΙΚΜΗΝ ΖΝΑ

ΕΙΨΑΝΝΣ ΠΕΝΤΑ
ΧΕΙΝ ΜΨΑΝ ΜΕΙ
ΣΥΙΚΜΕΙΝ ΑΝΕΤ

ΔΑΠΙΣ ΨΥΚΑΝ
ΔΑΝΣ ΓΑΝ ΨΑΝ

ΔΑΝΣΙΣ: ΚΑΒΕΙ
ΣΑΕΙ ΨΑΝ ΨΥΚΑΝ

ΜΗΝ ΔΑΚΑΝ ΚΑ
ΝΑΝ: ΦΑΜ ΜΕΙΨ

ΥΕΙ ΤΥΔΑΙΕΣ:

Σ ΔΙΣΑΔΑΝ ΠΕΨΧΗ
ΔΑΔΑΓΑΓΑΝ ΔΑΝ

ΤΗΜΑ: ΝΑΝ ΗΝ
ΚΟΝ ΜΑΝ ΔΑΝ ΨΥ

ΚΙΝΑΣ ΓΑΝ Δ: ΤΗΝ
ΨΥΚΑΝ ΣΕΨΙΝΣ

ΜΙΨΑΝΑΣ:
ΑΝΣΣΚΑΥΑΝΣ

ΓΑΝ ΨΙΚΜΗΝ ΖΝΑ
ΨΥΑΝΣ ΨΕΙΜΑΝ

ΚΕΝΣΝΣΑΝ ΑΓΙΓΙ

ΑΙΜ ΜΑΝ ΓΑΔΑΝ ΗΝΣ

ΚΕΝ ΨΥΑΝ: ΓΑΝ ΗΝ

ΚΑΜΑΝ ΨΑΝ ΔΕΙΣΝ

ΥΑΛΨΥΙ ΖΕΔΑΝ ΠΙΑΝ:

ΔΑΔΑΥΤΑΙ ΨΑΙ ΓΑ

ΣΥΝΣΙΟΚΜΗΑΙ: ΨΥ

ΕΙΝΣ: ΔΑΙΣΣΙΝΣΑΝ

ΣΤΥΔΑΝ ΔΕΙΝ ΠΙΝ

ΔΑΔΑΝ ΠΕΣΑΝΑ

ΜΑΔΑΝ ΠΑΚΑ ΓΑΨΑΝ

ΑΝ ΔΑΚΑΝ ΨΥΕΙ

ΠΑΝ ΔΕΙΝ ΠΑΝ ΠΑΚΙ

ΑΝ ΠΚΑΝ ΔΕΙ ΔΑΝ Μ

ΝΕΑΝ ΤΥΣ: ΚΟΝ ΨΑ

ΤΙΩ ΗΑΝ ΔΕΙ: ΙΝΩΝ

ΨΙΣ ΓΑΝΣ ΚΕΚΣΥΙ

ΣΑΝ ΔΕΙ ΜΙΚΑΝ Ψ

ΠΕΣ ΨΑΨΑΝΣΚΑ

ΜΙΑΔΕΙ ΨΑΝΑΣ:

ΑΙΝ ΠΚΥΜΑΝ ΜΑΔ

ΠΡΑΨΑΔΑΝ ΜΙΣΤ:

ΜΙΨΑΤΕΙΝ ΠΑΚΥΙ

ΣΑΝ ΔΑΝΣΥΑΚΕ ΚΑ

ΜΙΔΕΑΙ: ΑΥΓΑΝ

ΣΥΑΔΑΝ ΔΕ ΨΥΚΙΑ

PIYXΦKAIΔIE: AI
TUMKAKEXNIGAKKAI
MIAIIXXNITPAKAI
KANATEINHAIS:

Α ΕΚΟΝΦΑΝΦΥΙΝΥΑ
ΤΥΥΑΙΚΠΑΝΔΑΝΣ
ΗΚΑΙΗ: ΓΑΗΗΥΣΧΥ
ΠΥΝΓΑΗΥΠΑΔΑΙΚΗ
ΔΑΙΝΦΑΚΤΗΠΟΝΓΑ
ΔΑΝΣ: ΣΥΑΣΥΕΓΑ
ΔΥΚΨΑΝΦΑΚΜΙΤΥ
ΗΠΗΑΝΔΑΝΕ:

Ι ΨΙΥΗΑΝΝΕΣΙΔΥΕΙ
ΓΥΣΔΑΠΠΕΙΝΜΕΚΙ
ΔΑ: ΓΑΗΜΙΣΣΑΔΕ
ΔΕΑΡΑΕΤΨΑΜΜΗ
ΚΑΔΥΑΚΑΓΑΥΑΝΣ
ΓΑΝΔΑΜΓΑΗΑΗΑΤ
ΥΡΗΝΣ ΑΓΑΡΑΕΤΑ
ΕΚΑΥΑΝΚΗΤΕΓΑΗ
ΕΚΑΓΙΣΤΥΕΙΗΙΣΑΗ
ΜΙΝΣ: ΓΑΗΡΚΑΤΙ
ΒΑΝΑΣΙΝΨΥΤΕΙΣΗ
ΓΑΝΨΙΗΑΝΓΑΔΑ
ΔΥΥΑΙΚΨΑΙΝΑ:

Σ ΥΑΕΙΝΙΓΑΛΑΗ
ΠΕΙΝΑΨΗΑΝΝΕΣ
ΔΙΑΝΙΔΑΜΑΙΥΙ
ΔΕΓΕΙΓΑΝΔΕ

ΕΚΑΨΕΙΗΑΝΔΕΙ
ΚΑΗΤΕΥΙΤΥΔΕ
ΕΚΑΙΝΕΙΝ ΤΥΗ

ΗΙΖΕΙΡΙΑΠΣΑ
ΠΑΤΕΑΔΥΝΣΑ
ΠΕΙΝΑΙ: ΙΝΗ
ΨΙΣΕΚΗΤΑΔΑ
ΠΗΣΑΔΙΣΕΙΨΥΨΑ

Α ΨΨΗΝΙΚΗΝΨΑΤΗ
ΙΖΥΙΣΔΑΠΠΓΑΙΨ
ΣΑΔΕΚΑΚΗΙΣΓΑΓΓΑ
ΔΑ: ΣΥΗΝΨΥΖΑΝΣ
ΙΣΤΨΙΖΕΙΠΚΗΙΗ
ΥΑΚΨΣΕΙΑΝΔΑ
ΥΑΝΣ: ΑΝΔΚΗΝ
ΔΑΠΣΚΑΠΔΑΚΗΠ

ΣΚΥΗΙΣΙΣ: ΣΑΗ
ΨΗΝΙΖΥΙΣΔΑΠ
ΠΕΙΨΗΑΝΗΙΗ
ΥΕΙΗΑΜΜΑ:
Κ ΕΚΑΚΗΣΗΑΝΗΠ

I M P R I M A T U R

Fr. Dom. Buttaoni S. P. A. Magister.

Antonius Piatti Arch. Trapez. Viensagerens.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ

Λεχθεῖσα ἐν τοῖς τοῦ ἀγίου βαπτιστοῦ Ἰωάννου,
 φαρμουθίῃ καὶ ἰνδικλῆνος ἐκ περὶ τῆς γενομένης
 ὁμονοίας τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ κατὰ τοῦ
 δυσφήμου Νεστορίου. (1)

Τὸς εὐσεβεῖρα συντετραμμένους καὶ τῶν θείων δογμάτων ἀκρι-
 βῆ καὶ τελορνευμένην ἔχοντας γνώσιν, γῆν θελήσιν ὁ προφήτης ὀνο-
 μάξει λέγων καὶ ἔσεσθε ὑμεῖς γῆ θελητὴ, λέγει κύριος παντο-
 κράτωρ· καὶ μακαριοῦσιν ὑμᾶς πάντα τὰ ἔθνη· γῆν θελητὴν εἶναι
 φησὶν ἡν γονιμοποιᾷ καὶ εὐκαρπον, καὶ καρπῶν ἡμερῶν μίστρα καὶ
 τροφὸν τοιαύτη δὲ πᾶσα ἐστὶ θεοφιλὴς καὶ ὁσία ψυχὴ, γεωργὸν
 ὥσπερ τινα καὶ σπορέα παντὸς ἀγαθοῦ τὸν τῶν ὅλων σωτῆρα λα-
 βούσα Χριστὸν, ὃς καὶ ἱερῶν ἡμῖν δογμάτων ἐναστράπτει τὴν
 γνώσιν· ἀλλ' ὁ πάντων ἔχθρὸς, τοῦτ' ἐστὶν ὁ σατανᾶς, ἐγείρει κατὰ
 καιροὺς τοὺς ἐπισπεύροντας τῇ σίτῃ τὰ ποιητὰ ζιζάνια· πλὴν καὶ
 ἀνθήσωσιν, ἀποκείρονται ἐς τὴν οὐρανὸν καθαρόν τὸ χωρίον· Ἐκβέβλη-
 ται ἰοῖνιν ἀπὸ πάσης ἐκκλησίας ὁ ἀσεβὴς Νεστόριος τὸ πικρὸν ἀλη-
 θῶς τοῦ διαβόλου ζιζάνιον, καὶ ὁμογνωμονοῦσι λοιπὸν οἱ κατὰ πᾶ-
 σαν ὅτιες ἵναι οἰκουμένην θεοσεβέσται οἱ ἐπίσκοποι ἵναι ὀρθὴν καὶ μίαν
 ὁμολογήσαντες πίστιν· συνήφθησαν τοῖνυν ταῖς παρ' ἡμῖν ἐκκλη-
 σίαις, μᾶλλον δὲ κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, καὶ αἱ οὖσαι κα-
 τὰ τὴν ἀνατολὴν ὡμολόγησαν γὰρ οἱ θεοσεβέστατοι τῶν ἐκείσε
 ἐπίσκοποι τὴν ὀρθὴν καὶ ἀβίβηλον πίστιν· οἷα δὲ γέγραφε πρὸς
 με ὁ θεοσεβέστατος καὶ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος τῆς Ἀντιοχείας
 Ἰωάννης, οἷα δὲ καὶ πρὸς αὐτὸν ἀνέγραψα, ἀκούσεσθε σὺν θεῷ.

(1) Sequens Cyrilli fragmentum extat hinc tamtomodo in consiliis ephesinis
 editionibus, puta in illa Mansi T. V. col. 289. Nunc eadem graecus textus ex
 duobus antiquis vaticanis bibliothecae codicibus prodit.

568450

πράξεισι τῶν ἁγίων ἀποστόλων γεγραμμένον, τοῦ δὲ πλεόνους
τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία.

Ἐκ τοῦ προσωποποιητικοῦ πρὸς Ἀλιζανδρεῖς.

Εἰ γὰρ κίερανται αἱ δύο φύσεις εἰς μίαν μίαν, ἑτεροού-
σαι τυγχάνουσαι, οὐδ' ὑποτίερα σώζεσθαι, ἀλλ' ἀμφοτέραι συγ-
χυθεῖσαι ἠφανίσθησαν.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου.

* Καὶ λείπειαι ὁ ναὸς ἐν τῷ καιρῷ τῆς τριμήρου ταφῆς βου-
λομένου αὐτοῦ, καὶ πάλιν ἀνέσθηνεν αὐτὸν καὶ ἠνάθη αὐτῷ ἀρ-
ρήτων καὶ ἀφράστον λόγον, οὐ κεκραμένος ἐν αὐτῷ ἡ ἀποσεισαρ-
καμένος, ἀλλὰ ὑποσώζων ἐν ταυτῷ τῶν ἑτεροουσίαν ἀσύγχυτον
τὴν ιδιότητα.

Ἐκ τῶν κατὰ κεφάλαιον σχολίων.

Θεὸς γὰρ ὢν κατὰ φύσιν ὁ λόγος, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων
γεγόνεν, εὐρέθη δὲ καὶ σχήματι ὡς ἄνθρωπος, ἵνα ὑπάρχων εἷς,
ἐν ταυτῷ νοῦται τὸ συναμφοτέρον, οὔτε ψιλὸς ἄνθρωπος, οὔτε
μὴν ἀνθρωπώτερος δίχως καὶ σαρκὸς λόγος. (1)

(1) Confer decimum et capitulis a nec editis de incarnatione.

πος, ὅηλον ὅτι μέλα σαρκὸς καὶ ἐν τόποις ἐστὶ καὶ πόλιν ἰδίαν ἰσχυρῆναι λέγεται.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ

ἐν τῷ περὶ τῆς θυματρὸς τοῦ ἱερέως.

Τίς γὰρ ἂν οὐκ ἐξέστη θάνατον βλέπων πλεονεκτούμενον, καὶ οὐχὶ θείαν τινα καὶ ἄρρητον δόξαν τὴν πλεονεκτοῦσαν ὁρῶν, ὅσον ἔκκεν εἰπεῖν εἰς αἰσθήσιν τὴν ὁμμάτων; ἀλλ' ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς ἀθροῶπων δηλαδὴ κατ' οὐδὲν τὸ παράσπαν ἡμῶν διαφέροντα, κατὰ γὰρ τὸ ὁρώμενον, εἰς τὴν τῆς σαρκὸς ἀδοξίαν τί καὶ φύσιν.

Ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς πρὸς Ἑβραίους
ἐπιστολῆς. (1)

Καὶ οὐ δεῖ φαμὶν ἀνάχυσιν ὥσπερ τινα συμβῆναι περὶ τὰς φύσεις, ὡς μεταστῆναι μὲν τὴν τοῦ λόγου φύσιν εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου τυχόν· ἀλλ' οὐδὲ αὐτὴν ἀνθρωπίνην εἰς τὴν αὐτοῦ νοουμένης δὲ μᾶλλον καὶ ὑπαρχούσης ἐκατέρως ἐν τῷ τῆς ἰδίας φύσεως ὅρῳ, πεισράχθαι φαμὶν τὴν ἔνωσιν, ἰνοκῆσαντος τοῦ λόγου σωματικῶς τῷ ἐκ παρθένου καῷ.

Ἐκ τῆς αὐτῆς ἑρμηνείας.

Ὅρα τοίνυν καὶ ἐν δυσὶ τοῖς χειμάροισι τὸν ἕνα Χριστὸν, τοῦτέστι θεὸν ἐνανθρωπηκότα, καὶ ἀποθνήσκοντα μὲν σαρκικῶς ὑπὲρ ἀμαρτίας, ἵνα τῷ βασισμῷ τοῦ ἰδίου αἵματος ὅλην ἀγάσῃ τὴν ἐκκλησίαν, μεμενηκότα δὲ πάλιν ἀπαθῇ θεϊκῶς.

Ἐκ τοῦ β' τόμου τῆς αὐτῆς ἑρμηνείας.

Ἀποδιστάντες γὰρ ἀλλήλων τὰς δύο φύσεις καὶ ἀναμέρους ἡμῖν ἱκατέραν ἀσυναφῆ θετέρα δεικνύντες, ἐν μόνοις προσώποις φασὶ γενέσθαι τὴν ἔνωσιν καὶ ὡς ἐν γὰρ ψιλῇ συνανίσει καὶ ταυτοβουλία καὶ θελημάτων ῥωπαῖς, κατ' ἐκείνῳ σου τὸ ἐν ταῖς

(1) Sequentia fragmenta ex codice vaticano pervetere sumpti, in quo est opus graecum Leontii contra Nestorium et Eutychetem, latine tantummodo in antiquis Canisii lectionibus editum, sed graece postea a me divulgandum. Placeat interius his graecis fragmentis Cyrilli opera augere.

καὶ καθίκετο μὲν ἐν ταῖς τῶ κόσμῳ, δύναμιν μὲν ἔχων τὴν αὐτῷ πεπωδιστάτην, κατακρύπτων δ' οὖν ὅμως τῆς ἰδίας φύσεως ἀξίωμα ταῖς ἀνθρωπίναις σμικροπρεπείαις, καὶ τῇ τῆς σαρκὸς περιβολῇ· κενώσεως γὰρ ἦν καιρὸς, καὶ τῆς τοῦ δούλου μορφῆς τὸ κελ' ἡμᾶς εἰδεῖτο μυστήριον, ἵνα καὶ τὸν τίμιον ὑπὲρ ἡμῶν ὑπομείνῃ σπαιρὸν, καὶ τῷ θανάτῳ τῆς ἰδίας σαρκὸς τῶν ἀπάντων κτείνῃ θάνατον· ἀναγκαῖα τοιγαροῦν ἡ κένωσις, καὶ ὁ τῆς ἀδοξίας καιρὸς τῆς διὰ τὴν σάρκα· καὶ ἦν διὰ τοῦτο παρὰ πολλοῖς ἀσυμφανὲς τὸ μυστήριον.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

Εἶτα πῶς ἐτι νοηθεῖν ἀν καλὰ γε τὸν εἰκότα λογισμὸν φυσικὸν ἐν ἡμῖν ἢ τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ φαῦλον, καὶ οὐχὶ δὴ μάλλον ἐθελοῦσιον καὶ ἐν προαιρέσει τῇ ἐκάστου κείμενον; εἴπειρ οὕσης μᾶς τῆς ἀνθρώπου φύσεως, καὶ ἕνα κατὰ παντὸς τοῦ γένους ἐχούσης ὅρον, οἱ μὲν εἰσὶν ἀγαθοὶ τὴν ἔξιν, πονηροὶ δὲ ἕτεροι· διαφέρειν δὲ οὐδαμῶς ἡ ἀνθρώπου φύσις ὡς πρὸς ἰδίους ὁράται λόγους, οὐδὲ μαχομένην ἔχει τοῖς ἐαυτῆς ἰδιώμασι ἢ καὶ κατασκευῇ.

Τοῦ αὐτοῦ.

Πάλιν δὲ οἰκίαν ὁμολογεῖ τὴν Ναζαρετ, ὡς πεποσωμένους διὰ τὸ σῶμα, καὶ διὰ μόνην τὴν σάρκα μίλούμενος, καὶ τοι κατὰ φύσιν ἀμέτρητος ὢν ὡς Θεός· ἐπειδὴ γὰρ ἐν ταυτῷ Θεός τε ἐστὶ καὶ ἄνθρωπος, ποτὶ μὲν ἢ λόγος ἐστὶν ἐκ πατρὸς ἀναλάμψας, ὅλος ὡς τοῦτο ὑπάρχων νοεῖται μετὰ σαρκὸς· ποτὶ δὲ πάλιν ἢ γέγονεν σὰρξ, καίτοι κατὰ φύσιν ὑπάρχων λόγος, καὶ ἐν ταυτῇ τῆς ἰδίας φύσεως ἐρημισμένος, νοεῖται πάλιν ὡς ὅλος ὢν ἄνθρωπος· ὡς καὶ τοὺς τῆς Θεότητος αὐτῷ κατὰ φύσιν ἐναρμόζεσθαι λόγους, ὡς ἀσάρκῳ μετὰ σαρκὸς· καὶ τοὺς τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς οὐκ ἔχοντι κατὰ φύσιν τὰ τῆς Θεότητος ἴδια, καὶ εἰ Θεὸς κατὰ φύσιν ἐστὶν οὐκοῦν ἢ μὲν νοεῖται Θεός, οὐδένα τῆς καταπαύσεως ἔχει τύπον· ἀνωτέρω γὰρ τόπου καὶ περιγραφῆς καὶ μέτρου καὶ σχήματος· ἢ δὲ νοεῖται καὶ ἡμᾶς ἀνθρω-

Οἰκοῦν ἀληθῆς εἰρηκὴν ὁ σαβὴρ καθ' ὃ νοεῖται σὰρξ καὶ ἄνθρωπος, ὅτι πνεύματος ἔργον ἦν, καὶ οὐχὶ διὰ τῆς σαρκὸς, ἡγουν ἀνθρωποπώτης, ἢ κατὰ τῶν δαιμονίων ἰσχύς· ἄγον μὲν γὰρ ὁμολογουμένως ἐστὶν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ πᾶσαν ἔχον κατὰ πάσης νόσου τὴν δύναμιν ἄλλ' ἢ τε καὶ ἐστὶν ἄγον, οὐκ ἐπείπερ ἀπλῶς νοεῖται σὰρξ, ἐν μόνοις οὕσα τοῖς ἰδίοις λόγοις, ἀλλ' ὅτι καλὸς ἐστὶ τοῦ κατοικοῦντος ἐν αὐτῇ θεοῦ λόγου, ἀγιάζοντός τε τὴν ἰδίαν σάρκα διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ἔφη γοῦν αὐτὸς πρὸς τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς πατέρα· τὰς διαλέξεις ποιοῦμενος ὑπὲρ αὐτῶν, ἐγὼ ἀγιάζω ἱμαντὸν, ἵνα ὡσι καὶ αὐτοὶ ἡμαρμῖνοι εἰς ἔν.

Καὶ μεθ' ἑτέρα.

Ἀνθ' οὗτο δὴ τὴν μιὰν σαρκὸς οἰκονομίαν οὐ καταπεπλήχθαι φησὶν, διὰ τί μὴ θαυμάζει τὸν καθ' ἡμᾶς γινόμενον ἄνθρωπον, ἵνα ἔπερ ἔχει φυσικῶς ὡς Θεὸς, λαβὼν δὲ ἡμᾶς ὡς ἄνθρωπος, φημί δὲ τὸ πνεῦμα, παραπέμψῃ καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν χάριν· ζημιωθείσα γὰρ ἡ φύσις τὴν τοῦ πνεύματος χάριν διὰ τὴν ἐν ἀρχῇ παράβασιν, πεπλούτηκε πάλιν αὐτὴν διὰ πρώτου τὲ καὶ ἐν πρώτῳ Χριστῷ· σέφθη γὰρ οὐράνιος ἄνθρωπος καὶ δευτέρος Ἀδάμ ἀνακτίζων ἑαυτῷ τὴν φύσιν εἰς καινότητα ζωῆς· ἔχοντας τοῖνυν αἰὶ τὸ ἴδιον πνεῦμα Χριστοῦ, καθ' ὃ νοεῖται καὶ ἐστὶ θεὸς κατὰ φύσιν, λεγομένου τὲ λαβεῖν ἢ γίγναι ἄνθρωπος, ἰφθασειν ἐφ' ἡμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ· τὸ γὰρ μίλιχους γενέσθαι τοῦ πνεύματος, οὐδὲν ἕτερον ἢ εἶη λοιπὸν, ἢ μίλασχεῖν βασιλείας θεοῦ.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ

εἰς τὸ ρητὸν, καὶ ὃς ἂν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ

τοῦ ἀνθρώπου ἀφιεθήσεται αὐτῷ.

Ἀρρήκτον ἔχον τὴν ἐκ θεοῦ πατρὸς γέννησιν, διὰ τε τοῦτο ὑπάρχων θεὸς κατὰ φύσιν ὁμογενὴς, τὴν ἀνθρώπειαν ὑπέδου μορφῇ, καὶ γιγνέται καθ' ἡμᾶς ἐκ γυναικὸς, καὶ γίγνεται ὑπὸ νόμον, καίτοι τοῦ νόμου κύριος ὢν, καὶ κεχρημάτηκεν δοῦλος ὁ πάσης ὑπὸ πόδας ἔχων καὶ ταῖς ἀνωλάτῃς δυνάμεσιν ἐποχοῦμενος

T

τῷ τὴν ἡσείαν, εἰς τὸ καθάπερ ἐκ βίας καὶ ἀνάγκης τὴν σάρκα καταξηρεῖν· ποῦ γὰρ ἡ τοῦ ἰνοικούντος Θεοῦ λόγου δύναμις, εἰ καθάπερ ἰφ' ἡμῶν πόνοις καὶ ἡσείᾳ τὰ πάθη κατηνύλετο;

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ ᾧ βιβλίου τῶν ὑπομνημάτων τῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον, εἰς τὸ ἔξομολογοῦμαι σοι πάτερ.

Οὐκοῦν ἢ μὲν ἐστὶ θεός, τὸ ἐπὶ τοῖς ἔθνεσιν ἐργάζετο κρίμα, συγκαταίνουσις τὲ καὶ ἐνεργούντος δι' αὐτοῦ τὰ πάντα τοῦ πατρὸς· ἢ δὲ νοεῖται καθ' ἡμᾶς διὰ τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν, ἥτοι τελείως τὸ τῆς ἀνθρωπότητος σχῆμα, τὰς ὑπερικειρίας ἀνατίθῃσι τῷ πατρί.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ
εἰς τὸ ῥητὸν, εἰ δὲ ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐγὼ
ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια.

Σκανδαλιστέον οὐδαμῶς εἰ καὶ διαπίσθιτό τις τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ διαβεβαιουμένου καὶ φάσκοντος ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια· μὴ γὰρ δέ σι θορυβεῖτω λίγων ὁ υἱὸς ἐνεργεῖν ἐν πνεύματι καταλογίζου δὲ μᾶλλον τίς ὦν ἄρα καὶ ἐν τίσιν τὸ τηκεῖν τὰ τοιαῦτα φησὶν ἢ μὲν γὰρ ἐν σαρκὶ δι' ἡμᾶς· αὐτὸ δὲ τοῦτο καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος οὐκ ἐν δόξῃ τῇ θεότῃ καὶ αὐτῷ περιούσιᾳ φυσικῶς, ἀλλὰ τῆς ἡμέτερας φύσεως τὸ μικροπρεπὲς καὶ τὸ ταπεινὸν τοῦτο περιειμένος σχῆμα· διὰ τοῦτο φησὶν ἐνεργεῖν ἐν πνεύματι Θεοῦ· καὶ γὰρ τοι κατὰ τὸ ἀληθὲς οὐ σαρκὸς ἐνεργεῖς φυσικῇ καὶ ἀνθρωπότητις δυνάμει παρὰ τοῦτον τὸν σάβαν καὶ κατισχύει τοῦ βελγέβουλ· ἐπεὶ διδασκίτω τίς, εἰ βούλει, τί τὸ καλὸν τοῖς ἐθέλουσι προκίεσθαι τὴν ἐξουσίαν τὴν κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, εἰ τοῦτο ἐνεργεῖ σαρκὸς φύσις; πάντες γὰρ ἴσμεν ἐν σαρκὶ, καὶ εἰς κατὰ πάντων ὁ τῆς ἀνθρωπότητος λόγος· ἀλλ' οὔτε σαρκὸς ἔργον ἰδικῶς, οὔτε μὴν ἀνθρωπότητις τὸ κατισχύσαι πνευμάτων, ἐπεὶ μὴ πάσις ἰσχύουσιν, ἐνεργείας δὲ μᾶλλον ὁρᾶται κατόρθωμα τῆς διὰ πνεύματος.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

Ἦλθεν μὲν γὰρ Ἰωάννης μὴτε ἐσθίον μὴτε πίνων, καθ' ἃ γέγραπται· ἦλθεν δὲ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίον καὶ πίνων καὶ τὴν τούτου αἰτίαν, ὥς ἂν οἶόν τε, ὡδὶ εἰπεῖν πειράσσομαι· γέγονε μὲν γὰρ ἄνθρωπος ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, καὶ πάντα πεφόρηκε τὰ ἡμέτερα, δίχα μόνης ἁμαρτίας· ἀλλ' ἐν γὰρ ταῖς κατὰ σῶμα κινήσεισι φυσικαῖς, τῆς ἐξ ἑθους ἡμῖν χαλινναγωγίας, πίνου τε φημί καὶ νηστείας, πῶς ἂν ἰδεῖθαι, καίτοι κατὰ φύσιν ὑπάρχων θεὸς, ὁ καὶ κρείττων ἁμαρτίας, καὶ τῇ παρ' ἑαυτοῦ χάριτι καὶ τὰ ἐν ἡμῖν καταρῖζον πάθη, νεκρὰν δὲ καὶ ἀπρακτον ἀποφαίνων καὶ τὴν ἐν ἡμῖν τοῦ σώματος ὀρεξίν, εἰ καὶ διακείντο σπας εἰς ἐκλόπους ἡδονάς· καλεσκήνωσεν γὰρ ἐν ἡμῖν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, καὶ ἰδίαν ἐποίησάτο σάρκα τῇ ἀνθρωπίνῃ, ἣν ἐπειδιήσπερ ἀτίθασός τις αὐτὴν ὁ τῆς ἁμαρτίας κατελπίζετο νόμος (νετύρανθηκε γὰρ ἐν τοῖς μέλεσι τῆς σαρκὸς ἀνισιθραβευόμενος τῷ νόμῳ τοῦ νοῦς, καὶ αἰχμαλωτίζον εἰς τὰ οἰκεία) καταργήσει τούτον δι' ἑαυτοῦ· καὶ ἐν πρώτῃ νεκρώσας τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ, παραπέμψῃ λοιπὸν τῆς ἐπὶ τούτῳ χάριτος τὴν μετὰδοσιν εἰς ἡμᾶς, ἅτε δὴ καὶ ὄντας ὁμογενεῖς κατὰ γὰρ τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν ἀπαρχὴ γὰρ ἡμῶν Χριστὸς, δευτέρως Ἀδὰμ χρηματίσας μετ' ἐκείνων τὸν ἐν ἀρχαῖς καὶ πρῶτος ἄνθρωπος πέφηνεν ἐπὶ γῆς, χοϊκὸς μὲν οὐκέτι, Θεὸς δὲ μᾶλλον καὶ ἐπουράνιος, ἁμαρτίαν οὐκ εἰδὼς δι' ὃ καὶ μόνος ἐν νεκροῖς ἐλευθέρος. Ἀναμορφουμένης τοιγαροῦν ἐν πρώτῳ Χριστῷ πρὸς τὸν ἐν ἀρχαῖς ἀγιασμὸν τῆς ἡμετέρας φύσεως, ἰνδοιαζέτω μηδεὶς ὥς εἰς ἅπαν ἥδη τὸ ἀνθρώπινον ἐξετείνετο γίνος ἢ τῆς ἀναμορφώσεως χάρις· οὐ γὰρ ἑαυτὸν ἀνιμέμφου θεὸς ὢν ὁ λόγος, καὶ τῆς τοῦ πατρὸς ιδιότητος ἀπαραιοῖντος χαρακτήρ, ἀλλ' ἡμεῖς ἡμιν σὺν αὐτῷ πρὸς θεὸν ἀναμορφούμενοι διὰ τοῦ καὶ ὑπὲρ φύσιν ἀγιασμοῦ, νεκρουμένων λοιπῶν ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας. Ἦν οὖν σφόδρα τῶν ἀτόπων μὴ οὐχὶ μᾶλλον τῇ τῆς θεότητος ἐνεργείᾳ τὰ ἐν τῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ κατανικροῦσθαι πάθη, συναθλεῖν δὲ ὥσπερ αὐ-

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ

ΕΚΛΟΓΑΙ (1).

Ἐκ τοῦ πέμπτου βιβλίου τῶν ὑπομνημάτων τῶν εἰς
τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον.

Μετά δὲ τοῦ χαρίσασθαι τὴν ἐκ φιλαγάθου θηλήματος βό-
πην, καὶ τὴν διὰ χειρὸς ἀφὴν προσεσιδίδωσιν, ἵνα μάθωμεν ἡ-
μεῖς ὡς ἐνεργὸν εἰς κάθαρσιν ἐστὶ τὸ ἅγιον αὐτοῦ σῶμα, καὶ τῇ
θεῷ βουλῇ συμπααραλαμβάνεται χρεωδίστατα πρὸς τὸν εἰς
ἡμᾶς ἀγιασμὸν κάθαρσιν γὰρ ἡ ἐν πνεύματι τελεῖται δι' ἀγιασ-
μοῦ, ὃν τὸ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐντίθησι σῶμα, τοῦ ἰνοικοῦντος
αὐτῷ λόγου φοροῦν τὴν ἐνέργειαν. (1)

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

Τεθεράπευκεν γὰρ ὡς θεὸς, τῆς ἰδίας χειρὸς τὴν ἀφὴν τῇ
κειμένη δαρούμενος· καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν; ἵνα τῇ ἰδίᾳ φύσει,
τῇ τῆς θεότητος λέγω, ἰσοσθενοῦν ἀποδείξῃ τὸ ἴδιον σῶμα, κα-
τά γε τὴν ἐν τοῖς νοσοῦσιν ἐνέργειαν· σῶμα γὰρ ἐστὶν οὐκ ἀν-
θρώπου τινὸς, ἀλλ' αὐτοῦ τὰ πάντα κατορβούντος καὶ ἰσχύον-
τος λόγου.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

Λόγῳ τοιγαροῦν ἐνεργῆς ὁρᾶται πάλιν· καὶ ποτὶ μὲν οὐ-
τος, ποτὶ δὲ ἐκεῖνος θαυματουργεῖ· δεικνύς ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ σῶ-
μα τὸ ληφθὲν παρ' αὐτοῦ, δι' ἡμᾶς ἐνεργὸν ἐστὶ καὶ αὐτὸ,
διὰ τὸν ἰνοικοῦντα λόγον καὶ ὁ λόγος δὲ οὐδὲν ἥτιον, καὶ εἰ μὴ
σωματικῶς ἐπάξωτο τινῶν.

(1) Has ego ex eod. sumpsi ex codice vaticano in quo extant hęc Μωσφύ-
εταροι, qui sibi patrum quique orthodoxorum suffragia vi vindicabant. Alia que-
dam Cyrilli et commentarii in Mattheum fragmenta edidi cum Anastasio presby-
tero de incarnatione Coll. lat. T. VII. p. 125. 126.

(2) Confer Nicetæ catechum in Matth. ed. Corder. T. II. p. 292.

τοῖς, τόν τε ζῆλον ἐπέγνω ἀμαρζούνα καὶ νῦν ὃν ὑπὲρ τῆς ὀρθῆς πίστεως ἐποίησω μὲν αὐτῷ, ἔχεις εἰς τὸ μέλλον γέγραπται γὰρ ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθόν, ἐπιτελεσάτω καταλασθέντος δὲ τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου Πρisciνίου, καὶ διδάξαντος τινὰ, γέγραφα ἅπερ ἦν εἰκὸς πρὸς τὸν εὐλαβιστάον καὶ θεοσεβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην, καὶ πρὸς οὓς ἠθέλησεν ἀρχιμανδρίτας καὶ τὴν τῶν γραφέντων δύναμιν ἡ σὴ εὐλάβεια γνώσεται, αὐταῖς ἐνυχοῦσα ταῖς ἐπιστολαῖς· πλὴν ἐκεῖνο φημί· τῆς μὲν γὰρ σῆς εὐλαβείας ἔργον ἦν τὸ μηδένα τῶν ἐχόντων ὑποσκάζουσαν τὴν διάνοιαν, ἢ εἰς κοινωνίαν δέχεσθαι, ἢ εἰς ἀγάπην τὴν ἐν Χριστῷ· ἡ δὲ τῶν ἐνεδηκόντων πραγμάτων φύσις, καὶ οὐχ' ἐκόντας ἡμᾶς ἐσθ' ὅτε παραβιάζεται καὶ τῶν παρὰ σκοπῶν καὶ γνώμην ἀνέχεσθαι συνορῶ γὰρ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ εὐλαβεστάτος ἐπίσκοπος Ἰωάννης οἰκονομίας δεῖται πολλῆς, ἵνα τοὺς ἀφηγωνίας κερδάνῃ· αἱ γὰρ σκληραὶ πολλάκις ἀντιτυπίαί· πολλοὺς ἐκβάλλουσιν ἀσπασισχυντήσαντας· καὶ ἄμεινον κολακίαις μᾶλλον ὑποφέρειν τοὺς ἀνθεστηκότας, ἢ γοῦν τῇ τῆς ἀκριβείας ἰσχυρότητι λυπεῖν ὥσπερ γὰρ εἰ τὸ σῶμα αὐτοῖς ἀρρώσθησιν, χεῖρα που πάντως ὀρέξαι χρὴ, οὕτω σπεινδυίας τῆς ψυχῆς δεῖ τινὸς οἰκονομίας, οἷα φάρμακον προσφερομένης αὐτοῖς· κατὰ βραχὺ γὰρ ἤζουσι καὶ αὐτοὶ πρὸς εὐλιμενίῃ διάξειν καὶ αὐταὶ εἰσὶν αἱ ἀντιλήψεις καὶ κυβερνήσεις, ἃς ὁ μακάριος ἀνόμασε Παῦλος. Μὴ ἱερατίσθω ἴσιν ἡ σὴ θεοσεβεία, καὶ μὴ λίαν ἀκριβῶς διοικούμενα τὰ πράγματα βλέπῃ κατὰ τὸν ἐνεδηκόντα μάστιγα καιρὸν οὐ γὰρ θέλομεν τιμῆν ἀλλὰ συνάψαι, τοῖς τοῦ σωτήρος ἐπόμενοι λόγοις· οὐ γὰρ χρειαν ἔχουσιν, φησί, οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες· εἰ καὶ ὅτι, καθ' ἃ πάλιν αὐτὸς φησὶν, οὐκ ἔλθον καλεῖσαι δικαίους ἀλλὰ ἀμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

βλία δύο πρὸς τὰ Θεοδορήτου καὶ Ἀνδρέου (1) εἰς τὰ κεφάλαια·
περὶ τῆς σαρκώσεως βιβλίον ἐν κατὰ Νεστορίου δυσφημίων.

III. ΑΜΦΙΛΟΧΙΩ, ΕΠΙΣΚΟΠΩ, ΣΙΔΗΣ. (2)

Οὕτω μὲν ὅτι πανσύνετος οὖσα ἡ σὴ θεοσεβεία, οὐδὲν ἄμεινον
ἡγήσεται φιλίας καὶ ἀγάπης τῆς πρὸς ἀδελφοὺς· εὐτεχνῆς δὲ
πρᾶγμα ἡγήσεται τὴν ἐφ' ἅπασιν τοῖς δρωμένοις ἀρίστην οἰκονο-
μίαν διὸ δὲ γράφω τὰ φίλα τῇ σῇ θεοσεβείᾳ, καὶ ὅσα δρᾶν
οἶδεν ἀπαλῶν ὥστε ᾄδον ὅτι μὴ μεγάλας ἄγαν ἀκριβολογίαις
κεχῆσθαι κατὰ τῶν ἱδιότων μεταγνώσκων, καὶ καταλιπεῖν
τὴν τῶν Μεσσαλίων, ἥτοι Εὐχητῶν, ἀνοσιεταίαν αἵρεσιν, προστρέ-
χων δὲ τοῖς ὁρθοῖς τῆς ἐκκλησίας δόγμασιν ἀρκεῖ γὰρ τοῖς εἰς
τοῦτο βαδίζουσιν ὁμολογεῖν ὅτι ἀναθεματίζω τὴν τῶν Μεσσαλι-
τῶν, ἤγουν Εὐχητῶν, αἵρεσιν ὃ δὲ σφόδρα λεπῶς καὶ μετὰ τοῦ-
το προείνων αὐτοῖς, ἐστὶ ὅτε καὶ ἐκ βιβλίων ἀναγνώσματα, βο-
ρυβεῖ τὸν οὐκ ἔχοντα πολλὴν ἀκρίβειαν εἰς νοῦν ἰδιώται γὰρ εἰ-
σὶν οἱ πολλοὶ, καὶ οὐχ' οὕτω νοεῖν δύνασθαι, ὥστε πάντως κα-
ταγνώσκων τῶν καταγνώσεως ἁλίαν ἀρκεῖ τοίνυν ἀναθεματί-
ζειν αὐτοὺς τὴν αἵρεσιν, καὶ μὴ προτεινέσθωσαν πάντως ὀνόμα-
τα, ἵνα μὴ τὸ τινῶν ἐξ ἰδιωτίας φιλονεικὸν ἀποστήσῃ πολλάκις
αὐτοὺς καὶ τοῦ βούλεσθαι δοξάζειν ὀρθῶς· καὶ ταῦτα γράφω
οὐ τισὶ χαριζόμενος, ἀλλ' εἰδὼς ὅτι καλὴ μάλλον ἐν τούτοις ἡ
οἰκονομία· τὸ γὰρ ἀκριβὲς ὡς ἐπίπαν βορυβεῖ πολλοὺς καὶ τῶν
νονηχεστάτων.

IV. ΜΑΞΙΜΩ, ΔΙΑΚΟΝΩ, ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ.

Κεκόμσται πάλιν τὰ παρὰ τῆς σῆς θεοσεβείας γράμματα διὰ
τοῦ ἀγαπῆσθαι μονάζοντος Παύλου, καὶ ἥσθην ἄγαν ἐντυχὼν αὐ-

(1) Confer Anastasii presbyteri eclogus a me editus p. 8.

(2) Amphiloehii sidensis fragmentum recitatur a Leontio hierosolymitano, quem
ego super edidi, p. 136.

II. ΤΩ ΑΥΤΩ.

Διὰ τὴν τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνην, καὶ τὸ μὴ ἀλλήλων αὐτὰς ἀπονοσφίζεσθαι πρὸς διχονοίας, αἱ συγκαταβάσεις οὐκ ἀμεροδίς· εἰκὸς γὰρ τινὰς οὐ διχθίνῃς εἰς κοινωνίαν, ἐξ ἀκηδείας ἐφ' ἑταρόν τι καὶ ἀβουλῆτως ἐλθεῖν· ἢ γὰρ αἵρέσεις τίκονται καὶ ἀκολουθοῦσι σχίσματα, ἢ καὶ ὑβρυβοὶ διηκικίς, οὐκ ἀνεχομένῃ τοῦ ἐπιτιμᾶσθαι μακρὰ τῶν εἰωθότων τοῦτο συνεωρακῶς ἡμίνασα σφόδρα ἐπιδραμόντων τῶν ἐκ τῆς ἀνατολῆς, καὶ ζητησάντων ἡν κοινωνίαν, καὶ μάλιστα ὅτι καὶ γέγονεν εὐαφόρμως, τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ θεοφιλειστάτου βασιλέως γράψαντος περὶ τοῦτου γέγονε γὰρ ἀναγκαῖα φρονίῃς τῇ γαληνότητι αὐτοῦ τῶν ἐκκλησιῶν ἢ ὁμοψυχία. Τοῦτο σκοπήσας καὶ ἡ σὴ τελειότης, τὰ ἑαυτῇ πράξαι πρόποντα βουλῆσθαι, καὶ ὅσα πρὸς λυσιτελείαν ὁρᾷ τῶν αὐτόν τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν. Γέγραφα τοίνυν περὶ τοῦ πρῶτου βιβλίου, ἐνοήσας τὸ συμφέρον καὶ τῆς σῆς ἐσθλῆς τελειότητος τὸ ἐπιθεῖναι πέρας ἄμεινον γὰρ μετανοοῦντας δέχεσθαι, ἢ τοῦν ἀπανασχυτῆσθαι πρὸς ἐκκλῆναι τῷ μέρει τῶν τῶν Νεστορίου φρονεῖν ἐλομένων· ἐπειδὴ δὲ πάνσοφός τε καὶ παντίλειος ὢν, ἐκέλευσας πεμφθῆναι τινὰ τῶν ἡμῶν πονημάτων, καὶ ψευδίζουσας ἀνέχῃ γλώτῃς, ἐθάρσυνα πέμψαι τέως βιβλία τέσσαρα, πολὺν ἔχοντα λόγον περὶ τῆς τοῦ σωτήρος ἡμῶν οἰκονομίας ἐκ τῶν παλαιῶν γραμμάτων προσέθηκα δὲ καὶ ὁ γέγραφα κατὰ τῶν Νεστορίου δυσφημῶν ἀποχρόνως δὲ τῆς σῆς τελειότητος ἐχούσης πρὸς τὸ καὶ ἡμᾶς δύνασθαι, καὶ τοὺς αὐτόν ἀπαντας ὠφελεῖν, ὡς ἐξ ἀγάπης εἰς τοῦτο παρῆλθον ἀναγνοῦς δὲ καὶ ἐπανορθώσας εἰ τι παρῶνται, καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν ἀδελφῶν ἐμφανίσαι καταξίωσον· ἔχει δὲ τὰ βιβλία οὕτως περὶ τῶν εἰς τὴν γένεσιν βλίσον ἐν περὶ τῆς ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυτήσεως βι-

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΤΙΝΕΣ.

Ι. ΤΟΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ (1).

Ἀκολουθῶν ἅπαντα τὰ ταῖς ἐκκλησίαις χρήσιμα, καὶ τὰ ἀνακύπλοντα καθ' ἡμέραν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀνακοινοῦσθαι τῇ σῇ ὁσιότητι, ἵνα μὴ θρύλοι τινὲς ἕτερα ἀνδ' ἑτέρων λέγοντες ἐκταράσσουσι τοὺς αὐτοὺς θεοσεβειάτους ἐπισκόπους· γιγράφασι τοίνυν οἱ ἐκ τῆς ἀνατολῆς τὴν κοινωνίαν ἀπαλλοῦντες, καὶ πίσιν ἑαυτῶν ἰναργῇ καδιστῶντες, καὶ λέγοντες ἰναργῶς καὶ θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον, καὶ ὅτι εἰς ἐσθλὴν υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς, καὶ πρὸ παντὸς αἰῶνος ἐκ πατρὸς ἀπερρήτως γεγενημένος, καὶ ἐν τελευταίοις ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος ἐκ γυναικὸς, καὶ ὅτι ἐν αὐτοῦ πρόσωπον, καὶ οὐ δύο· εἴτα ὑπακατιόντες, ἕτερον προστιδέασιν ὃ τινες ἰτάραξεν τῶν οὐ σφῶδρα συνίεναι δυναμένων, καὶ ἐνομίσθησαν οὐ πάλη τῶν Νεστορίου καδαρεύειν φλυαριῶν ταῦτα μοι γέγραφεν ὁ κύριος μου ὁ θεοσεβείας ἐπίσκοπος Ἀκάκιος τῆς Μελιτηνῆς καὶ ἦν ἀναγκαῖον ἐπιστολὴν συνδῆναι μακροτέραν, καὶ διερμηνεύσαι τὰς φωνὰς τῶν ἐκ τῆς ἀνατολῆς, ἐφ' αἷς ἰσκανδαλίσθησαν τινες· πέπομφα τοίνυν τὸ ἴσον τῆς ἐπιστολῆς, ἵνα καὶ εἰ τινες τῶν αὐτόδ' ἡ τὰ ἴσα παθόντες εὐρεθείεν, ἔχουεν ἐγκύπτοντες εἰδέναι τὸ ἀληθές· οἶδα δὲ καὶ τοῦτο ποιήσας περίτως, ἀρκούσης ἅπαξ τῆς σῆς τελειότητος πρὸς τὸ πάντα δύνασθαι διαίρανον, καὶ τοῖς ἀμαθείαις κεκρατημένοις τὸ τῆς ἐνοῦσης αὐτῆς συνέσεως ὄφελος ἐνεργάσασθαι.

(1) Rufi thessalonicensis, et ad eum litterarum quarundam, mentionem facit Cyrillus in epistola ad Iohannem antiochenum opp. T. V. part. II. pag. 43.

σεως ὁ γὰρ πατήρ οὐ λέγεται υἱός, καὶ ὁ υἱός οὐ καλεῖται πατήρ, καὶ τὸ πνεῦμα ἰδὲ ἅγιον οὔτε πατήρ οὔτε υἱός προσαγορεύεται· θεὸς αὖτε ἢ τριῶς ὀνομάζεται. Λέγοντες οὖν τρεῖς ὑποστάσεις ἢτοι πρόσωπα τρία, οὐ λέγομεν τρεῖς οὐσίας, ἢ τρεῖς φύσεις, ἢ θεοὺς τρεῖς, ἀλλ' ἓνα θεόν, μίαν οὐσίαν ἢτοι φύσιν ὁμολογοῦμεν, ἵνα μὴ ἀρειανίσωμεν λέγοντες διὲ πάλιν μίαν οὐσίαν ἢτοι φύσιν, οὐ λέγομεν μίαν ὑπόστασιν, ἵνα μὴ σαβελλίσωμεν, ἀλλὰ τρεῖς ὑποστάσεις, τρία πρόσωπα ἐν μιᾷ θεότητι, οὐσίαν μίαν καὶ φύσιν πρεσβύομεν. Π. Τί ἐστι θεός; Α. Θεός ἐστι ἀθεώρητος οὐσία, ἀκατάληπτος νοῦς, ἀμήχανον κάλλος, ἀόρατον μέγεθος, ἀκατάληπτος φύσις, ἀπειρινότος δόξα. Π. Τί ἐστιν υἱός; Α. Υἱός ἐστιν ἀρρήτον γέννημα, ἀνυπέροχον νοῦς, ἀπαράλλακτος οὐσία, χαρακτήρ ἐνυπόστατος. Π. Τί ἐστι πνεῦμα; Α. Πνεῦμα ἐστὶ νοερὸν καὶ ἀπλοῦν καὶ λεπτὸν σαφές καὶ τρανὸν ἀπήμενον ἀμύδλυτον μονογενὲς καὶ πανεπίσκοπον εἰκὼν τοῦ πατρὸς ὁ ἥλιος, ἀλλῆς ἡλίου ὁ υἱός, θερμὴ τῆς ἀκτίνος τὸ πανάγιον πνεῦμα· καὶ οὕτως ἥλιος ὁ πατήρ, ἀκτὶς ὁ υἱός, αἴγλη σφυραυγῆς τὸ πανάγιον πνεῦμα· καὶ ὥσπερ ὁ ἄρτος ἐν ἐσθίῳ ἐκ τριῶν ὑποστάσεων συνέστηκε, σίτου, ὕδατος, καὶ πυρὸς, γνωριζόμενος, τοιούτῳ διὲ τρόπῳ ἐννοεῖν καὶ περὶ τῆς ἐνιαίας τρισυποστάτου θεότητος, φύσις καὶ οὐσία καὶ μορφή, ὁμοῦ ἢ αὐτὴ ἐστὶν ὑπόστασις, καὶ πρόσωπον ταυτὸν ἐστὶ καὶ ἡ μὲν οὐσία ἔσται φύσις τὸ κοινὸν χαρακτηρίζει, ἡ δὲ ὑπόστασις ἢτοι πρόσωπον τὸ ἴδιον ἐκάστης σημαίνει ὡς ἐπὶ ἀνθρώπων φέρε ἔγωμεν, Πέτρος καὶ Παῦλος μᾶς καὶ τῆς αὐτῆς εἰς φύσεως, ὑποστάσεων διὲ διαφόρων καὶ κοινωνοῦσι μὲν ἀλλήλοις κατὰ τὴν φύσιν, διαιροῦνται δὲ κατὰ τὰς ὑποστάσεις ἢτοι πρόσωπα.

σία μιᾶ τινων ἰδιωμάτων τῷ ἀριθμῷ τῶν ὁμοειδῶν διαφέρουσα, τοῦτέστι πρόσωπον ὁμοούσιον τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ὑποστάσεως τοῦ πατρὸς· πρόσωπα δὲ λέγομεν ἐπὶ θεοῦ ἀσώματα καὶ ἀσχημάτιστα. Π. Τί ἴδιον ἐκάστης τῶν ἱριῶν ὑποστάσεων, καὶ τί κοινόν; Α. Ἴδιον μὲν πατὴρ τὸ ἀγέννητον, υἱοῦ δὲ τὸ γεννητὸν, πνεύματος δὲ ἀγίου τὸ ἐκπορευθῆναι, κοινὸν δὲ ἡ θεότης καὶ ἡ βασιλεία. Π. Ἐπὶ τῆς οἰκονομίας πόσας φύσεις ὁμολογεῖς; Α. Δύο, μίαν θεϊκὴν καὶ μίαν ἀνθρωπίνην. Π. Τί ἐστὶ θεῖον; Α. Τὸ καθαίρειν τοὺς λεπρούς, ὡς τὸ θῆλω, καθαρίσθητι. Π. Τί ἐστὶν ἐνέργεια θεϊκῆ; Α. Τὸ σωθῆναι πάντας ἀνθρώπους καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. Π. Τί ἐστὶ θεῖον ἀνθρωπικόν; Α. Τὸ αἰτῆσαι ποιεῖν ὃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ γέγονε. Π. Τί ἐστὶν ἐνέργεια ἀνθρωπίνη; Α. Τὸ ὁδοιπορῆσαι, ἰδὲ κοπιᾶσαι, καὶ τὰ τοιαῦτα. Π. Πόσας ὑποστάσεις ἐπὶ τῆς οἰκονομίας ὁμολογεῖς; Α. Μίαν ὡς εἶναι τὸν αὐτὸν ἕνα υἱὸν θεοῦ καὶ τῆς πατρὸς. Π. Κατὰ τί κοινοῦται ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι; Α. Κοινοῦται κατὰ τὴν φύσιν τῆς θεότητος αὐτοῦ, καὶ ὅ ἐστι τέλειος θεός· κοινοῦται δὲ καὶ τοῖς ἀνθρώποις κατὰ τὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ, καὶ ὅ ἐστι καὶ ἀνθρώπος τέλειος.

Π. Τί ἐστὶ θεός; Α. Εἰ θέλεις γινῶναι τί ἐστὶ θεός, καὶ πῶς προσκυνεῖται, ἀκουσον ρουνεχῶς, καὶ γνώσῃ τὸ ἀληθές· πατὴρ καὶ υἱὸς καὶ ἁγίου πνεύματος μία βουλὴ, μία σοφία, μία δύναμις· οὐχ ὁ μὲν πρὸ αἰῶνων, ὁ δὲ μετὰ αἰῶνας, ἀλλ' ἅμα πατὴρ υἱὸς καὶ πνεῦμα ἅγιον υἱὸς ἐν τῷ πατρὶ, καὶ πνεῦμα ἐν υἱῷ συνῆπται γὰρ ἡ φύσις· ὅθεν μία ἡ φύσις καὶ μία ἡ θεότης, διαιρουμένη μὲν εἰς τρία διὰ τὰς ὑποστάσεις, εἰς μονάδα δὲ καταπᾶνσα διὰ τὴν τῆς οὐσίας λόγον διὰ τοῦτο καὶ πατέρα λέγοντες, καὶ υἱὸν καὶ πνεῦμα ἅγιον ὁμολογοῦντες, ἕνα θεὸν λέγομεν· τὸ γὰρ θεὸς ὄνομα, κοινὸν ἐστὶ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· τὸ δὲ πατὴρ καὶ υἱὸς καὶ ἅγιον πνεῦμα, οὐ κοινὰ ὀνόματα ἀλλ' ἰδίας ἐκάστης ὑποστά-

δὲ τῆς σαρκὸς κατεδέξατο πάθος· ἔθεν, Χριστοῦ παθόντος σαρκὶ ὑπὲρ ἡμῶν τὸ δὲ Χριστὸς οὐκ ἀλλότριον θεοῦ ὄνομα· ὁ γὰρ ἀπόστολος Παῦλος φησὶν ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς, ὁ ὧν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΑΑΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΣΤΥΝΤΟΜΟΣ.

Ποίας θρησκείας εἶ; Α. Χριστιανὸς Ἰουχάων. Π. Τί ἐστὶ χριστιανὸς; Α. Ὁ κατὰ Θεὸν ζῶν καὶ εὐσεβῶς καὶ χρηστῶς πολιτευόμενος. Π. Ἐπὶ τῆς θεολογίας πόσας φύσεις ὁμολογεῖς; Α. Μίαν. Π. Ποίαν ταύτην; Α. Θεότητα. Π. Τί ἐστὶ θεός; Α. Οὐσία ἀνάιτιος αἰτία, ἥτοι παντοδύναμος, παναγκῆς, πάσης αἰτίας καὶ φύσεως ὑπερούσιος. Π. Κατὰ τί διαφέρει ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς; Α. Κατὰ τὰς ὑποστάσεις, καὶ ὅ ἐστιν υἱὸς γεννητός. Π. Κατὰ τί διαφέρει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον πατρὸς καὶ υἱοῦ; Α. Κατὰ τὰς ὑποστάσεις, καὶ ὅ ἐστιν ἱκπορευτὸν. Π. Πῶς πιστεύεις; Α. Πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα, καὶ εἰς ἕνα υἱὸν τὸν ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα Θεόν, καὶ εἰς ἓν πνεῦμα ἅγιον παρὰ πατρὸς ἱκπορευόμενον Θεόν. Π. Λοιπὸν εἰς τρεῖς θεοὺς πιστεύεις; Α. Μὴ γένοιτο. Π. Ἀλλὰ τρεῖς φύσεις; Α. Οὐχί. Π. Ἰδοὺ τρεῖς θεοὺς ὁμολόγησας, καὶ πῶς λέγεις μὴ γένοιτο; Α. Ἐπὶ τῆς θεότητος τρεῖς ὑποστάσεις ὁμολογῶ καὶ φύσιν μίαν ἐπὶ δὲ τοῦ Χριστοῦ δύο φύσεις καὶ μίαν ὑπόστασιν. Π. Τί ἐστὶν οὐσία; Α. Πράγμα αὐτόπαρκτον, μηδενὸς ἑτέρου δεόμενον πρὸς οἰκίαν σύστασιν. Π. Τί ἐστὶ φύσις; Α. Τὸ καθολικὸν πρᾶγμα καὶ περιεκτικὸν τῶν ἐπ' αὐτὴν ὑποστάσεων. Ἡ οὕτως ἀληθὴς ὑπαρξὶς πρᾶγματος, ὡς εἶναι οὐσίαν φύσιν μορφήν, ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα.

Π. Πόσας ὑποστάσεις ἐπὶ τῆς θεότητος ὁμολογεῖς. Α. Τρεῖς, πατέρα, υἱόν, καὶ ἅγιον πνεῦμα. Π. Τί ἐστὶν ὑπόστασις; Α. Οὐ-

τοὺς μετόχους σου· νόει οὖν τὸν χρισθέντα, ὁμολόγει τὸν χρίσαντα, καὶ προσκύνει τὸν ταὸν διὰ τὸν ἐν αὐτῷ κατοικοῦντα. Κύρ. Ἐγὼ ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου ἕνα υἱὸν ἐκ δύο ὁμολογῶν τὸν ἕνα εἰς δύο οὐ διαιρῶ. Νεστ. Πῶς ἀγνοεῖν λέγεις τὴν ὥραν, ἣν ὁ υἱὸς οὐκ οἶδεν, εἰ μὴ μόνος ὁ πατήρ; ἢ πῶς εἰδῶς ἀρχεῖσαι; ἢ μὴ εἰδῶς, πῶς ἐκλήθη σοφία καὶ δύναμις θεοῦ τὸν ἀγνοίας μετέχοντα τόπον; Κύρ. Οὐκ ἀγνοεῖ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τὴν ὥραν τὰ πάντα εἰδῶς καὶ ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὸν πατέρα, καθὼς αὐτὸς εἶπεν, οὐδεὶς γινώσκει τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱὸς μόνος, τὴν φύσιν τοῦ πατρὸς γινώσκει τὴν πρὸ πάντων. Καὶ ἰὸ ἴελος τοῦ αἰῶνος ἀγνοεῖ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; μὴ γένοιτο· ἀλλ' ἀγνοεῖ μὲν ὁ κατὰ χάριν υἱὸς, οὐ μέντοι γε ὁ κατὰ φύσιν κατὰ χάριν ἡμεῖς ἐσμὲν ἀγνοοῦντες τὸ πᾶν, καὶ μηδὲν ἐπιστάμενοι περὶ τὰ τέλη τοῦ αἰῶνος.

Νεστ. Φυσικῶς πεινώμεν καὶ διψῶμεν καὶ καθεύδομεν, οὐ γνώμη τοῦτο πάσχοντες, ἀλλ' ἀνάγκη φύσεως ὑποκείμενοι τί οὖν εὐρεθήσεται θεὸς ἀναγκαστικοῖς νόμοις ἐξακολουθῶν; μὴ γένοιτο. Κύρ. Ἡμεῖς μὲν φυσικῶς πεινώμεν καὶ διψῶμεν καὶ καθεύδομεν, οὐ γνώμη ἀλλ' ἀνάγκη φύσεως δουλεύοντες· αὐτὸς δὲ οὐκ ἀνάγκη ἀλλὰ γνώμη· καὶ γὰρ ἐκ πέντε ἄρτων πεντακισχιλίου ἐχόρλασεν, καὶ ἐξ ἑπτὰ πάλιν τετρακισχιλίου· αὐτὸς εἶπεν, οὐδεὶς λαμβάνει τὴν ψυχὴν μου ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ὅταν θέλω τίθῃμι αὐτήν, καὶ ὅταν θέλω λαμβάνω αὐτήν· οὐδεὶς δὲ ἄνθρωπος δύναται τοῦτο ποιῆσαι, εἰ μὴ ὁ μόνος Χριστός. Νεστ. Λέγεις ὅτι ἔπαθεν ὁ υἱὸς· ἔπαθεν οὖν καὶ ὁ πατήρ· εἰ δὲ λέγεις ὅτι ὁ πατήρ οὐκ ἔπαθεν, ἑτεροούσιον αὐτοῦ πεποίηκας τὸν υἱόν. Κύρ. Οὔτε τὸν πατέρα λέγω παθόντα, οὔτε τὸν υἱὸν ἀπαθῆν· ἀλλ' ἀπαθὲς μὲν τὸ θεῖον, ὅτι καὶ ἀσώματον· παθὴν δὲ ὁ κύριος διὰ τὴν σάρκα. Νεστ. Ἐγὼ οὐ λέγω τὸν λόγον σάρκα γενόμενον, οὐδὲ παθόντα· ἀπαθὲς γὰρ τὸ θεῖον, καὶ παθὼν ἀνώτερος ὁ ἀπαθὲς· παθὴν δὲ ἡ σὰρξ καὶ θνητὴ ἀνθρωπίνη φύσις. Κύρ. Ὁμολογοῦμεν καὶ ἡμεῖς ἀπαθὲς τὸ θεῖον, διὰ

ριακὸς ἀνδρῶν. Κύρ. Πᾶν τὸ γεγόμενον ἐκ τῆς σαρκὸς, σὰρξ ἐστὶ οὐκ ἀναιρεῖ διὰ τὸ τῆς γενήσεως παράδοξον ὡς γὰρ ὁ θεὸς τέκτει θεϊκῶς, οὕτω καὶ ἡ θεοπεριτῆς παρθένος ἔτεκεν ἐν σαρκὶ τὸν ἐκ θεοῦ θεὸν λόγον. Νεστ. Πᾶσα μήτηρ τὸ ὁμοούσιον αὐτῆς τέκτει· οὐκ ἔστιν οὖν αὐτοῦ μήτηρ εἰ μὴ αὐτὸς ὁμοούσιος αὐτῆς ὑπάρχει· πῶς γὰρ αὐτοῦ μήτηρ, τὸ ἀλλότριον τῆς οὐσίας αὐτῆς ὑπάρχον; Κύρ. Ἡμεῖς ἐκ παρθένου καὶ ἐκ πνεύματος ἁγίου ἕνα υἱὸν ἐδιδάχθημεν ὁμολογεῖν, ὁμοούσιον τῇ μητρὶ ὡς τῷ πατρὶ, καθὼς οἱ πατέρες εἰρήκασιν. Νεστ. Διαιρῶ τὰς φύσεις, ἐνῷ τὴν προσκύνησιν, ἵκει δὲ ἀχώριστος τοῦ φαινομένου θείος διὰ τοῦτο οὐ χωρίζω τὴν τιμὴν. Κύρ. Ὁ διαιρῶν τὰς φύσεις, δύο υἱοὺς λέγει, μὴ πιστεύων τῇ γραφῇ λεγούσῃ ὅτι ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. Νεστ. Παῦλος λέγει ἀρχιερέα καὶ ἀπόστολον τῆς ὁμολογίας ἡμῶν γενέσθαι Ἰησοῦν, πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι ἑαυτὸν, θυσίαν ἑαυτὸν προσέφερεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ὡς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ὅθεν ἀρχιερεὺς καθίσταται τὰ πρὸς τὸν Θεόν. Κύρ. Παῦλος λέγει, Χριστὸς ἄσπᾶς προσεσχηθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνιγενεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὀφείσεται. Καὶ πάλιν ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, καὶ δούλος οὐχ ὑπῆρχεν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· καὶ ἰδοὺ αὐτὸς ἑαυτὸν προσφέρει ὑπὲρ ἡμῶν ἰδεὶ οὖν οὐχ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀνιγενεῖν αὐτὸν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

Νεστ. Αὐτοῦ λέγοντος, ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνομαι μου τὸ αἷμα, ζήσεται δι' ἐμοῦ, καθὼς ἐγὼ ζῶ διὰ τὸν ἀποστείλαντά με πατέρα· τίνα οὖν ἐσθίεις, αἰρετικὲ; τὴν θεότητα, ἢ τὴν ἀνθρωπότητα; οὐκ εἶπε γὰρ ὁ Χριστὸς, ὁ τρώγων μου τὴν θεότητα, ἀλλὰ τὴν σάρκα. Κύρ. Ἐγὼ μὲν πίστει μεταλαμβάνων τὴν τοῦ ζωοποιοῦ λόγου ζωοποιούσαν σάρκα· ὅθεν ὁ σωτὴρ ἔφη, οἱ ἐσθιόντες ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, οὐ μὴ γένονται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα· οἱ δὲ ἀναξίως μετалаμβάνοντες, διὰ τῆς ἀπειθείας κριθήσονται. Νεστ. Κύριος ἀπέσταλκέ με καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὐ εἵνεκεν ἔχρισέ με· καὶ διὰ τοῦτο, φησὶν, ἔχρισέ σε ὁ θεὸς ὁ θεός σου ἕλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΠΡΟΣ ΝΕΣΤΟΡΙΟΝ

ΟΤΙ ΘΕΟΤΟΚΟΣ Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΘΕΝΟΣ ΟΥ ΧΡΙΣΤΟΤΟΚΟΣ.

Νεστόριος. Όταν ἡ θεία γραφὴ διαλέγηται γέννησιν Χριστοῦ ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου, θάνατον οὐδαμοῦ τιθεῖσα φαίνεται Θεοῦ, ἀλλὰ Χριστοῦ ἢ Κυρίου ἢ Ἰησοῦ, ἐπειδὴ τὰ ἱερά ταῦτα τῶν δύο φύσεων σημαντικά, ποτὲ μὲν ταύτης, ποτὲ δὲ ἐκείνης· ὅταν τὶ λέγῃ ὅταν τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν ἡμῖν τοῦ Χριστοῦ μνηῶν ὁ ἀπόστολος λέγει, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν γενόμενον ἐκ γυναικός· οὐκ εἶπε δὲ ἐξαπέστειλεν τὸν θεὸν λόγον λαμβάνει δὲ τὸ ὄνομα τὸ μνηῶν τὰς δύο γενέσεις, ἥτοι Θεὸς καὶ ἄνθρωπος· ἐπειδὴ διπλοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς υἱὸν γὰρ Θεοῦ ἐγέννησεν ἢ παρθένος, καθότι ἔφησεν, ὑμεῖς δὲ Θεοὶ ἐστέ καὶ υἱοὶ υἱίστου πάντες· ὧς χριστόλόκον, κυριολόκον, ἀνθρωπολόκον ἐμάλομεν ἀπὸ τῆς γραφῆς λέγειν, θεολόκον δὲ οὐδαμῶς ἐκδύναμεν λέγειν τὴν ἁγίαν παρθένον. Κύριλλος. Ἡσαίας βοᾷ ἐν πνεύματι λέγων, ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει, καὶ τίξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ, ὃ ἐστὶ μεθερμηνεύμενον μετ' ἡμῶν ὁ Θεός· θεὸς οὖν ὁ τεχθεὶς καὶ γεννηθεὶς καὶ ἐκείνῃ. Νεστ. Ὁ ἄγγελος τῷ Ἰωσήφ εἶπεν, ἀναστὰς παρᾶλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεύγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἵσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἴπω σοι· οὐκ εἶπε δὲ παρᾶλαβε τὸν θεόν καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ. Κύρ. Ἄλλ' ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ πρὸς τὴν παρθένον λέγει, πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σε, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον, υἱὸς υἱίστου κληθήσεται.

Νεστ. Ὁ ἀπόστολος ἔφη· ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν ὅπερ ἐστὶ τὸ ἡμίτερον ἰνδυσάμενος σῶμα, ἐνθα προέκοπτε σοφία καὶ ἡλικία καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις, ὡς κυ-

τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ, τίνος υἱὸς ἐστὶ ; τῶν δὲ ἀπο-
κριναμένων, τοῦ Δαβὶδ, εἶφη πρὸς αὐτοὺς πᾶς οὗν Δαβὶδ ἐν πνευ-
ματι καλεῖ αὐτὸν κύριον, λέγων, εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου,
κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν
ποδῶν σου ; εἰ οὖν Δαβὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ
ἐστίν ; Ὁρᾷς φανερῶς πῶς κύριον τοῦ Δαβὶδ ἐαυτὸν ἀπέδειξεν ; πῶς
οὖν ὁ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κύριος αὐτοῦ εἶναι ἠδύνατο, καὶ τοὶ
πατέρες σύνδροτος, εἰ μὴ ὅτι θεὸς ἦν ἡ ἀνθρώπινα περιβαλλόμε-
νος ; υἱὸν γὰρ Δαβὶδ, καὶ κύριον τὸν ἐκ τῆς παρθένου τεχθέντα
τούτέστιν ἐαυτὸν ἀπέδειξεν ἀλλ' ἐκείνοι μὲν καὶ ταύτην ἦν μαρ-
τυρίαν ἀκούσαντες ἀντεφάνησαν, καὶ τοῦ ἀντιλέγειν ἐπαύσαντο,
ὡς ὁ εὐαγγελιστὴς ἰσορρεῖ· οὐδεὶς γὰρ, φησιν, ἠδύνατο ἀπακρινέ-
σθαι αὐτῷ λόγον, οὐδὲ ἐτόλμησεν ἀπ' ἐκείνης τῆς ᾠρας ἐπερωτῆ-
σαι αὐτὸν οὐκέντι. Γένοιτο δὲ καὶ τούτους καὶ ὑφ' ἐπὶ πότι τῆς ἀνοί-
ας ἀποστάτας ἐπιγινώσκει τῆς εὐσεβείας τὸ κήρυγμα· ἡμεῖς δὲ
ταύτης ἐχόμεθα τῆς πίστεως διὰ παντός, ἀγαπητοί· ταύτην καὶ
ἐν διανοίᾳ κατέχομεν, καὶ τῇ γλώττῃ φανερῶς καὶ μετὰ παρ-
ρησίας κηρύττωμεν, πάντα διὰ ταύτην ὑπομένειν προθύμως ἀνε-
χόμενοι· αὕτη μὲν γὰρ προφητῶν ἐστὶν πρόρρησις, ἀποστόλων δὲ
κήρυγμα, καὶ τῆς ἰσχυρῆς βασιλείας πρέζενος, αἷν ἡ τοῦ αἰω-
νίου ζωῆς ὁδογὸς, αὕτη ἰσχυρὰ παύρων ὁ σωλῶν, αὕτη καὶ ἡμῶν
ὁ ἀληθινὸς θησαυρὸς, ὑπὲρ οὗ πάντα πωλεῖν καὶ σπεύδειν δί-
καιον τοῦτον εἴ τις ἡμῶν ἀποσυλῆσαι θελήσῃ, ἀποστρεφόμεθα
ὡς χριστομάχον, καὶ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας ἐχθρὸν, πειθόμενοι
τῷ παραγγέλλοντι ἀποστέλλειν, καὶ ἡμεῖς ἡ ἀγγελος ἐξ οὐρανοῦ
εὐαγγελιστὴς ὑμῖν παρ' ὃ εὐαγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάβημα ἰσθίου.

T E A O X.

R *

οἰκονομῶν κατεδέχεται; ὅταν τοίνυν ἀκούσης παιδίον, καὶ βρέφος καὶ ὅσα ἀνθρωπινώτερον περὶ αὐτοῦ γέγραπται, καθὼς προείρηται, μηδέποτε δίχα τῆς θεότητος αὐτὸν ὄντα ὑπολάμβανε· καὶ γὰρ καὶ ἄνθρωπος λεγόμενος δείκνυται θεὸς ὑπάρχων, ὡς πολ-
 λακίς ἀποδείκνυται. Ἐπιμαρτυρεῖ δὲ πρὸς τοῦτο τοῖς εἰρημένοις καὶ ὁ μακάριος Βαπτιστὴς οὕτω λέγων περὶ αὐτοῦ· ὅπως μου ἔρχεται ἀπὸρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτος μου ἦν καὶ γὰρ οὐκ ἦδεν αὐτὸν πῶς οὖν ἄνδρα λέγων αὐτὸν, πρῶτον ἐαυτοῦ φησὶν αὐτὸν εἶναι; καὶ μὴν κατὰ τὸν οἰκονομίας χρόνον αὐτὸς πρῶτος ὁ μακάριος Βαπτιστὴς γεγεννημένος εὐρίσκειται ὅτι γὰρ ὁ Γαβριὴλ τῇ θεῷκυρ Μαρίας τὴν ἀρχαίον συλλαψὴν εὐήγγελι-
 ζεῖτο, ἐκὼν ἐλεγεν ἦδη μὲν τὴν Ἐλισάβετ ἐχειν συνεληφύϊαν τὸν Βαπτιστὴν πῶς οὖν ἄνδρα λέγων, πρῶτον φησὶν αὐτὸν ἐαυτοῦ ὄν-
 τα, εἰ μὴτι θεὸν φανερώς ἐκἀνθρωπήσαντα αὐτὸν ἠπίσταντο; ὅπως μου γὰρ, φησιν, ἔρχεται ἀπὸρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτος μου ἦν πῶς δὲ εἰ πρῶτος ἦν ἔμπροσθεν, ὕστερον ἐγένε-
 το ἡ φανερώσει, καὶ ἡ γνώσει ἡ πρὸς τὸν λαόν; πρὶν μὲν γὰρ ἐπὶ τῷ κηρύττειν παρίλθῃ, οὐ σφόδρα ἦν τοῖς πολλοῖς γνώριμος; ὁ δὲ Βαπτιστὴς ἦδη καὶ ἐκήρυττεν, καὶ ἐβάπτιζεν πρὸ αὐτοῦ ὅτι δὲ λοιπὸν καὶ ὁ κύριος ἤρξατο κηρύττειν, καὶ τὰ θαύματα ἐπι-
 τελεῖν, ἔμπροσθεν τούτῳ μᾶλλον τοῦ Βαπτιστοῦ τὰ πρῶτα ἔφε-
 ρεν καὶ ὅτι τοῦτο ἐστὶν τὸ ἔμπροσθεν, ἄκουε ἡ πρὸς τὸν Ἰω-
 ἀννην οἱ αὐτοῦ μαθηταὶ ἔλθον· ῥαββί, ὅς ἦν μετὰ σοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, ὃ σὺ μαμαρτύρηκας, ἵδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτὸν θεωρεῖς πῶς καὶ ἄνδρα, καὶ πρῶτον αὐ-
 τὸν ἐκήρυττεν;

Εἰ τῇ προλαβούσῃ κεκαρωμένοι μίση, ἔτι καὶ νῦν ἀνα-
 βάλλονται τῇ ἀληθείᾳ πείθεσθαι οἱ σκεπταμένοι, φέρε καὶ
 κείνην αὐτοῖς ἡν μαρτυρίαν εἰς μίσην ἀγάγωμεν, πρὸς ἣν ἀφει-
 πεῖν οὐκ αὐτοῖς οἱ τὰ αὐτὰ αὐτοῖς ὑπεικηφότες ἰουδαῖαι, καὶ νο-
 μίζοντες ἀνθρώπων εἶναι ψιλόν, οὐκέτι ἡδυνήθησαν ποῖα δὲ αὐ-
 τῇ ἐστὶν; αὐτὸς ποτὲ τοὺς φαρισαίους ὁ κύριος ἠρώτησεν λέγων·

πανταχοῦ τὸ περίσπον φυλάττων τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει, ἵνα μὴ φαντασία ἢ οἰκονομία νομίζεται.

Οὐκοῦν καὶ ἀκούσης ὅτι παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ μακάριος Ἰωσήφ, καὶ φεύγει εἰς Αἴγυπτον, μὴ ἀσχυρὴν αὐτὸ νόμιζε, ἦν δὲ οὐ κονομίαν ἐνόηεν καὶ γὰρ οὐ ᾔδει μόνον ἰοῦτο περὶ αὐτοῦ γέγραπται, ἀλλὰ καὶ ὅτι εἰς τὸν λ' ἐνιαυτὸν ἰλθὼν ἤρξατο κηρύττειν καὶ διδάσκειν, καὶ τῶν θαυμασιῶν ἐπετίλει τὴν δύναμιν, πάλιν τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα εὐρίσκομεν ἀκούσας γὰρ, φησιν, ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ ἕτερα δὲ τοιαῦτα ἐβλὴν εὐρεῖν ἀλλ' οὐ φόβω τοῦτο ἐποίει οὐδὲ τότε οὐδὲ νῦν, ἀλλὰ ἵν' ἐπὶ πρίνοισι καιρὸν ἀναμένων ἰοῦ σωτηρίου πάβους ἔδει γὰρ πρῶτον διαλάμψαι τὸ κήρυγμα, καὶ πάντα ἐπιτελεῖσαι ὅσα ἐβούλετο, καὶ τότε καὶ ἐπὶ τὸ σωτήριον σάβος ἰλθεῖν ὃ δὴ καὶ γέγονεν. Ὅτι δὲ οὐ φόβω, καὶ δειλία τοῦτο ἐγίνετο, ὅλον ἀφ' ὧν πεποίηκεν ὅτε παραδοθῆται οὐκ ἐβούλετο καὶ γὰρ ἰὼν ἰουδαίον αὐτὸν τότε κατακρημίσαι θελησάντων, αὐτὸς, φησὶν, διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο καὶ ἄλλοτε δὲ πιάσαι αὐτὸν θελόντων, οὐδεὶς, φησὶν, ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, ὅτι οὐπω ἐληλυθεν ἡ ὥρα αὐτοῦ· πλὴν ἀλλὰ καὶ ἀχείρωτος εἶναι δυνάμενος ὡς θεὸς, πάλιν διὰ τὸ ἀνθρώπινον ὑπανεχώρει, ἵνα φαίνεται κατὰ ἀλήθειαν γενόμενος ἄνθρωπος· εἰ δὲ λέγοι τις, διὰ τί μὴ καὶ ἴσπερ ὅτε παιδίον ἦν, δι' ἑαυτοῦ τὴν ἐπιβουλὴν ἐξέκλειπεν, ἀλλ' ἀγγέλου χρηματίζοις; μαρτυρῶ, ὡς καὶ τότε αὐτοῦ ἦν τὸ ἔργον ἀλλ' ἵνα μὴ τῆς οἰκονομίας τοσοῦτον παραλύσῃ τὸν λόγον διὰ τὴν ἡλικίαν, διὰ τοῦτο δι' ἀγγέλου τὸ πρῶτα πεποίηκεν.

Ὅτι δὲ τὰ πρίνοισι σώζειν βουλόμενος, πάντα οἰκονομικῶς ποιεῖ, καὶ συνεχώρει τῇ σαρκὶ δεικνύειν ἵα αὐτῇ ἀκόλουθα, πληροφορήσει σε πάλιν αὐτὸς ὅτι γὰρ ὁ μακάριος Βαπτιστὴς αὐτῷ ἔλεγεν, ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, ἀπεκρίνατο πρὸς αὐτὸν ἄφες ἄρτι, οὕτω γὰρ περίσπον ἐστὶν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην ὅρῃς ὅτι καὶ τὸ βάπτισμα, καὶ πάντα τὰ σπέρποντα

ἡμεῖς ἀπλῶς υἱὸς, ἀλλὰ υἱὸς μόνος, καὶ ἀληθινὸς κατ' οὐσίαν, ὡς φησὶν Ἰωάννης· καὶ ἔσμεν ἐν τῷ ἀληθινῷ θεῷ, καὶ ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ· οὗτος ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς θεὸς, καὶ ζωὴ αἰώνιος· φανερώμενον δὲ τοῦτον ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἀπὸ τῶν πολλῶν διορίζει ὡς μόνον καὶ κατὰ ἀληθειαν υἱὸν λέγει· γὰρ οὕτως καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶν λεγόμενοι θεοὶ, εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ἐπὶ τῆς γῆς, ὥσπερ εἰσὶν θεοὶ πολλοὶ καὶ κύριοι πολλοὶ λεγόμενοι, πάλιν ἵνα νοῆς, ἀλλ' ἡμῖν εἰς θεὸς ὁ πᾶν ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἰς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς δι' οὗ τὰ πάντα· ὁρᾷς ὡς οὐ μετὰ πάντων αὐτὸς κύριος ἢ θεὸς ὀνομάζεται, ἀλλὰ μόνος τῷ πατρὶ συνδοξάζεται, ὡς ἐξ αὐτοῦ κατὰ φύσιν ὑπάρχων;

Καιρὸς δὲ λοιπὸν, καὶ ἴην ἑτέραν τοῦ ἀποστόλου μαρτυρίαν εἰς μέσον παραγαγεῖν, τοῦτον τὸν ἀληθεῖν υἱὸν δεικνύσαν ἄνθρωπον εἶναι τὸν ἐκ τῆς καλλιπαρθένου τεχθείνα· ἔχει δὲ οὕτως ὅτε δὲ ἔλθει τὸ πλῆρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον ἐκ γυναικὸς· μηδεὶς δὲ τοῦτο λέγειν ἐρυθρίαται· οὐδεμίαν γὰρ ὕβριν τοῦτο τῷ λόγῳ φέρι, φιλανθρωπίαν δὲ μᾶλλον, καὶ δόξαν διὰ τοῦτο ἀπειρον καὶ ἀμέτρητον. Ὅτι γὰρ οὐδὲν ἐκ τούτου ὁ λόγος ἐβλάπτετο, ἄφαιστος ὑπάρχων τὴν φύσιν καὶ ἀπαθὴς καὶ ἀπερίγραφος, ἀρρήτων δὲ φιλανθρωπία τὸ πρᾶγμα διήνυσεν, ἀκούε πάλιν αὐτοῦ τοῦ Παύλου τοῦτο διδάσκοντος Ἰησοῦς Χριστὸς, φησὶν, χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας· τὸ γὰρ χθὲς λέγων, τὴν προαιώνιον αὐτοῦ σημαίνει δόξαν· τὸ δὲ σήμερον, ἐνεστώτος καιροῦ ποιεῖται σημαντικὸν καὶ ὅτι οὐκ ἐτρέπη, ἀλλ' ὅτι ὁ αὐτὸς ἔμεινεν καὶ ἐν σαρκὶ γενόμενος, καὶ εἶσαι εἰς τοὺς αἰῶνας, ἐπήγαγεν ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας· ὅτε τοίνυν ταῦτα οὕτως ἔχει φιλανθρωπία μεγάλη τὴν εἰς ἡμᾶς ἀγάπην ἐνδείξατο, καὶ κεκοινωνήκει τῇ ἡμετέρᾳ φύσει, ἵνα ἀναστήσει αὐτὴν, καὶ τῆς ὑπὸ τὸν διαβόλον ἀπαλλάξῃ δουλείας· μηδεὶς οὖν αἰσχυνέσθω παιδίον ἀκούων, καὶ βρέφος, καὶ ὅσα ἀνθρωπινότερον περὶ αὐτοῦ γέγραπται· ὑπέρμεινεν γὰρ πάντα οὐ δι' ἑαυτὸν, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς,

Μηδ' ἐν τούτῳ διὰ πάλιν ψιθυρίζωσαν τὰ πάθος προβολόμενοι, καὶ τὴν ἀνάστασιν, καὶ ὅτι θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν· ἥδη μὲν γὰρ καὶ ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἀποδείκνυται τῆς οἰκονομίας ὁ λόγος· πλὴν εἰ καὶ φανερώτερον μαρτυρεῖται βούλονταί τις ὁ σταυρωμένος ὑπῆρχεν, ἀκούεωσαν τοῦ τῆς οἰκονομίας διδασκάλου, τοῦτο Κορινθίους ἐπιστήλλωντος· ἐγὼ γὰρ, φησι, παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, καὶ παρέδωκα ὑμῖν ὅτι ὁ κύριος Ἰησοῦς τῇ νυκτὶ ἣ παρεδίδото ἔλαβεν ἄρτον καὶ τὰ ἑξῆς· θεωρεῖς τὸν ὑπὲρ ἡμῶν παθόντα, κύριον φανερώς κηρυττόμενον; εἰ δὲ καὶ τὸ ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν σκανδαλίζει τοὺς ἀνθρώπους, ὡς περὶ ἀνθρώπου λεγόμενον, αὐτοῦ πάλιν τοῦ ἀποστόλου καὶ αὐτὴν ἀκουήτωσαν ἀναιρῶντος τὴν ὑπόνοιαν οἰκονομικῶς γὰρ τὰ τοιαῦτα ἐν ταῖς ἀγίαις εἰρῇαι γραφαῖς· ὅτι γὰρ κύριος ἦν ὁ τῇ σαρκὶ καὶ πάσχων καὶ ἀνιστάμενος, καὶ οὐχ' ὡς αὐτοὶ φασὶν ἀνθρώπος ἐνοίκησιν ἔχων τοῦ λόγου, ἀκούεωσαν τοῦ Παύλου· Ῥωμαίοις οὕτω παρήρησά γραφοντος περὶ τοῦ Ἀβραάμ· οὐκ ἐγρέφη δι' αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς οἷς μέλλει λογιζέσθαι τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν. Ἦκουσας τὸν ἐγείρομενον, κύριον προσαγορευόμενον; μηκέτι σκανδαλίζου ἐπὶ τοῖς οἰκονομικῶς λεγόμενοις. Καὶ τοῦτο δὲ τοῖς εἰρημίοις προσεῖναι ἀναγκαῖον ὑπάρχει, ἵνα μὴ τις ὑπολάβῃ χάρις καὶ αὐτὸν, καθάπερ ἡμᾶς, θεὸν καὶ κύριον καὶ υἱὸν προσαγορευόμενον ἡμεῖς μὲν γὰρ εἰ καὶ καλούμεθα θεοὶ, ἀλλὰ πάλιν ἀκούομεν καὶ τῆς ἀσθενείας ἡμῶν τὸ μέτρον· ἐγὼ γὰρ εἶπα, φησὶ, θεοὶ ἐστέ, καὶ υἱοὶ ὑψίστου· ἀλλ' εὐθὺς ἐπαγγέλλεται ἡμεῖς δὲ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε· καὶ δῆλον ὡς τὴν προσηγορίαν κατὰ χάριν ἐσχήκαμεν αὐτὸς δὲ οὐχ' οὕτως, ἀλλὰ μετὰ τῆς θεοπρεποῦς δόξης, καὶ τὴν προσηγορίαν ἔχει καλεῖται γὰρ οὐχ' ἀπλῶς θεός, ἀλλὰ θεὸς ἐπὶ πάντων, καὶ εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας· καλεῖται δὲ πάλιν καὶ κύριος οὐκ ὀνόματι μόνον ὥσπερ ἡμεῖς, ἀλλὰ κύριος τῆς δόξης, καὶ κύριος πάντων ὡς ὁ Πέτρος εἰδὼς· ἐκείνος δὲ καὶ υἱός, οὐδὲ τοῦτο καθάπερ

ἀκούεις Θεὸν φανερώς ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου τὸν ἐσταυρωμένον κηρυττόμενον ; σοιμαίνεῖν γὰρ φησιν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ , ἣν περιποίησατο διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἰδίου οὐχ' ὅτι τῇ φύσει τῆς θεότητος ἴσασχεν , ἀλλ' ὅτι τὰ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ πάθη εἰς αὐτὸν ἀναφέρεται , διὰ τὸ μὴ ἀνθρώπου τινὸς εἶναι ταύτην , ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ λόγου ἰδίαν σάρκα· εἰ τοίνυν θεοῦ αἷμα τὸ αἷμα λέγεται , ὅηλον ὡς θεὸς ἦν σάρκα περιεκείμενος.

Εἰ δὲ ἐπιμένοιεν λέγοντες , τοῦ ἴης γραφῆς θεόλογος ἡ παρθένος ἀνόμασαι ; ἀκούετωσαν σαφῶς τοῦτο τοῦ ἀγγέλου τοῖς ποιήσιν εὐαγγελιζομένου , καὶ λέγοντος , ὅτι ἐτίχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ , ὃς ἐστὶν Χριστὸς κύριος· οὐ λέγει δὲ ὃς ἐστὶν κύριος , ἢ ἐν ᾧ ὁ κύριος ἐνοικήσιν μίλλει , ἀλλ' ὃς ἐστὶν κύριος· ἰδοὺ τοίνυν κύριον φανερώς τὸν τεχθέντα ὁ ἄγγελος εὐαγγελίζει· εἴτα καὶ σημεῖον ὥσπερ αὐτοῖς τῆς τοῦ κυρίου θείας παρεχόμενος , εὐρήσειε , φησὶν , βρέφος ἰσπαργαωμένον , καὶ κείμενον ἐν φάτῃ. Παραπλήσιά τι ἰὼ ἀγγέλω καὶ ὁ Πέτρος κηρύττων , ὅτε πρὸς τὸν Κορνήλιον εἰσῆλθεν ἔλεγεν τὸν λόγον ἀπέστειλεν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ εὐαγγελιζόμενος εἰρήνῃ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ· οὗτος ἐστὶ κύριος πάντων. Ὁρᾷς πῶς τὸν λόγον ἀλλί τοῦ τῷ σωτήριον κήρυγμα διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπιστάλθαι φησὶ ; καὶ δεικνὺς αὐτοῖς ἴς εἴη Ἰησοῦς Χριστὸς , οὗτος ἐστὶν , ἔφη , πάντων κύριος· ὁρᾷς τὸ βρέφος κύριον καὶ ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου , καὶ ὑπὸ τοῦ Πέτρου ; οὐκοῦν Θεοτόκος ἀναμφιβόλως ἡ τὸν κύριον γενήσασα. Οὕτως αὐτὴν καὶ ἡ τοῦ μακαρίου Βασιλιστοῦ μήτηρ ὑπὸ πνεύματος ἁγίου κινουμένη προσηγόρευσε· ἐπλήσθη γὰρ , φησιν , ἡ Ἐλισάβετ πνεύματος ἁγίου , καὶ ἀνεβόησεν εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν , καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου· καὶ πόθεν μοι τοῦτο , ἵνα ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου ἔλθῃ πρός με ; τίς ἐπὶ τοσοῦτον μέμνην , ὡς μὴ βούλεισθαι μιὰ τῶν εὐαγγελίων θεόλογον ἀποκαλεῖν τὴν ἁγίαν παρθένον ; μὴ τοίνυν τῶν ἀκεραιόφωνων τὰς ἀκοάς θορυβεῖτωσαν , παιδίον καὶ βρέφος ὀνομάζοντες , ἵνα μὴ καὶ ὀλίγον καὶ πᾶσαν αὐτοῦ ἴην ἐπιδημίαν ἀρῇσονται· ἀνόμασαι γὰρ βρέφος ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου , ἀλλ' ἅμα καὶ κύριος.

νάτου ἀλλὰ τοῦτο εἰρηκῶς, καταφεύγει ταχέως ἐπὶ τὴν προφητικὴν μαρτυρίαν, ἵνα μὴ κίτῃ ὡς παρ' αὐτοῦ, ἀλλὰ ὡς παρὰ τοῦ προφήτου μᾶλλον ἀκούσιντες προθυμότερον διζήσῃαι τὸ λεγόμενον καὶ φησὶν Δαβὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτὸν προσερχόμενον τὸν κύριον ἐνώπιόν μου διὰ πατρός, καὶ τὰ ἐξῆς. "Ὅρα μεθ' ὅσας τέχνης αὐτοῖς τὴν κυριολογίαν εἰσήγαγεν εἴτα τὴν μαρτυρίαν πληρώσας, πάλιν αὐτῶν ὥσπερ τὸν λογισμόν καταστέλλων, ἐπειδή περ φανερώτερον αὐτὸν ἐθεολόγει, ἐπὶ τὴν τοῦ πατρὸς πάλιν κατατρέχει προσηγορίαν, καὶ φησὶν ἀσφαλῶς οὖν γνωσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ ὅτι καὶ κύριον καὶ Χριστὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἐν ὑμῖν ἐσταυρώσατε καὶ αἰτησάντων αὐτῶν λοιπὸν ἐκείνων τί ποιῆσαι ὤφειλον, βαπτισθῆναι αὐτοῖς προσέταξεν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, καὶ ἄφισιν ἁμαρτιῶν διὰ τούτου λαμβάνειν ἢ ἢ ἰὼν ἁμαρτιῶν ἀφίσει ἢ ἢ κυριότητα αὐτοῦ ἐννοῆσαι ποίων διὰ δι' τοῦ λέγειν, ὁ Θεὸς ἐποίησεν, τὴν ἐκείνων ἀποκλείαν ἐναντιλογίαν.

"Ὅτι γὰρ πρόσφατον ἡμῖν κύριον ὁ πατὴρ οὐκ ἐποίησεν, οὐδένα οἶμαι τῶν εὐφρονούντων ἀντερεῖν καὶ γὰρ οὐκ ὡς τινες ἀνοήτως εἰς τὴν τοῦ υἱοῦ θεότητα τὸ ῥητὸν ἐκλαμβάνουσιν, οὕτως εἰρηκέν οὐ γὰρ περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ σκοπὸς ἦν τῷ ἀποστολῇ διαλέγεσθαι, ἀλλὰ περὶ τῆς μετὰ τὴν ἀνάστασιν δόξης τὸ οὖν κύριον αὐτὸν ἐποίησεν, ἀπὸ τοῦ κυριότητα καὶ Χριστοῦ δόξαν αὐτῷ δίδωκεν οὐχ' ὅτι δόξαν ἐπίκτητον ἔλαβεν ὁ υἱός, ἀλλ' ἐκείνοις διὰ τὴν προειρημμένην οἰκονομίαν οὕτως διαλεγόμενος, ὅτι οὕτω πιστεύειν εἰς αὐτὸν ὀφείλετε, ὡς Χριστῷ καὶ κυρίῳ προσιόντες· ὅτι γὰρ οὐκ ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς γεγεννημένος χωρὶς τῆς τοῦ λόγου ἐνώσεως Ἰησοῦς ὁ ταρωραῖος ὁ τὸ ἴδιον ὑπὲρ ἡμῶν αἷμα ἐκχεῖσθαι καὶ ἀδεξάμενος, ἀκούει σαφῶς τοῦ ἀποστόλου Παύλου τοῖς Ἐφεσίοις διδασκαλοῖς τοῦτο φανερῶς καθισθάνοντος προσέχετε γὰρ, φησι, ἑαυτοῖς καὶ παθὴν τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμεῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔχετε ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἰδίου

δαίων ὁ ὄμιος, συνειδραμεν πρὸς ἡμᾶς· εὐρών οὖν καιρὸν ἀλείας ἀνδράσων εἶναι τότε, εἴτα φανερῶς αὐτοῖς καὶ ἀπ' εὐθείας οὐ δυνάμενον τὸν Χριστὸν θεὸν ἀνακηρύττειν, ἐπεὶ περ αὐτὸν πρὸ ὀλίγου διαυρώσαντες ἦσαν, καὶ βαρὺ αὐτοῖς διὰ τοῦτο τὸ πρᾶγμα ἐφαίνετο, κρύπτειν τοῦ λόγου, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἰχθύων τῇ τροφῇ, τοῖς ταπεινωτέροις τούτοις ῥήμασι, καὶ τὸν Ἰησοῦν ναζωραῖον ὀνομάζω, καὶ ἰσταυρωμένον, καὶ ὅτι ὁ θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ οὕτω κεκαλυμμένος εἰσφέρειν καὶ τὴν θεολογίαν αὐτοῦ, καὶ ταύτην μετὰ τινος τέχνης· τοὺς γὰρ Δαβὶδ αὐτοὺς ὑπομνήσκων λόγους, ἐπεὶ περ τὰ ἐκείνου μᾶλλον ἀνυπόπτως εἰδέχοντο, καὶ δι' ἐκείνων πάλιν τῇ τοῦ θεοῦ δυνάμει τὸ πᾶν ἀντίθιμι, ἵνα οὕτω κατὰ μικρὸν αὐτοὺς καταδείξασθαι ποιήσω τὸ σωτήριον κήρυγμα· οὐ δὴ γενομένου, καὶ εἰς κατάνυξιν ἐλθόντων αὐτῶν, φανερώτερόν πως αὐτὸν λοιπὸν θεὸν ἐπιδείξω διὰ τῆς τοῦ βαπτίσματος τούτου εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ προστάξεως, ἅψιν αμαρτιῶν αὐτοῖς τούτου χαρίζεσθαι δυναμένου διδάξας.

Καὶ ὅρα σύνεσιν ἀποστολικὴν Ἰησοῦν φησὶν τὸν ναζωραῖον, ἄνδρα ἀποδεδιγμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς ὑμᾶς δυνάμει καὶ τέρασι καὶ σημείοις, οἷς ἐποίησεν δι' αὐτοῦ ὁ θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν καὶ ἀπὸ θεοῦ ἀποδεδειγμένον λέγει, καὶ τὸν θεὸν ταῦτα δι' αὐτοῦ ἐνεργήσαντα, ἵνα τῇ τοῦ πατρὸς προσηγορίᾳ πείσῃ αὐτοὺς, καὶ αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ καταδείξασθαι, ὡς ἐκείνου δι' αὐτοῦ ταῦτα ποιούσης, λέγω δὴ τοῦ πατρὸς οἷς ἐποίησεν γὰρ, φησιν, δι' αὐτοῦ ὁ θεός· εἴτα τοῦ σπαιροῦ μνημονεύσας, καὶ τὴν ἀνάστασιν εἰσφέρει, καὶ ταύτην ὡς παρὰ τοῦ πατρὸς πάλιν γενημένην, ἵνα διὰ τούτου πάλιν καὶ αὐτὴν αὐτοὺς καταδείξασθαι ποιήσῃ καὶ λοιπὸν ὥσπερ κεκαλυμμένος αὐτοῖς καὶ τὴν θεολογίαν εἰσφέρει· εἰρηκῶς γὰρ, ὃν ὁ θεὸς ἀνέστησεν λύσας τὰς ὀδύνας τοῦ θανάτου, ἐπάγει· καὶ ὅτι οὐκ ἦν δυνατόν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ· οὐκέτι λοιπὸν ὡς περὶ ἀνθρώπου τούτου· εἰ γὰρ ἀνθρώπος ἦν, πάντως ὅτι καὶ κρατεῖσθαι ἡδύνατο ὑπὸ τοῦ θα-

Πέτρος· χρὴ γὰρ τὸν τοῖς θεοῖς λόγοις ἐντυγχάνοντα, καὶ τὰ παρόντα θεωρεῖν, καὶ τὸν χρόνον, καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν ἔκαστος εἴρηται, λογίζεσθαι· οὕτω γὰρ ἐκαστὸν ῥητῇ τῇ σφί· πουσαν ἐφαρμόσαι θεωρίαν τίς τῇ τοῦ πνεύματος δυνάμει χαρίτι· ἐπεὶ οὖν καὶ τοῦτο τὸ ῥητὸν ἐκεῖνοι πρὸς σύστασιν τῆς αὐτῶν δυσσεβείας προβάλλουσαι, εἶδωμεν τί δέησιν οἱ Πέτρος οἰκονομήσαι βουλόμενος, οὕτω λελάληκεν· μάλλον δὲ αὐτὸν ἐπερωτήσωμεν τὴν αἰτίαν ἀγγεῖλαι ἡμῖν, δι' ἣν οὕτω λέγειν προήχθη· τί φῆς, ὦ μακάριε; ἄνθρωπον κηρύττεις τὸν Χριστὸν, καὶ τοῦτω πιστεύει ἡμῶς ἀναπειθείς, ἵνα κτίσῃ λατρεύειν διδάξῃ; καὶ μὴν ἕτερος ἀπόστολος μέμφεται τοὺς τῇ κτίσει λατρεύειν ἐθέλοντας· εἴτα πῶς αὐτὸς ἐρωτηθεὶς παρ' αὐτοῦ, τίνα ἐνόμizes εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀπεκρίθης, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος; καίτοι τότε ἡ πῦσις τοῖς μὴ σφόδρα εἰδόσι τῆς οἰκονομίας τὸ μυστήριον τάχα καὶ τίνα τοιαύτην ἐνομοῖαν ἐμποιοῖν ἡδύνατο, λέγων δὲ τὸ ἄνθρωπον αὐτὸν νομίσαι· τίνα γὰρ, ἔλεγεν, οἱ ἄνθρωποι λέγουσιν εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; καὶ τότε μὲν υἱὸν ἀνθρώπου ἀκούων αὐτὸν, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ αὐτὸν εἶναι ἔλεγε; εὖν δὲ μὴ τὸ ἄλλαν πολλῶν σημείων θεάσασθαι δύναμιν, μετὰ τὸ καὶ τῆς μακαρίας αὐτοῦ ἀναστάσεως, καὶ τῆς εἰς οὐρανὸν ἀνόδου ἐν σείρῃ γενέσθαι, ἄνθρωπον αὐτὸν εἶναι λέγει;

Καὶ μὴ τις οἴσθω δύνασθαι καὶ τότε ὡς περὶ ἀνθρώπου λέγειν αὐτὸν, τὸ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὡς καὶ τῶν ἁγίων χρηματιζόμενον υἱὸν θεοῦ· οὐ γὰρ ἀπλῶς εἶπεν σὺ υἱὸς θεοῦ εἶ, ἀλλὰ σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ· ἡ γὰρ τοῦ ἄβρου προσθήκη δείκνυσιν τὸν ἕνα καὶ μόνον ἀληθεῖν υἱὸν ὁμολογῆσαι τὸν Πέτρον πρὸς ταῦτα δι' τοιοῦτοις μονονουχί αὐτὸς ὁ μακάριος Πέτρος ἀπήγγειλεν ἃ ῥήμασιν μὴ τοῦτο νομίσαι με εἰρηκέναι· ὅτι περ ἀνθρώπος καὶ ἡμῶς εἰς ἐστὶν ὁ Χριστὸς οὐ τοῦτο ἐστὶν ὁ θεὸς, πρᾶγμα δὲ τι οἰκονομῶ θαυμαστὸν, παρὰ δόξαν καὶ ποῖον τοῦτο ἐστὶν; τῇ καθόδῳ τοῦ πνεύματος περιχρηθεὶς τῶν ἰου-

γινῆναι ἄνθρωπον, καὶ ταῦτα ἐνεργήσῃ τὰ προειρημένα; λέγει δὲ τὴν ἐξ οὐρανοῦ μέλλουσαν ἵσθαι παρουσίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν περὶ πάντων δικαίαν κρίσιν τοῦ ἱεροφάντου μάξιμα Δαβὶδ ἄδοντος, σοὶ πρέπει ὕμνος ὁ θεὸς ἐν Σιών, καὶ σοὶ ἀποδοθήσεται εὐχὴ ἐν Ἱερουσαλὴμ· εἰσέκουσον προσευχῆς πρὸς σέ πᾶσα σὰρξ ἥξει. Τί γὰρ ἕτερον ἐστὶν τοῦτο, ἀλλ' ἢ ὅπερ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ποιήσιν μεμαθήκαμεν; ἴδε γὰρ, φησὶν, καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη. Ὅρῃς ὅπως τοῦ Δαβὶδ ὡς πρὸς θεὸν λέγοντος, πρὸς σε πᾶσα σὰρξ ἥξει, εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου τοῦτο πληροῦσθαι μέλλον ἀποδείκνυται; θεὸς οὖν ἐστὶν ἄρα ἐνανθρωπήσας ὁ ἐκ Μαρίας τεχθεὶς, ἵνα θεῶν ἡμῖν γραφῶν ἰούτο διὰ πολλῶν ἀποδείξῃσιν ἑναρῶς ἐμφανουσῶν θεοτόκος δὲ πάντως καὶ αὕτη ἡ καλλιπαράδειτος, καὶ οὗτοι μὴ βούλωνται· εἰ γὰρ ἄνθρωπος ἦν ὁ ἐξ αὐτῆς προελθὼν Ἰησοῦς Χριστὸς, πῶς ὁ Παῦλος Γαλάταις ἐπιστέλλων ἔγραφε, Παῦλος ἀπόστολος, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ; ὁλον ὡς οὐκ ἄνθρωπος μόνον, ἀλλὰ θεὸς ἐνηθρονηκὼς ἐστὶν μὴ τοῖνυν σκανδαλίζέσθωσαν ἐπὶ ταῖς τοιαύταις φωναῖς οἱ ἀπαίδευτοι, ἀλλὰ διδασκόμενοι τοῦ θεοῦ μυστηρίου τὴν οἰκονομίαν, καὶ προσκυνεῖτωσαν λοιπὸν τὸν Χριστὸν μὴ τὰ τῶν ἀγγέλων καὶ αὐτοὶ· ὅταν γὰρ, φησὶν, εἰσαγάγῃ ἰὸν πρῶτον τοῦτον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει, καὶ προσκυνήσάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι δι' Ἰησοῦ Χριστοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἰσχυρανῶν καὶ ἰσχυρίων καὶ καίσαρων καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται, ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν θεοῦ πατρὸς· μνημονεύετωσαν Χριστὸν Ἰησοῦν κύριον ὁμολογούμενον, καὶ μὴ ταραλίτθωσαν ὅταν ἄνθρωπον διὰ τὴν οἰκονομίαν ἀκούωσιν.

Οὕτω νοεῖτωσαν καὶ ἡ διὰ τὴν χρεῖαν ἡ οἰκονομίαν περὶ αὐτοῦ εἰρημένα· οἷον ἐστὶν καὶ τὸ ὑπὸ Πέτρου τοῦ ἀποστόλου λεγόμενον Ἰησοῦν γὰρ, φησὶν, τὸν ναζωραῖον ἄνδρα ἀποδείδειγμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς ὑμᾶς, πρὸς ἰουδαίους διαλεγόμενος ὁ

λόγον λέγουσιν. Ὁ μὲν οὖν μακάριος Παῦλος περὶ τῶν σταυρωσάτων διαλεγόμενος κυριακίονους αὐτοὺς ἑταρώως παρίσθησιν αὐταῖς λείξουσιν γράφων οὕτως· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἱσταύρωσαν. Καὶ αὐτὸς δὲ κύριος ἐν τῇ τοῦ ἀμπελώ-
 νος παρὰβολῇ, ἀπεισταλκίνας φησὶ τὸν οἰκοδεσπότην τοὺς δού-
 λους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς, καὶ ἐν μὲν ἰδεῖραν, φησὶν, ἐν
 δὲ ἀπέκτειναν, ἐν ἐλιθοβόλησαν, οἱ γεωργοὶ δηλονότι ὑστερον
 δὲ ἀπεισταλκίνας φησὶν αὐτὸν τὸν υἱὸν, ἐν οἱ γεωργοὶ θεασάμενοι
 εἶπον πρὸς ἑαυτοὺς· οὗτος ἐστὶν ὁ κληρονόμος, δεῦτε ἀποκτείνω-
 μεν αὐτὸν, καὶ σχῶμεν αὐτοῦ τὴν κληρονομίαν καὶ λαβόντες αὐ-
 τὸν ἔξβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελώτος, καὶ ἀπέκτειναν εἰ τοίνυν ὁ
 μὲν ἀπόστολος κύριον τῆς δόξης τὸν ἐσταυρωμένον ὁμολογεῖ, αὐ-
 τὸς δὲ ὁ σωτὴρ τοὺς μὲν προφῆτας δούλους ἀπεισταλμένους δι-
 δάσκει, ἑαυτὸν δὲ τοῦ δεσπότητος τῶν δούλων υἱὸν, τίς ἐτι τολ-
 μήσει λέγειν ὡς ἄνθρωπος ἦν ὁ λόγων, νῦν δὲ ζητεῖτε με ἀπο-
 κτείνειαι, καὶ οὐχὶ μᾶλλον Θεὸς ἐνηθρονωμένος; καὶ μάλιστα
 ὅταν καὶ τὰ θεοπρεπεῖ ἔργα τῇ ἀνθρώπου προσηγορίᾳ λεγόμενα
 ἀκούῃ μέλλοντα γίνεσθαι ἔρχεται γὰρ ἄρα, καὶ νῦν ἐστὶν ὅτε
 οἱ νεκροὶ ἀκούσουσιν τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ οἱ
 ἀκούσαντες ζήσουσι καὶ ὅταν ἔλθῃ, φησὶν, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
 που ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ,
 τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, τὴν δικαίαν ἅπασιν ἐπι-
 φέρων κρίσιν καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ
 τοῦ οὐρανοῦ καταβάς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀκούεις φανερώς τὸν Θεὸν λόγον τῇ ἀνθρώπου προσηγορίᾳ
 διὰ τὴν πρὸς τὴν σάρκα ἔκασιν ὀνομαζόμενον; τίς γὰρ ἂν εἴη ἔτε-
 ρος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς; μηκέτι οὖν σκανδαλίζου ὅταν λέ-
 γει νῦν δὲ ζητεῖτε με ἀποκτείνειαι ἄνθρωπον, ὅς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν
 λελάληκα· ἀλλ' ἐννοῶν τὴν οἰκονομίαν, εὐσεβῶς δέχου τὸ λεγό-
 μενον ἐκ τούτων γὰρ τῆς ἐνώσεως μάλιστα ἡ οἰκονομία δείκνυ-
 ται καὶ ὅτι καὶ ἄνθρωπος ὀνομάζεσθαι, οὐ δίχα τῆς θεότητος ὁ-
 φείλει καθ' ἑαυτὸν ἄνθρωπος ὀνομάζεσθαι τίς γὰρ τολμήσει λέ-

ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστανιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαν-
 ξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον εἰρημένον,
 ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἴσθιν καὶ τὸ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται,
 περὶ τῶν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνων ἀναστάντων νεκρῶν εἰρησά-
 τὸ δὲ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις, τὴν ἀναστάσιμον τῆς ἐνδόξου
 παρουσίας αὐτοῦ σημαίνειν ἡμέραν· καὶ μὴ ὀλίγα δὲ πάλιν φη-
 σιν· ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ἀλλὰ ταῦτα πάντα ὥσπερ οὐκ
 ἀκούοντες, μᾶλλον δὲ ἰθελοκωφούντες παραπέμπονται, ταύτην δὲ
 τὴν φωνὴν τὴν λέγουσαν, νῦν δὲ ζητεῖτε με ἀποκτείναι ἄνθρωπον
 ἐς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, περιφέρουσιν πρὸς τὸ τῶν ἀκε-
 ραιοτέρων διαλαράειν τὸν νοῦν· ἐχρῆν δὲ αὐτοὺς, εἴπερ ἦσαν ὀρ-
 θοὶ, τοῦτο λογίζεσθαι, ὅτι περὶ ὃ τὰ προειρημένα λαλήσας, αὐ-
 τὸς καὶ ταύτην εἶρηκε τὴν φωνήν, καὶ μὴ διὰ ταύτην τῶν το-
 σούτων ὥσπερ ἐπιλανθανομένους σκανδαλίζεσθαι. Ὁμοίως γὰρ
 ἄνθρωπον ὁρῶντες, καὶ τὰς θεοπερεῖς φωνὰς ἀκούειν οὐκ ἀνε-
 χόμενοι, ἔλεγον οὐχ οὗτος ἐστὶν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἶδαμεν
 τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα; καὶ πάλιν αὐτῷ προσήσαν λέγον-
 τες, τίνα σεαυτὸν ποιεῖς; καὶ πάλιν πενήκοῦσα ἔτη οὕτω ἔχεις,
 καὶ Ἀβραάμ γινώσκεις; καὶ ἐχρῆν μὲν τοῖς ἤδη προειρημένους
 ἀρκεῖσθαι, καὶ μηδὲν ἄλλόν ἐπιζητεῖν· οἱ γὰρ λογισμὸν ὀρθὸν
 ἔχουν σπουδάζοντες περὶ τὴν τῶν θεῶν γραφῶν ἀκρόασιν· εὐγνω-
 μόνως λίσσουσιν, ὡς οὐδὲν ἀποπον εἶναι θεὸν ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον ὄν-
 τα, ὅτε λελάληκεν, ποτὲ μὲν θεὸν, ποτὲ δὲ ἄνθρωπον ὀνομάζε-
 σθαι· οὐδαμῶς ἐκατέρως προσηγορίας τὴν ἑτέραν ἀβιλεύσης.

Ἐπεὶ δὲ ἐνέσθι καὶ ἐτέρῳθεν τοῦτο θεωρεῖσθαι, ὡς οὐκ ἄν-
 θρωπος νοεῖσθαι διὰ τοῦτο ὀφείλει κατὰ τὴν ἰουδαίων ὑπόνοιαν· μετὰ
 τὸ πρᾶξαι τοὺς ἰουδαίους τοῦτο, ὅπερ ἐνλαῖθα αὐτοὺς ἐμέμφετο ὁ
 κύριος, λίγῳ δὲ τὸ σωτήριοιον πάθος, εἰ ἄρα ὡς ἄνθρωπον ἀπο-
 κτείναντες κατεκρίθησαν· τότε γὰρ ἂν δυνηθεὶς λόγον ἔχειν τὸ
 ὑπ' αὐτῶν λεγόμενον· εἰ δὲ ὡς κατὰ δεσπότου καὶ κυρίου τολ-
 μήσαντες κατεδικάσθησαν, ὅλον ὡς ματαίαν ὑπόνοιαν αὐτοῖς
 ἐπλάσαντο ἄνθρωπον νομίσαντες εἶναι, καὶ ἰνοικεῖν εἰς αὐτὸν τὸν

σον φωνὴν ἀγῶμεν, ἵφ' ἦν μάστιθα καὶ θρασύτερον ἡμῖν ἐφί-
διαίαι λήγοντες, ὡς αὐτὸς ἐν τοῖς εὐαγγελικοῖς κηρύγμασιν ἀν-
θρώπων ἐαυτὸν ὡμολόγησεν λέγων τί με ζητεῖτε ἀποκτείνειν, ἀν-
θρώπον, ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα; εἰ δὲ τις φιλαληθῶς
τοῖς εὐαγγελικοῖς ἐπιβάλλει χωρίοις, ἔνθα τοῦτο λελάληκεν ὁ
σωτὴρ, σφόδρα καταγνώσεται τῆς κακοτέχνου γνώμης αὐτῶν,
καὶ φιλεγκλήμονας δικαίως ἀποκαλέσει καὶ συκοφάντας· τοσ-
αῦτα γὰρ λελάληκεν πρὸ ταύτης τῆς λήξεως, θεὸν ἑαυτὸν ἀ-
ποφαίνων, καὶ θεοῦ υἱόν, ὡς καὶ αὐτοὺς τότε τοὺς ἰουδαίους,
ἐκείπερ ἐτύφλωτον τῆς διανοίας τὸ ὄμμα, διὰ τοῦτο μάλιστα
βούλεσθαι αὐτὸν ἀναιρεῖν καὶ πάντα ἐκείνα σιωπῇ παραδίδόν-
τες, ταύτην ἀρπάζουσι τὴν λήξιν, ὁμοίαν τι ποιούντες τοῖς τότε
φαρισαίοις· κηκεῖνοι γὰρ διδάσκοντι τῷ σωτῆρι προσείμενοι, οὐ
πιστεύουσιν ἐξέλοντες καὶ διδάσκεσθαι, ἀλλὰ θηρεύσαι· τι ἐκ τοῦ
στόματος αὐτοῦ βουλόμενοι, ὡς ὁ εὐαγγελιστὴς ἱστορεῖ· ὥσπερ
οὖν καὶ οὗτοι νῦν ἀναγινώσκουσιν, μᾶλλον δὲ περιεργάζονται ἰὰς
θείας γραφάς, ἵνα τί κατηγορεῖν εὖρωσιν τοῦ τὴν ψυχὴν ὑπὲρ
αὐτῶν τεθεικότος.

Τί δὲ ἐν τοῖς πρὸ ταύτης τῆς φωνῆς ἔλεγεν, κατανοή-
σωμεν ὁ πατήρ μου, φησὶν, ἵως ἄρτι ἐργάζεται, κτλ. ἐργά-
ζομαι καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγεν τὸν θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ
θεῷ, τὰ αὐτὰ τῷ πατρὶ παραπλησίως δημουγοῦντα· ἃ γὰρ
ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιῇ· καὶ ὅτι τὴν
κρίσιν αὐτῶν πᾶσαν δίδωκεν ὁ πατήρ, ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱόν
καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα· καὶ ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστὶν ὅτε
οἱ νεκροὶ ἀκούσωσι τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ οἱ ἀ-
κούσαντες ζήσωσιν· εἴτα ἵνα μὴ τὰ θεοπερεσῇ ταῦτα ἀκούοντες
σκανδαλίζονται διὰ τὴν σάρκα, ὅτι ἄνθρωπος ὁρώμενος τοιαῦτα
ἐφθέγγετο, ἐξῆς ἐπάγει μὲν ὀλίγα, καὶ φησὶν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώ-
που ἐστὶν μὴ θαυμάζετε τοῦτο· καὶ γὰρ καὶ ταύτης τῆς εἰρη-
μῆς φωνῆς, ὅτι οἱ ἀκούσαντες ζήσωσιν, ἔρχεται ὥρα ὅτε καὶ
πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται, καὶ πορεύσονται οἱ τὰ

υἱὸς διὰ ταύτην τοιγαροῦν τὴν αἰτίαν καλεῖται καὶ ἄνθρωπος, καλεῖται δὲ καὶ θεός, εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὑπάρχων ἐν ἐκατέρᾳ προσηγορίᾳ Χριστός.

Ὅτι γὰρ οὐκ ἄνθρωπον, ὡς οὗτοι μυθολογοῦσιν, ὁ Παῦλος ἐκήρυττε τὸν Χριστόν, ἀκούε Κορινθίους ἐπιστάλλοντος αὐτοῦ καὶ λόγουτος· οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, ἀλλὰ Ἰησοῦν Χριστὸν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν. Ὁρᾷς τῆς ἀποστολικῆς γράμμης τὸν ἄρον; Ἰησοῦν Χριστόν φησὶν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους κηρύσσομεν. Ῥωμαίοις δὲ πάλιν ἐπιστέλλων οὕτω φησὶν ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὧν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητός εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν. Εἰ δὲ ἄνθρωπον ἠπίσταντο τὸν Χριστὸν, ἴδει λέγειν ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ἐν ᾧ ὁ ἐπὶ πάντων θεός· νῦν δὲ τοῦτο μὴ οὐκ εἶρεκε, θεὸν δὲ τὸν Χριστὸν ἐπὶ πάντων μεταστροφῶς ἀπέφηνεν. Οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ γε κακῆϊτο διασκεψάμεθα, ὡς εἰ μὴ θεὸν ἄμα καὶ ἄνθρωπον ἠπίσταντο τὸν Χριστὸν, οὐκ ἂν ἔλεγεν τὸ κατὰ σάρκα· τοῦτο γὰρ φανερώς ἐπὶ τοῦ μὴ μόνον ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ κατ' ἑτερόν τι τὴν οὐσίαν ὄντος λέγεται· ὥσπερ οὖν καὶ ἐπήγαγεν, ὁ ὧν ἐπὶ πάντων θεός· διωλῆν γὰρ ἐνταῦθα τὴν περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ὁμολογίαν παραδίδωκεν, καὶ τὸ κατὰ σάρκα ἐπιδείξας, καὶ θεὸν ἀνακηρύξας· ὥστε γὰρ τρόπον ὁ ἐπὶ γῆς βασιλεὺς, εἴ ποτε ἐν ὑπάτου σχήματι προειλθεῖν βουληθεῖη, οὐ διὰ τοῦτο τοῦ εἶναι βασιλεὺς πέπαυται, οὔτε μὴ τὴν προτέραν αὐθεντίαν ἀπώλεσεν, ἀλλ' εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὑπάρχει πρὸς τῇ βασιλείᾳ καὶ τὸ τῆς ὑπατείας ἔχων καὶ εἴτις ὀνομάσει βασιλεία, οἶδεν ὡς αὐτὸς ἐστὶν ὁ καὶ τὸ τοῦ ὑπάτου σχῆμα περιβαλλόμενος· καὶ πάλιν τε εἰ ὑπάτον τὸν αὐτὸν ὀνομάσει, τὸν αὐτὸν οἶδεν καὶ βασιλεὺς ὑπάρχοντα· οὕτως ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἦν μὴν αἰ τοῦ θεοῦ υἱὸς θεὸς ὑπάρχων ἀληθινός, προσλαβὼν δὲ ἐν ὑστέροις χρόνοις καὶ τὸ ἀνθρώπινον, εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὑπάρχει, καὶ θεὸς λέγεται, καὶ ἄνθρωπος, καὶ Ἰησοῦς.

Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, φέρε καὶ τὴν κυριακὴν εἰς μέ-

ἀμφοτέρων τῶν οὐσιῶν ἵνα ὦντα· τὸ γὰρ τινὰν μεσιτεύων, ἀμφοτέρων ἔχειαι πάντως· ἔστι τοίνυν μεσίτης θεοῦ, διὰ τὸ τῆς αὐτῆς οὐσίας ὑπαρχειν τῷ πατρὶ· ἔστι δὲ πάλιν καὶ ἀνθρώπων μεσίτης, διὰ τὸ καὶ τῆς ἀνθρωπείας μετεσχηκέναι φύσεως τελείως χωρὶς ἀμαρτίας· ἄνθρωπον οὖν αὐτὸν ὅταν λέγῃ Χριστὸν Ἰησοῦν, μὴ διὰ τοῦτο σκανδαλιζέσθωσαν, ἀλλ' ἰνοιέτωσαν αὐτὸν καὶ κύριον καὶ θεὸν ὀνομαζόμενον μετὰ τοῦ καὶ Χριστὸν πάλιν λέγειν καὶ Ἰησοῦν ἀκουέτωσαν γὰρ αὐτοῦ τοῦ ἀποστόλου τοῦτο φανερώς οὕτω κηρύττοντος· προσδεχόμενοι, φησὶ, τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν περὶ ἡμῶν.

Ὅρῃς ὅπως ἐκεῖ μὲν ἀνθρώπων Χριστὸν Ἰησοῦν λέγει τὸν ὑπὲρ πάντων ἑαυτὸν δεδοκῶτα, ἐνταῦθα δὲ μέγαν θεὸν Χριστὸν Ἰησοῦν, τὸν δόντα πάλιν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν; διπλῇ γὰρ ἐνταῦθα κατ' αὐτῶν, μᾶλλον δὲ ὑπὲρ αὐτῶν, εἰ ἐθέλοιεν μεταγινώσκειν, γέγονεν ἡ ἀπόδειξις, διὰ τὸ λέγειν καὶ θεὸν καὶ κύριον Ἰησοῦν, ὃν ἐκεῖσε ἀνθρώπων εἴρηκε, καὶ διὰ τοῦ ἐν ἀμφοτέροις ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν δεδοκῶτα σημαίνειν ἀνθρώπου γὰρ, φησὶν, Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ δούς ἑαυτὸν ὑπὲρ πάντων ἀντίλυτρον καὶ πάλιν προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστοῦ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσεται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας, καὶ καθάρσιν ἑαυτῶν λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων· εἰ δὲ ἄνθρωπος κατ' ἐκείνους μόνον Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ δούς ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ περιποιησάμενος ἡμᾶς ἑαυτῶν λαὸν περιούσιον, ἀνθρώπων ἄρα λαβεύμενον παραπλησίως τοῖς ἰθύνειν, καὶ ἢ κλίσει λοιπὸν τὴν δεσποικὴν αὐθεντίαν ἀποδιδόαμεν ἀλλ' οὐκ ἔστιν οὕτως, μὴ γίνοντο, ἀλλὰ κύριον καὶ θεὸν ἐπιγινώσκωμεν τὸν Χριστὸν· γέγονε μὲν γὰρ ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς ὁ τοῦ θεοῦ λόγος μετασχὼν τῆς ἀνθρωπείας φύσεως, καὶ γιγνήνῃται διὰ φιλανθρωπίαν ἄφατον μετὰ ταύτης ἐκ τῆς ἀγίας καὶ ἀπειρογάμου παρθένου· ἀλλ' ἦν καὶ οὕτω κατὰ φύσιν θεὸς καὶ τοῦ θεοῦ

κλησίας ἔξω ριφθήσονται· ἐξηλείφθησαν γὰρ ἐκ βίβλου ζώντων, καὶ μετὰ δικαίων οὐκ ἐγγραφήσονται· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ τούτους ἐκδέχεται τέλος· εἰ μὴ ἄρα θάπτον τῆς ἀνοίας λαβόντες αἰσθησιν, ἵστανελθεῖν ὅθεν ἐξέπisan σπουδάσωσιν, καὶ μάλιστα τοὺς ἀρχηγούς τῆς κακοφροσύνης γενομένους· ἀκούσονται γὰρ μονοτονίῃ καὶ τούτων ἑκαστος παρὰ τοῦ σωτῆρος ὃν τρόπον ἰμάτιον ἐν αἵματι πεφυρμένον οὐκ ἔσται καθαρὸν, οὕτως οὐδὲ σὺ ἔση καθαρὸς· διότι τὴν γῆν μου ἀπόλυσας, καὶ τὸν λαόν μου ἀπέκλεινας, οὐ μὴ μείνης εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον· ἡμεῖς δὲ οἱ τὴν ἐαυτῶν πίστιν ἐπὶ τὴν ἀρραγῇ σῆτραν οἰκοδομήσαντες βεβαίαν, μέχρι τέλους τὴν εὐσίβειαν διαφυλάττομεν, μηδαμῶς ὑπὸ τῶν ἐναντίων θορυβούμενοι, ἀλλὰ τὴν εἰς τὸν κύριον ἀγάπην, ὅπλον ἀνίκητον ἔχοντες, ἐν αὐτῷ καυχώμεθα διὰ παλῶς, λέγοντες τὰ τοῦ προφῆτου ῥήματα, καὶ γελῶντες τῶν ἐναντίων τὴν εὐτέλειαν μεθ' ἡμῶν ὁ Θεὸς, γνῶτε ἔθνη καὶ ἠτᾶσθε, ἰσχυρότες ἠτᾶσθε· ἐὰν γὰρ πάλιν ἰσχύσθε, πάλιν ἠττηθήσεσθε· καὶ ἐὰν βουλεύσηθε, βουλὴν διασκηδαίσει κύριος· καὶ λόγον ὃν ἐὰν λαλήσητε, οὐ μὴ ἰμμενῇ ἐν ὑμῖν, ὅτι μεθ' ἡμῶν κύριος ὁ Θεός.

Ἄλλ' ἰδοὺ, φασίν, ὁ ἀπόστολος φανερώς αὐτὸν ἄνθρωπον ὡμολόγησεν· Τιμοθέην γὰρ ἐπιστέλλων οὕτω φησίν, ἄνθρωπος Χριστοῦ· Ἰησοῦς· τοῦτο δὲ λέγοντες, τῶν ἀκεραιτέρων δοκοῦσιν ἱερατεῖν· ἰὼν νοῦν εἰ γὰρ τις συνελῶς ἰῶ ἀποστολικῷ ἐπιβάλλει ῥήμα, ἐκ τοῦτου μαλίστα τοῦ ῥητοῦ, ἧς ἀτελείας αὐτῶν καταψηφίσαι· ἀλλὰ μὴ οὕτως ἀκρωτηριάζομεν ἢν λέξιν, ἀλλ' ὀλίγον ἰὼν ἔμπροσθεν ἐπιμνησθέντες, ὁρῶν τῆς οἰκονομίας ἐντεῦθεν τὴν ὁμολογίαν νοῆσαι δυνασόμεθα· τί οὖν φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος; εἰς θεός, φησὶν, περὶ τοῦ πατρὸς· καὶ εἴη περὶ τοῦ υἱοῦ, εἰς καὶ μεσότης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· εἰ γὰρ, φησὶν, καὶ γέγονεν ἄνθρωπος, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο δύο αὐτὸν ὑποπτεύειν ὀφείλομεν· ὥσπερ γὰρ θεός ἦν πρὸ τῆς ἐπιδημίας ὁ λόγος, οὕτω καὶ γενόμενος ἄνθρωπος, καὶ μεστειύσας, καὶ τῇ ἀνθρώπου φύσει εἰς πάλιν ἵστιν· διὰ γὰρ τοῦτο μεσότην αὐτὸν εἶρηκε Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὡς ἔξ

τοῦτο καὶ ἄνθρωπον ἀκούης τὸν Χριστὸν ὀνομαζόμενον, μὴ ἐπιλανθάνου ὅτι καὶ θεὸς γέγονεν οὕτως ἐπιστάμενος ὁ μακάριος Παῦλος· ποτὶ δὲ θεὸν ἐκήρυττεν· *μημόνευε γὰρ, φησὶν, Ἰησοῦν Χριστὸν ἐγγεγεμμένον ἐκ νεκρῶν, καὶ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ· καὶ πάλιν ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἡγείρειν, καὶ ἡμᾶς ἐξεγείρει δια τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Ἀκούεις τὸν ἐκ σπέρματος Δαβὶδ, καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγγεγεμμένον σαφῶς κηρυττόμενον;*

“Ὅτι τοῖνυν ἐναργῶς ἀποδεδείκται οὐκ ἄνθρωπος, ὡς ἐκεῖνοι νομίζουσιν, ἀλλ’ ὁ αἰδιος τοῦ Θεοῦ λόγος ἐνανθρωπήσας ἐστὶν ὁ ἐκ τῆς παρθένου προελθὼν, μετὰ γινωσκέτωσαν οἱ πεπλανημένοι, καὶ τῆς ἰουδαϊκῆς ἀνοίας ληγέτωσαν· *ἴαν γὰρ μὴ ἐπιστραφῶσιν, τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ κατ’ αὐτῶν σιλωβώσῃ ὁ κύριος· ὅτι γὰρ οὐκ εἰς ἴλος αὐτῶν ἀνέξχεται βλασφημιούνων, καὶ διὰ μακροθυμίαν ἐτι καὶ νῦν ἀνέχεται βλασφημιούνων, ἄκουε ἢ φησὶν διὰ τοῦ μακαρίου προφήτου, τὴν ἐκ τῆς ἀνοχῆς πρὸς τοὺς ἐπιμένονας τῇ κακίᾳ ἐπαγομένην ἐκδίκησιν δηλῶν· ἐσιώπησα, φησὶ, μὴ καὶ αἰὲ σιωπήσομαι, καὶ ἀνέξομαι; ἐκαρτέρησα ὡς ἡ τίκτουσα, ἐκστήσω καὶ ξηρανῶ ἅμα, καὶ ἐρημώσω ὄρη, καὶ βουτοὺς, καὶ πάντα τὸν χεῖριον αὐτῶν ξηρανῶ, καὶ θήσω σποταμούς εἰς νήσους, καὶ ἔλη ξηρανῶ οὐδὲν δι’ ἧλλον καὶ ὁ Θεὸς ταῖς ὑμῶν δόξας, ταχέϊαν τῶν ἀσεβῶν διδάσκῃ τὴν ἀσώλειαν, καὶ πρὸς ὅλγον διὰ μακροθυμίαν θεοῦ ἰσχύσωσιν· ἴδον γὰρ ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον, καὶ ἐπαυρόμενον ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου, καὶ παρῆλθον καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν, καὶ ἐξήτησα αὐτὸν καὶ οὐκ εὗρέθη ὁ τόπος αὐτοῦ.*

Ταῦτα γὰρ καὶ ἡ τοιαῦτα κοινὰ πάντων ἐστίν, ὅσοι τῆς εὐσεβείας διασκορπίζουσιν ἐπιχειροῦσι ἢ ποίμνιον, ὥσπερ οὖν καὶ τῶν προειρημένων αἰρέσεων ἢ ἴλος ἐπιδιδύξεν ἢ γὰρ ὤκησεν τῆς Ἀρείου δυσσεβείας ἢ πλάτης; ἢ δὲ ἡ Εὐνομίου, καὶ τῶν ἢ πνεῦμα ἢ ἁγίου βλασφημιούνων, καὶ τοῦ σαμοσαλέως Παύλου, καὶ τοῦ καλουμένου Ἀπολιναρίου ἡ παραφροσύνη; πάντες γὰρ οὗτοι καὶ ἐν τῇ παρῶντι ἐπονούδιστον τέλος ἐσχίσκασιν, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν περιβόλων ἐξώσθησαν, καὶ τῆς ἐν οὐρανοῖς διὰ τῶν πρωτοτόκων ἐκ-

καθ' ἔνωσιν τὸν λόγον πρὸς ἀνθρώπον ἐκ τῆς παρθένου τεχθέντα γεγενῆσθαι, οὐ δυνατόν μὲν μετὰ τὴν ἀποκύησιν ἔνωσιν ἀληθῆ λέγεσθαι, ἀλλ' ἡ μόνον τὴν κατὰ χάριν καὶ μετοχὴν τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐν τοῖς ἁγίοις πάλιν ἐγένετο.

Εἰ δὲ ἐνταῦθα τὴν ἐνοίκησιν ἔνωσιν εἶναι λέγουσιν, οὐκ ἐν τῇ παρθένῳ, ἀλλὰ μετὰ τὸ τεχθῆναι ἐξ αὐτῆς, φέρε καὶ οὕτω τὸ λεγόμενον ἐξετάσωμεν εἰ διὰ τοῦτο εἰς τὸ τοῦ λόγου πρόσωπον τὸ χρίσμα εἰρησθαι λέγουσιν, διὰ τὸ συνέιναι, καὶ ἠνώσθαι, ὡς αὐτοὶ φασί, τῷ ἀνθρώπῳ τὸν λόγον, πάντως ὅτι μεθ' ἔνωσιν αὐτὸν κεχρίσθαι λέγειν ἐξ ἀνάγκης ἀπαιτηθήσονται· τὸν γὰρ Θεὸν λόγον ὁ προφήτης, ἔτι γε μὴν καὶ ὁ ἀπόστολος θεολογήσας, αὐτῷ καὶ τὸ χρίσμα φανερώς ἀνέθηκεν· εἰ τοίνυν διὰ τὴν ἔνωσιν, καὶ τὸ συνέιναι αὐτὸν τῷ ἀνθρώπῳ, τὸ τοῦ ἀνθρώπου τῷ λόγῳ προσάπτουσιν οἱ ἅγιοι, μετὰ τὴν ἔνωσιν αὐτὸ τὸ χρίσμα γεγενῆσθαι πάντως ὁμολογήσουσιν· εἰ δὲ μετὰ τὴν ἔνωσιν κέχρισται, τὴν δὲ ἔνωσιν οὐ βούλονται λέγειν πρὶν ἐκ τῆς παρθένου τεχθῆναι, οὐδὲ χριστοτόκος οὐκίτι πρὸς αὐτῶν ἡ παρθένος ὁμολογηθήσεται· εἰ γὰρ χριστοτόκος, πάντως ὅτι καὶ Θεοτόκος· εἰ δὲ οὐ Θεοτόκος, οὐδὲ χριστοτόκος· εἰ γὰρ τὸ χρίσμα μετὰ τὴν ἔνωσιν, καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸ τοῦ λόγου πρόσωπον τοῦτο λέγεται, τὴν δὲ ἔνωσιν μετὰ τὴν ἐκ τῆς παρθένου γέννησιν γεγενῆσθαι λέγουσιν, οὐδὲ χριστοτόκος οὐκίτι εὐρεθήσεται· εἰ δὲ χριστοτόκος, καὶ θεοτόκος· τοῦ γὰρ χρίσματος πρὸ τῆς ἐνώσεως μὴ δυναμένου νοεῖσθαι, εἰ χριστοτόκος ἡ παρθένος, ἐν αὐτῇ δὴ τῆς ἐνώσεως γενομένης, οὐκίτι ἀνθρώπων, ὡς αὐτοὶ φασί, ἀλλ' ἐνωθέντα τῷ λόγῳ γενήσασα, θεοτόκος δικαίως ἀν' ἐλπίδι, εἰ γε, καθὼς ἐμπροσθεν εἰρηται, ἦν ἔνωσιν ἀληθῆ, καὶ οὐ καθάπερ ἐν τοῖς ἁγίοις λέγουσιν τοῦτο δὲ φασί, ὅτι οὐ δυνατόν ἔνωσιν ἀληθῆ λέγειν μετὰ τὴν γέννησιν· ἡμεῖς δὲ οὐκ ἀνθρώπων θεῶν ἐνωθέντα, ἀλλὰ θεὸν τὰ ἀνθρώπινα προσλαβόμενον οἶδαμεν τὸν Χριστὸν λέγω δὴ σῶμα, καὶ ψυχὴν, καὶ νῦν τελείως χωρὶς ἁμαρτίας ἐνοῦται τῇ ἀγίᾳ παρθένῳ διὰ

καὶ το χρίσμα λαμβάνειν εἴη ἂν προπαδεδότατον· καὶ γὰρ λέγουσιν διὰ τὴν πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἐνοίκησιν, ὡς αὐτοὶ πλανῶνται, τοῦ λόγου πρὸς αὐτοὺς τὸ χρίσμα λήγισθαι, μανθανέτωσαν ὅτι σπερ ἐνοίκησις οὐκ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἐπὶ τῶν προφητῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων λέγεται, καὶ ὑπερβαίνει σφόδρα τοὺς τῆς ἐνοικήσεως ὅρους τὸ λεγόμενον καὶ γοῦν ἐνοικήσας τοῦ θεοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις πᾶσιν, ἀγιαζόμενων τὴν καὶ χρισμίων, οὐ λέγεται ὡς αὐτοὺς ἀγιαζόμενος ἢ χριόμενος· εἰ μὲν οὖν καὶ ὁμοιότητα τῶν ἁγίων, καὶ ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἐνοίκησιν λήγουσιν, ἐκδηλὸς ἡ ἀσέβεια πᾶσιν ἔσται, καὶ τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας παντελῶς ἀλλοτρία.

Περὶ μὲν γὰρ τῶν προφητῶν, καὶ τοῦ Χριστοῦ διαλεγόμενος ὁ Παῦλος, ἀσύγκριτον τούτου πρὸς ἐκείνους διαφορὰν ἡμᾶς ἰδίδαξεν, λέγων δὲ τοῦ λεγομένου κεχρίσθαι τὸν μὲν γὰρ υἱὸν καὶ τοῦ πατρὸς ἀπαύγασμα καὶ χαρακτηριστὴρα τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, τοὺς δὲ προφήτας ὡνόμασεν καὶ τότε θαναμαδὸν ὅτι μετὰ τούτων τῶν ὑψηλῶν, τοῦ χρίσματος καὶ αὐτοὺς ἐμνημόνευσεν. Πολυμῶς γὰρ, φησὶν, καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ ἰσοίησι τοὺς αἰῶνας· ὃς ὁ ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτηριστὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρον τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καθαρισμὸν τῶν ἁμαρτιῶν ποιησάμενος, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλοσύνης ἐν ὑψηλοῖς. Καὶ μετ' ὀλίγα φησὶν καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγειν ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα· πρὸς δὲ τὸν υἱὸν ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος ἐυθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου ἡγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀδικίαν διὰ τοῦτο ἔχρισέν σε ὁ Θεὸς ὁ Θεός σου ἱλαριον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. Θεωρεῖς ὡς σφόδρα ἀλλότριος ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ ὁ τῆς ἐνοικήσεως ὅρος; εἰ δὲ λήγουσιν ἐνταῦθα τὴν ἐνοίκησιν μὴ τοῖς ἁγίοις ὁμοίως, ἀλλὰ

τῆς ἐξ Αἰγύπτου πορείας τοῦ Ἰσραὴλ σωτήρα πιστεύομεν αἱ μὲν τοῦ πατρὸς ὄντα λόγον, καὶ φῶς, καὶ ἀπαύγασμα, καὶ τῆς Θεοπρεποῦς δόξης τὴν δυναστείαν ἔχοντας διδὼν καὶ ἔλεγεν τῷ μακαρίῳ Μωϋσῇ· ἐγὼ εἰμι ὁ ἄν, καὶ ἐγὼ ὁ θεὸς Ἀβραάμ, καὶ θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ θεὸς Ἰακώβ· τὴν δὲ τοῦ υἱοῦ προσηγορίαν προσλαβόντα μὲν ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος· τῆς δὲ ἐνώσεως χάριν, καὶ διὰ τὸ αὐτὸν ἄνθρωπον γενεῆσθαι, ἀλλ' οὐκ ἐν ἀνθρώπῳ ἐνσκημέναι, καὶ τὰ τότε, καὶ τὰ νῦν τῇ Ἰησοῦ καὶ Χριστοῦ προσηγορία ἀκολουθῶς ὑπὸ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς δοξαζόμενον.

Καὶ γοῦν τὴν ἰοαυτὴν ὑπόθεσιν ἔξεισι διὰ πλείονων θεωρεῖν ὑπὸ τῶν ἁγίων κηρυττομένην ἀνδρῶν τοῦ μὲν Ἱερემίου διαβρίδην βωάντος· οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτὸν, ἐξεύρειν πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ, μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ἄφθι, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανιστράφη· τοῦ δὲ ὕμνο· γράφου μελωδοῦντος Δαβὶδ· μήτηρ σιών ἱρεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἄνθρωπος ἐγενήθη ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς ἐθμελίωσεν αὐτὴν ὁ ὕψιστος· τοῦτο γὰρ τί ἂν εἴη ἕτερον ἀλλ' ἢ ὅτι αὐτὸς ὑπάρχει θεός, καὶ ἄνθρωπος; ἄνθρωπον γὰρ, καὶ ὕψιστον, καὶ θεμελιωτὴν τὸν αὐτὸν ὁμολόγησεν οὐδὲν δὲ ἥτις καὶ ἐν ἐτέρῳ ψαλμῷ ἀδιαίρετοι τῆς ἐνώσεως φυλάττων τὸν λόγον, τὰ τῆς ἀνθρωπότητος ἴδια ὡς αὐτῷ πάλιν τῷ δευτέρῳ λόγῳ ἀναφέρων εὐρίσκεται, οὐ τῶν οὐσιῶν σύγχυσιν ἐργαζόμενος, ἀλλὰ τῆς ἐνώσεως τῶν οὐσιῶν ἐπιγινώσκων τὸν λόγον· λίγει λοιγαροῦν οὕτως ἐν μὲν ψαλμῷ ὁ θρόνος σου ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· βάβδος· εὐθύτητος ἡ βάβδος τῆς βασιλείας σου ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀδικίαν, διὰ τοῦτο ἔχρισέν σε ὁ θεὸς ὁ θεός σου ἔλειον ἀγαλλιάσιος παρὰ τοὺς μετόχους σου ὅρῃς ὅπως τὸν λόγον θεολογήσας, θεὸν τε καὶ βασιλεῖα ὁμολογήσας, οὐ διελὼν οὐδὲ ἕτερον προσωπῶν ἐισενέγκας αὐτῷ, καὶ τὸ κενεῖσθαι εἴρηκεν λεγέτωσαν οὖν τί ἐστὶν τὸ λεγόμενον; πῶς δὲ θεὸς ἄν ὁ λόγος ἐκρίβη, ἀλλ' ἢ πάντως ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ τῆν τοῦ δούλου μορφὴν ἐνδυσάμενος, ἢ

ὅτι Ἰησοῦς λαὸν ἐκ γῆς Αἰγύπτου σώσας, τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύσαντας ἀπώλεσεν, ἀγγέλους τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἐαυτῶν ἀρχὴν, ἀλλὰ ἀπολειπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας δεσμοῖς αἰδίοις ὑπὸ ζόφου τετήρηκεν.

Εἰ δὲ ἄνθρωπον ψιλὸν ἔτεκεν ἡ μακαρία παρθένος τὸν Ἰησοῦν, τοῦτον δὲ φησὶν ὁ μαθητὴς, τῆς Αἰγυπτίου χειρὸς ἰὸν Ἰσραὴλ ἐλευθερώσαντα, καὶ ἡγούμενον τοῦ λαοῦ κατὰ τὴν ἐρημον, ὃς καὶ τῶν τεραστειῶν ἐπειτέλει τὰ θαύματα πρὸ τοσούτων γενεῶν τῆς ἐκ παρθένου γενήσεως, ποῦ τοῦτον ἄρα κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ὑπάρχειν δώσουσιν; πῶς δὲ τῆς γενήσεως ἦν ἀρχὴν ἰσχυρότα; οὐκ ἐτί γὰρ αὐτοῖς λόγος συγχωρήσει λέγειν ἐκ τῆς παρθενικῆς προόδου τὴν ἀρχὴν αὐτὸν τοῦ εἶναι εἰληφότα διδασκέτωσαν τοῖσιν οἱ τῶν κακῶν ἐφερέται δογματῶν, πότε τῆς γενήσεως τὴν ἀρχὴν οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἔσχηκεν; ποῦ δὲ, καὶ ἐν τίσιν ἄρα διετέλει τοσούτοις ἔτεσιν; ἀλλ' οὐκ ἐτί τοῦτον ἄνθρωπον εἶναι τῶν εὐφροούντων τίς ἱρεῖ, ὃς καὶ τοῖς κατὰ τὸ παλαιὸν ἀμαρτήσαντι, καὶ τὸ ἴδιον ἀπαλειπούσιν οἰκητήριον ἐκ τότε τὰς τιμωρίας ὤρυσιν, καὶ τῆς Αἰγυπτίου χειρὸς Ἰσραὴλ ἐνδοξῶς ἐρύσας· εἰ τοῖσιν κατὰ τὴν αὐτῶν ἐκδοσιν, οὔτε ὁ θεὸς λόγος ὑπονοεῖσθαι δύναται, διὰ τὸ τὸν ἐκ τῆς παρθένου τεχθέντα εἶναι τὸν Ἰησοῦν, οὔτε ἄνθρωπος· πάλιν ὁ ταῦτα θαυματουργήσας (ξένα γὰρ τῆς ἀνθρώπου φύσεως; τὲ καὶ δυνάμειος τὰ προεξημένια καθίστηκεν) τίνα λοιπὸν ἐπινοῆσαι οὐσίαν τούτῳ καὶ τᾶς διηγήσει;

Ἄλλ' ἡμεῖς τὰ τοῦτων ῥήματα ἰσοπαλῶς ἀνοίας καὶ παραρροσύνης ὁρῶντες μεθ' ἡμῶν ἐν ὕπνῳ καὶ μίθῃ πρὸς αὐτῶν λεγόμενα, τούτοις μὲν κατὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ἐρούμεν φωνὴν πλανᾷς μὴ εἰδότες τὰς γραφάς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ· διὸ δὴ ἐκνήφατε δικαίως, καὶ μὴ ἀμαρτάνετε, ἀγνωσίαν θεοῦ εἰς ἰσοσύνην νοσήσαντες· ὁρῶντες δὲ πάλιν, καὶ ὡς ἀποκασιγμένης τῆς ἐνώσεως νοοῦντες τὴν δόξαν, θεὸν τε αἰεὶ ὄντα τοῦτον, γενόμενον δὲ ἐκ ἰσχυάτων καὶ ἄνθρωπον ἐπιστάμενοι, ἀτρέπτου καὶ ἀκαλλοιάτου φυλαχθεῖσθαι αὐτοῦ τῆς θεότητος, αὐτὸν καὶ τότε

τοῖν ἀκούσης τοῦ ἀποστόλου λέγοντος, προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς οὐκ ἐρυθρίας διαιρῶν τοῦ λόγου τὸν Ἰησοῦν; οὐ γὰρ εἶπεν τοῦ μεγάλου θεοῦ τοῦ ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν θεὸν καὶ Ἰησοῦν ἐκφύζειν διὸ καὶ μίαν τὴν ἐπιφάνειαν εἶρηκεν.

Ἐστὶ δὲ ὅτε καὶ τὰ τῆς ἀνθρωπότητος ἴδια τῇ τοῦ θεοῦ προσηγορίᾳ ἡ Θεῖα κηρύττει γράφῃ· τοῦ γὰρ σωτηρίου πάθους τῇ τῆς Θεότητος φύσει οὐδαμῶς νοεῖσθαι δυναμένου, εἰς δὲ τὸ σῶμα παντελῶς τῶν παθιμάτων γεγενημένων διὰ τὸ συνεῖναι ἀχωρίστως καὶ ἔνωσιν αὐτῷ τὴν Θεότητα, εἰ ἔγνωσαν, φησὶν ὁ ἀπόστολος, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν ὁρᾷς ὅπως κοινολογεῖ, τῆς ἐνώσεως χάριν, τὴν εἰς τὸν Χριστὸν ὁμολογίαν τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας ὁ λόγος; οὐ γὰρ ἄνθρωπος μὲν ψιλὸς Ἰησοῦς ὑπῆρξεν πρὸς τῆς τοῦ θεοῦ πρὸς αὐτὸν κοινωνίας τὴν καὶ ἐνώσειν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ λόγος ἐν αὐτῇ τῇ μακαρίᾳ παρθένῳ γενόμενος, τὸν ἴδιον ναὸν ἑαυτῷ ἐκ τῆς οὐσίας τῆς παρθεῖνου ἔλαβεν, καὶ προῆλθεν ἐξ αὐτῆς ἄνθρωπος μὲν ἔξωθεν θεωρούμενος, ἐνδοθεν δὲ Θεὸς ἰσχυρῶν ἀληθινός· διὸ καὶ μετὰ τὸ τεχθῆναι παρθένον τὴν τεκούσαν τετήρηκεν ὅπερ ἐπ' οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἁγίων γέγνηται· ἐπειδὴ γὰρ ἐκείνοι τὴν φύσιν ὑπάρχον ἄνθρωποι, ἀνθρωπίνην καὶ ἴσην τὴν γένεσιν ἔλαχον ἀπαντες· οὗτος δὲ ἐπειδὴ κατὰ φύσιν ὑπῆρχεν Θεός, προσλαβὼν ἐν χρόνῳ ἐσχάτῳ καὶ τὸ ἀνθρώπινον, ζήτην παρὰ πάντας τὴν ἐκ τῆς παρθεῖνου γένεσιν ἐπιδείξασθαι οὐκοῦν εἰκότως καὶ Θεοτόκος καὶ παρθενομία· ἡ μακαρία δικαίως ἂν λέγοιτο· οὐ γὰρ ἄνθρωπος ψιλὸς ἦν ὁ τεχθεὶς ἐξ αὐτῆς Ἰησοῦς· πῶς γὰρ; ὅπου καὶ πρὸ τῆς ἐπιδημίας γεγενημένα· τῇ τούτου ἐνεργείᾳ καὶ ἔξουσίᾳ ἡ Θεῖα προσαναφέρει γράφῃ καὶ γοῦν Ἰουδας ὁ μακάριος μαθητὴς μεγαλοφώνως ἡμῖν τὴν τοιαύτην παραδέδωκεν πίστιν· τῶν γὰρ πρὸ πολλῶν γενεῶν τῆς ἐκ παρθεῖνου προόδου μεμνημένος, οὕτω φησὶν ὑπομνήσαι δι' ὑμᾶς βούλομαι εἰδόντας ἅπαντα,

σαλο τὴν ἀλήθειαν ἐσχάτη δὲ πασῶν καθάπερ ἱρυγίας τῶν κακῶν, ἡ νῦν ἀναπέφασται βλασφημία, μὴ γενεῆσθαι τὸν λόγον ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐν ἀνθρώπῳ γεννηθῆναι ἐκ γυναικὸς ἐνυκνηναίαι λόγουσα ὡς λοιπὸν εἰς δύο τὸν ἕνα Χριστὸν διὰ τοῦτο μερίζεσθαι, εἰς τι θεὸν φημί καὶ ἄνθρωπον ἔστι δὲ τοῦτο τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας ἀλλότριον, δαιμονικῆς δὲ μᾶλλον ἐπινοίας ἐφεύρισς ἄνθρωπον μὲν γὰρ τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον ἐπὶ συντέλεια τῶν αἰώνων γετόμενον ὁ θεὸς ἡμῖν εὐαγγελίζεσθαι λόγος, οὐκ εἰς ἄνθρωπον μεταβαλόντα φύσιν, ἀλλὰ ταύτην εἰς ἐαυτὴν προσλαβόμενον ἀτρέπλος γὰρ ὑπάρχει, καὶ ἀναλλοίωτος· εἰ δὲ, καθάπερ ἐκείνοι φασίν, εἰς ἄνθρωπον ἐκ γυναικὸς τεχθέντα ἡ θεῖα γέγονεν ἐπιφοίτησις, τοῦτο καὶ ἐν τοῖς προφῆταις πᾶσιν ἐγίνετο· ἴδου ἰουγαροῦν, εἴπερ οὕτως ἐγένετο, μεμερισμένως ἐκαστοῦ παρὰ τῇ θεῖα γραφῇ τὰς ὁμολογίας εὐρίσκουσιν καὶ τὸν μὲν ἰδίᾳ καὶ αὐτὸν ὡς Θεοῦ λόγον ἀνυμνῶσθαι, τὸν δὲ ὡς ἄνθρωπον, καὶ ἕνα τὸν καὶ ἡμᾶς τοῖς ἀνω πρίπουσι δοξάζεσθαι λόγους.

Ἄλλ' οὐχ' οὕτως ἡμῖν οἱ ἀπόστολοι τὴν εὐθείαν εὐαγγελίαν ἐκήρυξαν, ἀλλ' ἕνα Χριστὸν θεὸν ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν παραδιδάσκουσιν καὶ τοῦτο σαφῶς ὁ μὲν θεολόγος Ἰωάννης ἐν εὐαγγελίῳ διδάσκει λέγων ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος· εἴθ' ἐξῆς ἐπάγων καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν· ὁ δὲ ἱεροκέρυξ Παῦλος ἰβραεῖσις ἐπιστέλλει λέγων ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κοινοῶνῃκεν αἷματός καὶ σαρκός, καὶ αὐτὸς παραπλησίως, μετέσχε τῶν αὐτῶν ἀκούεις ὅπως ὁ μὲν σάρκα γενεῆσθαι τὸν λόγον, ὁ δὲ πάλιν αὐτὸν τῶν αὐτῶν μετασχόντα εἴρκεν· εἰ δὲ ἄνθρωπος μὲν ἐκ γυναικὸς ὁ Ἰησοῦς ἐτέχθη, μετὰ δὲ ταῦτα ἡ τοῦ λόγου γέγονεν πρὸς αὐτὸν ἐπιφοίτησις, ἴδει καθάπερ εἴρηται, δύο καὶ πάντα μεμερισμένων πρὸς ἅπαν τὰς ὁμολογίας εὐρίσκεισθαι· νυνὶ δὲ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς κοινολογούσης τὰ τε τῇ θεότητι φυσικῶς ἀρμόζοντα, καὶ τὰ τῇ ἀνθρώπου πρίποντα φύσει, καὶ παρὰ τῆς ἐνώσεως ἡ οἰκονομία εὐρίσκεται. Ὅταν

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΜΗ ΒΟΥΛΟΜΕΝΩΝ ΟΜΟΛΟΓΕΙΝ
ΘΕΟΤΟΚΟΝ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΠΑΡΘΕΝΟΝ.

Ἰσασιν ἱαίρων παῖδες προφυλακτικά τῶν παθῶν βοηθήματα, τῇ τέχνῃ σπορναστέλλοντες τὴν μέλλουσαν βλάβην, καὶ τῇ τῶν διαφόρων φαρμάκων συνδέσει τὴν τῶν παθῶν νικῶντες ἀγριότητι· προορώσι καὶ κυβερνῆται πολλὰκις τὰς τῶν πνευμάτων μεταβολὰς ὑπὸ τῆς συνθείας ὁδηγούμενοι, καὶ τὴν προσήκουσαν τῇ χρεῖᾳ ποιοῦμενοι πρόνοιαν, ἀναάγῃτον τὸ σκάφος τῇ τοῦ Θεοῦ συνεργείᾳ διαφυλάττουσιν τοσαύτην τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ὁ θεὸς ποιοῦμενος πρόνοιαν, προαίγει τῶν πειρασμῶν ἡμῖν τὸν κίνδυνον, ἵνα μαθόντες πρὸ τῆς πείρας τὴν βλάβην, ἀσφαλῶς τὸν ἐκ ταύτης διαφύγωμεν κίνδυνον· οἶδεν γὰρ τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν οὐ σιγῶν καθάπερ ἐκείνοι τὸ χρήσιμον λογιζόμενος, ἀλλὰ προγνώσει θεοπρεπεῖ γινώσκων τὰ μέλλοντα· οὕτω καὶ τῆς κρίσεως ἡμῖν ἐπέδειξε πρὸ καιροῦ τὰ κολαστήρια, ὥς ἂν τῷ φόβῳ τῶν δεινῶν παιδευθῆντες τὴν ἐκ τούτων εὐκόλως τιμωρίαν ἐκφύγωμεν· οὐδὲν δὲ ἤττον καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις προείρηκεν, ὥς ἔσονται ψευδόχριστοι καὶ ψευδοδιδάσκαλοι οἵτινες παρεισάξουσιν αἵρέσεις, ἀπωλείας, αὐτὸν τὸν μόνον δισπότην καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀρνούμενοι· καὶ πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς ἀσελγείαις, δι' οὓς ἡ δόξα τῆς ἀληθείας βλασφημισθήσεται, ἵνα τούτων παραγνομήνων μηδαμῶς ἀπατῶμεθα, τοῖς ὁλεθρίοις αὐτῶν ὑποπίπτοντες δόγμασιν.

Πεπλήρωται δὲ τῆς προρρήσεως τὸ ἔργον πολλὰι γὰρ κατὰ καιρὸν ἐναντίσθσαν αἵρέσεις τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ τὴν ὀρθὴν παραλύνειν παυλοπῶπως βιαζόμεναι πίσιν, ὧν ἡ μὲν τὸν τοῦ θεοῦ λόγον ζῆνον παλιάπασιν τῆς πατριῶς οὐσίας λέγειν ἠδὲ ληκεν, ἡ δὲ τοῦ πνεύματος τὴν ἁγίαν ἠγνόηκεν, ἡ δὲ τῆς ἐπιδημίας τοῦ λόγου κηρή-

τὴν σάρκα ἐκ τῆς θεότοκου Μαρίας· οὐ γὰρ ὁμοιοῦσιον ὡς ἰδοῦ-
ται τῶν αἰρετικῶν, ἀλλ' ὁμοοῦσιον, τούτῳστιν ἐκ τῆς ἡμετέρας
οὐσίας· φησὶ γὰρ, σπέρματός 'Αβραάμ ἐπιλαμβάνεται· τὸ δὲ ὁ-
μοιοῦσιον σημαίνει οὐκ ἀληθινὸν ἀνδρῶπον, ἀλλ' ὁμοίωμα υἱοῦ
ἀνδρώπου, καθὼς ὁ Δανιὴλ φησὶν ὁ δὲ ἀπόστολος οὐχ' ὁμοίω-
μα ἡμᾶς ἐδίδαξεν, ἀλλὰ φησὶν, ἀνδρῶπος Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ
δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων ὁμοοῦσιον διὰ τὸν αὐτὸν τῷ
Θεῷ καὶ πατρὶ θεϊκῶς, καθὼς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν ὁμολόγη-
σαν, ὁμοοῦσιον τῷ πατρὶ, καὶ οὐχ' ὁμοιοοῦσιον εἰπόντες.

Περὶ τὸν οὖν ἄρα καὶ οὐκ ἀναγκαίως, θεοτόκον λέγοντες,
ἐσάγομεν καὶ ἀνδρωποτόκον ἀρκεῖ γὰρ, ὡς ἔφη, ἡ πρώτη φω-
νὴ, τοῦ πατρὸς ἡμῶν μυστηρίου τὴν ὁμολογίαν ἔχουσα, καὶ πρό-
φασιν εὐρεσιλογίας οὐδεμίαν παρέχουσα τοῖς ἐθελουσι συκοφαν-
τεῖν τὴν ἀληθεῖαν· ἔθος μὲν γὰρ τοῖς αἰρετικοῖς τὰ ὀρθῶς εἰρη-
μίνα παρατρέπειν εἰς κίβδηλον τοῦν· ξενιζόμεθα δὲ κατ' οὐδὲνα
τρόπον, ἰννοοῦντες ὅτι πεισλάνηται, καὶ αὐτὰς τὰς βείαις παρ-
ερμηνεύοντες γραφάς· οὐκοῦν ἡμᾶς μὴν προσήκει κατὰ τὴν
πρόποντά τι καὶ ὀρθῶς ἔχοντα σκοποῦν προσφέρειν τὰς λίξεις
εἰ δὲ νοῦσι πάλιν οὐκ ὀρθῶς, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς ἐκείνοι ἀκούσονται
διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν κα-
λὸν, καὶ τὸ καλὸν πονηρὸν· ἀλλ' οὐδεμία κοινωνία φωτὶ πρὸς
κύριον, ἀλλ' οὐδὲ συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελιάλ· βαδιοῦμε-
θα γὰρ ἡμεῖς τὴν ὀρθὴν καὶ ἀκριβήλως ἔχουσαν ὁδὸν, ἥτοι τρί-
βον τὴν βασιλικὴν τι καὶ ἀδιάσπρυν καταστήσομεν γὰρ οὕτως
εἰς τὸ βραβεῖον τῆς ἀνω κλήσεως, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, δι' οὗ
καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ ἡ δόξα σὺν ἁγίῳ πνεύματι εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα· οὐ γὰρ διαιροῦμεν τὸν ἕνα καὶ θεὸν καὶ σωτῆρα ἡμῶν εἰς δύο υἱοὺς τὸν ἐνανθρωπήσαντα καὶ σαρκαγωγμένον τοῦ θεοῦ λόγον οὐδὲ καθάπερ οἰοῦνται τινες τῶν αἰρετικῶν καὶ ἀσυνείτων, ἀνακεχυμένων ὥσπερ εἰς ἀληλέας θεότητος τῆ καὶ ἀνθρωπότητος, ἦγον τοῦ θεοῦ λόγου μεταχωρήσαντος εἰς φύσιν σαρκὸς, ἢ καὶ τῆς σαρκὸς μεταβληθεῖσης εἰς φύσιν θεότητος, ἀτρέπτως γὰρ καὶ ἀναλλοίωτος παντελῶς ἐστὶν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ἀλλ' ὅτι σάρκα ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ ἐνώσας ἑαυτῷ ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου κατὰ ἀλήθειαν ὁ τοῦ θεοῦ λόγος ἀφράδως σισαρκῶσθαι καὶ ἐνανθρωπήσαι λέγεται.

Ἀρκεῖ τοιγαροῦν πρὸς ὀρθὴν καὶ ἀδιαβλήτον τῆς πίστεως ἡμῶν ὁμολογίαν τὸ θεότοκον λέγειν, καὶ ὁμολογεῖν τὴν ἀγίαν παρθένον· τόγε μὴν προσιπάγειν ὅτι καὶ ἀνθρωποτόκος, οὐκ ἀναγκαῖον οὔτε ἐπωφελὲς (1)· ἕνα γὰρ θεὸν ἐδιδάχθημεν ὁμολογεῖν καὶ πιστεύειν αὐτὸν, καὶ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν, καθὼς ὁ Παῦλος· εἰς θεὸς, εἰς καὶ μετέστις θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· ἀνθρώπον μὲν γὰρ γενέσθαι φαμὲν ἀτρέπτως τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, καὶ ὁσόν μὲν ἦκεν εἰς τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν, τέτοκεν ἡ ἀγία παρθένος τὸ ἑαυτῇ τε καὶ ἡμῖν ὁμοούσιον σῶμα· ἀλλ' ἐν γὰρ τῷ θεότοκον εἰπεῖν συνεισάγεται πάντως καὶ ἡ τοῦτου δήλωσις· οὐ γὰρ θεότητα τέτοκε γυνή· ἡ ἀγία παρθένος, ἀλλ' ἐνωθέντα σαρκὶ τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, καὶ οὐκ ἂν ἐτέρως νοῖτο θεότοκος, εἰ μὴ κατὰ τοῦτον αὐτὸν τὸν τρόπον ὥστε προειστρίχει πάντως ἡ τῆς ἐνανθρωπήσεως ὁμολογία· καὶ οὕτως ἐσται λοιπὸν ἀληθές, ὅτι θεότοκος γέγονεν ἡ ἀγία παρθένος ἀποτεκοῦσα παραδόξως ἕνα Χριστὸν· παραπλησίως ἡμῖν μετεσχηκότα σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ ὁμοούσιον αὐτῇ τε, καὶ ἡμῖν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, ὡς εἶπαι

(1) Sic loquitur ad populum Cyrillus, ne ambigis vocabulorum notionibus, quibus Nestoriani abutebantur, deciperetur; quamquam extremo praecedentis operculi capitulo vocabulum quoque ἀνθρωπότητος a recta theologia non abhorretere Cyrillus dixit.

ἐπειδὴ γὰρ τὰ παιδία κκοινωνήκεν αἵματος καὶ σαρκός, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτίστιν τὸν διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ πάντας τοῦ βίου ἑνοχοὶ ἦσαν δουλείας.

Τί λοιπὸν ἴσθι τὸ παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἢ ἐκεῖνο που πάντως, ὅτι γέγονεν καὶ ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀγίας καὶ θεοτόκου Μαρίας ἐν αἵματι καὶ σαρκί; θεὸς γὰρ ὢν φύσει καὶ ἀληθινὸς ὁ ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός λόγος, ὁμοούσιος καὶ συναίδιος τῷ πατρὶ, καὶ τοῖς τῆς ιδίας ὑπεροχῆς διασπρέπων ὑλώμασι, καὶ ἐν μορφῇ, καὶ ἰσθίῃ τοῦ γενήσαντος, οὐχ' ἀρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι εἷσα θεῷ, ἀλλ' ἐαυτὸν ἐκένωσεν μορφὴν δούλου λαβὼν ἐκ τῆς ἀγίας Μαρίας ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι ἐυρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἐαυτὸν μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ οὐκοῦν ἐαυτὸν κατέῃκεν ἑκουσίως εἰς ταπείνωσιν, ὁ ἐξ ἰδίου πληρώματος τοῖς ἅπασιν διδούς· καθέκκεν δὲ ἐαυτὸν δι' ἡμᾶς, οὐ βεβιασμένος παρὰ τινος, ἀλλ' ἐθέλοντι ὑπὲρ ἡμῶν μορφὴν δούλου λαβὼν, ὁ κατὰ φύσιν ἰδίαν ἐλεύθερος, ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ὁ ὑπὲρ πάντων τὴν κτίσιν, ἐν τοῖς ὑπὸ θάνατον ὁ πάντα ζωογονῶν· αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ ἀβίος ὁ ζῶν, καὶ ζῶν διδούς τῷ κόσμῳ γέγονεν μετ' ἡμῶν ὑπὸ νόμον, ὁ ὑπὲρ νόμον καὶ νομοθέτης, ὡς θεὸς ἐν τοῖς ὑπὸ γένεσιν καὶ ἀρχῇ τοῦ εἶναι λαχοῦσιν; ὁ πρὸ παντὸς αἰῶνος καὶ χρόνου, μᾶλλον δὲ τῶν αἰώνων κτίστης, καὶ ποιητής.

Πῶς οὖν γέγονεν καὶ ἡμᾶς; σῶμα λαβὼν ἐκ τῆς ἀγίας παρθένου· σῶμα δὲ οὐκ ἄψυχον, καὶ ὡς περ εἶδοξε τισὶ τῶν αἰρετικῶν, ἐψυχομένον δὲ μᾶλλον ψυχῇ λογικῇ· οὕτω προῆλθεν τέλειος ἄνθρωπος ἐκ γυναικὸς χωρὶς ἁμαρτίας· ἀληθινῶς, καὶ οὐ δοκῆσαι καὶ φαντασίᾳ, οὐκ ὀλιγωρήσας τοῦ εἶναι θεός, οὐτε μὴ ἀποβιβληνκώς ὑπὲρ ἢν ἀεὶ, καὶ ἔστι, καὶ ἔσται θεός· οὕτω θεοτόκον φάμεν τὴν ἀγίαν παρθένον· ὡς γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος φησὶν εἰς θεός καὶ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἰς

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΔΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΕΩΣ
 ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΛΟΓΟΥ (1).

Βαθὺ μὲν καὶ μέγα καὶ ἄξιοθαύμαστον ἀληθῶς τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, τριπόθητον δὲ καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀγίοις ἀγγέλοις· ἔφη γάρ που τοῦ σωτῆρος ὁ μαθητὴς περὶ τῶν εἰρημένων ὑπὸ τῶν ἁγίων προφητῶν περὶ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ, ὃ ὅν ἀπεκαλύφθη ὑμῖν διὰ τῶν εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ὃ ἐπιθυμοῦσιν ἀγγελοι παρακύβηαι καὶ γοῦν ὅσοι παρέκυβαν τὸ μέγα τῆς εὐσεβείας μυστήριον συνέντες, ὅτε γεγενῆσθαι κατὰ σάρκα Χριστὸς, τὰς ὑπὲρ ἡμῶν εὐχαριστίας προσφέροντις ἔλεγον, δέξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία· πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλον ἀναπιμπλάσθαι θυμειδείας τὸν τοῦ κόσμου σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν ἐρῶντες γεγεννημένον ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, οἷ γε καὶ ἐνὸς ἁμαρτωλοῦ μετανοούντος ἰορτάζουσι, κατὰ φησιν ὁ σωτὴρ; χορεύει τοίνυν δι' ἡμᾶς ἡ τῶν ἁγίων πνευμάτων πληθὺς· καὶ ποῖά τις ἡ τοῦδε πόφασις; ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ μονογενοῦς, ἡ κατὰ σάρκα γέννησις, τὸ τῆς εἰς ἡμᾶς ἡμερότηςλος πλάτος, τῆς ἀσυγκρίτου φιλανθρωπίας τὸ μέγεθος· ὁ μὲν γὰρ μακάριος προφήτης Ἡσαίας φησὶ· κατέπειν ὁ θάνατος ἰσχύσας· καὶ πάλιν ἀφείλεν ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπου· ἀφείλε δὲ ἵνα ἴδωσι ἀπὸ παντὸς προσώπου δάκρυον, ἡ πῶς τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην ἀρὰν ἀπρεκτον ἀποφῆνας, τὸ δυσάντητον τοῦ θανάτου κατέλυσεν κράτος, διδάξει πάλιν ὁ σοφάταλος Παῦλος·

(1) Haec S. Cyrilli homilia latine tantummodo extat hactenus in editione patristica T. V. part. 2. pag. 416. Nunc vaticanus domini codex graecum textum editoribus operum S. Cyrilli ignotum restituit.

μη μείζω ζητοῦντες, καὶ τῶν ἑλαττόνων ἐκπίσωμεν ὃ πίπτοντες
ὁ προσώπων 'Αδάμ· καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἐπιθυμήσας γενέσθαι θεός,
καὶ τὸ εἶναι εἰκὼν Θεοῦ προσεπαώλεσε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΕ.

Ὅτι χρηὴ Θεοτόκον καὶ ἀνδρωποτόκον λέγειν.

Τοῖν περὶ τὴν Θεολογίαν μηδεὶς ἀπιστίαν νοσείτω, μηδεὶς
περὶ τὴν οἰκονομίαν χωλεύετο, ἀλλὰ τὸν ἐκ παρθένου γεννηθέν-
τα καὶ Χριστὸν Θεὸν ὁμοῦ καὶ ἀνδρῶπον ὁμολογείτω· καὶ ἡ
κάτερον διὰ τοῦτο γὰρ καὶ Θεοτόκος καὶ ἀνδρωποτόκος ἡ ἀγία
παρθένος ὑπὸ τῶν τῆς εὐσεβείας διδασκαλῶν προσαγορεύεται τοῦ-
το μὲν ὡς φύσει ἴδν [δούλῳ] εἰκοῖα γενήσασα· ἐκεῖνο δέ, ὡς ἴης
τοῦ δούλου μορφῆς, καὶ θεοῦ τὴν μορφήν ἠνωμένην ἐχούσης· οὐ-
τω διὰ Θεολογίας καὶ οἰκονομίας τὸν τὸ μυστήριον ἡμῖν τὸ ἀ-
ποκρυμμένον γνωρίσαντα ἀνυμνήσωμεν, καὶ διὰ τῆς τοῦ βίου
καθαρότητος ναοὺς ἁγίους ἰῶ Θεῷ καλᾶσκυνάσαντες, ἵνα ἵκον αὐ-
τὸν λάβωμεν· καὶ ταῖς ἀκτίσιν αὐτοῦ φωτιζόμενοι, ὡς ἐν ἡμέ-
ρᾳ εὐσυχμόνως περιπατήσωμεν, προσδιχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλ-
πίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτή-
ρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύ-
ματι δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ.

Προτροπή εὐχαριστίας, καὶ ἀποτροπὴ περιουσίας.

Ἀνυμνήσωμεν τοίνυν τὸν τῶν ἀμυήτων ἀγαθῶν χορηγόν, τὸν ἐκ τῆς ἐσχάτης ἀλογίας εἰς τὴν προλίραν ἡμᾶς φύσιν ἐπαναγαγόντα, ἵνα δι' ἡμᾶς πτωχεύσαντα, ἵνα ἡμεῖς ἢ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσωμεν· καὶ σὺν αὐτῷ τὸν γήσιον αὐτοῦ πατέρα, ὃς οὕτως ἠγάπησε ἰὸν κόσμον, ὥς δοῦναι ἰὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον καὶ σὺν πατρὶ καὶ υἱῷ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐν ᾧ βαπτιζόμενοι τὸν τῆς δωρεᾶς ἀρραβῶνα λαμβάνομεν δι' οὗ τὰς ψυχὰς φωτιζόμεθα, δι' οὗ τὴν οἰκονομίαν διδασκόμεθα, δι' οὗ τὴν θεολογίαν παιδεύμεθα, δι' οὗ τῆς ἀλογίας ἀπαλλαττόμεθα, δι' οὗ τῆς σπλάγνης ἡλευθερώθημεν, καὶ τὴν ἀλήθειαν ἴγνωμεν. Καὶ παυσώμεθα τὴν φύσιν πολυπραγμοῦντες τοῦ ἀγεννήτου, εἰ καὶ αὐτὸς ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, καὶ εἰ οἶόν ἴε εἶναι ἵνα μὴ γεννηθῇ ἢ γινόμενον παυσώμεθα τὴν γέντησιν περιεργάζεσθαι τοῦ μονογενοῦς, καὶ τὸν τρόπον ἐπιζητοῦντες, καὶ ἀγεννήτων καὶ γεννητῶν διαιτητῶντες, καὶ μετροῦντες τὰ ἀμέτρητα· παυσώμεθα κακῶς ἀνιχνεύοντες τὸν τοῦ πνεύματος πρὸδον, καὶ ζητοῦντες μαθεῖν ἃ μόνῳ πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι γινώσκον· ἡμεῖς οἷς ἐλάβομεν ὅροις μὴ ὅρια μετενέγκωμεν ἃ θέτο οἱ πατέρες ἡμῶν ἀρκεσθῶμεν ἢ δοθείσῃ διδασκαλίᾳ παρὰ τοῦ πνεύματος μὴ βουληθῶμεν ὑπερβῆναι Παύλου τὴν γνῶσιν, ἕς ἐκ μέρους ἐφῇ γινώσκειν, καὶ ἐκ μέρους σποφητεῖν, καὶ ἐν ἐσόπτρῳ βλέπειν καὶ ἐν αἰνίγματι τὴν ἀλήθειαν ἀναμείνομεν τῶν ἐλπιζομένων ἀγαθῶν τὴν ἀπόλαυσιν τότε τὰ τέλεια μαθησόμεθα, ὅτε δι' ἀλαζονείας οὐ βλαβησόμεθα, ὅτε δι' ὑπερηφανίας οὐ πεσοῦμεθα, ὅτε ἐν ἀπαθείᾳ βιωσόμεθα οὐκοῦν ἐν τῷ παρόντι ταῖς τῶν πατέρων διδασκαλίαις ἡμεῖς οἷμεν, ἵνα

Χριστῷ, προσάπτοντες τῇ τοῦ δούλου μορφῇ· τὰ δὲ ὑψηλὰ καὶ θεοσπερῆ καὶ μεγάλα, τῇ ὑψηλῇ καὶ μεγάλῃ καὶ πάντα τοῦν ὑπερβαινούσῃ ἀνατιθέντες θεότητι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΓ.

Ὅτι τῆς ἡμετέρας φύσεως ἡ εἰς οὐρανούς ἀτάλπη
τάς τοῦ πνεύματος δωρεάς ἡμῖν προεξέτισεν.

Ἀλλὰ καιρὸς ἀναδραμεῖν ἐπὶ τὸ προκείμενον ἀταληφθεῖς τοῖν εἰς οὐρανούς ὁ δεσπότης Χριστὸς, καὶ ἑαυτὸν ὥσπερ ἐχέγγυον τῆς τῶν ἀνθρώπων εἰρήνης προσεγενῶν τῷ πατρὶ, πέμψει τοῖς ἀνθρώποις τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, ὥσπερ τινα τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν ἀρραβῶνα, παιδοτρέβην, καὶ γυμναστὴν, τῶν ἡς εὐσεβείας ἀγωνιστὴν, φύλακα τῶν πιστευόντων ἀκοίμητον, φῶς τῶν προσιώνων ἀσβεστόν τε καὶ ἀνέσπερον, τῶν ψυχικῶν τραυμάτων θεραπευτὴν, ἰατρὸν τῶν ὑπὸ ἡς ἀμαρτίας γινομένων τραυμάτων, στρατηγὸν ἀριστεύειν κατὰ τοῦ διαβόλου διδασκῶνα, ὑποπτέρους τοὺς χαμαιπετεῖς ἐργαζόμενον, τοὺς γνήσιους τὴν τῶν οὐρανῶν πολιτείαν παιδεύοντα, καταφρονεῖν σαρκὸς, ἐπιμελεῖσθαι ψυχῆς, διασπύειν τὰ παρόντα, ἐφίεσθαι τῶν μελλόντων, ὁρᾶν τὰ προσδοκώμενα διὰ πίστεως, μὴδὲν ἡγείσθαι τῶν ἐν τῷ βίῳ λαμπρὸν, δόξης καταγελᾶν, τῶν τοῦ πλοῦτου ρευμάτων ὑπεροβᾶν, ὥραν σώματος ὡς ἄνθος ὁρᾶν μαραινόμενον, μὴ ἀλγεῖν πεινομένους, μὴ ἀνίσθαι νοσοῦντας, χαίρειν ἀδικουμένους, λελατομένους εὐφραίνεισθαι, φέρειν καρτερικῶς τὰ θειὰ, ὑπερέχεισθαι τῶν ἀνιδικοῦντων, εὐλογεῖν τοὺς καθαρωμένους, καὶ πᾶσαν ἀπαξάπλως φιλοσοφίαν μεταδιώκειν ταῦτα ἐδίδαξεν ἡ χάρις τοῦ πνεύματος, ταῦτα δὲ καὶ θαλάσσιαν ἐξεπαίδευσεν, ταῦτα καὶ βάρβαροι μετὰ τὴν τοῦ σωτῆρος αὐτῶν φιλοσοφοῦσιν ἐπιδημίαν, ταῦτα ἡσιρῶνται, ταῦτα οἱ στρατιῶται, ταῦτα οἱ ἐσχατιᾶς τῆς οἰκουμένης οἰκοῦντες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΒ.

"Οτι οὐ κράσιν λέγειν ὅσιον, ἀλλ' ἔνωσιν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ.

Ὅτι τὰς φύσεις τοίνυν συγχέομεν, οὐδὲ κράσιν ποιητοῦ καὶ ποιήματος δογματίζομεν, καὶ τῷ τῆς κράσεως ὀνόματι τὴν σύγχυσιν συνεισφέρομεν, ἀλλὰ καὶ τοῦ θεοῦ λόγου τὴν φύσιν γνωρίζομεν, καὶ τῆς μορφῆς τοῦ δούλου τὴν οὐσίαν γινώσκουμεν, ἡκατέραν δὲ φύσιν ὡς ἔτα προσκυνούμεν υἱὸν θάτιτόν γὰρ θατίρῳ Χριστὸς ὀνομάζῃται· καὶ οὔτε ἡ τοῦ δούλου μορφή ψιλή, καὶ γυμνὴ τυγχάνουσα τῆς θεότητος, τοῦτο πάποτε παρὰ τῶν διδασκάλων ἐκλήθη τῆς εὐσεβείας· οἱ δὲ τὴν κράσιν λέγοντες, τῇ κράσει τὴν σύγχυσιν συνεισφέρουσιν τῇ δὲ συγχύσει ἡ τροπὴ συνεισφύεται τροπῆς δὲ εἰσιούσης, οὔτε θεὸς ἐπὶ τῆς ἰδίας μένει ἀν φύσεως, οὔτε ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς οἰκείας· ἀνάγκη γὰρ ἐκστῆναι τῶν τῆς οὐσίας ὅρων ἐκότερον, καὶ μῆτε τὸν θεὸν γνωρίζεσθαι θεόν, μῆτε τὸν ἄνθρωπον τοῦτο δὲ οὐδὲ ἐπὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς λάβοι ἂν τις εὖ φρονῶν οὐ γὰρ τῷ σώματι τὴν ψυχὴν κεκράσθαι, ἀλλ' ἠνώσθαι, καὶ συῆθαι, καὶ οἰκεῖν, καὶ ἐνεργεῖν φάμεν· καὶ οὔτε τὴν ψυχὴν θνητὴν, οὔτε τὸ σῶμα εἰποῖ τις ἀθάνατον, μὴ κομιδῇ παραπαίων, ἀλλὰ τὴν μὲν ἐκατέραν διαιροῦμεν, ἐν δὲ ζῶν γνωρίζομεν τὸ ἐξ ἐκείνου συγχέομεν· καὶ ἡκατέραν μὲν φύσιν διηρημένοις ὀνόμασιν ὀνομάζομεν, τὴν μὲν ψυχὴν, τὸ δὲ σῶμα, τὸ δὲ ἐξ ἀμφοτέρων συνεστηκὸς ζῶν ἰτέρῳ καλοῦμεν ὀνόματι, ἄνθρωπον γὰρ προσαγορεύομεν ταῦτα τοίνυν καὶ ἐπὶ τῆς οἰκονομίας τὴν εἰκόνα λαβόντες, τῆς βλασφημίας ἀπαλλαγῶμεν ἐκείνης, καὶ τὴν κράσιν καταλιπόντες τῷ τῆς ἐνώσεως καὶ συναφείας καὶ κοινωνίας ὀνόματι χρώμενοι διατελέσωμεν φύσεως μὲν διάκρισιν, προσώπου δὲ ἔνωσιν δογματίζοντες· οὕτω Ἰησὺς Ἀρείου καὶ Εὐνομίου βλασφημίαν ἐλέγξομεν, τὰ μὲν ταπεινῶς εἰρημένα καὶ πειραγμένα τῷ σωτῆρι

ἐξουσιασθῆς, καὶ ἄρχων εἰρήνης, καὶ πάληρ τοῦ μίλλωντος αἰῶ-
νος, καὶ υἱὸς ὑψίστου, καὶ σωτὴρ, καὶ κύριος, καὶ τῶν ὅλων
δημιουργὸς· εἰς γὰρ, φησι, κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ ἰὰ πάν-
τα· καὶ μὴ τὸ Ἰησοῦς καὶ Χριστὸς ὀνομαζία τῆς οἰκονομίας εἰσι
σημαντικά· ἡ δὲ οἰκονομία, οὐ πρὸ τῆς κτίσεως, οὐδὲ εὐθὺς με-
τὰ τὴν κτίσιν, ἀλλ' ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐγένετο· ἐπειδὴ
τοῖσιν τὸ Χριστὸς ὄνομα, οὐ τὸν ληφθέντα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἰὸν
λαβόντα λόγον μετὰ τοῦ ληφθέντος δηλοῖ (τοῦ Θεοῦ γὰρ καὶ
τοῦ ἀνθρώπου τοῦτο σημαντικόν ἐστιν) ὁ Παῦλος ἀνατίθησι καὶ
τῷ ὀρωμένῳ διὰ τὴν πρὸς τὸ κρυπτόμενον ἔκωσιν, τὴν τοῦ παντὸς
ποίησιν τέ καὶ δικόσμησιν διὸ καὶ ἐτέρωθι τὸν Χριστὸν ἐπὶ πάν-
των προσαγορεύει θεὸν ἔξ' ὧν γὰρ, φησιν, Χριστὸς ἰὸ κατὰ σάρ-
κα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεός· οὐκ ἐπειδὴ τοῦ Δαβὶδ ὁ ἀπόγονος
αὐτὸς καθ' αὐτὸν Θεός ἐστι, καὶ ἐπὶ πάντων θεός, ἀλλ' ὅτι τοῦ
Θεοῦ τοῦ ἐπὶ πάντων ὑπῆρχε ναὸς, ἡνωμένην καὶ συνημμένην ἴ-
χαν ἑαυτῷ (1) τὴν θεότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ.

Ὅτι δύο μὲν εἰσι φύσεις, ἓν δὲ τὸ πρόσωπον
τοῦ Χριστοῦ.

Διὰ τοῦτο Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτός, καὶ
εἰς τοὺς αἰῶνας· οὐ γὰρ εἰς πρόσωπα δύο τὴν οἰκονομίαν μερί-
ζομεν, οὐδὲ υἱοὺς δύο ἀντὶ τοῦ μονογενοῦς κηρύττομεν τέ καὶ
δογματίζομεν, ἀλλὰ δύο μὲν τὰς φύσεις εἶναι καὶ μεμαθήκα-
μεν καὶ διδάσκειμεν ἕτερον γὰρ θεότης, καὶ ἕτερον ἀνθρωπότης·
ἕτερον τὸ ἐν, καὶ ἕτερον ἰὸ γενόμενον ἄλλο ἢ τοῦ θεοῦ μορφῇ,
καὶ ἄλλο ἢ τοῦ ἀνθρώπου μορφῇ· καὶ ἄλλο ἢ λαβοῦσα, καὶ
ἕτερον ἢ ληφθεῖσα· ἕτερον ὁ λυθεὶς ναὸς, καὶ ἕτερον ὁ λυθίντα
τούτον ἀναστήσας Θεός.

(1) Cod. αὐτοῦ.

ζωῆς μετὰδεδωκε, καὶ εἰς οὐρανούς ἀνήγαγε, καὶ ἐκ δεξιῶν τῆς μεγαλωσύνης ἐκάθισεν, καὶ ὄνομα αὐτῷ ἔχαρίσαστο τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, τὴν οἰκίαν αὐτῷ ἁγίαν δωρησάμενος, καὶ τὴν τῆς φύσεως αὐτοῦ προσηγορίαν λαβὼν υἱὸς ἀνθρώπου ὁ προαιώνιος τοῦ θεοῦ λόγος κυδοκῆσεν ὀνομάζεσθαι οὐδεὶς γὰρ, φησιν, ἀναβίβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐξ οὐρανοῦ κατὰβὰς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ κατίβη δὲ οὐκ ὁ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ τῶν (οὐρανῶν) ποιητῆς, ὁ ὑπέρχρονος Θεοῦ λόγος, ὁ πρὸ τῶν αἰώνων ὑπάρχων· διὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ ἀνθρώπινον ἔκωσιν λαμβάνει τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ὄνομα· καὶ ἐτέρωθι δὲ πάλιν οὕτως αὐτὸν προσαγορεύει ἅν' ἴδῃτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀνερχόμενον ὅπου ἦν ἡ πρότερον οὐχ' ἡ τοῦ δούλου μορφή, ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ μορφή· καὶ αἰεὶς, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστὶ φησὶ, μὴ θαυμάζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ἄρα ἐν ᾗ ἀκούσονται οἱ ἐν τοῖς μνήμασι τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξελεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς· οἱ δὲ ἡ φαῦλα πράξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως· οὐ γὰρ ἀνθρωποπόλιος δὲ ψιλῆς τοῦτο ἰδίον, ἀλλὰ ἡ ἐνεργούσης θεότητος, καὶ τῆς φαινομένης δὴ ἀνθρωποπόλιος διὰ τὴν πρὸς τὴν θεότητα συνάφειαν τε καὶ ἔκωσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Ὅτι υἱὸς ἡ τοῦ δούλου μορφή διὰ τὴν συνάφειαν
ἀσάυτως προσαγορεύεται.

Ὅπως ὁ θεὸς λόγος οἰκειοῦται τῆς τοῦ δούλου μορφῆς τὴν εὐτέλειαν, καὶ Θεὸς ὑπάρχων, ἀνθρώπος ἠθέλησεν ὀνομάζεσθαι, καὶ ὥσπερ μετέλαβε τῶν τοῦ ἀνθρώπου ταπεινῶν, οὕτω τῶν ὑψηλῶν αὐτῷ μεταδίδωκε· καλεῖται γὰρ τὸ τῆς παρθένου βρέφος Ἐμμανουὴλ, καὶ τὸ τοῖς σπαργάνοις ἐνεκλημμένον, καὶ θηλὴν ἔλκον, καὶ τρεφόμενον γάλακτι, καὶ καλεῖται μεγάλης βουλῆς ἀγγέλος, καὶ θαυμαστός σύμβολος, καὶ θεὸς ἰσχυρὸς, καὶ

λείας ἀπαλλαγῆσαι, καὶ τὴν φθορὰν ἀπορρίψαντες σὺν τοῖς
πάθεισιν ἐνδύσασθαι τὴν ἀπάθειαν διὸ καὶ τὸ δῶρον τοῦ βαπτίσ-
ματος πᾶσιν ἀνθρώποις διὰ τῶν ἀποστόλων ἐξέπεμψε πορευθέν-
τες γὰρ, φησι, μαθητεύσατε πᾶντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐ-
τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου
πνεύματος· τὸ βάπτισμα τοῦ δεσποτικοῦ θανάτου σκιαγραφία
τίς ὑπάρχει καὶ τύπος· εἰ γὰρ σύμφυτοι, φησὶν ὁ Παῦλος, γε-
γόναμεν τῇ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ
τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ.

Ἀπόδειξις ἐκ τῶν ἀποστόλου γραφῶν περὶ τῆς τελείας
τοῦ ἀνθρώπου φύσεως.

Οὕτω γινηθείς ὁ δεσπότης Χριστὸς, οὕτω τραφεὶς, οὕτω θαυ-
ματοουργήσας, διὰ ταῦτα παθὼν, σταυρωθεὶς, ἀποθανὼν, κή-
ρυκας ἀποστείλας πᾶσιν ἀνθρώποις τοὺς ἱεροὺς μαθητάς, εἰς
τὸν οὐρανὸν ἀνελήφθη καὶ ταῦτα ἐν κεφαλαίῳ ἐν τοῖς πρὸς Τι-
μόθεον γραφεῖσιν, ὁ ἀπόστολος ἡμᾶς ἐδίδαξε λέγων· ὁμολογου-
μένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, Θεὸς ἐφανερώθη
ἐν σαρκὶ, ἰδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὥφθη ἀγγέλους, ἐκρύχθη ἐθ-
νεσιν, ἐπιστάθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ, καὶ τὴν μὲν
φανέρωσιν συνέτελεξε τῇ σαρκὶ, τὴν δὲ δικαίωσιν κατὰ τὴν τῶν
αἰρετικῶν ἀβελτηρίαν ἰδικαιώθη διὰ τῆ συνεργείας τοῦ πνεύμα-
τος. Ἄρα τὸ δικαιοῦσαν πνεῦμα κρείττον τοῦ δικαιοθέντος υἱοῦ;
ἀλλ' οὐκίτι ταῦτα οὐκ ἔστι· τὸ γὰρ ἡμέτερον ἰδικαιώθη διὰ τοῦ
ἐν αὐτῷ φανερωθέντος Θεοῦ, ὃς ἀχωρίστως αὐτῷ συνημνίος,
τὴν τε ἄκραν ἐπαίδευσιν ἀρετῆς, καὶ τῶν βελῶν τῆς ἁμαρτίας
ἐφύλαξεν ἀγνυστον, καὶ ἀμύητον, καὶ τῆς διαβολικῆς ἀπάτης
ὑπέρβιον, καὶ θανάτῳ πρὸ βραχὺ γένεσθαι συγχωρήσας, παρ-
αυτίκα τῆς ἱκείνου ἡρωανίδος ἀπῆλλαξε, καὶ τῆς οικείας αὐτῷ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ.

᾽Οτι διὰ τῶν τοῦ Χριστοῦ παθῶν ἡ ἡμετέρα γέγονε σωτηρία.

Φάρμακα τοίνυν ἐστὶν ἡμέτερα τὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν παθήματα καὶ τοῦτο διδάσκων ὁ προφήτης βοᾷ· αὐτὸς τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν φέρει, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἰδυνάται· ἡμεῖς δὲ ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ, καὶ ἐν πληγῇ, καὶ ἐκ κακώσεων· αὐτὸς δὲ ἰ-τραυματίσθη διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, καὶ μεμαλάνισται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν· παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτῷ· τῷ μόνῳ αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν πάντες· ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν, διὸ ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείραν-τος αὐτὸν, ἄφωνος· καὶ καθάπερ σσιμὴν τὰ σπρόβαρα διεσκι-δασμένα θεωρῶν, ἐν τῶν σπρόβάτων κατέχων, καὶ ἐφ' ἣν βού-λεται νομὴν ἄγων ἔλκει τὰ λοιπὰ δι' ἐκείνου πρὸς ἑαυτόν.

Οὕτως ὁ Θεὸς λόγος τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος περιελαν-χιμὸν ἰδὼν, τοῦ δεύλου λαβὰν τὴν μορφήν, καὶ ταύτην συν-άψας ἑαυτῷ, πρὸς ἑαυτὸν δι' ἐκείνης ἐπέστρεψε πᾶσαν τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, καὶ εἰς τὴν Θεῖαν νομὴν ἤγαγε τὰ κακῶς τεμύμενα, καὶ τοῖς λύκοις προκείμενα· διὰ ταῦτα ὁ σωτὴρ ὁ ἡμέτερος τὴν ἡμετέραν φύσιν ἀνέλαβε· διὰ ταῦτα ὁ δεσπότης Χριστὸς τὰ σωτήρια κατεδέξατο πάθη, καὶ θανάτῳ παραπεμ-φθεῖς, καὶ ταφῇ παραδοθεῖς, τὸ μὲν σπαρασσὸν ἐκείνο καὶ πο-λυχρόνιον κράτος ἔλυσεν, ἵοις δὲ τῇ φθορᾷ πεπεδημένοις τὴν ἀφ-θαρσίαν ὑπέσχετο· τὸν γὰρ λυβέντα ναὸν ἀνοικοδομήσας, καὶ ἀν-εγείρας, καὶ τοῖς κειμένοις καὶ προσδεχομένοις αὐτοῦ τὴν ἀ-νάστασιν ἀληθεῖς καὶ βεβαίας τὰς ὑποσχίσεις ὑπέδειξεν· ὃν τρόπον γὰρ, φησὶν, ἡ ἐξ ἡμῶν ἀναληφθεῖσα φύσις τῇ τῆς θεό-ττος ἐνοικίσει· τὴν καὶ ἐνώσει τῆς ἀναστάσεως ἐτυχεν, καὶ τὸ φθαρτὸν ἀνατιθεμένη σὺν τοῖς σπασθήμασιν εἰς ἀφθαρσίαν καὶ ἀθανασίαν μετέβη, οὕτως καὶ ἡμεῖς τῆς χαλεπῆς τοῦ θανάτου δου-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ.

Τίς τῶν δεισποτικῶν παθημάτων ἡ αἰτία.

Υπάρκειν δὲ ταῦτα, τὴν ἡμετέραν μηχανώμενος σωτηρίαν ἐπει-
δὴ γὰρ οἱ τῇ ἁμαρτίᾳ δουλεύσαντες τοῖς ἐπιτιμίοις ὑπεύθυνοι
τῆς ἁμαρτίας ἐτύγχανον, αὐτὸς ἁμαρτίας ἀπηλλαγμένος, καὶ
διὰ πάσης οὐδεύσας δικαιοσύνης, τὴν τῶν ἁμαρτωλῶν κατεδείξατο
τιμωρίαν, διὰ μὲν τοῦ σταυροῦ, τῆς παλαιᾶς κατάρας τὴν ἀπό-
φασιν λύων· Χριστὸς γάρ, φησιν, ἐξηγόρασεν ἡμᾶς ἐκ τῆς κατή-
ρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρᾳ· γέγραπται γάρ
ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμασμένος ἐν ξύλῳ· διὰ δὲ τῶν ἀκανθῶν,
τέλος δίδους ταῖς Ἀδὰμ τιμωρίαις· μετὰ γὰρ τὴν τιμωρίαν, ἡ-
κουσεν ἐκείνος, ἐπικατάρατος ἢ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου, ἀκάνθας
καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι· διὰ δὲ τῆς χολῆς τὸ πικρὸν καὶ ἐ-
πίπονον τῆς θνητῆς καὶ παθητῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων εἰς ἰαυ-
τὸν ἀναλαμβάνων· διὰ δὲ τοῦ ἔξους τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον τῶν ἀν-
θρώπων μεταβολὴν αὐτὸς δεχόμενος, καὶ τὴν εἰς τὸ κρεῖττον
ἐπαινον χαριζόμενος· τῇ πορφυρίδι σημαίνων τὴν βασιλείαν, τῷ
καλάμῳ τὸ ἀσθενὲς καὶ σαθρὸν τῆς τοῦ διαβόλου δυνάμεως αἰ-
νιττόμενος, τῷ ραπίσματι τὴν ἡμετέραν κηρύττων ἐλευθερίαν,
τάς ἡμετέρας ὑπομένων ὕβρεις, καὶ παιδείας, καὶ μάστιγας τὴν
πλευρὰν τῷ Ἀδὰμ παραπλησίον νυττόμενος, ἀλλ' οὐ γυναικα
προϊοῦσαν ἐκείθεν δεικνύς, τὸν θάνατον διὰ τῆς ἀπάτης γεννή-
σασαν, ἀλλὰ σπῆλιν ζωῆς τῷ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν νάματι τὴν οἰκουμένην
ζωογονοῦσαν ὣν τὸ μὲν ἡμᾶς ἐν κολυμβήθρα νεοποιεῖ, καὶ τῇ
ἀθανάτῳ περιβάλλει σφοδρῶς· τὸ δὲ τρέφει γινηθéntας ἐν ἡ ἱερα-
ρίῃ τῇ θείᾳ, καθάπερ τὰ βρέφη τὸ γάλα.

ματι τὸ βλέπειν ἀφηρημένους, ἀκαλύτως δὲ τρέχων πρὸς τὸν καλίσαντα, καὶ τὴν δεσποτικὴν ἐπιγινώσκων φωνήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κς.

Ὅτι ἰκουσίως τὰ σωτήρια πάντα κατεδίδετο.

Διὰ τούτων καὶ τῶν θαυμάτων τῶν ἐπαγγελιῶν ἐμπεδώσας τὸ μέγεθος, καὶ τὸν χορὸν τῶν ἀποστόλων εἰς ἀρετὴν παιδοτριβήσας, προστρέχει τοῖς ἀναγράπτοις πᾶσι ἐξελοντῆς πολλάκις μὲν ταῦτα τοῖς φοιτηταῖς προμηνύσας, ἐπιτιμήσας δὲ τῷ Πέτρῳ μετ' ἡδονῆς μὴ καταδεξαμένη τὰ τῶν παθῶν εὐαγγέλια, καὶ δείξας, ὥς διὰ τούτων κατορθοῦται τῆς οἰκουμένης ἡ σωτηρία· διὸ καὶ τοῖς ἐπελθοῦσιν αὐτὸν ὑπέδειξεν λέγων ἐγὼ εἰμι ἐν ζητεῖτε· κατηγορούμενος οὐκ ἀντεῖπεν, καὶ δυνάμενος λαβεῖν, τοῦτο ποιῶν οὐκ ἠέσχετο· καὶ ταῦτα πολλάκις ἥnika ἡβολήθη διαφυγῶν· ἀλλὰ καὶ κλαίει μὲν τὴν Ἱερουσαλὴμ, ὥς δὴ τῆς ἀπιστίας ἐπισπωμένης τὸν ὅλεθρον, καταψηφίζεται δὲ πανωλεθρίως τοῦ πολυθρῦλλήτου πάλαι νεῶ· ἀνέχεται καὶ ἐπὶ κόρης παιόμενος, ὑπὸ διπλῆν δουλείαν δουλεύοντων ⁽¹⁾ κολαφιζόμενος, μαδιγούμενος, καὶ τὸ τελευταῖον θανατούμενος, καὶ λαμβάνων ληστὰς τῆς τιμωρίας κοινωνοὺς ἐκατίρωθεν, καὶ ἀνδροφόνους καὶ κακούργοις συνταττόμενος, καὶ ὄξος καὶ χολὴν παρὰ τοῦ κακοῦ ἀμπελῶνος καρπούμενος, καὶ ἀκάνθαις ἀντὶ κλημάτων καὶ βοτρῶν σφιγόμενος, καὶ πορφυρίδι χλευαζόμενος, καὶ καλᾶμνι παιόμενος, καὶ λόγχῃ τὴν πλευρὰν ὀρυττόμενος, καὶ τέλος τάφῳ παραπεμπόμενος.

(1) Cod. Bezae Cantabrigiae.

φίου τὴν ἀπορίαν, ἐκπλήττει τοὺς συμπέτας τῇ τοῦ καινοῦ πρά-
γματις εὐδομίᾳ, ἐαυτὸν διὰ τοῦ δώρου κηρύττει ἀγαθόργητος γὰρ
ὢν, τὸν ἀγαθόργητον οἶνον δίδωκεν ἱκεῖθεν τοὺς ἀρρώστους ἰᾶ-
ται, καὶ λόγῳ λύει τὰς νόσους, καὶ νύμφῃ τῶν παθῶν ἀπαλ-
λάττει τοὺς κάμοντας, τοὺς δαιμονώντας τῆς λύτης ἐλευθεροῖ,
δείκνυσιν τοὺς μεμνητάς καθεστηκότας, σφίγγει τοὺς παρειμέν-
ους, ἀρτίποδας τοὺς χυλοὺς ἀπεργάζεται, δείκνυσιν τὸν ἥλιον
τοῖς τὸ βλέπειν ἀφηρημένοις, ἀνοίγει τὰς θύρας τοῦ σώματος,
δι' ὧν ἐπὶ τὰ ἔξω διαχεῖται τὸ τῆς ψυχῆς ὀσπικόν, καὶ νῦν
μὲν λόγῳ μόνῳ τοῦτο ποιῇ, νῦν δὲ πτυέλῳ, καὶ πηλῷ τὸ λεῖ-
πον ἀναπληροῖ, καὶ ποιεῖ τὸν πηλὸν τὸν τῶν ὀμμάτων ἐπίβο-
λον ὀμμάτων θεραπευτὴν, καὶ τῷ πολέμῳ φαρμάκῳ κέχρηται,
καὶ τὸ δηλητήριον ἀλεξητήριον δείκνυσιν ταῖς ἀκοαῖς καλουμέν-
αις, τὸ δὲ ἀκούειν ἀφηρημέναις τὴν οἰκίαν ἐνέργειαν ἐπιδίδωσιν
ἄρτοις ἁλίοις ἐν ἱρήμῳ πολλὰς ἐκόρεισι χιλιάδας, τοὺς πίντε
ἄρτους, ὥσπερ εἰς ἀβουραν σπέρμα ταῖς χερσὶν ἐμβαλὼν, καὶ
τῆς γλώττης τὴν εὐλογίαν οἷον τι νέφος ἐπαργαζών, δασὺ καὶ
βαθὺ λήϊον, καὶ ἄλλω πλήρῃ τὰς τῶν ἀποστολῶν χεῖρας ἀπέ-
φηνεν, ἄλλω οὐ πύου διομένην καὶ διακρίσεις, οὐ μύλου καὶ μάκ-
τρας καὶ πυρὸς καὶ κλιβάνου, ἀλλ' αὐτοὺς τοὺς ἄξιους βρίουσαν
τὶ καὶ πηγάζουσαν καὶ ἵνα κεφαλαίῳ εἴπω, αἷματος ἵστησιν
ὀχετοὺς τὴν ἴασιν ἱκοῦντι συληθεῖς, κόρη δ' αὖρον ἀεπαγεῖσαν
ὑπὸ θανάτου καὶ σπενδυμένην ὑπὸ τῶν οἰκείων ἀνταρσάσας
τοῖς φύσασιν ἀποδίδωκεν ἕτερον νεανίαν εἰς τὸν τάφον προπιε-
πόμενον, εἰς ζωνὴν ἐπανήγαγε, καὶ εἰς χαρὰν τὸ πένθος μελίβα-
λε, καὶ τὸν ἐπιτάφιον θῆνον εἰς ὕμνον λόγον γαμπλίων ἔτρεψε,
καὶ τὸν δυσώδη νεκρὸν μετὰ τειράφῃν ἡμέραν τῆς τελευταῖς ἐκ τῆς
θῆκης ἐξήγαγε, καὶ τὸν πεπεδημένον βαδίζειν ἐκέλευσεν, καὶ
παρὰ ρῆμα ὅτι θάνατος ἰδραπέτευσεν, καὶ ὁ νεκρὸς ἰδραμε τῆς
σπευδόντος ἀπαλλαγείς, καὶ τὴν τῆς σπευδόντος ἀποδέμενος δυ-
σωδίαν, καὶ τὰς τοῦ θανάτου σύλας διαφυγὼν, καὶ ὑπὸ τῶν
δεσμῶν τρέχειν οὐ καλυόμενος, καὶ τῷ μὲν τοῦ προσώπου καλύ-

παραγίνεται πρὸς Ἰωάννην βαπτίζοντα, πείθει βαπτίσαι παραιτούμενον, σποτυποῖ τὸ ἡμέτερον ἐν τῷ Ἰορδάνει βάπτισμα, δίδωσι τέλος τῷ νόμῳ, καὶ τὴν θύραν ὑπανοίγει τῆς χάριτος· ὑπὸ τοῦ πατρὸς οὐρανὸν ἀνακρύνεται, τῇ παρουσίᾳ τοῦ πατρὸς δέικνεται εἰς τὴν ἔρημον, ὥς εἰς ἀρμυδιὰν τινὰ παλαίστραν, ὑπὸ τοῦ πνεύματος, καὶ ἡστεύει μὲν, οὐ πέρα δὲ τῶν μέτρων τῆς φύσεως, καὶ τροφῆς μὲν ἐφίεται, ἀλλὰ κρατεῖ τῆς ὀρέξεως, οὐ δουλεύει ταῖς ἡδοναῖς· καὶ καλεῖ μὲν τῇ πείνῃ τὸν ἀντίπαλον εἰς τὴν πάλην, περιγίνεται δὲ αὐτοῦ ἀνθρωπινῇ φιλοσοφίᾳ, ἀλλ' οὐκ ἐξουσία θεότητος, ἀγωνίζεται, καταγωνίζεται, νικᾷ, ἐξελαύτει, τὴν τυραννίδα καταλύει, τὸ ἀσθενὲς ἐλέγχει, τὴν ἥτταν κηρύττει· θαρσύνει γὰρ, φησιν, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον· σποτρεῖται πάντας εἰς ἀρετὴν, τὴν νομοθεσίαν τῶν θείων δογματικῶν σοιεῖ, τὴν διὰ τοῦ σποφίτου ἐσηγγελμένην καινὴν διαθήκην δίδωσιν, οὐρανῶν βασιλείαν ὑπισχεῖται, τοῖς ἀμειβουσὶν ἀπειλεῖ τῆς γενένης τὴν φλόγα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ.

Σύντομος τῶν δεσποτικῶν θαυμάτων διήγησις.

Πιστοῦται τὰ λεγόμενα τῇ μεγάλῃ θαυματουργίᾳ, οἷον ἀγεώρησιον τῷ γάμῳ δωρούμενος, οἶνον χωρὶς κλημάτων ἐξ ὕδατος ἐργαζόμενος, οἶνον ἀσίμφυλον τοῖς τοῦ γάμου δαίτυμοις χαριζόμενος, εἰς οἶνον μεταβαλὼν τῶν ὑδάτων τὴν φύσιν, μὴ μεσσιτευούσης ἀμπέλου, καὶ τῆς γῆς τὴν νοτίδα σὺλῶσας, τιμὰν τὸν γάμον οὐ τῇ παρουσίᾳ μόνον ἀλλὰ καὶ τῇ θαυματουργίᾳ· ἐπειδὴ γὰρ ἐκ παρθενικῆς ἐβλάστησε μήτρας, καὶ παρθενίαν ἡσκησέ· τε καὶ τοῖς λόγοις ἐξῆρε, καὶ ἦν ἀλγυρία ἐργοῖς καὶ λόγοις εἰρήμειν, ἵνα μή τις ἀκολασίαν εἶναι νομίῃ τὴν συζυγίαν, καὶ ὡς παρὰ νόμου τοῦ γάμου κατηγοροῖ, τιμᾷ τὸν γάμον τῇ παρουσίᾳ, αὖτις τὴν τιμὴν τῇ τοῦ δώρου φιλοτιμίᾳ, λύει τοῦ νυμ-

λουμένην, καὶ τὰν τὰντὰ ὀνόματα τὰ καὶ πράγματα κατὰ ταυ-
τὸν συνάγουσαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ.

Ἐν κεφαλῇ δήγησις τῆς μετὰ τὴν γέννησιν
τοῦ Χριστοῦ πολιτείας.

Οὕτως τεχθεὶς ὁ δεσπότης Χριστὸς (οὐ γὰρ εὐαγὲς μετὰ τὸν
τόκον ἢ θεὸν λόγον μόνον αὐτὸν προσαγορεύειν, ἢ ἀνθρώπον γε-
γυμνωμένον θεότητος, ἀλλὰ Χριστὸν, ὃ ἐκατέραν φύσιν τὴν τε
λαβοῦσαν καὶ τὴν ληφθεῖσαν δηλοῖ, πάντως τὰ ἡμίτερα πλὴν
τῆς ἁμαρτίας καταδίδεται ἀδῶ) σπαργανούται παραπλησίως
τοῖς βρέφεισι, καὶ γάλακτι τρέφεται, καὶ τιθηνεῖται, καὶ χει-
ρὶ περιφέρεται, καὶ κόλποις ἐντίθεται, καὶ κατὰ νόμον περι-
τέμνεται, καὶ καθαρσίοις θυσίαις καθαίρεται· ἡ καὶ καὶ μόνῃ
τῆς οἰκουμένης θυσίᾳ, ὃ τοῦ κόσμου τὴν ἁμαρτίαν ἄρας ἁμνός,
ὑπὸ τοῦ Συμεὼν προσκυνεῖται, καὶ σωτὴρ ὁμοῦ καὶ δεσπότης
προσαγορεύεται· φεύγει τὸν Ἡρώδην μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τοῦ
κηδεμόνος, καταλαμβάνει τὴν Αἴγυπτον, ἐπανέρχεται πάλιν, ἁ-
γωνιᾷ, εἰς τὴν Ναζαρέτ παραγίνεται, ἡλικία καὶ σοφία προ-
κόπτει, τοῖς γονεῦσιν ὑποτάσσεται, πάσης τιμῆς ἄξιός οὐ μόνον
τὴν μητέρα, ἀλλὰ καὶ τὸν τῆς μητρὸς πάλαι μὲν μησίῃρα, μὲν
ταῦτα δὲ κηδεμόνα καὶ φύλακα, τὰς ἐνόμους ἑορτὰς ἑορτά-
ζει, τῷ ἱερῷ προσεδρεύει, τὴν ἰουδαϊκὴν ἐλέγχει παχύτητα· καὶ
τοῦτο ποιεῖ δύο καὶ δέκα γενεαῶς μόνον ἕτη τίως μὲν τὸν τό-
κον ἐπιζητεῖται παρὰ τῶν προσκόντων, ἀπολειφθεὶς ἐγκαλεῖ-
ται παρὰ τῆς μητρὸς, ἀπολογεῖται, καὶ ἥρμα πῶς παραγυμνοῖ
τὴν θεότητα, οὐκ οἶδατε γὰρ φησὶν ὅτι ἐν τοῖς οἰκείοις τοῦ πα-
τρὸς μου δεῖ εἶναι με; δεικνύς ὡς οὐ μόνον ἐστὶ τὸ ὁρώμενον,
ἀλλὰ καὶ θεὸς ἐν τῷ ὁρωμένῳ κρυπτόμενος, ὑπέρχρονος, καὶ
πρωτογενὲς ἐκ τοῦ πατρὸς προελθὼν καὶ ἵνα συντόμως εἰπω,

M •

σαν τὴν γῆν δρακί; καὶ πάλιν ὁ Δαβὶδ· ὅτι ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ
 τὰ σπείρατα τῆς γῆς, καὶ αὐτὸς δι' ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφῆτου ὁ
 οὐρανὸς μου θρόνος, καὶ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου οὐκ οὖν
 τὴν κατὰβασιν νοήσωμεν συγκατάβασιν ἔκλινε τοίνυν οὐρανὸς,
 καὶ καλίσθη, καὶ παρθενικὴν ἐκλεξάμενος νηδὺν κόρης ἀγίας καὶ
 εὐσεβείας συνθεοραμμένης, δι' ἀγγελικῆς φωνῆς τὸν ἴδιον προμηνυ-
 σάσης, καὶ τῆς συλλήψιως τὸν ἱρόπον προερμηνεύσασας, καὶ τῆς παρ-
 θενίας τὸν φόβον ἡ ἑρμηνεία λυσάσης, εἰσοικίζῃαι ἡ, καὶ ναὸν ἱε-
 ρῶ κατασκευάζει, καὶ τὴν ἀσπαρσον, καὶ ἀπὸ τοῦ σκηνὴν διαπλάτ-
 τει ἐπειδὴ ὁ πρῶτως δουλεύσας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀσπάτωρ ἐτύγχα-
 νε, μητέρα δὲ μόνην εἶχε τὴν γῆν ἔλαβε γάρ, φησιν, ὁ θεὸς χοῦν
 ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἔσπασεν τὸν ἀνθρώπον διὸ καὶ ὁ μακάριος
 Παῦλος φησὶν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος
 ἄνθρωπος ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ· τοῦτο χάριν ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ
 λόγος ἐκ μόνης παρθένου ἰδὲς ἀφορμὰς λαβὼν τῆς διαπλάσεως, καὶ
 τοῦτο ἡ ἱερώς τὸν ἀγαθόργηλον δημιουργήσας ναὸν, καὶ ἱεὺς συνά-
 ψας, πρόεισιν ἐκ τῆς παρθένου, οὐ λύσας ἡ συλλήψει τὴν παρθενι-
 κὴν ζώνην, οὐ τῇ γενήσῃ διαδότησας, ἀλλ' ἀκέραιον καὶ ἀνί-
 παφον διαφυλάξας, καὶ τὸ μέγα τοῦτο καὶ ἀρρήτῳ θαῦμα θαυ-
 ματουργήσας· μέγα γὰρ τῷ ὄντι καὶ ἀνερμήνευτον, καὶ λόγου
 δύναμιν ὑπερβαῖνον, βότρυν ἰδεῖν ἐκ γῆς ἄνευ κλημάτων βλασ-
 τήσαντα, σίτον ἄνευ σπερμάτων φῦντα, χιτῶνα χωρὶς νημάτων
 καὶ χειρῶν ὑφαντικῶν ὑφασμένων, ἄρτον οὐ μύλη καὶ χειρὶ
 καὶ πυρὶ δημιουργηθέντα, ἀλλ' ἀρρήτως ἐκ παρθενικῶν ἀλεύ-
 ρων γεγεννημένον, καὶ τὴν οἰκουμένην καλύψαντα· πρὸς δὲ τοῦ-
 τοις, παρθεῖνον οἰκίαν βρέφει Σηλὴν ὀρέγουσαν, καὶ γάλακτος
 χορηγοῦσαν σπηγὰς, καὶ μητέρα γενομένην τὴν γάμου νόμον οὐ
 δεξαμένην, μητέρα γενομένην τὴν πᾶς γίνεσθαι μήτηρ οὐκ ἐπιστα-
 μένην, μητέρα γενομένην τὴν γυναῖκα πρότερον οὐ γενομένην,
 ἀλλ' ἐν παρθενίᾳ καὶ τὸν ὄγκον τῆς γαστρὸς ἐπιδεικνύσαν, καὶ
 τὸν καρπὸν ἐν ταῖς χειρὶ περιφέρονσαν, καὶ τὰ μητρὸς ἔργα-
 ζομένην, σωζομένης τῆς παρθενίας, καὶ παρθεῖνον μητέρα κα-

δεν ὁ μακάριος Παῦλος τὸν σωτήρα Χριστὸν κατὰ σάρκα· οὐ γὰρ εἶπε, φησὶ, καὶ τοῖς σπέρμασί σου ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνὸς, καὶ τῷ σπέρματι σου ὡς ἐστὶ Χριστὸς καὶ τὸ πειραθῆναι δι' κατ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας, οὐ τοῦ Θεοῦ λόγου ἰδίον, ἀλλὰ τοῦ ἀναληφθέντος σπέρματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ.

Ὅτι Ἰησοῦς, καὶ θεὸς λόγος, καὶ ἄνθρωπος λέγεται.

Οὕτως ὁ θεότατος Παῦλος διὰ πάσης τῆς ἐπιστολῆς, πᾶς τε τῶν φύσεων ιδιότητας, καὶ τοῦ προσώπου κηρύττει τὴν ἑνωσιν διὰ Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ ἄνθρωπον καὶ Θεὸν προσαγορεύει εἰς μεσίτης, φησὶ, Θεοῦ καὶ ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ πρὸς Ἑβραίους Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας καὶ ἄλλας δ' ἂν τις ἐδεήσας εὖροι μυρίας μαρτυρίας ἐκ τῆς θείας γραφῆς τὸν τίτλιον ἄνθρωπον κηρυττούσας, καὶ τῶν αἰρετικῶν ἐλεγχούσας τὴν ἄνοιαν ἀλλ' ἡμῖν οὐ σχολὴ ταῦτα συλλέγειν ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῖς φιλοπόντοις τοῖν τὸν πόνον τοῦτον καταλιπόντες, ἡμεῖς τῆς προκειμένης πραγματείας ἐχώμεθα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ.

Περὶ τῆς ἀρρέτου τῆς παρθένου γεννήσεως.

Τοιγαρὼν τὴν οἰκίαν εἰκόνα πολεμουμένην οἰκτείρας ὁ ποιητής, καὶ θανάτῳ παραπεπομένην, ἔκλινεν οὐρανοῦς, καὶ κατέβη, οὐ τὸν τρόπον ἀμείψας, οὐδ' ἐτίροσε μελαβὰς· πληροῦ γὰρ τὰ σύμπτια· μᾶλλον δὲ ἄπειρός ἐστι, καὶ ἀχώρητος, καὶ πάντα ἔχων κατὰ τὸν σποφῆτην ἐν τῇ χειρὶ· ἵς γὰρ φησιν ἐμέτησεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τε ὕδωρ καὶ τὸν οὐρανὸν σπιδάμην, καὶ πᾶ-

M

τους ἵνα, τὴν δὲ θῆκην ὁ δὲ θεὸς λόγος οὐκ ἐλάττων ἀγγέλων, ἀλλὰ δισσώτης ἀγγέλων ἐν αὐτῷ γὰρ ἐκτίσθη τὰ πάντα εἴτε ὁρατὰ, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαί, εἴτε ἀγγέλοι, εἴτε δυνάμεις· πάντα δὲ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν ἐκτίσθαι. Καὶ μετὰ πολλὰ πάλιν ὅς ἐν ταῖς ἡμέραις, φησὶ, τῆς σαρκὸς αὐτοῦ δέσεις καὶ ἰκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον αὐτὸν ἐκ θανάτου ῥύσασθαι μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς, καὶ δακρύων προσεγγνῶν, καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, καίπερ ὢν υἱὸς ἡμαθεν ἐξ ὧν ἔπαυε τὴν ὑπακοήν, καὶ τελειωθεὶς γέγονεν ἅπασιν τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου.

Τίς τοίνυν ὁ προσευχόμενος καὶ δέσεις, καὶ ἰκετηρίας μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς, καὶ δακρύων προσεγγνῶν; τίς ὁ ἐν εὐλαβείᾳ συζήσας, καὶ διὰ τοῦτο ὃν ἰκέτευσε πείρας; τίς ὁ μαθὼν ἀφ' ὧν ἔπαυε τὴν ὑπακοήν, καὶ τὴν πείραν λαβὼν διδάσκαλον, καὶ λαβὴν ἀγωνῶν πρὸ τῆς πείρας; τίς ὁ λαβὼν κατὰ μέρος τὴν τελειότητα; οὐχ' ὁ θεὸς λόγος, ὁ τέλειος, ὁ εἰδὼς πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν, ἀλλ' οὐ τῇ πείρᾳ μανθάνων; ὁ πάντας ἔχων εὐλαβουμένους, ἀλλ' οὐκ αὐτὸς εὐλαβούμενος ὁ ἀφελόμενος πᾶν δάκρυον ἀπὸ παντὸς προσώπου, ἀλλ' οὐ δακρύειν ὑπ' ὀδύνης ἀναγκαζόμενος ὁ ἀπαθὴς καὶ ἀλάνατος, ἀλλ' οὐ δεδιὼς τὸν θάνατον, καὶ μετὰ κραυγῆς ἰκετεύων ἀπαλλαγῆναι θανάτου οὐκοῦν ἴδια ταῦτα τῆς ἀναληφθείσης ἀνθρωπότητος, ἣ καὶ τὸν θάνατον ἰδεδίδει, καὶ διείλετο προσευχομένη, τῆς ἐνοικουσης θεοῦτος τῷ φόβῳ παραχωρούσης, ἵνα διὰ τῶν παθημάτων δευχθῇ τοῦ ληφθέντος ἢ φύσις. Καὶ πάλιν οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραάμ ἐπιλαμβάνεται· ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι· εἰς τὸ ἰλάσκειν ταῖς ἁμαρτίαις τοῦ λαοῦ· ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθεὶς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι. Καὶ μετ' ὅλγῃ· οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερεῖα μὴ δυνάμενον συμπαθεῖναι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειραμένον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοίότητα χωρὶς ἁμαρτίας· ἕτερον τοίνυν τὸ τοῦ Ἀβραάμ σπέρμα παρὰ τὸν ἐπιλαμβανόμενον τούτου· σπέρμα δὲ Ἀβραάμ οἱ

Θεός ὁ Θεός σου ἴλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου· ὁ δὲ Θεὸς καὶ μετὰ τοῦ ἀρδρου προσαγορευθεὶς Θεός, καὶ τὸν θρόνον ἔχων εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, πῶς ἂν ὑπὸ τοῦ θεοῦ χρισθεῖς; πῶς ἂν χειροτονητὴν λάβοι βασιλείαν, φυσικὴν ἔχων βασιλείαν; ὁ θρόνος σου γάρ, φησιν, ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· οὐκοῦν ἐναντίον τὸ εἶναι βασιλεία τοῦ εἰς βασιλεία χρισθεῖναι διὰ τὸ ἀγαπήσθαι δικαιοσύνην, καὶ μισῆσαι ἀνομίαν· σπόναν γάρ ἄλλον ἢ τοιαύτη βασιλεία οὐκοῦν σάλιν τὸν μὲν Θεόν, οὐ ὁ Θρόνος εἰς αἰῶνα αἰῶνος, τὸν αὖ ἐντα νοήσομεν τὸν δὲ ὕστερον ποτὶ χρισθίντα διὰ τὸ περὶ τὴν ἀμαρτίαν μῖσος, καὶ τὴν ἀγαπήθεισαν ὑπ' αὐτοῦ δικαιοσύνην τὸ ἐξ ἡμῶν ληφθῆναι, τὸ ἐκ Δαβὶδ, τὸ ἐξ Ἀβραάμ, τὸ μετόχους ἔχον, οἷς πλεονεκτεῖ τῷ χρίσματι, ἐν αὐτῷ δεξιόμενον πάντα τὰ χαρίσματα τοῦ παναγίου πνεύματος· ἐν ἑκατέρᾳ δὲ φύσει τὸν ἓνα υἱὸν προσκυνήσωμεν.

Καὶ αὖθις δὲ ὁ μακάριος Παῦλος τὸν Δαβὶδ καλίσας εἰς μαρτυρίαν λέγοντα· κύριε τί ἐστὶν ἄνθρωπος ὅτι μιμησκή αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου ὅτι ἐπισκίπη αὐτὸν; ἡλάνθωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανώσας αὐτὸν ἐπήγαγε, τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἡλαττωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν, διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον, ὅπως χάριτι Θεοῦ ὑπὲρ πάντος γένηται θάνατος· τοῦτο δὲ μάλιστα σαφῶς δείκνυσι τοῦ ἀναληφθέντος ἀνθρώπου τὸ τέλειον καὶ γάρ φησιν τί ἐστὶν ἄνθρωπος, ὅτι μιμησκή αὐτοῦ; ἀλλὰ τί ἐστὶν ἄνθρωπος, καὶ πᾶσαν ὁμοῦ τὴν φύσιν περιλαβὼν καὶ κύριον μὲν προσαγορεύσας τὸν ἐνοικήσαντα υἱὸν λόγον, τὸν τῆς οἰκείας εἰκόνης μνησθίντα, τὸν ἀρρήτων φιλανθρωπίᾳ χρησόμενον, ἄνθρωπον δὲ τὸν ἐξ ἡμῶν ἀναληφθέντα ναόν, ὃν τῇ παρουσίᾳ ὑπεσκέψατο, καὶ αὐτῷ συνῆψε, καὶ τῇ ἐνώσει τὴν σωτηρίαν εἰργάσατο· καὶ τοῦτο ἐρμηνεύων ἔφη· τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἡλαττωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου ἀπέθαναι δὲ οὐχ' ὁ ἀθάνατος υἱὸς λόγος, ἀλλ' ἡ θνητὴ φύσις διὸ καὶ ἡλαττωτο βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, τῷ τοὺς μὲν ἀθανά-

δεοῦς, καὶ αἰεὶ τελείου, καὶ μήτε ἐπίδοσιν, μήτε ἐλάττωσιν δεχομένου, ἀλλὰ τοῦ νοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου, τοῦ ταῖς ἡλικίαις συμμορφωμένου, καὶ διδασκαλίας δεομένου, καὶ τέχνης, καὶ ἐπιστήμης δεκτικοῦ, καὶ κατὰ βραχὺ τὰ τε ἀνθρώπινα, καὶ τὰ θεῖα γνωρίζοντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ.

Ἀποδείξεις ἐκ τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς
τῆς τῶν φύσεων διακρίσεως, κα'
τῆς τοῦ προσώπου ἐνώσεως.

Σαφές ἐστιν ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκ τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς τὴν θεῖαν φύσιν, καὶ τὴν ἀνθρωπείαν καλῶσι, ταῖς ἐνεργείαις μὲν διηρημέναις, ἡμῶν προσώπων δὲ συνημμέναις, καὶ ἴσον ἕνα ὑποδεικνύσας υἱὸν οὐχ' ἕκαστα δὲ καὶ τῆς ἐπιστολῆς τὸ προοίμιον, ταύτην ἔχει ἴσην διδασκαλίαν εἶπε γὰρ ὁ Θεοπύσιος Παῦλος ὅς ὦν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρον τε τὰ πάντα ἡμῶν ῥήματα ἡς δυνάμει αὐτοῦ. Καὶ δείξας αὐτὸν ὑπέρχρονον καὶ προαιώνιον (δι' αὐτοῦ γάρ, φησιν, καὶ τοὺς αἰῶνας ποιήσιν) ἐπέγαγεν ἐκείσιν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς, ἰσοσούτων κρείττων γενόμενος ἴσων ἀγγέλων, ὅσων διαφορῶμενον παρ' αὐτοῖς κεκληρονόμηκεν ὄνομα· ἐναντίον δὲ τοῦ γενέσθαι, τὸ εἶναι ὁ γὰρ ὦν ἀπαύγασμα ἡς δόξης, καὶ χαρακτὴρ ἡς ὑποστάσεως, οὐ γίνεσθαι κρείττων ἀγγέλων, ἀλλ' ἴσων ἀγγέλων οὐ κρείττων μόνον, ἀλλὰ καὶ ποιητῆς, καὶ δεσπότης· εἰ δὲ ἐναντίον τοῦ εἶναι τὸ γενέσθαι, δι' ἐκείνου μὲν ἴσον αἰεὶ ὄντα νοήσομεν, διὰ τοῦτου δὲ τὸ ἐξ ἡμῶν ἀναληφθῆναι, καὶ κρείττον τῶν ἀγγέλων γεννημένον, διὰ τὴν πρὸς τὸν ἀνεληφτότα ἦναι πάλιν μετ' ὀλίγου, πρὸς μὲν τὸν υἱὸν φησὶν ὁ Θρόνος σου ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος ἐκείνη ἡ ῥάβδος ἡς βασιλείας σου ἡγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν διὰ τοῦτο ἔχριστέ σε ὁ

σαν ἂν γὰρ ἴση ἡ βλασφημία, τούτων μίαν εἶναι τὴν ἑταιρίαν
 δίκαιον ἡμῖς δι' ἀκούσαμεν τοῦ κυρίου λόγοντος· ἔξουσίαν ἔχω
 θεῖναι τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἔξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτὴν
 οὐδεὶς αἶρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ· ἐκ γὰρ τῶν λόγων τούτων μαθησό-
 μεθα ὡς ἕτερος μὲν ὁ τιθεὶς, ἕτερον δὲ τὸ τιθέμενον καὶ θεὸς
 μὲν ὁ τιθεὶς καὶ λαμβάνων, ψυχὴ δὲ ἡ τιθεμένη καὶ λαμβα-
 νομένη· καὶ θεὸς μὲν τὴν ἔξουσίαν ἔχων, ψυχὴ δὲ ἡ ὑπὸ τὴν
 ἔξουσίαν ἰκίνην τεταγμένη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ.

Ὅτι οἱ προφῆται τελείως τὴν φύσιν
 ἀναληφθῆναι θεσπίζουσι.

Τούτοις συνωδὰ καὶ Ἰσαΐας ὁ προφήτης θεσπίζει βοῶν ἰδοὺ
 ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ τίξεται υἱόν, καὶ καλίσου-
 σι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἑμανουὴλ, ὃ ἴσθι μεθερμηνυόμενον κατὰ τὴν
 ἰῶν εὐαγγελίων διδασκαλίαν, μεθ' ἡμῶν ὁ θεός· ἰὸ δὲ μεθ' ἡμῶν
 ὁ θεός, μετὰ ἀνθρώπων ἑρμηνεύει θεὸν εἰ τοίνυν τὸ κύημα τῆς
 παρθένου ταύτην ἔλαβε τὴν προσσηγορίαν, εὐδὴλον ὡς ὁ θεὸς ὁμοῦ
 καὶ ἄνθρωπος ἦν τὸ μὲν ὑπάρχων, τὸ δὲ λαβὼν, καθ' ἑκάτερον
 τέλειος· διὰ μὲν γὰρ τοῦ μεθ' ἡμῶν, τοῦ ἀνθρώπου τὸ τέλειον
 δείκνυσθαι τελείως γὰρ ἡμῶν ἕκαστος ἔχει τοῦ ἀνθρώπου τὴν φύ-
 σιν διὰ δὲ τοῦ, θεός, καὶ τῆς προσθήκης τοῦ ἀθροῦ, ἡ τοῦ υἱ-
 οῦ θεότης γνωρίζεται καὶ τούτου διδάσκαλος ὁ μακάριος Παῦ-
 λος λέγων, ἐν ᾧ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλῆρωμα τῆς θεότητος σωμα-
 τικῶς καὶ ὁ θεόληπτος δὲ Λουκᾶς ὁ εὐαγγελιστὴς ἐναργῶς ἡμῖν
 δείκνυσι τὸν νοῦν τὸν ἀνθρώπινον τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ· τὸ παι-
 δίον γὰρ φησιν νύξαν, καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον
 σοφίας, καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐσ' αὐτῶν καὶ μετ' ὀλίγα· Ἰησοῦς δὲ
 προέκοπτεν ἡλικίᾳ, καὶ σοφίᾳ, καὶ χάριτι παρὰ θεῷ, καὶ ἀν-
 θρώποις· τὸ δὲ σοφία προκόπλειν, οὐ θεοῦ ἰοῦ σοφοῦ, ἰοῦ ἀποσο-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ.

Ἀποδείξεις ὅτι ψυχὴν νοεράν ὁ θεὸς
λόγος ἔλαβεν.

Ὅτι δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, μαρτυρεῖ τῶν ἀποστόλων ὁ κορυφαῖος ἐν ταῖς πράξεσι λέγων ὅτι οὐκ ἔγκατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ἄδου, οὐδὲ ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν λύσις τοιγαροῦν τοῦ καοῦ, ψυχῆς καὶ σώματος χωρισμὸς καὶ πάλιν ἀνάστασις, πρὸς τὴν σάρκα τὴν οἰκείαν ἐπαποδος· εἰ τοίνυν, ὡς φασὶν οἱ τῆς αἰρέσεως προστάται, ψυχὰς δύο τῶν ἀνθρώπων ἵκαστος ἔχει, τὴν τε ζωτικὴν, καὶ τὴν λογικὴν, καὶ σὰρξ ἄνευ ψυχῆς, οὐκ ἂν ποτε νοηθεῖη τῆς ζωτικῆς σῶμα γὰρ, ἀλλ' οὐ σὰρξ, φησὶ, τὸ τοιοῦτον προσαγορεύεται Πέτρος δὲ εἶπε οὐ τὸ σῶμα τοῦ κυρίου, ἀλλὰ τὴν σάρκα τοῦ κυρίου μὴ ἰδεῖν διαφθοράν, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ μὴ ἔγκαταλείφθῃναι εἰς ἄδου, εὐδηλον ὡς τὴν μὴ ζωτικὴν, ἣν οὐκ εἶδ' ὅπως λέγουσιν, εἶχεν ἡ διαφθαρεῖσα σὰρξ, ἥς ἄνευ οὐκ ἂν προσαγορευθεῖη, ὡς φασὶ, σὰρξ· ἡ δὲ ἀθάνατος καὶ λογικὴ καὶ τοῦ ζῶου τὴν ἡγεμονίαν πεπιστευμένη, οὐ κατελείφθη εἰς ἄδου, ἀλλὰ πρὸς τὴν οἰκείαν ἐπανῆκε σάρκα καὶ μάλιστα τὴν ἀδελεσχούσιν, ἄψυχον ἢ ἄνου τοῦ Θεοῦ λόγου τὸν ναὸν προσαγορεύοντες· ἡμεῖς δὲ Πέτρον ἐλόμμεθα, καὶ σάρκα κηρύττοντες μὴ δεξαμένην διαφθοράν, καὶ ψυχὴν μὴ καταλείφθεισαν εἰς ἄδου, ἀλλ' ἐπανελθούσαν, καὶ τῷ οἰκίῳ σώματι συναφθεῖσαν πιστεύομεν δὲ καὶ αὐτῷ τῷ κυρίῳ λέγοντι περίλυπος ἰστὶν ἡ ψυχὴ μου ὥς θανάτου τῆς γὰρ λύπης τὴν αἰσθῆσιν τὸ ἐν ἡμῖν λογικὸν ὑποδέχεται· εἰ δὲ ἀντὶ τοῦ ὁ Θεὸς λόγος ὑπάρχων, τὰ τοῦ νοῦ κατεδέχεται πάθος, αὐτὸς ἦν ὁ λυπηθεὶς, καὶ φοβηθεὶς, καὶ ἀγνοήσας, καὶ ἀγωνάσας, καὶ ἀγγελικῇ συμμαχίᾳ ῥωσθεῖς· εἰ δὲ καὶ ταῦτα φήσουσιν οἱ τῆς Ἀπολιναρίου ματαιολογίας κληρονόμοι, μὴδ' Ἀρείου καὶ Εὐνομίου τῶν χριστομάχων λαχθήτω-

Θράπων πραγματευόμενος σωτηρίαν καὶ μειζόνως αὐτοῦ δεῖξαι τῆς εὐεργεσίας τὸ μέγεθος ἰδελήσας, οὐ τῆς ψυχῆς ἐμνημόνευσε τῆς ἀθανάτου, ἀλλὰ τῆς σαρκὸς τῆς παθητῆς, τῆς θνητῆς, τῆς φθειρομένης, τῆς ἐκ σπλοῦ γεγενημένης, καὶ ἀπὸ τοῦ μέρους ἴην πάσαν φύσιν ἐδήλωσεν, ὡς μαρτυρεῖ τὰ ἐπαγγόμενα· ὁ λόγος γάρ, φησιν, σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν.

Ἄλλος δὲ ὁ καλοικῆσας κατὰ τὸν λόγον τῆς φύσεως, καὶ ἑτέρος ὁ καὶς διὸ καὶ τοῖς ἰουδαίοις ἔλεγεν· λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν· λύσεις δὲ τοῦ ναοῦ, ψυχῆς καὶ σώματος ἡ διάζευξις· θανάτος γὰρ ἐστὶ ψυχῆς ἀπὸ σώματος ἀναχωρήσεις· οὐκοῦν ἴην λύσιν τοῦ ναοῦ ὁ τῆς ψυχῆς ἐργάζεσθαι χωρισμὸς· οἱ τοίνυν ἰουδαῖοι τὸν ναὸν ἔλυσαν, σταυροῖ καὶ θανάτῳ παραδεδωκότες· λύσεις δὲ ναοῦ τῶν συνημμένων ὁ χωρισμὸς· ὁ δὲ θεὸς λόγος τοῦτον λυθέντα ἀνίστησι· σαφὲς οἶμαι τοῖς ἔμπροσιν, ὡς οὐκ ἄβυσχον οὐδὲ ἄνουν, ἀλλὰ τέλειον ἄνθρωπον ὁ θεὸς ἀνέλαβετο λόγος· εἰ γὰρ ἀντὶ τῆς ἀθανάτου ψυχῆς, ἐν τῷ ἀναληφθέντι σώματι γέγονεν ὁ θεὸς λόγος, εἶπεν ἂν τοῖς ἰουδαίοις· λύσατέ με, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀναστήσομαι· νῦν δὲ διδάσκων, καὶ τοῦ ναοῦ τὸ τηλικαῦτα τὸ θνητὸν, καὶ τὸ δυνατόν τῆς ἐνοικουσης θεότητος, λύσατε, φησὶ, τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν· οὐ γὰρ ἰγὼ φησιν ὑφ' ὑμῶν λυθήσομαι, ἀλλ' ὁ ληφθεὶς ὑπ' ἐμοῦ καὶς, καὶ οὗτος δὲ λύσει, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως ἀπολαύσῃ· ἵνα τὴν θνητὴν ἀπόθῃται φύσιν, ἵνα τὴν φθορὰν ἀποδύσῃ καὶ τὴν ἀφθαρσίαν ἐνδύσῃται, ἵνα τοῦ θανάτου καταλύσῃ τὸ κράτος· ἵνα τῶν κοιμημένων ἀπαρχὴ γίνῃται, ἵνα λύσας τῆς φθορᾶς τὰς ὁδούς ἀναδειχθῇ τῶν νεκρῶν πρωτότοκος, καὶ διὰ τῆς οἰκειᾶς ἀναστάσεως, εὐαγγελίσῃται τὴν πάντων ἀνθρώπων ἀνάστασιν.

ἄρθος χρότου· καὶ ὁ μακάριος Δαβὶθ, ἐμνήσθη φησὶν ὅτι σὰρξ εἰσὶ, πνεῦμα προεϋόμενον, καὶ οὐκ ἐπιστρίφον παντὶ δὲ δέπουθεν γινώσκον, ὡς οὐκ ἄβυχοι ἦσαν οὗτοι ὧν κατηγορεῖ, καὶ οἷς νομοθετεῖ, καὶ ὧν ἐρμηνεύει τὴν φύσιν.

Οὐ μόνον δὲ τοὺς κατηγορουμένους [λέγει ἢ γραφῇ] ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιτιμωμένων τοὺς κορυφαίους· καὶ τούτων μάρτυς ὁ μακάριος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας λέγων· ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ Θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου, καὶ καλίσσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἱμοῖ, εὐθέως οὐ προσανεβίμην σαρκὶ καὶ αἵματι, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πρὸ ἱμοῦ ἀποστόλους ἀπῆλθον· εἰ δὲ οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος, καὶ τῆς ἀνητότητος τὸ τῆς σαρκὸς φρόνημα λαμβάνεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάσης τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως, εὐδην ὡς τὸ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, οὐ τὸ φαινόμενον ἰοῦ ζῴου μόνον, ἀλλ' ὅλον σημαίνει τὸν ἄνθρωπον· οὐδὲ τροπὴν τινα τῆς θείας οὐσίας εἰς σάρκα φησὶ γεγενῆσθαι, ἀλλὰ ἦν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ λόγου ἀνάληψιν τῆς ἀνθρωπείας κρυπτείας φύσεως· ὥσπερ γὰρ τὸ, Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας, μετὰβολὴν τῆς τῶν ἀγαθῶν πηγῆς ἀνιτίττειται, ἀλλὰ τὴν δι' αὐτοῦ γενομένην τῆς ἀμαρτίας, ἦγον τῆς κατάρας ἀπαλλαγὴν, καὶ τὸ γενέσθαι ἀμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν τὸν μὴ γινόντα ἀμαρτίαν, οὐ τὴν τῆς δικαιοσύνης σημαίνει τροπὴν (ἄτρεπτον γὰρ τὸ Θεῖον, καὶ ἀαλλοίωσιον, ὡς διὰ τοῦ προφήτου βοᾷ· ἐγὼ εἰμι, καὶ οὐκ ἀλλοίωμαι) ἀλλὰ τὴν τῶν ἡμετέρων ἀμαρτημάτων ἀνάληψιν, ἴδε γὰρ φησὶν ὁ ἀμνὸς ἰοῦ Θεοῦ, ἴδε ὁ αἵρων ἦν ἀμαρτίαν ἰοῦ κόσμου, οὕτω τὸ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, οὐ ἦν ἀλλοίωσιν λέγει τῆς Θεότητος, ἀλλὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὴν ἀνάληψιν τὴν ἀφαιρὸν γὰρ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν ὁ εὐαγγελιστὴς κρυπτῶν, ὡς ἐδίδαξεν, ὡς ὁ ἐν ἀρχῇ ὢν, καὶ Θεὸς ὢν, καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὢν, καὶ οὐδέποτε μὴ ὢν, ὁ δημιουργήσας πάντα, ὁ τὰ μὴ ὄντα εἰς τὸ εἶναι ποιήσας, ἡ ζωὴ, τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τὴν φθαρτὴν ἀνέλαβε φύσιν, καὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων ἀκμιάσαστο πάλιν, ἦν τῶν ἀν-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙΙ.

Λύσις τῶν αἰρετικῶν προβλημάτων.

Ἄλλ' ὁ ἰὼν ὕβλον προσημύσας τῆς ἀληθείας Ἀπολινάριος, καὶ τῶν εὐσεβῶν δογμάτων τὴν οἰκίαν σπρωτάζας ἀδολεσχίαν, τὴν μὲν σάρκα τὸν θεὸν λόγον ἀνείληφέναι, φησὶ, καὶ ταύτῃ καθάπερ τινι παραπετάσματι χρῆσασθαι τοῦ δὲ νοῦ μὴ δεηθῆναι, αὐτὸν δὲ ἀπὸ τοῦ νοῦ γενέσθαι τῷ σώματι. Ἄλλ' ὁ βέλτιστε, εἴποι τίς ἂν πρὸς αὐτὸν οὐδὲ τοῦ σώματος ὁ θεὸς λόγος ἔχρηξεν, ἀπροσδιτῆς γάρ· ἡδύνατο δὲ καὶ μόνῳ προστάγματι ἴν' ἡμετέραν πραγματεύσασθαι σωτηρίαν ἄλλ' ἠθέλησεν ἔχειν τιπὰ καὶ ἡμᾶς εἰς τὸ κατορθούμενον κοινωνίαν, οὗ χάριν λαβὼν φύσιν τὴν ἡμαρτηκυῖαν, πόνοις αὐτὴν οἰκίῳις δικαιοῦσας τῶν τε σικρῶν τυράνων ἀπήλλαξεν ἀμαρτίας, καὶ διαβόλου, καὶ θανάτου, καὶ ἰὼν ἰπουρανίαν θρόνων ἤξιώσε· καὶ διὰ τοῦ ληφθέντος παντὶ ἰῷ γίνεϊ τῆς ἐλευθερίας μετέδωκεν ἄλλ' οὐδὲν τούτων εἰς νοῦν λαβὼν ὁ σφύτατος τὸν μεγαλοφωνότατον κήρυκα τῆς θεολογίας, τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην, μάρτυρα τῆς οἰκείας ἀνοίας ἔχειν ἡγεῖται ὁ λόγος γάρ φησι, σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν καὶ ταῦτα σαφῶς εἰδὼς, ὡς πολλαχοῦ τὸ πᾶν ἀπὸ μέρους ἡ θεία γραφὴ προσαγορεύει, καὶ πῇ μὲν ἀπὸ τῆς ψυχῆς πάντα καλεῖ τὸν ἄνθρωπον, πῇ δὲ ἀπὸ τῆς σαρκὸς ὅλον τὸ ζῶον δηλοῦ· πᾶσαι γὰρ αἱ ψυχαὶ, αἱ εἰσελθοῦσαι φησὶν ἅμα Ἰακώβ εἰς Αἰγυπτὸν ἰβδομήκοντα πέντε· εὐδῆλον δὲ ὡς οὐκ ἀσώματοι ἦσαν οἱ τοῦ Ἰακώβ υἱοὶ τε, καὶ ἔκγονοι, ἄλλ' ἀπὸ μέρους τὸ πᾶν ὁ ἱστοριογράφος ἐδήλωσε· καὶ πάλιν, ψυχὴ ἡ ἀμαρτάνουσα αὐτὴ ἀποθάνειται· οὐδεὶς δὲ ἔγνω πᾶποτε ψυχὴν ἀνευ σώματος ἀμαρτία περιεπιστοῦσαν καὶ αὖθις, οὐ μὴ καταμίνειν τὸ πνεῦμα μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκα· καὶ ὁ προφήτης ἐτέρωθι, πᾶσα σὰρξ χεὺς, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς

I.

κεκοσμημένος, βραχύς τις, καὶ νέος δημιουργός, ἡ τὸ γε ἀληθεύειν τοῦ δημιουργοῦ μιμητὴς, βασιλεὺς τῆς ὁρωμένης κτίσεως, ἡ βασιλείᾳ εἰκὼν, φόρους συλλέγων ἐκ γῆς, ἐκ θαλάττης, ἐξ αἱέρος, ἐξ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἀστέρων, ἐξ οὐρανοῦ καὶ νεφῶν, ἐκ προβάτων καὶ βοῶν καὶ τῶν ἄλλων κτηνῶν, μᾶλλον δὲ πάντας αὐτῶν τοὺς καρποὺς δρεπόμενος δι' αὐτῶν γὰρ ἐγένετο τὰ ὀρώμενα, θεὸς γὰρ τούτων ἀπροσδεής.

Οὐκ οὖν ἤλιμασε τὸν οὐλῶ ἴμιον, τὸν θεραπείας δίδμενον, οὐδὲ τὸ φθειρόμενον καὶ νόσῳ καὶ γῆρα δουλεύον καὶ θανάτῳ ἀνέλαβε, τὸ δὲ λογικὸν καὶ ἀθάνατον καὶ κατ' εἰκόνα γενημένον ὑπερεῖδε, καὶ ταῦτα κακῶς, ὡς φασί, διακείμενον· ἀλλὰ πᾶσαν τὴν φύσιν παλαιωθεῖσαν ἐνιοσοῖσιν, καὶ τὸ μὲν αὐτῆς καινὸν ἀπεργάσατο, τὸ δὲ πεπαικωμένον καὶ διεφθαρμένον ἀνάτατον εἶασε καὶ ταῦτα τιμωτάτον ὑπάρχον, καὶ ἀθανασία τιμημένον, καὶ λόγῳ κεκοσμημένον, καὶ τῆς τῶν νοητῶν μοίρας τυγχάνον τῶν ἀλοπωπῶν γὰρ τὸ μὲν σῶμα τὸ πῆλινον, καὶ χοϊκόν, καὶ πάθεισιν συνεζευγμένον, καὶ προσληφθῆναι, καὶ ἀναληφθῆναι, καὶ ἐκ δεξιῶν τῆς μεγαλωσύνης καθιδρυθῆναι τὸν δὲ νοῦν τὸν ἀόρατον, τὸν ἀθάνατον, τὸν ἡγεμόνα τοῦ ζώου, τὸν κατ' εἰκόνα θεῖαν γενημένον, τὸν ἀφθαρσίᾳ τιμημένον, τὸν τοῦ σώματος ἡγέχον, καὶ κυβερνήτην καὶ μουσικόν, δι' ὃν οὐκ ἄλογος ἡ ἀνθρωπεῖα φύσις, ἀλλὰ σοφίας καὶ τέχνης καὶ ἐπιστήμης ἀνάπτυξις, τοῦτον ἀπερρίφθαι κάτω, καὶ τῆς τοῦ σώματος μὴ μεταλαγχάνειν τιμῆς, δι' ὃν τὸ σῶμα τῆς λογικῆς ἐγγέλω κτίσεως, δι' ὃν νομοθεσίαι, καὶ προφητεῖαι, δι' ὃν ἀγῶνες, καὶ πόλεις, καὶ νίκαι, καὶ ἀναρρήσεις, καὶ στίφοναι δι' ὃν καὶ τὸ σῶμα τὸ συναβλοῦν ἄλλον τῶν σπένων ἔχει τὴν τὸν οὐρανὸν βασιλείαν δι' ὃν καὶ αὐτὴ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἡ παρουσία γεγῆνται, καὶ τὸ τῆς οικονομίας ἐφαρματεύθῃ μυστήριον οὐ γὰρ ὑπὲρ ἀνθρώπων ἡ ἀνοήτων τὰ σωτήρια κατεδέξατο πᾶσι, οὐδ' ὑπὲρ ἀλόγων κτηνῶν ἡ λίαν ψυχῆς ἐστερημένων, ἀλλ' ὑπὲρ ἀνθρώπων ψυχὴν ἀθάνατον ἐνοικον κεκτημένων.

ἀπάτην βράδιως ὑποδεχόμενον, ἀπέρριψας, καὶ οὐκ ἠέσχου λαβεῖν γίγονας δὲ ἀντὶ τοῦ τῇ σαρκὶ, καὶ τῷ τρόπῳ τούτῳ τὴν δικαιοσύνην κατάρθωσας τούτῳ τῷ τρόπῳ τὴν ἁμαρτίαν νενίκηκας, Θεὸς γὰρ ὑπάρχεις, βουλῇ ποιῶν τὸ δοκοῦν, νύματι μιλασκοιούζων τὰ σπράγματα· ἡμεῖς δὲ νοῦν ἔχοντες τὸν ἀνθρώπινον, ὃν ἀναλαβεῖν οὐκ ἠδίκησας, ἀναγκαίως ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν τυγχάνομεν, τοῖς σοῖς ἀκολουθεῖσαι ἴχνισιν οὐκ ἰσχύσαντες. Τί γὰρ νοῦς ἀνθρώπινος πρὸς Θεοῦ δυνάμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν, καὶ φῶς, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ζωὴν, καὶ ἰά· ἄλλας ἐνεργείας τῆς σῆς οὐσίας, αἱ καθάπερ ἀκτίνες καὶ λαμπηδόνες ἐκ τῆς σῆς ἀνίσχουσι φύσεως; ταῦτ' ἂν εἰκότως εἶποιεν οἱ τῇ ἁμαρτίᾳ δουλεύειν αἰρούμενοι, εἴπερ ὁ Θεὸς λόγος ἀληθῶς ἂν συνανέλαβεν ἄνθρωπον, τούτῳ τῷ τρόπῳ μηχανησάμενος τὸ ἀναμάρτητον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ.

Κατασκοιῶν, ὅτι εὐλόγος ἡ τοῦ τοῦ ἀνθρώπινου ἀνάληψις.

Ἀλλὰ τὴν μὲν ἀδολοσχίαν ἐκείνων καλαλίπωμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν ἐπανέλθωμεν, καὶ δεῖξωμεν, τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν οἰκονομίαν ἀναγκαίαν γεννημένην ἡμεῖς γὰρ ἅπας ὁ ἄνθρωπος ἠπατήθη, καὶ ἅπας ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν ἐγένετο; καὶ πρὸ τοῦ σώματος δὲ τὴν ἀσώτην ὁ νοῦς ἐπεδέξατο, ἡ τοῦ νοῦ γὰρ πρότερον συγκατάθεσις ἦν ἁμαρτίαν σκιαγραφεῖ, εἴθ' οὕτως διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ σώματος αὐτὴν μορφοῖ, εἰκότως ὁ δισπότης Χριστὸς τὴν πεπτωκυῖαν φύσιν ἀναστήσαι βουλόμενος, πᾶσι χεῖρα ὀρέγει, καὶ κειμένην ἐγείρει ἢν σάρκα φημι καὶ τὸν νοῦν, ὃς ἐγγενέει κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος ἀεράτος τε γὰρ ἐστὶ, καὶ ἀθάνατος, ἀνέφικτός τε, καὶ ἀκατάληπτος, οὐδ' ἑαυτὸν ἐπιστάμενος, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἀπερίγραφος εἴπερ εἰς τὴν τῶν λογισμῶν ἀποβλέψαιμεν φαντασίαν, ἡγεμονία τε καὶ ἔξουσία τιμηκίμος, τίχνας καὶ ἐπιστήμιας

φρονεῖν ἐξεσηκώς, ὡς σοὶ τῷ ποιητῇ παλαίειν ἐπιχειρήσαι ταῦτα ἂν εἴπῃν ὁ διάβολος δικαίως πρὸς τὸν σωτῆρα Χριστὸν· εἴπερ οὐκ ἄνθρωπος ἦν, ἀλλὰ Θεὸς ὁ ἀντὶ ἀνθρώπου παλαίων· εἰ γὰρ νοῦς ἀνθρώπινος οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ, θεὸς ἀντὶ νοῦ ὑπάρχων τὰ τῷ γὰρ ἐνέργει προσήκοντα· Θεὸς μὲν ἦν ὁ τῷ σώματι συμπεινάσας, Θεὸς δὲ ὁ διψήσας, καὶ κοσιάσας, καὶ ἄλλα πάντα τὰ ἀνθρώπινα ὑπομείνας παθήματα· εἰ δὲ Θεὸς ὁ παλαίσας, καὶ νικήσας, καὶ γὰρ τῆς νίκης ἐστέρημαι· Θεὸς δὲ ὁ τὴν δικαιοσύνην ἅπασαν κατορθώσας· εἴπερ, ὡς φασὶν οἱ τῆς Ἀπολιναρίου τερθρείας ὁμολογηταί, ἐπειδὴ ἀδύνατον ἦν καὶ ἐν ἀνθρωπίνῳ πληρῶσαι τῆς δικαιοσύνης τοὺς νόμους, ἀνελάβετο τοῦτον ὁ θεὸς λόγος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ.

Ὅτι οἱ ἁμαρτάνοντες ἀπολογίαν ἔχουσιν, εἰ ὡς ἀσθενῇ τὸν νοῦν οὐκ ἀνέλαβεν ὁ Θεὸς λόγος.

Τοῦτο δὲ λέγοντες, πρῶτον μὲν ἀδυναμίαν προσάπτουσιν οὐ τὴν ἰσχυοῦσαν αὐτῷ ἰῶ θεῷ, εἴπερ, ὡς φασὶν, οὐχ' οἶόν γε ἦν τοῦ νοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου συνότος δικαιοῦσαι τὸν ἄνθρωπον· ἔπειτα δὲ καὶ πᾶσι τοῖς ἁμαρτάνουσι, καὶ τοῖς θείους νόμους παραβαίνουσιν, ἀπολογίας ὑπανοίγουσι· θύραν εἵποιεν γὰρ εἰκότως πρὸς τὸν τῶν ὅλων θεὸν οὐκ ἀσύγνωστα, δέσποτα, πεπλημμελῆκαμεν, οὐδὲ τιμωρίας ἄξια, νοῦν ἡγεμόνα λαβόντες ἀσθενῇ, καὶ φυλάττειν τοὺς σοὺς οὐκ ἐκδιδόντες νόμους· καὶ μαρτυροῦσι παριδέχαι, καὶ προφῆται, καὶ τῶν θεοφύλων ἀνθρώπων τὰ τέλματα, τῶν τε πρὸ τοῦ νόμου, καὶ τῶν μετὰ τὸν νόμον, οἱ ἐν ἀζυγίᾳ, οἱ ἐν ζυγῷ, οἱ ἐν πλούτῳ, οἱ ἐν ἀκτησίᾳ πληρῶσαι σου τὰς ἐπιτολὰς μὴ δυνηθέντες διὰ τοῦτον καὶ ταῦτα τῷ παναγίῳ σου πνεύματι βοηθούμενοι· καὶ τί δεῖ ἰὰ πολλὰ λέγειν αὐτοῖς, ὧς δέσποτα, ἐν σαρκὶ παραγίγοντας, καὶ σάρκα μὲν ἡμετέραν ἀνέλαβες, τὸν δὲ νοῦν ὡς καλύοντα τῆς ἀρετῆς τὴν κτῆσιν, καὶ τῆς ἁμαρτίας τὴν

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ.

Ὅτι εἰ νῦν οὐκ ἀνέλαβεν, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς
ἢ κατὰ τοῦ διαβόλου νίκη. Κατὰ τοῦ Ἀπολιναρίου.

Ταῦτα τὴν Ἀπολιναρίου ἐλέγχει ματαιολογίαν, ὅς ἀντὶ τοῦ τὸν θεὸν λόγον ἐνοικῆσαι λέγει τῇ προσληφθείσῃ σαρκί· εἰ γὰρ νῦν οὐκ εἶχεν ἀνθρώπινον ἢ ἀναληφθεῖσα φύσις, θεὸς μὲν ὁ πρὸς τὸν διάβολον ἀγωνισάμενος ἦν θεὸς δι' ὃ τὴν νίκην ἀναδησάμενος· θεοῦ δὲ νενικηκότος, ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἀπατάμην τῆς νίκης, ὡς οὐδὲν εἰς ταύτην εἰσενεγκὼν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐντεῦθεν εὐφροσύνης γεγνῆναι, ὡς ἐπὶ τροπαίοις γαβριῶν ἀλλοθίοις· ὁ δὲ διάβολος αὐχεῖ, καὶ κομπάζει, καὶ μεγαφρονεῖ, καὶ σεμνύνεται, ὡς θεῷ παλαίσας, καὶ ὑπὸ θεοῦ ἡττηθεὶς· μέγα γὰρ αὐτῷ καὶ τὸ ἡττηθῆναι ὑπὸ θεοῦ· ὅτι εἰ ὁ θεὸς λόγος ἦν ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ λειφθῆναι, καὶ ὁ διάβολος δικαιολογίαις χρήσαιτο ἂν εὐλόγοις, καὶ εἴποι ἂν εἰκότως· ἐγὼ, δέσποτα καὶ σποιητὰ τῶν ὄλων, οὐ πρὸς σὲ τὴν μάχην ἀνεδεξάμην· οἶδα γὰρ σου τὴν ἀξίαν, ἐπίσταμαι τὴν ἐξουσίαν, γινώσκω τὴν δεσποτείαν, ὁμολογῶ τὴν δουλείαν, εἰ καὶ ἀποστασίαν νοσῶ· παραχωρῶ δὲ καὶ ἀργίλοις τῆς νίκης, καὶ πᾶσι τοῖς οὐρανόις δῆμοις, ὧν ποτὶ καὶ ὁ ταλαίπωρος εἰς ὑπῆρχον ἐγὼ τὴν δὲ μάχην πρὸς τοῦτον ἀνεδεξάμην, ὃν ἀπὸ πηλοῦ μὲν διέπλασας, κατ' εἰκόνα δὲ σὴν ἐποίησας, καὶ ἐτίμησας τῷ λόγῳ, καὶ παραδείσου πολίτην κατέστησας, καὶ γῆς καὶ θαλάσσης δεσπότην ἀπέφηνας· τοῦτον μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας νικῶν, καὶ βάλλων, καὶ τῷ θανάτῳ παραπέμπον διατελῶ· τοῦτον εἰς τὸ στάδιον ἀγαγὼν, καὶ παλαίειν ἡμεῖς κελεύσας, γενοῦ διατῆς αὐτὸς καὶ τῶν παλαισμάτων ἀγωνοθέτης· εἰ δὲ βούλει καὶ τὰ παιδοτρίβου ποιεῖν, δίδαζον παλαίειν, ὑποδείξον αὐτῷ τὰς τῆς νίκης λαβὰς· ἄλληλον ὡς θέλεις, μόνον κὴ συμμαχήσας παλαίοντι· οὐ γὰρ οὕτω θρασὺς ἐγὼ, καὶ τοῦ

Θεοῦ ἀρκεῖ πᾶσαν τῶν ἀνθρώπων διατρέψαι τὴν φύσιν οὕτως ὁ ἰσραηλιτικὸς διετράφη λαὸς, τεσσαράκοντα ἔτη συλλέγων τὸ μάννα, καὶ θήρας ἀπολάυνων ὀρίθων πεπειδημένης βουλῇ θεοῦ καὶ Ἡλίας κόρακας ἐστιότορας ἔσχε· καὶ Ἑλισαῖος ἀγρίοις λαχάνοις τοὺς θιασώτας διέθρεψε· καὶ τί μὲν δι' τὰ παλαιὰ καταλέγειν; Ἰωάννης οὗτος ὁ ἐναχὸς ἐν τῷ Ἰορδάνῃ βαπτίζων, πᾶσαν τε τὴν ἡλικίαν ἐν τῇ ἐρήμῳ διατελείσας, ἀκρίσι τρέφεται, καὶ μελιττῶν ἀγρίων καρπῶν οὐδὲν τοίνυν ἀπεικὸς, καὶ ἡμᾶς ἀπὸ θεοῦ ζήτη ἐστιασθῆναι τροφῇ, καὶ ἄρτου μὴ δευθῆναι.

Τούτων ἀκούσας ὁ διάβολος ἤλγησε μὲν ὡς ἡτήθεις, οὐκ ἀπηγόρευσε δὲ τὴν νίκην, ἀκούσας ὡς ἄνθρωπος εἶη διὸ δευτέραν αὐτῷ, καὶ τρίτην αὖθις πείραν προσάγει, πῇ μὲν λέγων, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ὄνωθεν κάτω πῇ δὲ τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ὑποδεικνύς, καὶ ταύτας ἀντιδώσειν ὑπισχυόμενος, εἰ πρότερον παρ' αὐτοῦ τὴν προσκύνησιν λάβωι· ὡς δὲ πάλιν αὐτὸν τῶν παλαιῶν νομίμων ἀνέμνησε, γίγραπται λέγων, κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις, καὶ ἐδίδαξεν ὅτι οὐκ ἀνέξεται ἑτέρῳ τινὶ τὸ θεῖον γέρας προσενεγκεῖν, καὶ ἑτέρων δὲ ὑπομίμνησε ῥημάτων τοῦ Θεοῦ καὶ διδαγμάτων διαγορευόντων μὴ πειράζειν τὸν τῶν ὅλων θεόν, ὁ μὲν ἀπέδρα τῆς ἡτῆς τὴν αἰσχύνην οὐ φέρων, καὶ δειλιῶν, καὶ τρέμων, καὶ τῆς τυραννίδος ἐκβληθῆσθαι προσδοκῶν πάντα γὰρ αὐτοῦ κενώσας τὰ βέλη, καὶ πάσας αὐτοῦ τῆς ἀπάτης τὰς πάσας προσεγκῶν, ἁπρωτον εὔρε, καὶ ἀήττητον τὸν ἀδελτὴν· καὶ ὡς τῷ Ἀδάμ προσελθὼν, οὐχ' εὔρεν ὃν προσεδόκησεν ἀγγελοι δὲ τῷ νικητῇ προσιόντες οἱ σφόδρῳθεν ἐώραν τὴν πάλην, καθάπὲρ τινες ἱεραδαὶ δικήνουν, ἐχόρευον, εὐφύμουν τὸν ἀδελτὴν, ἐσπεφάνουν, ἀνεκέρυττον, ἔχαιρον ἐπὶ τῇ τῶν ὁμοδοῦλων ἀνθρώπων ἐλευθερίᾳ, ἐγάνυντο τοῦ ἀντιπάλου τὴν ἥτταν ὁρῶντες.

λημμένον, καθάλοξεύσαι τις ἐβίλων δλον τοῖς ὀφθαλμοῖς περισκο-
πῶν, πόρρωθεν ἱρευνῶν, μέλος γεγυμνωμένον ἐπιζήσῶν ἵνα τὸ βέλος
ἐκεῖ ῥίψας τὸν ἀντίπαλον πληξῇ, οὕτως ὁ διάβολος πάση δικαιο-
σύνῃ τὸν Χριστὸν καθοπλισμένον ὁρῶν, καὶ τόπον ζήσῶν ἀρμέδιον,
ἵνα τὸ βέλος ἐκεῖ ἀκονίσῃ, ὡς εἶδε τὴν πείναν ἀναφανείσαν, προ-
έρχεται βαρσαλέως ὡς εὐρὼν τὸ ζητούμενον, ὡς τοῦ προσώπο-
ρος ἐν αὐτῷ θεωρήσας τὸ πάθος· καὶ γὰρ ἐκείνον διὰ βράσεως
στερήσας τῆς ἀλύπου ζωῆς, ἰδρῶτι καὶ ταλαιπωρίᾳ καὶ θα-
νάτῳ συνέζευξε· προσέρχεται τοίνυν λέγων· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωσιν· οὐκ ἂν δὲ τοῦτο πεποιή-
κειν, εἰ μὴ τὸ πάθος τῆς πείνης ὁ σωτὴρ κατεδίχατο· καὶ τοῦτο
μάθοι τις ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα σαφῶς ὡς γὰρ ἠτήθη παλαίσις,
καὶ διὰ τῆς πείρας ἔμαθεν, ὅτι αὐτός ἐστιν ἐν οἷ σποφῆται
προεκίρυσσαν ἅπαντες, οὐδὲ τὴν θείαν αὐτοῦ προσόντος φέρειν
ἐτόλμησεν, ἀλλ' εὐθὺς ἰδραπέτευσεν, νῦν μὲν βοῶν, τί ἡμῖν καὶ
σοὶ υἱὲ τοῦ θεοῦ; τί ἄλθεις πρὸ καιροῦ βασανίσει ἡμᾶς; νῦν δὲ,
οἶδα σε τίς εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὀρκίζω σε μὴ με βασανίσῃς· οὐ-
τως ἐδεδοίκει, καὶ κριτὴν ὠμολόγη· τότε πρὸ τῆς πείρας οὐ
τοιούτοις ἐκίχρητο ῥήμασιν, ἀλλὰ θαρρῶν προσήει λέγων· εἰπέ
ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται· τῆς μὲν γὰρ ἀνωθεν ἐλθού-
σης φωτὸς ἤκουσα, φησὶ, τοῦτό σε καλεσάσης, ἀπιστῶ δὲ ἔως
ἂν λάβω τὴν πείραν διδασκαλον· πεῖσόν με διὰ τῶν πραγμά-
των, ὡς ὁ κίκλησαι, ἀληθῶς ὑπάρχεις· ἂν γὰρ τοῦτο μάθω, φεύ-
ξομαι, καὶ δραπετεύσω, καὶ τὴν πρὸς σὲ παραιτήσομαι· πάλην
οἶδα γὰρ ὅσον ἐμοῦ καὶ σοῦ τὸ διάφορον· δείξον τοίνυν τὸ θαῦ-
μα καὶ τὴν θαύματοργίαν, δίδαξον τὸν τοῦ θαύματος ποιητὴν·
εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται.

Τούτων ἀκούσας κρύπτει μὲν τὴν θεότητα, ἐκ δὲ τῆς ἀν-
θρωπείας διαλέγεται φύσεως· οὐκ ἐπ' ἄρτων μόνων, λέγων, ζή-
σπται ἀνθρώπος, ἀλλ' ἐν παντὶ ῥήματι διὰ στόματος ἐκπο-
ρευομένῳ θεοῦ δύναμαι, φησὶν, ἀνεῖ ἄρτου τραφῆναι· οὐ μόνον
γὰρ ἄρτοις ἢ τῶν ἀνθρώπων συγκροτεῖται ζωὴ, ἀλλὰ ῥήμα

εἰς τὴν πρὸς τὸν διάβολον πόλιν ἀπήγαγε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλ' ὃν ἐν τῇ παρθένῳ διέπλασε τῷ θεῷ λόγῳ καὶ ἄσιτος διετέλειεν ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ νύκτας ἰσαριθμούς· οὐ γὰρ ἠθέλησεν ὑπερβῆναι τῶν πόλων νεηστευκότων τὸ μέτρον, ἵνα μὴ φύγῃ τὴν πρὸς αὐτὸν ὁ ἀντίπαλος μάχην, ἵνα μὴ γνωρίσας τὸν κρυπτόμενον, φύγῃ τὴν πρὸς τὸ φαινόμενον πόλιν· τούτου χάριν μετὰ τὸν προειρημένον ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν, τῆς ἀνθρωπείας φύσεως τὸ πάθος ὑποφαίνει, καὶ συγχωρεῖ τῇ πείνῃ χώραν λαβεῖν, λαβὴν ἐκείνῳ διὰ τῆς σείνης διδούς· οὐ γὰρ προσελθεῖν ἐτόλμα, πολλὰ περὶ αὐτὸν θεωρεῖται γινόμενα θεωρῶν καὶ γὰρ ἄγγελοι τεχθέντος ἐχόρευον, ἀνατείλας ἀστὴρ μέγας ἐποδήγησεν εἰς προσκύνησιν τοὺς ἡῶς αὐτῆς φάλαγγος κορυφαίους, καὶ αὐτὸν ἐώρα πᾶσαν ἐκ παιδὸς μετιόψα δικαιοσύνην, βδελυγτόμενον κακίαν, μυσταπτόμενον πονηρίαν, καὶ ταύτην κατὰ τὴν εἰς αὐτὸν γεγεννημένην ἀπόρρησιν ὑπὸ τοῦ σποφῆτου, ὅτι πρὶν ἢ γινῶναι αὐτὸν ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἀπειθεῖ πονηρία τοῦ ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθὸν ἐβόα δὲ καὶ Ἰωάννης· ἴδε ὁ ἄμνος τοῦ θεοῦ ὁ αἶρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· πατὴρ ἀνῶθεν ἡμαρτύρησεν, οὗτος ἐστὶν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ ἠδόκησα· τοῦ πνεύματος ἡ χάρις ἐφοίτησε ταῦτα καὶ ὅσα τοιαῦτα τὸν διάβολον καταπλήττοντα προσελθεῖν οὐκ εἶα τῷ τῆς ἡμετέρας φύσεως ἀλητῇ· ὡς δὲ τῆς πείνης τὴν προσβολὴν ὑπεδίδρατο, καὶ τροφῆς αὐτὸν εἶδεν ἀνθρωπίνης δέομενον, καὶ κατερεῖν περαλίερω τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν οὐ δυνάμενον, προσίρχεται, λαβὴν οἰόμενος εὐρηκέναι μεγίστην, καὶ νικήσειν βραδίως πιστεύων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ.

Τίνι τρόπῳ κατηγωνίσαστο τὸν διάβολον
ὁ δεσπότης Χριστός.

Καὶ καθάπερ ἐν τοῖς πολέμοις τὸν πανταχόθεν τῇ πανοπλίᾳ κεκα-

ἀπαρχὴν ἀνελάβετο, ἵνα διὰ πάσης αὐτὴν ἀρετῆς ἀγαθὴν, εἰς πάλιν μὲν προτρέψῃ τὸν ἀνταγωνιστὴν, δείξῃ δὲ τὸν ἀλλοτὴν ἀπίπτειν καὶ τοῦτον μὲν στεφανώσῃ, ἐκείνου δὲ τὴν ἥτταν κηρύξῃ, καὶ καθαθαρρίνῃ αὐτοῦ πάντας παρασκευάσῃ διὸ ἐν τοῖς ἑεροῖς εὐαγγελίοις ἔλεγε· νῦν μὲν, εἶδον τὸν σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πτόντα· νῦν δὲ, ἰὰν μή τις εἰέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὸν ἰσχυρὸν δόσῃ, πῶς τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρκάσει; οἰκίαν λέγων τοῦ ἰσχυροῦ ἦν ἀνθρωπείαν φύσιν, ὡς πρὸς ἐκείνον αὐτομολήσασαν, καὶ πᾶν τὸ κελευσθὲν ὑπ' ἐκείνου ποιεῖν ἀνασχομένην, καὶ αὐθαίρετον δουλείαν ἐπισπασαμένην. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ, θαρσύνει, φησὶν, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον. Καὶ ἰτέρωθεν νῦν κρίσις ἰστί τοῦ κόσμου τούτου, νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου ἐκβληθήσεται ἔξω κήγῳ ἰὰν ἀπὸ τῆς γῆς ὑψωθῶ, πάντας ἰλκύνω πρὸς ἑμαυτὸν καὶ προΐων δὲ τοῦτο λέγει σαφέστερον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΓ.

“Ὅτι κοινὴ τῶν ἀνθρώπων ἐνεργασία
ἡ τοῦ σωτῆρος οἰκονομία.

Περὶ δὲ κρίσεως ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται καὶ αὖθις, ἔρχεται ὁ τοῦ κόσμου τοῦτου ἄρχων, καὶ ἐν ἡμῶν οὐκ ἔχει οὐδὲν πάσης γὰρ ἀπηλλαγμένος αἰτίας, οὐδὲν ἔχει τῶν τοῦ διαβόλου σπερμάτων διὸ καὶ τὸ τυραννεῖν κατέπαυσεν, καὶ ἐξέβαλεν ἔξω, καὶ ὑπὸ τῶν πάλαι δουλεύοντων πατεῖσθαι πεποίηκε, παρεγγυῶν, καὶ λέγων, ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν ἰξουσίαν πατεῖν ἐπάνω ὄφιν, σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἰχθυοῦ· ἵνα δὲ καὶ αὐτὴν ἰδωμεν τὴν πρὸς τὸν διάβολον πάλιν, ἔλθωμεν ἐπὶ τὴν ἱστορίαν τῶν εὐαγγελίων. Ἀνήχθη ὑπὸ τοῦ πνεύματος Ἰησοῦς εἰς τὴν ἔρημον μετὰ τὸ βάπτισμα πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου· ἀνέχθη δὲ οὐχ' ὁ θεὸς λόγος, ἀλλ' ὁ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ ὑπὸ τοῦ θεοῦ λόγου ληφθεὶς καὶ οὐ γὰρ τὸν θεὸν λόγον

κινὺς τῶν προτέρων λύσιν γεγενημένην, τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν δικαιοσύνην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ.

Ὡς περ τῷ τοῦ Ἀδὰμ θανάτῳ ἰκοινωνήσαμεν,
οὕτω καὶ τῇ τοῦ κυρίου ζωῇ.

Εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἐνός, φησὶ, παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἢ χάρις τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἐνός ἀνθρώπου Ἰησοῦ χριστοῦ εἰς πολλοὺς ἐπερίσσειει. Καὶ μετὰ βραχεία· ἄρα οὖν ὡς δι' ἐνός παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους τὸ κατὰκριμα, οὕτω καὶ δι' ἐνός δικαιομάτος δικαίωσις ζωῆς· ὥς περ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἐνός ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἐνός δίκαιοι κατισθαθῆσονται οἱ πολλοί. Ταῦτα καὶ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ σαφέστερον διδάσκει λέγων· ὥς περ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται· ἐξ ᾧ εὐδηλον, ὡς ἡμετέρα νίκη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἡ νίκη· καὶ γὰρ ἥτις κοινὴ γέγονεν ἡ τοῦ προπάτορος ἡμῶν ἥττα· καὶ δι' ἡ καὶ ἡμετέρας ἐκείνῳ τῆς κοινωνίας ἰκοινωνήσαμεν, οὕτως ἡμεῖς συναπολαῦσαι τῶν ἀγαθῶν τῷ ἐξ ἡμῶν μὲν ἀναλφθέντι, ὑπὲρ ἡμῶν δὲ στεφανώθῃντι· διὸ καὶ ὁ θεὸς ἀπόστολος ἔλεγεν, ὅτι οὓς προέγνω καὶ προώρισε συμμέροφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρῶτοτοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς· οὓς δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκάλεσε καὶ οὓς ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἰδικαίωσε· καὶ οὓς ἰδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε. Καὶ ἐτέρωθεν λέγει, εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι, κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκαληρονόμοι δὲ Χριστοῦ· εἰ περ καὶ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν. Καὶ ἄλλαχού, εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν. Ὑπὲρ πάσης τοίνυν τῆς ἡμετέρας φύσεως ὁ τοῦ Θεοῦ Θεὸς λόγος τὴν ἡμετέραν

τία, καὶ τὸν νικητὴν κατακρίνασα θανάτῳ, καὶ τὴν αὐτὴν ἰξε-
νεγοῦσα κατὰ τοῦ νενικότος ὑπῆφον, ἣν αἱ κατὰ τῶν ἡλωμένων
ἐξέφευγον ἀδικοῦσα ἰάλαρ μέχρι μὲν γὰρ τοὺς ὑποκόους τῷ θα-
νάτῳ παρέπεμπε, ὡς δίκαια ποιοῦσα συνεχωρεῖτο τοῦτο ποιεῖν
ἰσπεδὴ δὲ τὸν ἀζῶον καὶ ἀνεύθυνον καὶ στεφάνων καὶ ἀναρρή-
σεων ἄξιον τοῖς αὐτοῖς ἐπιτιμίοις ὑπέβαλλεν, ἀναγκαίως λοι-
πὸν ὡς ἀδικος τῆς ἰξουσίας ἐκβάλλεται. Καὶ τοῦτο διδάσκων ὁ
μακάριος Παῦλος ἔλεγεν τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου ἐν ᾧ ἡσ-
θίνει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώ-
ματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρ-
τίαν ἐν τῇ σαρκί, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν
τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα.

Ὁ δὲ λέγει, ἰοῦτο ἰσὺ σκεπὸς, φησὶν, ἢ ἢ νόμῳ, δικαιοῦ-
σαι ἡν φύσιν τῶν ἀνθρώπων ἀδυνατῶς δὲ εἶχε ἰοῦτο ποιεῖν, οὐ παρὰ
τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἀκούσιων βραδύτητα ἐπιρ-
ρέως γὰρ ἔχοντες περὶ τὴν τῆς σαρκὸς ἡδονήν, ἔφυγον μὲν τὸ
τῶν νομίμων ἐπίποιον, ταῖς δὲ τοῦ σώματος προσεχώρου ἡδυ-
παθείαις διὰ τούτο, φησὶν, ὁ τῶν ὅλων θεὸς τὸν ἑαυτοῦ πέμ-
ψας υἱὸν ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, τουτίστιν ἀνθρωπίνῃ
μὲν φύσει, ἁμαρτίας δὲ ἀπηλλαγμένη, καὶ περὶ ἁμαρτίας, κατέ-
κρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, ἐλέγχας αὐτῆς τὴν ἀδικίαν,
ὅτι τὸν ἀνεύθυνον καὶ ἁμαρτίας ἐλευθέρων τοῖς τῶν ἁμαρτωλῶν
ἐπιτιμίοις ὑπέβαλλεν οὐχ' ἵνα δὲ δικαιοῦσῃ ἐν ἀνέλαβιν ἄνθρω-
πον, ταῦτα πεποίηκεν, ἀλλ' ἵνα, φησὶ, τὸ δικαίωμα τοῦ νό-
μου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ
κατὰ πνεῦμα· ἐπὶ γὰρ πᾶσαν τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων ἡ τοῦ
σωτῆρος ἡμῶν εὐεργεσία χωρεῖ· ὅτι καθάπερ τῷ προπάτορι Ἀ-
δὰμ, καὶ τῆς ἀρεῆς ἐκοινωνήσαμεν, καὶ γεγόναμεν ἅπαντες ὑπὸ
τὸν θάνατον ὥσπερ ἐκεῖνος, οὕτω τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ καὶ τὴν
νίκην οἰκειούμεθα, καὶ τῆς δόξης συμμετέχομεν, καὶ τῆς βασι-
λείας συναπολαυσόμεθα. Καὶ τούτων μάρτυς ὁ μακάριος Παῦ-
λος, τῶν τε παλαιῶν καὶ τῶν νέων ἀναμνησκων, καὶ δι-

ἀνθρώπου ἐγένετο, καὶ σχήματι εὐρέθη ὡς ἄνθρωπος· οὕτως δὲ
 μίγας τῆς εὐσεβείας προαγωνιστῆς, ὁ μακάριος λόγις Παῦλος,
 τὰ ποικίλα καὶ διάφορα τῶν αἰρέτικῶν κατέλυσε στόματα. Ἄλλ'
 ἐνταῦθα μὲν ἡμᾶς ὁ λόγος παρήνευγε, τὴν τῶν αἰρετικῶν ἐλεγ-
 χων ἐμβροτησίαν, καὶ δῆλα ποιῶν τοῖς τροφίμοις τῆς εὐσεβείας
 τῆς ἀληθείας τὰ δόγματα· ἀναχωρεῖν οὖν, ὅθεν ἐξέβην, καιρὸς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ.

Τίνος χάριν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὁ θεὸς
 ἀνέλαβε λόγος.

Τοῖνυν τὴν ἡμετέραν φύσιν ὁ ποιητὴς οἰκτεῖρας ὑπὸ τοῦ ποη-
 τοῦ πολεμουμένην, καὶ τοῖς πικροῖς τῆς ἁμαρτίας βέλει βαλ-
 λομένην, καὶ τῷ θανάτῳ παραπεμπομένην, ἐπαμύνει τῇ εἰκόνι,
 καὶ τοὺς πολεμοῦντας καταγωνίζεσθαι, οὐ γυνή τῃ δυνάμει χρη-
 σάμενος τῇ θεότητι, οὐδὲ τῇ ἐξουσίᾳ τῆς βασιλείας καταπλή-
 ξας τοὺς ἀντιπάλους, οὐκ ἀγγέλους στρατεύσας, οὐδὲ τοὺς ἀρ-
 χιστῶν εἰς συμμαχίαν λαβὼν, οὐδὲ κερανοὺς, ἢ πρηστῆ-
 ρας κατὰ τῶν ἐναντίων ὀπλίσας, οὐδὲ μετὰ τῶν χειρουβὶμ φα-
 νείς ἐπὶ τῆς ἡσείρου καὶ τῶν ἡμετέρων ἀντιδίκων δικαστικῶς
 καταψεύσάμενος, ἀλλ' εἰς τῶν ὑπευθύνων καὶ πολεμουμένων γιν-
 ὄμενος, καὶ κατακρύψας τὸ μεγαλοπρεπὲς τῆς θεότητος τῇ εὐ-
 τελείᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ τὸν ὀρώμενον ἄνθρωπον εἰς πά-
 λην ἀλείψας, καὶ νικήσαντα στεφανώσας, καὶ παιδόμεν μὲν τὴν
 ἀρετὴν ἐκδιδάξας, καὶ δικαιουσύνῃς εἰς τὸ ἀκρότατον ἀγαθὸν
 αἰτήτην δι' φυλάξας, καὶ τῶν βελῶν τῆς ἁμαρτίας ἐλευθέρων
 συγχωρήσας δὲ ὅμως ὑπὸ θάνατον γενέσθαι, ἵνα τῆς ἁμαρτίας
 τὴν ἀδικίαν ἐλγίσῃ, καὶ τοῦ θανάτου καταλύσῃ τὸ κράτος.

Εἰ γὰρ τῶν ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν γεγεννημένων ὁ θάνατος ἐπι-
 τίμιον, ὃ ταύτης ἀπὸ πλάγματος παντάπασι, δηλονότι ζωῆς ἀπο-
 λαύειν, ἀλλ' οὐ θανάτου, δίκαιος ἦν τοῖνυν ἡττηθεῖσα ἡ ἁμαρ

Θειοτάτου Παύλου διδάσκοντος, ὡς ἡ τοῦ Θεοῦ μορφή ἐλάβε
τὴν τοῦ δούλου μορφήν· ἡ δὲ τοῦ δούλου μορφή οὐ φαντασία
τις ἦν, οὐδὲ σκιά, οὐδὲ αἴριον Ἰνδαλμα, οὐδ' ἄλλο τί τῶν
τοιούτων προσσχευέται, ἀλλ' ἡ τοῦ δούλου φύσις.

Εἰ δὲ ἴα ἐπαγόμενα ἡμῖν προβάλλοιτο, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώ-
που γενόμενος, καὶ σχήματι εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, καὶ τὸ ἐν τῇ
πρὸς ῥωμαίους, ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, πρῶτον αὐτῶν τὴν
ἀνοσίαν διελέγχωμεν· εἰ γὰρ τὸ ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπου, καὶ σχή-
ματι εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, φαντασίαν τινὰ ἀνθρωπίαν δηλοῖ· ἡ
δὲ μορφή τοῦ δούλου, φύσις ἀνθρώπου, ἐναντία τίθησιν ὁ ἀπόστο-
λος· εἰ δὲ οὐκ ἐναντία τοῦ ἀποστόλου τὰ ῥήματα, μέζωμεν
ὡς ἡ τοῦ δούλου μορφή, οὐσία δούλου τυγχάνει. Τὸ δὲ ἐν ὁμοι-
ωματι ἀνθρώπων γενέσθαι, καὶ σχήματι εὐρεθῆναι ὡς ἀνθρω-
πον, οὕτως νοήσομεν, ὅτι ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστὸς τὴν ἡ-
μετέραν ἔχων φύσιν, οὐ κατὰ πάντα ἴσος ἡμῖν ἐτύχχανεν· ἐγεν-
νήθη μὲν γὰρ ἐκ γυναικὸς καὶ αὐτὸς, ἀλλ' οὐχ' ὁμοίως ἡμῖν
ἐκ παρθενικῆς γὰρ ἐβλάστησε μήτρας· καὶ τέλειος μὲν ἀνθρω-
πος ἦν ὡς ἡμεῖς· εἶχε δὲ πλείον ἡμῖν τοῦ Θεοῦ λόγου τὴν ἰοί-
κυσίν τε καὶ ἑνωσιν· καὶ σάρκα μὲν εἶχεν ἱμνυχόν τε καὶ λο-
γικὴν ὡς ἡμεῖς, τῶν δὲ τῆς ἁμαρτίας οὐκ ἠνέσχετο κινημάτων
ὥσπερ ἡμεῖς, ἀλλ' ἐν σώματι ὑφ' ἁμαρτίας πολεμουμένῳ, τὴν
τῆς ἁμαρτίας τυραννίδα κατέλυσε· διὰ τοῦτο ἐν ὁμοιώματι ἀν-
θρώπου γενόμενος, καὶ σχήματι εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, αὐτὸν
ἐταπείνωσιν, γενόμενος ὑπῆκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ θλαυ-
ροῦ· καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ὄνομα Ἰῆς ταπεινώσεως δηλοῖ τὴν τῆς ταπει-
νῆς ἀνάληψιν φύσεως. Ἄλλως τε περὶ τοῦ ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρ-
χοντος διαλεγόμενος, ἐπήγαγεν ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενό-
μενος, καὶ σχήματι εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, διδάσκων ὅτι ὁ ἀ-
σώματος Θεοῦ λόγος ὡς ἄνθρωπος ὤφθη, φύσιν ἀνθρωπίαν ἀ-
ναλαβὼν διὸ καὶ τὸ ὡς ἄνθρωπος τίθειεν, ἵνα μὴ τροπῇ τινα
γενεήσθαι νομίσωμεν τοῦ ἀοράτου θεοῦ, ἀλλὰ πιστεύσωμεν ὅτι
σάρκα λαβὼν ἱμνυχόν τε καὶ λογικὴν, Θεὸς ὢν ἐν ὁμοιώματι

οικείας ἀσεβείας Ἰὸν ἔλεγχον, καὶ Σαβέλλιος δὲ καὶ Μάρκελλος καὶ Φαβεινὸς οἱ ἰσὺς ἱερεῖς ὑποστάσεις ἀρνούμενοι, καὶ ἰσὺς θεότητος συγκρότης ἰδιότητας, ἐντεῦθεν βλασφημοῦντες ἐλέγχονται· ἔτερος γὰρ κατὰ τὴν ὑπόστασιν ὁ ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, καὶ ἕτερος ἐκεῖνος οὗ ἐν μορφῇ ὑπάρχει· καὶ ἄλλος πάλιν ὁ μὴ ἀρπαγμὸν ἡγήσάμενος τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, παρ' ἐκείνου οὐ ἴσος ὑπάρχει, ἀλλ' οὐχ' ἥρπασεν τὴν πρὸς αὐτὸν ἰσότητα. Πρὸς δὲ ἰουδαίοις καὶ ὁ ψευδοτύμος Παῦλος, ὁ τὴν μὲν πρὸ αἰώνων γέννησιν τοῦ σωτῆρος ἀρνούμενος, ἰουδαϊκῶς δὲ κεχηρμένως φρονήματι, καὶ τὴν ἐκ πατρίτου μόνην ὁμολογῶν, ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων λόγων, τὴν ἀξίαν τῆς ἀσεβείας αἰσχύνῃ καρποῦται διδάσκει· γὰρ ὑπὸ τοῦ θείου Παύλου τὸν λαβόντα θεὸν λόγον, καὶ τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν τὴν ληφθεῖσαν, τὴν προυπάρχουσαν μορφήν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν τῇ τέλει τῶν αἰώνων προσληφθεῖσαν ἀπ' ἐκείνης τοῦ δούλου μορφῆς. Διδάσκεται δὲ πάλιν Ἀπολινάριος σὺν Ἀρείῳ καὶ Εὐνομίῳ, ὡς οὐχ' ὁ θεὸς λόγος ὁ ἄπρεπτος, εἰς σαρκὸς φύσιν ἐτρέπη, ἀλλὰ τὴν ἡμετέραν ἀναλαβὼν οὐσίαν, τὴν ἡμετέραν ἐπραγματεύσατο σωτηρίαν. Ἀπεδείξαμεν δὲ, δι' ὧν εἰρήκαμεν, μορφήν δούλου τὴν τοῦ ἀνθρώπου προσαγορευομένην οὐσίαν· εἰ γὰρ ἡ μορφή τοῦ θεοῦ, οὐσία τοῦ θεοῦ, ἀμόρφωτος γὰρ, καὶ ἀνείδειον τὸ θεῖον, ἀπαλοῦν δὲ καὶ ἀσύνθετον καὶ ἀσχημάτιστον, καὶ ἡ τοῦ δούλου μορφή δηλονότι οὐσία δούλου εἰκότως ἀνηθείη· οὐσία δὲ δούλου, τοῦτέστιν ἀνθρώπου, οὗ τὸ φαινόμενον σῶμα μόνον, ἀλλὰ πᾶσα τοῦ ἀνθρώπου ἡ φύσις παρὰ τοῖς σωφρονούσιν νενόμισται. Πρὸς δὲ τούτοις οἱ πρωτοστάται τῆς ἀσεβείας, καὶ πρῶτοι τὴν βλασφημίαν κατὰ τῆς εὐσεβείας βλάστησαντες, καὶ χριστιανῶν μὲν ὄνομα ἑαυτοῖς ἐπιδίντες, πᾶσαν δὲ τὴν πολυθεον τῶν εἰδῶλων πλάνην ὑπερακοττίσαντες, Μαρκίαν, Φημί, καὶ Μάνης, καὶ οἱ τῆς λοιμικῆς αὐτῶν καθεύδρας μύσται καὶ γείτονες, δι' αὐτῶν τούτων τῶν ῥημάτων, τὴν οικίαν παραπληξίαν μακθάνουσι· τὴν κατὰ σάρκα γὰρ τοῦ κυρίου γέννησίν τε, καὶ ἐνανθρώπησιν οὐ δεχόμενοι, ἀκούουσι τοῦ

Ὅρατε πῶς διὰ τοῦτων ἐκείνων λυεῖ τὴν ἀσάφειαν. Ὁ θεός, φησι, τὸν αὐτοῦ υἱὸν σίμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας· οὐχ' ἀπλῶς εἶπεν, ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς, διαλύων τοὺν ἀσεβῶν δογματῶν τὴν βλασφημίαν προγινώσκει γὰρ ἅπαντα ἡ χάρις τοῦ πνεύματος, ἀλλ' ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, ἵνα μάθωμεν ὡς τὸ ὁμοίωμα, διὰ τὸ πάσης ἁμαρτίας ἀπηλλάχθαι τὸν ἡμέτερον σωτήρα, τίθεικεν ἄνθρωπος γὰρ γενόμενος τὴν φύσιν κατὰ τὴν ἁμαρτίαν γίγονεν ἄνθρωπος· διὸ ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί· ἀνθρωπείαν μὲν φύσιν ἀναλαβὼν, τῆς δὲ τυραννίδος ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἁμαρτίας τὸν ζυγὸν μὴ δεξάμενος, ἀλλὰ πᾶσαν ταύτης ἀπορρίψας τὴν δισποτείαν, καὶ δείξας, ὡς δυνατὸν ἐν ἀνθρωπείᾳ φύσει τῶν τῆς ἁμαρτίας περιγενέσθαι βέλων οὕτως κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, τὸ ἀσθενὲς αὐτῆς ἐλέγξας, καὶ τὴν τυραννίδα παύσας, καὶ νικᾶν οὕτω τοὺς ἀνθρώπους διδάξας· διὸ ἐπήγαγεν ὁ μακάριος Παῦλος, ἵνα τὸ δικάσιμον τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα τοῦ νόμου περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα· οὐκοῦν ἰδικαιώθημεν, τῆς ἁμαρτίας ἐν σαρκὶ κατακριθείσης· κατέκρινε δὲ ἐν σαρκὶ τὴν ἁμαρτίαν, ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας γενόμενος ὁ σωτὴρ ὁ ἡμέτερος· τὴν μὲν ἀνθρωπείαν φύσιν ἀναλαβὼν, τὴν δὲ πάλαι ταύτης δεσπόζουσαν μὴ καταδεχάμενος ἁμαρτίαν. Οὕτως ὁ θεοπίσιος Παῦλος ἐν ὅλοις ῥήματιν ἅπαν τῶν αἵρετικῶν τὸ στίφος διέλυσεν, Ἀρείου μὲν καὶ Εὐνομίου τὴν μανίαν ἐλέγξας, ἐν τῇ τῶν προειρημένων ῥηματίων ἀρχῇ, τοῦτο γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ' ἀρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ'· αὐτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν· οὐ γὰρ εἶπεν ἐν μορφῇ θεοῦ γενόμενος, ἀλλ' ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων· οὐδὲ εἶπεν οὐχ' ἀρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα αὐτῷ ἢ ἴσα ἀγγέλοις, ἢ ἴσα τῇ κτίσει, ἀλλ' ἴσα ἔφη θεῷ ἰσὺ κατὰ, ἰσὺ γενήσασθαι, ἰσὺ ἀνάρχω, ἰσὺ ἀγενήτῳ, ἰσὺ ἀπεράτῳ, ἰσὺ τῶν ὅλων δεσπότῃ.

Ἀρείος μὲν οὖν καὶ Εὐνόμος ισχυρὸν ἐντεῦθεν ἐδείξαντο τῆς

τῶν προειρημένων αἰρετικῶν ἕκαστος οἰκειούμενος, τῶν βδελυρῶν δογματῶν κατασκευάζει τὸ ψῦδος. Ἄρειος μὲν καὶ Εὐνόμος καὶ Ἀπολινάριος καὶ οἱ κατὰ τούτους, τὴν τοῦ δούλου μορφὴν καὶ τὸ σχῆμα καὶ τὸ ὁμοίωμα τῷ ἀνθρώπῳ τὸ φαινόμενον τῆς ἡμετέρας φύσεως σημαίνειν διαγορεύοντες· οἱ δὲ τῆς μυσαρωτέρας φάλαγγος, τὸ σχῆμα καὶ τὸ ὁμοίωμα εἰς σκιὰν ἰνὰ καὶ εἰκόνα καὶ φαντασίαν σώματι εἰκνύαν λαμβάνοντες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

Ἑρμηνεία τοῦ θς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων.

Φρενοβλάθειαν δὲ τὴν ἀμφοτέρων παραυτίκα ἡμῖς διελέξομεν μορφὴν γὰρ δούλου τὴν οὐσίαν, ὡς ἀπεδείξαμεν, προσαγορεύει τοῦ δούλου· εἰ γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ μορφὴ τὴν οὐσίαν δηλοῖ τοῦ Θεοῦ, εὐδην ὡς καὶ ἡ τοῦ δούλου, τῆς οὐσίας ἐστὶ τοῦ δούλου σημαντικὴ· τὸ δὲ ἐν ὁμοιώματι τοῦ ἀνθρώπου γενόμενος, καὶ σχήματι εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, οὐχ' ὡς τῆς φύσεως ὀνόματι λίθει· κενὸς ὁ ἀπόστολος, ἀλλὰ τῆς ἐνεργείας· ἐπειδὴ γὰρ ὁ δεσπότης Χριστὸς τὴν ἡμετέραν ἔχων φύσιν, τὴν ἡμετέραν οὐ κατεδίδετο πονηρίαν, ἀλλ' ἀπάσης ἦν ἁμαρτίας ἐλεύθερος, ὡς ὁ προφῆτης βοᾷ, ὅτι ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρίθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ ὁ τῆς ἐρήμου πολίτης Ἰσαάκης συμμαρτυρεῖ λέγων, ἴδε ὁ ἁγνὸς ὁ αἶρων τοῦ κόσμου τὴν ἁμαρτίαν, ὁ μακάριος Παῦλος ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπου αὐτὸν ἀναγκαίως ἔφη γενέσθαι, καὶ σχήματι εὐρεθῆναι ὡς ἄνθρωπον, τῆς πονηρᾶς ἐνεργείας τῶν ἀνθρώπων ἀπηλλαγμένον· διὸ καὶ ἱερωδῆς ἔλεγε· τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου ἐν ᾧ ἡσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν σέμψας, ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν σαρκί, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα.

Ἐρωπίαν συνάψας· μένων γὰρ ὃ ἦν, ἔλαβεν ὃ οὐκ ἦν καὶ τοῦτο ἡμᾶς διδάσκει· ὁ μακάριος Παῦλος βοῶν· τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὁ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ' ἀρπαγμὸν ἡγήσατο ἵδ' εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἐαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν· ἔξ' αὐτοῦ εὐδόηκεν, ὡς ἡ τοῦ θεοῦ μορφὴ μένουσα ὃ ἦν, ἔλαβε τὴν δούλου μορφὴν· μορφὴν δὲ καλεῖ οὐ τὸ φαινόμενον μόνον τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν ἀνθρώπου φύσιν· ὥσπερ γὰρ ἡ τοῦ θεοῦ μορφὴ, τοῦ θεοῦ τὴν οὐσίαν σημαίνει, ἀνείδεον γὰρ ἵδ' θεῖον καὶ ἀσχημάτιστον, καὶ οὐδεὶς αὖ εἶπη μὴ παραπαίων, μορφὴν ἔχειν, καὶ μελῶν διαίρεσιν, τὸν ἀσώματον καὶ ἀσύνδετον, οὕτως ἡ τοῦ δούλου μορφὴ, οὐ τὸ ὁρώμενον τοῦτο μόνον, ἀλλὰ πᾶσαν τοῦ ἀνθρώπου δηλοῖ τὴν οὐσίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ.

Ἐλεγχος τῆς τῶν αἰρετικῶν ἀσεβείας.

Τινὲς δὲ τῶν τῶν ἀντιθέτων φρονούντων τῆς εὐσεβείας, ἐπειδὴ τοῖς ἀποστολικοῖς ῥήτοσι περὶ τῆς κατατοξεύειν ἀληθείας τὰ δόγματα, Ἄρειος μὲν καὶ Εὐνόμιος ἀψυχον ἄνθρωπον ἀνελῆθαι παρὰ τοῦ θεοῦ λόγου διαβεβαιούμενοι, Ἀπολινάριος δὲ ἐμψυχον, τοῦ δὲ ἰσχυρομένου, οὐκ οἶδ' ὅ τι νόον τὴν ἠρώπιαν ψυχὴν Μαρκεῖον δὲ καὶ Μάνης, καὶ ἡ λοιπὴ τῆς ἀσεβείας ἐκείνη συμμορία, τὸ τῆς οἰκονομίας ἅπαν ὁμοῦ ἀρνεῖται μυστήριον καὶ τὴν μὲν ἀρρήθον τῆς ἀγίας παρθένου σύλληψιν ἰε, καὶ κήσιν, μῦθον εἶναι καὶ πλάσμα νομίζουσι· φαντασίαν δὲ σώματος τὴν θεότητα συγκαλυφθῆναι διαγορεύουσι, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τοῖς ἀνθρώποις ἄνθρωπον ἀναφανῆναι. Ἀναγκαῖον τῶν ἀποστολικῶν ῥητῶν σαφὴ τὴν διάνοιαν παρὰ τοῖς τοῖς εὐσεβεῖσιν, ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ φησὶν ὑπάρχων, οὐχ' ἀρπαγμὸν ἡγήσατο ἵδ' εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἐαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιωμάτι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι ἐρέει· ὡς ἄνθρωπος· ταῦτα

ζων τὴν γῆν, διαφθείρων ὕδατι τοὺς ἐργάτας τῆς πονηρίας, αὐ-
 ζων αὖθις τὸ ἀνθρώπινον γένος, μερικαῖς τιμωρίαις κοινὰς ἰα-
 τρείας ποιοῦμενος, πύλεις ἀσεβείας συζώσας πυρὶ καταφλέγων
 οὐρανόω, τὸν σὺν αὐτοῖς μὲν οἰκοῦντα, τῆς δ' ἀσεβείας οὐ κοινο-
 νοῦντα, τῆς τιμωρίας ἑλευθερῶν, εὐετηραῖς δωρούμενος, ἐν καιρῷ
 ὑετὸν χαριζόμενος, αὐξάν ἀρρήτως τὰ παρὰ τῶν ἀνθρώπων κα-
 ταβαλλόμενα σπέρματα, καρπῶν ἀφθονίας βρύειν τὰ δένδρα κε-
 λεύων, λιμῷ παιδεύων τοὺς οὐδὲν ἐκ τῆς εὐθηνίας ὠφεληθέντας,
 νόσους ἐπάγων, καὶ πάλιν ἰσχύτας ἐλαύνων, χυλασφενδοῶν τὰς
 τῆς ζωῆς ἀφορμὰς, νέφειν ἀκρίδος τὸν ἥλιον κρύπτων καὶ τοὺς
 καρποὺς διαφθείρων, νέων αὖθις, καὶ τὰ λυπηρὰ μεταβάλλων,
 τοὺς τὴν εὐσέβειαν ἀγαπήσαντας οὐκ ἔων, καὶ τούτοις φαινόμε-
 νος, καὶ φιλικῶς διαλεγόμενος, καὶ διὰ τούτων προσημαίνων τὰ
 μέλλοντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ II.

Ὅτι φιλανθρωπίας γίμει ἡ τοῦ θεοῦ ἐνανθρωπήσις.

Επειδὴ δὲ ταῦτα, καὶ τ' ἄλλα τὰ μυρία, καὶ δυσδιήγητα τῆς
 Ζείας οἰκονομίας εἶδη, ὀλίγους μὲν εὐεργέτησεν, οἱ δὲ λοιποὶ
 τῶν ἀνθρώπων ἀνηκίστως δέικειντο, ὅτε δὴ ὅτε τὸ μέγα καὶ ἄρ-
 ρητον γίνεται τῆς οἰκονομίας μυστήριον αὐτὸς γὰρ ὁ λόγος τοῦ
 θεοῦ, ὁ δημιουργὸς ἀπάσης τῆς κτίσεως, ὁ ἀχώρητος, ὁ ἀπερί-
 γραπτος, ὁ ἀναλλοίωτος, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, τὸ ἐκ τοῦ φωτὸς
 φῶς, ἡ ζωσα τοῦ πατρὸς εἰκὼν, τὸ ἀπαύασμα τῆς δόξης, ὁ
 χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως, τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν ἀναλαμβάνει,
 καὶ τὴν οἰκίαν εἰκόνα νεοποιεῖ τῇ ἁμαρτίᾳ διαφθαρείσαν, καὶ
 τὸν ἀνδριάντα τὸν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τῆς πονηρίας παλαιωθέντα ἀνα-
 νοεῖ, καὶ τοῦ πρώτου χαριέστερον δείκνυσιν, οὐκ ἀπὸ γῆς ὡς πάλαι
 τούτον δημιουργήσας, ἀλλ' αὐτὸς καταδιζόμενος· οὐ τὴν
 θεϊαν φύσιν εἰς ἀνθρωπείαν μεταβαλὼν, ἀλλὰ τῇ Ζείᾳ τὴν ἀν-

ἔξεβλήθη μὲν εὐθὺς τοῦ παρεδείουσου, καὶ παρὸς τὴν συγγενὴ γῆν παρεπέμφθη, ἰδρῶτι καὶ πόνῳ καὶ ταλαιπωρίᾳ συγληρωθεὶς, καὶ οἷόν τιτι χαλινᾷ τῇ γῇ σπονία καὶ κακοπαθείᾳ καὶ ταῖς ἄλλαις τοῦ βίου ποτηρίαις παραδοθείς. Ὡς γὰρ ἦν ἀπονον ἐκείνην καὶ ἄλυπον οὐκ ἐνεγκὼν εὐγνωμόνως ζῶν, ἢ δυσμερίῃ συζεύχεται, ἵνα τὴν ἀπὸ τῆς εὐμερίας φερομένην νόσον, διὰ τῶν σπόνων ἀποσκευάσῃται. Διακόπτει δὲ καὶ θανάτῳ τὸν δρόμον τῆς ἁμαρτίας ὁ νομοθέτης, καὶ αὐτὴν δείκνυσι τὴν τιμωρίαν φιλανθρωπίαν· ἐπειδὴ γὰρ ἢ παραβάσει νομοθετῶν συνέλκεε θάνατον, παραβάς ὑπὸ τὴν τιμωρίαν ἐκίνην ἐγένετο, οἰκονομεῖ τὸν ἡμωρίαν σωτηρίαν γενέσθαι· διαλύει γὰρ τοῦτο τὸ ζῶν ὁ θάνατος, καὶ παύει μὲν ἦν τῆς ποτηρίας ἐνέργειαν ἀπαλλάττει δὲ πόνον, καὶ ἰδρωτῶν ἐλευθεροῖ, λύπας καὶ φρονίδας ἐλαύνει, τέλος τοῖς τοῦ σώματος δίδωσι πᾶσι τοσαύτη φιλανθρωπία τὴν τιμωρίαν ἐκίρασεν ὁ κριτής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ.

Διήγησις τῆς τῶν ἀνθρώπων ἀχαριστίας,
καὶ τῆς τοῦ θεοῦ κηδεμονίας.

Αλλ' οὐδὲν ἐντεῦθεν τὸ ἀχάριστον γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπώνατο· μίλλοσι ἀγνωμοσύναις τὸν εὐργέτην ἡμίψατο· εὐθὺς γὰρ ἀδελφοκτονία ἰολμᾶται, καὶ φθόνος, καὶ ψεύδους, ἀκαλασίαι τὲ, καὶ ἀσίλγηται, ἀδικίαι, καὶ ἀλληλοφονίαι, καὶ τῶν ἄλλοδορίων ἀρπαγαί, καὶ τ' ἄλλα ὅσα ἐβλάστησεν ἡ ἁμαρτία κακά. Ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ὁ ποιητὴς ἦν διέπλασεν ἀπηγόρευσεν φύσιν· σοφῶς δὲ αὐτὸ καὶ διαφόρως ἐτέλεσεν, ἱατρειῶν, ἐπιτιμῶν, ἐγκυκλιῶν, εἰσπυγούμενος τὰ δέον, συμβουλευτῶν, ἀπειλῶν, ἐπάγων τὴν ἀπειλὴν, κολάζων τοὺς πονηροὺς, στεφανῶν τοὺς ἀγαθοὺς, καὶ τὸν μὲν ἀσκηρῦντων, τὸν δὲ μελατιθεῖς, τὸν δὲ ζύλων μετὰ τοῦ γένους διασώζων, καὶ σπινθήρα τῇ φύσει διατηρῶν, ἐκκυλί-

τῆς διαπλάσεως, ἀλλὰ μίαν τῶν πλευρῶν ἐκείνου λαβὼν, καὶ ταύτῃ καθ' ἑαυτὴν τινὶ κρηπίδι καὶ θιμελίῳ χρησάμενος, τὴν γυναικείαν φύσιν ποιεῖ· οὐχ' ὕλης ἀπορίᾳ, μόνῃ γὰρ αὐτῷ βουλή πρὸς τὴν ὅλαν δημιουργίαν ἤρκεσεν, ἀλλ' ἐν τῇ φύσει τῆς ὁμοιοῦς θελήσας ἐνδεῖναι τὸν σύνδεσμον. Φυτεύει καὶ σπαράδεισον, καὶ φυτοῖς αὐτὸν κατακοσμεῖ παντοίοις, καὶ τοῦτον ἐνδιαίτημα ἰῶ ἀνθρώπῳ χαρίζεται, δεδοκῶς αὐτῷ γυμνάσιον ἀρετῆς, ἐντολὴν οὐκ ἐπίπικτον, οὐδὲ γήμουσαν ἰδρωτός, ἀλλὰ μᾶλα σωφρονουμένη ῥαδίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

Διὰ τί νόμον αὐτῷ τίθεικεν.

Πάντων γὰρ τῶν φυτῶν τοῦ παραδείσου κελεύσας ἀπολαύειν, ἐνὸς ἀπηγόρευσε τὴν μετάληψιν, οὐχ' ἀπλῶς, οὐδὲ ἰούλο πεποιηκώς, ἀλλ' ἵνα τὸν σπειρομενέστατον γνωρίζῃ, καὶ ὥσπερ τινα ζυγὸν ἔχῃ τὸν νόμον τοῦ δημιουργήσαντος, ἵνα γινώσκῃ ὡς βασιλεύει μὲν τῶν ἐν τῇ γῇ, βασιλεύεται δὲ ὑπὸ τοῦ πλάσαντος, ἄρχεται καὶ ἀρchetαι, δεσπόζει καὶ δεσπόζεται, ἡγεῖται καὶ ἄγεται· ὅλως δὲ καὶ ἀπόσφορος ἡ νομοθεσία τοῖς λογικοῖς, ἀλόγων γὰρ ἴδιον τὸ νόμον χωρὶς πολιτεύεσθαι τὸν δὲ περὶ βρώσεως νόμον τίθεικεν αὐτῷ ὁ ποιητής, ἐπειδὴ τῶν ἄλλων νόμων ἡ θείσις περιττὴ τηρικυτὰ ἦν. τί γὰρ αὐτῷ καὶ ἀπαγορεύειν ἐχρῆν; μὴ φρονεῖσαι; ἀλλ' οὐκ ἦν ὁ ἰούλο πεισόμενος· ἀλλὰ μὴ μωχεῖσθαι; ἀλλ' οὐδὲ βουληθεῖς οἷός τε ἦν, γυναικὸς ἄλλης οὐκ οὔσης· ἀλλὰ μὴ κλέψαι; ἰὰ τίς; αὐτοῦ γὰρ ἦν ἅπαντα ἀγυμνός τοῖνον ὁ κόσμος ἐκεῖνος ἦν τῷ τότε καιρῷ, καὶ οὐ μόνον τοῖς μόνους οὔσιν, ἀλλὰ καὶ παιδίδις ἀρτιγενέσι συμβαίνων. Ἐπειδὴ δὲ φθόνῳ διαβόλου, καὶ γυναικὸς εὐκολίᾳ ἦν ἀπάτην ἐδέξατο (ἑαυτὴν γὰρ ὡς ἀπαλωτέραν φενακίσας, πρῶτον δι' αὐτῆς, ὡς πιδανώλεας, τὸν Ἀδάμ ὁ τῆς ἡμετέρας φύσεως ἀλάστωρ ἐπολιόρησεν)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Διὰ τί τὸν ἄνθρωπον προσηγόρευsen Ἀδάμ.

Οὕτω δημιουργήσας τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, καὶ τῇ εἰκόνι τιμήσας, καὶ τῷ πληθεῖ τῶν δωρεῶν ἀποκλύσας, τίθησιν αὐτῷ τὸ τῆς φύσεως ὄνομα· Ἀδάμ γὰρ αὐτὸν προσηγόρευsen τοῦτο δι' τὸν χεῖρον δηλοῦν τῇ ἰβραϊκῇ φωνῇ· μία δὲ καὶ αὕτη περὶ τὸν ἄνθρωπον κηδεμονία· ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλε τοσοῦτοις ἀγαθοῖς ἐντροφέειν, καὶ τοσοῦτων ἄρχων ἀνηγορεύθῃ καὶ βασιλεῦς, ἵνα μὴ τῷ πληθεῖ τῶν δωρεῶν ὑπερμαζήσας, καὶ τῷ ὕψει τῆς ἡγεμονίας ἐπαρθεῖς κατασκιρτήσῃ τοῦ κτίσαντος, καὶ μεγίστην ἐκ τῆς ἱουαννίδος ἀπενέγκῃται βλάβην, καὶ τὸν πρῶτον ἀποσιάτην ἐκεῖνον τὸν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεισόντα δι' ἀλαζονείαν, ἀναγκάτως ὁ σοφὸς ἰὼν ὅλων πρύτανις κωλύων αὐτοῦ τὸν ὄγκον ἰοῦ φρονήματος, Ἀδάμ προσηγόρευsen, ἵνα ἐκ τῆς προσηγορίας ἐνοῶν τὴν συγγένειαν, καὶ τὰς ἀφορμὰς τῆς φύσεως λογιζόμενος, καὶ ἰὼν πρῶτον χεῖρον πρὸ ἰὼν ὀφθαλμῶν θεώμενος, αὐτὸν μὲν γνωρίζῃ, προσκυνῇ δὲ τὸν τοσαύτην εὐπρέπειαν αὐτῷ καὶ μεγαλοπρέπειαν δωρησάμενον αὕτη πρῶτη περὶ τὸν ἄνθρωπον ἐδείχθη τοῦ ποιητοῦ μετὰ τὴν δημιουργίαν πρόνοια· οὕτως ἐξ ἀρχῆς οἶά τις πατὴρ καὶ ἰατρός καὶ διδάσκαλος, κοσμῶν ὁμοῦ καὶ ἰατρεύων καὶ διδάσκων αὐτὸν ἵν' ἀρετὴν, διήλθισεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.

Διὰ τί τὴν γυναῖκα ἐκ τῆς πλευρᾶς ἐδημούργησε.

Οὕτως αὐτὸν διαπλάσας, οὕτως προσαγορεύσας, βοηθὸν αὐτῷ καὶ συνεργὸν καὶ τοῦ βίου κοινὸν παραχρῆμα ἐδημούργηsen οὐκ ἐκ μόνης δὲ τῆς γῆς, ὡς ἐπ' ἐκείνου, λαμβάνει τὰς ἀφορμὰς

ὁ ποιητὴς καὶ πρῶτον μὲν, μὴ ὄντα πεποίηκε, καὶ διασπλάττων
 ἐτίμησεν, καὶ τὸν χοῦν εἰς ἀνθρώπου φύσιν μετέβαλεν ὡς ἡδέ-
 λησε, καὶ τῷ θυσειδεῖ σπληνὶ κάλλος ὁμοῦ καὶ ψυχῇ ἐδωρήσα-
 το, ὀφθαλμῶν λαμπρότητα, καὶ γαλήνης καθαρότητα, καὶ πα-
 ρειῶν λειότητα καὶ γλώττης ἀπαλότητα, καὶ αἵματος ὀχετοὺς
 εἰς ἀπαντα τοῦ σώματος διαθήσας μέλη, καὶ ἀρδεῖαν ἀποχρῶ-
 σαν σαρκὶ καὶ νέρους χρηρῶντας καὶ δέρματι, ὅσων ἀντι-
 τυπίαν, καὶ τῶν ἐν τούτοις ἀποκειμένων μυελῶν τὸ χρεῖαδες,
 καὶ τ' ἄλλα ὅσα τοῦ ἀνθρωπείου ζώου τὸ ὀράμενον ἔχει καὶ
 πρὸς τούτοις, νοῦν ἔδωκεν ἡγεμῖνα, καὶ κυβερνήτην, σοφίας πλη-
 ρῶσας, τέχνης ἀπάσης καὶ ἐπιστήμης ἐμπλήσας, καὶ λογικὸν
 ἀπέφηνε τὸ πῆλινον ἄγαλμα, καὶ οἰκείαν εἰκόνα πεποίηκε τὸν
 χοῖκόν ἀνδριάντα, τὸ ἀρχικὸν καὶ αὐτοκρατορικὸν καὶ δημιουρ-
 γικὸν τῇ νοερᾷ ψυχῇ καὶ ἀθανάτῳ δωρησάμενος εἶτα βασιλεία
 κτηνῶν, καὶ τετραπόδων, καὶ ἑρπετῶν, ἡκτῶν, καὶ ἀμφιβίων,
 καὶ τῶν ἀεροπόρων ὀρνίθων ἐχειροτόνησε πρὸ δὲ τούτων ὡσεὶρ
 τινα παστάδα χαριστάτην ἄνωθεν ἐξέτεινεν οὐρανὸν, λειμῶνας
 ἀστέρων ἐγκαταπέζας, χρεῖαν τὲ ὁμοῦ καὶ τέρψιν παρέχοντας·
 ἥλιόν τε ἀνίσχειν κελεύσας, καὶ δύεσθαι, καὶ ποιεῖν ἡμέρας, καὶ
 νύκτας, καὶ τῷ δρόμῳ τὸν χρόνον μετρεῖν σελήνην φθίνειν καὶ
 πληθεῖν, καὶ ταῖς σικκαῖς μεταβολαῖς ἡδεῖν τε ὁμοῦ καὶ ση-
 μαίνειν κύκλον τὸν ἐνιαύσιον γῆν δὲ κάτωθεν ὑπεστόρεσε, καὶ
 ποικίλον αὐτῇ κόσμον δέδωκεν, εἰς ἄλσιν καὶ λίθια καὶ λειμῶ-
 νας διακρίνας· ὄρη κιβιώσας εἰς ὕψος, καὶ νάπας κοιλάνας, καὶ
 πεδιάς ὑπτια καὶ ἰσόπεδα δείξας, καὶ πηγὰς ἀναβλύζειν ἐν μέ-
 σῳ κελεύσας, καὶ ποταμούς τρέχειν ἅπαντα, καὶ τ' ἄλλα ὅσα
 γῆν καλλωπίζει καὶ θαλάτταν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΕΩΣ (1).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Ὅτι ὠφίλιμον τοῖς ἀκούουσιν ἡ τῆς Θείας
οἰκονομίας ἀνάμνησις.

Ο μὲν περὶ τῆς ἀγίας τριάδος ὡς ἐν εὐσεβῶν συλλόγῳ, καὶ τοῖς εὐαγγελικοῖς δόγμασιν πειθόμενων, ἀποχρώντως ἡμῖν, ὡς οἶμαι, λόγος δέησται· οὐ γὰρ ἀλείπειν ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῖς ἀσεβέσιν, ἀλλὰ τοῖς φοβηταῖς τῶν ἀποστόλων ἐκθέσθαι σίστιν προὔδειμιθα· ἐπειδὴ δὲ καὶ τῶν θείων εὐεργεσιῶν τὸ μέγεθος ὑφάπτειν οἶδε μειζόνως τῶν φιλοθίων τὸν πόθον, καὶ θερμώτερος αὐτοὺς καθίστησιν ἐραστὰς τοῦ θεοῦ, ἀναγκαίως καὶ ἐπὶ τούτῳ βαδιοῦμαι τὸν λόγον, ἣν θεολογία τὴν οἰκονομίαν συνάπτων, καὶ δεικνὺς ἡλίκα καὶ ὅσα ὁ ποιητὴς τὸ ἡμέτερον εὐηργέτησε γένος· οὐ γὰρ ἐπαύσαντο πώποτε τῶν θείων δωρεῶν αἱ πηγαὶ τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἀγαθὰ ἀναβλύζουσαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

Διήγησις τῶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ γεγενημένων εἰς τὴν
ἀνθρώπου εὐεργεσίαν ἐξ ἀρχῆς.

Αλλ' ἀφ' οὗπερ τὸνδε τὸν πανταρμόνιον κόσμον ἐδημιούργησεν, ταῖς σοικίλαις εὐεργεσίαις τὴν ἡμετέραν ἐπικλύζει φύσιν

(1) *Sequentia cuncta capitula opus constituunt prorsus diversum ab illis editis S. Cyrilli scholiis de incarnatione Domini.*

οὐκ ἐν ψιλοῖς τοῖς ὑνόμασι, ἀλλ' ἐν ταῖς ὑποστάσεσι γνωρίζηται· οὐ γὰρ ἐν λέγομεν ἱριάνυμεν, κατὰ τὴν τοῦ Σαβελλίου καὶ Φωτεινοῦ καὶ Μαρκιλλου συναίρεσιν τε καὶ σύγχυσιν· οὐ τρία ἀλόφυλά τε καὶ ἑτεροούσια, ἄνισα καὶ ἀνόμοια, ἀλλήλων ὕπερ-
 κείμενα, νῶ καὶ γλώττῃ μετρούμενά τε καὶ ταλαντεύμενα, κατὰ τὴν Ἀρείου διαίρεσιν ἵε καὶ ἀλλοθρίωσιν καὶ δυσσεβῆ πολυπραγμοσύνην· ἀλλὰ ἱρεῖς μὲν τὰς ὑποστάσεις, μίαν δὲ τῆς ἱριά-
 δος τὴν φύσιν ἀσώματον, ἀτρέπτον, ἀναλλοιώτον, ἀτελειύητον, ἀθάνατον, ἀπειρον, ἀρθρατον, ἀπερίγραπτον, ἀπερίληπτον, ἀόρατον, ἀσαφῆ, ἀρρήτον, ἀφραστον, ἀκατάληπτον, ἀνέφικτον, ἀπερινόητον, αὐλοζών, φῶς νοερὸν, πηγὴν ἀγαθῶν, θησαυρὸν σοφίας, δημιουργὸν τῶν ὄλων, κυβερνῶσαν τὰ πάντα, σοφίαν ἰθύνουσαν τὸ τῆς κτίσεως σκάφος· ταύτῃ τὴν πίστιν κατέχομεν ταύτην γὰρ παρά τῶν θεολόγων ἀνδρῶν ἐδιδάχθημεν πρὸς δὲ τοὺς ἀπὸ συλλογισμῶν διαλεγομένους, εἴπωμεν· ἐκείνη σου ἡ μερίς, ἐκεῖνος ὁ κληρὸς, ἡμῶν δὲ μερὶς κύριος, ᾧ ἀκολουθοῦντες, τὴν ἁρθὴν ὁδὸν οὐ καλαλείψομεν· ἔχομεν γὰρ καὶ τὴν θεῖαν γραφὴν διδάσκουσαν διὸ βοῶμεν· εἰκότως, λύχνος τοῖς ποσὶ μου ὁ νόμος σου, καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου· τούτῳ τῷ φωτὶ περιλαμπόμενοι, τῶν προοδευκότων πατέρων τὰ ἴχνη γνωρίσωμεν· ἐκείνοις ἀκολουθήσωμεν, μέχρις ἂν καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑξανάστασιν τῶν νεκρῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ.

Ὅτι ἀκτίστως ἐκ θεοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,
διὸ καὶ αἰώνιον καλεῖται.

Καὶ ὁ θειότατος δὲ Πέτρος ἐν ταῖς καθολικαῖς ἐπιστολαῖς· εἰ
ὀνειδίζεσθε, φησὶν, ἐν ᾧ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ, μακάριοι ἐστέ, ὅτι
τὸ τῆς δόξης καὶ δυνάμεως καὶ τοῦ Θεοῦ πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀ-
ναπαύεται καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ἐν τούτῳ,
φησὶ, γινώσκουμεν ὅτι ἐν αὐτῷ μενοῦμεν, καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι
ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δίδωκεν ἡμῖν τὸ δι' ἐκ τοῦ θεοῦ κηρυτ-
τόμενον, οὐ κλίσμα, ἀλλ' ἐκ ἧς θείας οὐσίας ὑπάρχον διὸ καὶ
αἰώνιον εἰς ἀρχὴν τὸ εἶναι μὴ εἰληφώς, ὁ μακάριος αὐτὸ Παῦ-
λος ἀποκαλεῖ· εἰ γὰρ αἷμα, φησὶ, ἱσθῶν καὶ ταύρων καὶ σπο-
δὸς δαμάλεως βαντίζουσα τοὺς κεκοινωνήτους ἁγιάζει πρὸς τε-
λειότητα, πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα Χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος ἀ-
γίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν; Εἰ τοίνυν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον αἰώνιον,
καὶ ὁ θεὸς αἰώνιος, ὅλον τὸ συναγόμενον ἀλλὰ πάσας μὲν τὰς
περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος μαρτυρίας, ἵας καὶ θεὸν αὐτὸ καὶ κύ-
ριον κηρυττούσας, καὶ πατρὶ καὶ υἱῷ συνεταγμένον λεγούσας,
συλλέγειν τοῖς φιλοπόνοις καταλίπωμεν ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τὸ τέλος
ἐπιγνώμεθα τῆς προκειμένης διδασκαλίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ.

Ἀνακεφαλαίωσις τῆς πίστεως.

Τοῖνυν μίαν τῆς τριάδος τὴν φύσιν εἶναι πιστεύομεν, μίαν οὐ-
σίαν ἐν τρισὶν ἰδιότησιν χωριζομένην τὴν ἰξουσίαν ἀμέριστον,
τὴν βασιλείαν ἀδιαίρετον, μίαν θεότητα τὴ καὶ κυριότητα οὗ-
τω γὰρ καὶ μονὰς ἐν ᾧ ταῦθ' ἧς οὐσίας δείκνυσθαι, καὶ ἡ ἱεράς

H

θέντα θεὸν αὖτις καλέσας τὸ πνεῦμα ἰὸ ἅγιον, τὸ διὰ τῶν ἀδελφῶν ἐν Ἀφισοχείᾳ ἀφορίσαν αὐτὸν εἰς ὃ πρόσεκαλέσασθαι αὐτὸν ἔργον. Πάλιν ὁ μακάριος Παῦλος ἐν μὲν ἡΨερὸς Κορινθίους φησίν, οὗς ἴθις ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἰοὺς μὲν προφητίας καὶ ἀποστόλων, ἰοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους, καὶ εὐαγγελιστὰς πρὸς καθάρισμὸν τῶν ἁγίων ἐν δὲ Μιλῆσι συνιστάμενος ἰοὺς ἀδελφοίς, καὶ τῆς δοξείσης ἀναμνησκῶν χάριτος, προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς, φησίν, καὶ παντὶ τῷ ποιμένι ἐν ᾧ ὑμᾶς ἔτετο τὸ πνεῦμα ἰὸ ἅγιον ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου, ἢν περιεποιήσατο διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἰδίου.

Ὅρατε πάλιν κἀνταῦθα τὴν θεολογίαν τοῦ πνεύματος· ἐκεῖ γὰρ τοῦ θεοῦ μνημονεύσας ὡς ποιμένας, καὶ διδασκάλους, καὶ εὐαγγελιστὰς χειροτονοῦντος, ἐνταῦθα περὶ τοῦ πνεύματος φησὶ, ἐν ᾧ ὑμᾶς ἔτετο ἰὸ πνεῦμα ἰὸ ἅγιον ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν διδασκῶν ὡς θεὸς ἰὸ πνεῦμα ἰὸ ἅγιον, καὶ οἱ λαοὶ ἐσὶν εἰπεῖν θεόν, καὶ πνεῦμα, διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς φύσεως· τοῖς τε γὰρ ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς γινομένοις συνεργεῖ ὁ υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῖς τε γὰρ ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ πνεύματος τελουμένοις συνευδοκεῖ ὡσαύτως ὁ θεὸς καὶ πατήρ. Καὶ ἐτέρωθεν πάλιν ὁ μακάριος Παῦλος θεὸν εἶναι τὸ πνεῦμα κηρύττει· ἰὰν γὰρ φησι ἀποφθεύωσι πάντες, εἰσέλθῃ δὲ ἰς ἄπιστος ἢ ἰδιότης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερά γίνεσθαι· καὶ οὕτως πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνήσει ἰῶ θεῷ, ἀπαγγέλλων ὅτι ὅτις ὁ θεὸς ἐν ὑμῖν ἐσὶν· ἐπειδὴ γὰρ τοῦ πνεύματος ἡ προφητεία χάρισμα, διὰ δὲ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ πνεύματος φανερά ἰὰ τῆς καρδίας κρυπτὰ γίνεσθαι, θεοῦ δὲ ἴδιον ἰὸ ἰὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων ἐπίστασθαι, ἀναγκαίως ὁ ἐλεγχόμενος διὰ τῆς προφητείας ἀνακρινόμενος προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων ὅτι ὅτις ὁ θεὸς ἐν ὑμῖν ἐσὶν. Εἶχον δὲ τὴν χάριν ἐκεῖνοι τοῦ πνεύματος· εἰ δὲ θεὸς ἦν ἐν αὐτοῖς, ἐπειδὴ τῆς τοῦ πνεύματος ἀσφάλανος χάριτος, θεὸς ἄρα, καὶ ἐκ θεοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Βαρνάβαν καὶ Παῦλον, ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν παραγνόμενοι δὲ, καὶ τὴν ἐκκλησίαν συναγαγόντες, ἀπήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν μετ' αὐτῶν ὁ θεὸς· μνημονεύσας ἀνωθεν τοῦ πνεύματος, ὡς ἀφορίσαντος τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν εἰς ὃ προσεέκλητο αὐτοὺς ἔργον, ἰούτο μετὰ τὴν ἀνοδὸν ἀποκαλεῖ· καὶ δις ἰδίῃσι. Ἦν τοῦ θεοῦ προσηγορίαν πρῶτον μὲν λέγων ὅτι εἰς Ἀντιόχειαν ἀπέπεμψεν, ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν· δεύτερον δὲ ὅτι συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν ἀπήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν μετ' αὐτῶν ὁ θεὸς καὶ μὴν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἦν τὸ θαυματουργοῦν, τὰ σοφίζον, τὸ σύνισιν χορηγοῦν, τὸ τοὺς κηρύττοντας ἐνδυναμοῦν, τὸ ἐμπνέον αὐτοῖς τὸν τῆς διδασκαλίας λόγον· διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγεν ὅ μὲν γὰρ εἰδῆσαι διὰ τοῦ πνεύματος λόγος σοφίας, ἄλλω δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ἰτέρω δὲ πίστις ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἄλλω δὲ χαρίσματα ἰαμάτων, καὶ τὰ ἑξῆς· εἴτα διδάσκων ὡς οὐχ' ὑπουργοῦν ταῦτα διανέμει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλὰ δεσποτικῶς οἷς θέλει χαρίζεται, ἐπήγαγε πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ κατὰ τὴν βούληται· εἰ τοίνυν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ταῦτα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐργάζετο ὡς ἡβούλετο, συναγαγόντες δὲ οἱ περὶ Παῦλον καὶ Βαρνάβαν τὴν ἐκκλησίαν ἀπήγγειλαν ὅσα ἐποίησε μετ' αὐτῶν ὁ θεός, θεὸς ἄρα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ τὴν ἀποστόλων φωνήν.

Τοῦτο γεγονός καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις ὁ θειότατος διηγεῖται Λουκάς· εἰσήγει γὰρ φησὶ ἅπαν τὸ πλῆθος, καὶ ἤκουε τοῦ Βαρνάβαν καὶ τοῦ Παύλου ἐκκηρυγμένων, ὅσα ὁ θεὸς ἐποίησεν σημεῖα δι' αὐτῶν, καὶ ἱέραια ἐν τοῖς ἔθνεσι· θεὸς οὖν ἄρα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ γὰρ αὐτοῦ θαυματουργεῖ τὰ σημεῖα καὶ τὰ ἱέραια· διὸ καὶ ὁ κύριος ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἔλεγεν· εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ ἰγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἰφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. Καὶ πάλιν ἐν ταῖς πρᾶξεσιν ὁ Λουκάς τὸν Παῦλον φησὶν ἐπισιζόμενον τὸν Σίλαν· ἐξελεῖν τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν παραδο-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ.

“Οτι καὶ ὁ Θεσπίσιος Πέτρος συνῆδ’ ἀπὸ τοῦ πνεύματος δέχεται.

Ἀναγία γάρ, φησιν, ἵνα ἴδῃ ἡπάλησεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου ψεύσασθαι τὸ ἅγιον πνεῦμα, καὶ νοσφίσασθαι σε ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου; καὶ μετ’ ὀλίγα· οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ· ἐπειδὴ γὰρ ἐκείνος ῥῆθ’ ἐλάνθανειν ὡς ἀνθρώπους· τοὺς ἀποστόλους ὑφελόμενος τῆς τοῦ κτήματος τιμῆς, ὃ ἠθέλησεν, ὁ κορυφαῖος αὐτὸν διδάσκει τῶν ἀποστόλων, ὅτι τοῦ πνεύματος τὴν χάριν οἱ ἔχοντες, πάντα σαφῶς ἐπίστανται τὰ κρύβδην γινόμενα· οὐχ’ ἡμᾶς γάρ, φησιν, ἐψεύσω, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· μὴ τοίνυν ἀνθρώπους ἡπατηκέναι νόμιζε· θεὸς γάρ ἐστιν ὁ διαψεύσθεις παρὰ σοῦ· οὐκ ἐψεύσω γὰρ ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ· οὐχ’ ἡμεῖς γάρ φησιν ὑπὸ σοῦ παρεκρούσθημεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅπερ ἐστὶ θεὸς, ἐκ θεοῦ τὴν ὑπαρξίν ἔχον, κἀκείνης ὑπαρχόν τῆς φύσεως· τοῦτο καὶ ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς πρῶξιςι δῆλον ποιεῖ· εἰσὼν γὰρ ἀνώτερον ὅτι λειτουργοῦνταν τῷ κυρίῳ, καὶ νηστευόντων τῶν ἀδελφῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ, εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κς.

Ἐκ πλείονος ἀπόδειξις θεὸν εἶναι τὸ ἅγιον πνεῦμα.

Ἀφορίσατέ μοι τὸν Παῦλον δὴ καὶ τὸν Βαρνάβαν εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκίκλημαι αὐτοὺς· καὶ ἐπιγχαλῶν ὅτι ἐκπεμφθίντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος κατήλθον εἰς Σιελεύκιαν, καὶ διηγησάμενος ὅπως περινοστήσαντες τὴν Κύπρον, καὶ τὴν Λυκίαν, καὶ Λυκαονίαν, καὶ Παμφυλίαν, καὶ Βυθυνίαν, ἐκήρυξαν τὸ εὐαγγέλιον, ἐπιφέρει· κἀκεῖθεν ἀποσωλεύσαντες εἰς Ἀντιόχειαν οἱ σὺρι

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ.

"Οτι ὁ μέγας ἀπόσταλος θεὸν εἶδε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Ὅτι δὲ τοῦ θεοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον πάντων ὁ Παῦλος ἡμᾶς διδάσκει ἀπειλούσαςδε, λέγων, καὶ ἡγιασθήτε καὶ ἰδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν τίνος γὰρ ἵνεκεν ναοὶ προσαγορευόμεθα θεοῦ διὰ τοῦ βαπτίσματος τὴν τοῦ πνεύματος δεχόμενοι χάριν, εἰ μὴ θεὸς ὑπάρχει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; ὅτι δὲ ναοὶ τοῦ πνεύματος οἱ πιστοὶ προσαγορευόνται, ὁ αὐτὸς ἡμᾶς ἀπόστολος διδάσκει λέγων, οὐκ οἶδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματος ἐστί, οὗ ἔχεται ἀπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὶ ἑαυτῶν; ἡγοράσθητε γὰρ τιμῆς ὁ δὲ ναὸς τὸν ἐνοικοῦντα κηρύττει θεὸν διὸ καὶ ἀνῴφθω ἐλεγεν οὐκ οἶδατε ὅτι ναὸς τοῦ θεοῦ ἐστέ, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; εἰ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός· ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ ναὸς ἅγιός ἐστιν, οἵτινες ἐστέ ὑμεῖς· εἰ τοίνυν τὸ χάρις τοῦ πνεύματος διὰ τοῦ βαπτίσματος λαμβάνουσιν οἱ πιστεύοντες, ταύτης δὲ τῆς δωρεᾶς ἀξιοῦμενοι, ναὸς θεοῦ χρηματίζομεν, θεὸς ἄρα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦτου χάριν εἰ ἐνοικήσις καὶ ναὸς θεοῦ οἱ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος ἀπολαύοντες εἰσὶ καὶ καλοῦνται, τῆς δειᾶς φύσεως δῆλον ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ πατρὶ καὶ υἱῷ ὁμοούσιον εἰ δὲ κτίσμα, καὶ ἐξ ἑτέρας οὐσίας τυγχάνει, οὐκ εἰκότως ἂν ναοὶ προσαγορευθεῖεν θεοῦ οἱ τῆς τοῦτου τυγχάνοντες δωρεᾶς· εἰ δὲ ναοὶ θεοῦ ὁνομάζονται, οἱ μερικῆς τιπὸς καὶ βραχείας παρὰ τοῦτου χάριτος ἀπολαύοντες, ἐκ τῆς προσγορίας ποιήσωμεν ἡν συγγένειαν τοῦτο καὶ τῶν ἀποστόλων ὁ κολοφῶν ἐν ταῖς πράξεσι διδάσκει, τοῦ Ἀναγίου τὴν κλοπὴν διελέγχων.

ἔρουντὰ τὰ ἑαυτῆς, ἀλλ' ἀκριβῶς ἐπίσταται· οὐκοῦν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀκριβῆ τὴν γνώσιν τοῦ Θεοῦ ἔχει· καὶ ὥσπερ τὸν πατέρα οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ ὁ υἱός, οὐδὲ τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ, οὕτως, φησὶν, οὐδεὶς οἶδεν τὰ τοῦ Θεοῦ, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ· ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων τὸ κοινὸν τῆς φύσεως διδασκόμεθα.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ νοσοῦντες πᾶσαν ἀναισχυρίαν, οἱ τῆς τοῦ Ἀρείου, φημί, καὶ Εὐνομίου μαθηταὶ βλασφημίας, αὐτὸν φασιν εἶναι τὸν θεὸν τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ἀναγκαίως ὁ μακάριος Παῦλος δείκνυσιν τὸ τοῦ πνεύματος πρόσωπον ἡμεῖς γάρ, φησιν, οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ πνεῦμα· ἵνα ἴδωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρισθῆναι ἡμῖν, ἃ καὶ λαλοῦμεν, οὐκ ἐν διδασκαλίᾳ ἀνθρώπου σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδασκαλίᾳ πνεύματος ἁγίου, πνευματικῶς πνευματικὰ συγκρίνοντες· ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστὶ, καὶ οὐ δύναται γινῶναι ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται· τίς γὰρ ἔγνω τοῦ κυρίου, ὃς συμβιβάσει αὐτὸν; ἡμεῖς δὲ τοῦν Χριστοῦ ἔχομεν· οὐκοῦν τῷ εἰπεῖν ὅτι οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἐδίδαξεν οὐχ' ὁ μονογενὴς ἱὸς κόσμου, ἀλλὰ τῆς θείας ὑπάρχων οὐσίας τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ πρὸς τούτῳ ἐδίδαξεν, ὡς οὐ περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἔχει τὸν λόγον, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, οὗ τὴν χάριν λαμβάνουσιν οἱ πιστεύοντες· διὸ τὸ πνεῦμα εἶπε τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ, διδάσκων ὡς ἐκ τοῦ πατρὸς ἔχει ὑπαρξίν, καὶ κείνης ὑπαρχει τῆς φύσεως· οὐ δὲ γεννητικῶς, ἀλλ' ὡς οἶδε μόνος ὁ τὸν υἱὸν ἐπιστάμενος, καὶ ὁ μόνος τὸν πατέρα γινώσκων, καὶ τὸ μόνον πατέρα, καὶ υἱὸν ἐπιστάμενον ὃ ἐκ Θεοῦ μεμαθήκαμεν, τὸν δὲ τρόπον οὐκ ἐδιδάχθημεν· ἀρκούμεθα δὲ ταῖς δοθεῖσι μέτροις τῆς γνώσεως, καὶ οὐ πολυπραγμονοῦμεν ἀγνοήτως τὰ ὀνείδικτα.

σωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ καθ' ὁμοίωσιν ὧν
δὴ ἡ εἰκὼν μία, τούτων δηλονότι καὶ ἡ οὐσία μία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

“Ὅτι ἐκ θεοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Ὅτι δὲ οὐσίας θείας ὑπάρχει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, αὐτὸς ὁ
θεὸς ἡμᾶς διδάσκει διὰ τοῦ προφήτου λέγων Ἰωὴλ· ἐν ταῖς ἐσχά-
ταις ἡμέραις, ἐκχεῖ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα·
διδάσκει δὲ ἡμᾶς ὁ δεσπότης Χριστὸς πρὸς τοὺς μαθητὰς λέ-
γων ὅταν δὲ παραδώσωσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσῃτε πῶς ἢ τί λα-
λήσετε, οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστέ οἱ λαλῶντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ
πατρὸς ὑμῶν ἰὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν καὶ πάλιν ὁ Παῦλος ὑμεῖς δὲ
οὐκ ἐστέ ἐν σαρκί, ἀλλ' ἐν πνεύματι· εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν
ὑμῖν. Καὶ μετ' ὀλίγα· ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοι εἰ-
σὶν υἱοὶ θεοῦ καὶ ἀλλαχοῦ ἡμῖν δέ, φησιν, ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε
διὰ πνεύματος αὐτοῦ· τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἔρευνᾷ, καὶ τὰ βά-
θη τοῦ θεοῦ· τίς γὰρ ἄνθρωπος οἶδε ἰὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ ἰὸ
πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ· οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς
οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ· ἐξ ὧν εὐδηλον ὡς οὐκ
ἀλλόφυλον, οὐδὲ ἑτεροοῦσιον, ἀλλὰ τῆς θείας φύσεως ἐστὶ τὸ
πνεῦμα τὸ ἅγιον διὸ καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ γινώσκει, καὶ ἐπί-
σταται ἰὰ τοῦ θεοῦ, ὡς ἡ ἡμετέρα ψυχὴ ἰὰ οἰκίαν· εἰ δέ τις ἄγ-
νοιαν τὴν ἔρευναν νομίζει, τοῦτο καὶ ἐπὶ πατρὸς κείμενον εὐρή-
σει· ὁ γὰρ ἐρευνῶν, φησὶ, ἰὰς καρδίας, οἶδε ἰί ἰὸ φρόνημα τοῦ
πνεύματος· εἰ δὲ ὁ τῶν ὄλων θεὸς οὐκ ἀγνοῶν ἐρευνᾷ, ἀλλὰ σα-
φῶς ἐπίσταται πρὶν γινέσθαι τὰ πάντα, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ
θεοῦ τὸ ἅγιον οὐ δι' ἄγνοιαν ἐρευνᾷ τοῦ θεοῦ ἰὰ βάθος· πῶς γὰρ
ἂν ἀρμόσειε τῷ ἀγνοῦντι; θί· ὡς οἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου
τὰ ἐν αὐτῷ, οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦ-
μα τοῦ θεοῦ· ἐναντίον γὰρ τῇ ἐρείῃ ἡ εἰδήσις· ἡ δὲ ψυχὴ οὐκ

βούλεται διανέμει τοῖς πιστεύουσιν τὰ δῶρα δι' αὐτοῦ γὰρ τῶν ἁμαρτημάτων ἑλάβομεν τὴν ἀπαλλαγὴν δι' αὐτοῦ τῆς ἑλευθερίας τυγχάνομεν δι' αὐτοῦ τοῦ τῆς υἰοθεσίας χαρίσματος ἀπολαύομεν οὐ γὰρ ἑλάβομεν πνεῦμα, φησὶν ὁ Παῦλος, δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἑλάβομεν πνεῦμα υἰοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν, ἀββᾶ ὁ πατήρ. Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἑλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νομοῦ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου. Καὶ ἐτέρωθεν ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμα ἐστὶν οὐ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἑλευθερία· τὸ δὲ τοὺς ἄλλους ἑλευθεροῦν, οὐ δουλεύει πᾶς γὰρ ἂν τοῖς ὁμοδόλοις μιταδοίῃ ὧν οὐ μέλει, οὐ τυχεῖν οὐκ ἰσχύει, οὐ ἀπολαῦσαι βούλλεται μὲν, ὡς ἐκδός, οὐ δύναται δὲ; εἰ δὲ μεταδίδωσι τοῖς πιστεύουσιν ἑλευθερίας, καὶ ἑλευθεροῖ τοὺς δουλεύοντας, οὐ δουλεύει δηλονότι, ἀλλὰ δεσπόζει, καὶ δεσποτικῶς τὴν ἑλευθερίαν οἷς ἐθέλει χαρίζεται διὸ καὶ ὁ μακάριος ἔφη Παῦλος, ὅτι πάντα ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ καθὼς βούλεται. Διὸ καὶ ὁ προφήτης ἐν τῇ ψαλμῇ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ κηρύττων ἐβόα· κύριος ἀπίστευτέ με, καὶ ἡ πνεῦμα αὐτοῦ. Καὶ ὁ θεὸς ἐγκαινίων τοῖς Ἰουδαίοις, ἐποίησατο, φησὶ, βουλὴν, καὶ οὐ δι' ἐμοῦ, καὶ συνθήκας οὐ διὰ τοῦ πνεύματός μου κοινωνῶν τῆς δεσποτικῆς δεικνὺς ἡ πνεῦμα ἡ ἁγίον καὶ ἐτέρωθεν διό, φησιν, ἐγὼ μὲν εἰμι, καὶ τὸ πνεῦμα μου ἐφέστηκεν ἐν μέσῳ ὑμῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ.

ἽΟτι δημιουργὸς ὁ παρὰ φύσιν.

Καὶ ὁ Ἰωβ δημιουργὸν αὐτὸ καὶ δεσποτικὸν εἶναι πιστεύων, ἀλλ' οὐχ' ὑπουργικόν, οὐδὲ ποιήμα· πνεῦμα θεῖον, φησὶν, τὸ ποιῆσαν με, πνοὴ δὲ παντοκράτορος ἡ διδάσκουσα με· εἰ δὲ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐδημιούργησε, τὴν αὐτὴν οὐσίαν ἔχει πατρὶ καὶ υἱῷ· ἐν γὰρ τῇ τοῦ ἀνθρώπου ποιήσει εἶπεν ὁ θεός· ποιή-

φῆσιν, ἦν ὁ λόγος πιστεύομεν δὲ καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ εὐδὲς, τὸ ἡγεμονικόν, τὸ ἀγαθόν, τὸ παράκλησον, τὸ ἐκ θεοῦ προελθόν, οὐ γεννηθὲν, εἰς γὰρ μονογενὴς οὐτε μὴν κτισθὲν, οὐδαμοῦ γὰρ εὐρίσκομεν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ τῇ κτίσει συναριθμούμενον, ἀλλὰ πατρὶ καὶ υἱῷ συνιστάμενον ἐκπορευόμενον διὰ αὐτὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἡκούσαμεν, καὶ οὐ πολυπραγμονοῦμεν πῶς ἐκπορεύεται, ἀλλὰ στέρχομεν τοῖς τεθείσιν ἡμῖν ὁροις ὑπὸ τῶν θεολόγων καὶ μακαρίων ἀνδρῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ.

Ὅτι πατρὶ καὶ υἱῷ τὸ πνεῦμα συντάττεται.

Εἰδὼς γὰρ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ἱριᾶδος συμπληρωτικόν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον πορευθέντες γάρ, φησι μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἧς δὲ πατρὶ καὶ υἱῷ συμμαρτυρούμενον, τῆς κτίσεως ἐστὶ πύσης ὑπερτερον διὸ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος μετὰ πατρὸς αὐτὸ καὶ υἱοῦ κηρύττων διατελεῖ· ἡ χάρις γάρ, φησι, τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ.

Ἀπόδειξις τῆς τοῦ πνεύματος δεσποτείας.

Καὶ πάλιν διαιρέσεις δι' ἡρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς κύριος καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν ὁ δὲ αὐτὸς ἐστὶ θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι αὐτοῦ δι' κηρύττων τὴν ἐξουσίαν ἐβάβη· πάντα δὲ ἁυτὰ ἐνεργεῖ τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ἐν πνεῦμα, διαρροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ, καὶ τοῦ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ.

“Οτι μία πατὴρ καὶ υἱὸς ἡ δεσποτεία.

Εἴτα δεικνὺς ὡς οὐ μόνον δοξάζεται, ἀλλὰ καὶ δοξάζει, ἐπι-
γαγεν ἑφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις· καὶ μετ’ ὀλί-
γα τῶν αἰρετικῶν ἱμφράττων τὰ στόματα, τὰ ἱμά, φησι, πάν-
τα σά ἐστι, καὶ τὰ σά ἱμά· οὐ γὰρ κοινὴν διαιρῶν δεσποτεῖαν,
οὐδὲ ἕτερα μὲν τὰ αὐτῷ προσήκοντα, ἕτερα δὲ τὰ τῷ πατρὶ δια-
φέροντα, δεῖξαι βουλόμενος· ἀλλ’ ἐπειδὴ οἱ πᾶσαν βλάβημον
φωνὴν ἀφιέντες κατὰ τοῦ μονογενοῦς, αὐτὸν μὲν λαμβάνειν φα-
σι, τὸν δὲ πατέρα διδόναι, δύνουσιν ὅτι τὴν αὐτὴν ἔχει τῷ πα-
τρὶ τῶν ἀπάντων δεσποτεῖαν· ἵα γὰρ ἱμά, φησι, πάντα σά ἐστι,
καὶ τὰ σά ἱμά· οὐ τὴν διαίρειν τῆς δεσποτείας, ἀλλὰ τὸ κοινὸν
τῆς δεσποτείας παιδεύων. Ἀλλὰ γὰρ ἰὼν λόγον εἰς μῆκος ἐξέλει-
να ἰὼν περὶ πίστεως, ἐν κεφαλαίῳ διεξελέγειν ὅρον ἐν τοῖς προ-
οιμίοις ἐπαγγελιάμενος· δεῖξαι γὰρ βουλευθεῖς ἐκ τῆς εὐαγγελι-
κῆς διδασκαλίας τοῦ μονογενοῦς τὴν ἀξίαν, μακρότερον τῆς
ὑποσχίσεως ἐργασάμεν τὸν λόγον καὶ ταῦτα βραχυλογίας ἐν
ταῖς ἑρμηνείαις πεφροντικῶς· εἰς αὐτὰς τοίνυν τὰς εὐαγγελι-
κὰς βίβλους καὶ προφητικὰς τοὺς εὐσεβεῖς πέμψας, μεθ’ αὐτὰς γὰρ
αὐτὰς τῆς θεολογίας τοῦ υἱοῦ, ἐπὶ τὴν προκειμένην ἀκολουθίαν
βαδιοῦμαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ.

Περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Πιστεύομεν τοίνυν, ὡς ἔφην, εἰς θεὸν πατέρα ἀναρχον, καὶ εἰς
Ζεὶν συναΐδιον, φύσει υἱὸν, ἐκ πατρὸς μὲν γεννηθέντα, ἀεὶ δὲ τῷ
πατρὶ συνόντα, κατὰ τὴν τῶν εὐαγγελίων φωνήν, ἐν ἀρχῇ γὰρ,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ.

Ἑτέρα ἀποδείξεις, ἴσον εἶναι τὸν υἱὸν τῷ πατρὶ.

Ταύτην ἰσότητα, καὶ ἐτέρωθεν ἔστι μαθεῖν εἶπε γὰρ, φησιν, ὁ Ἰησοῦς νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάζει αὐτὸν ἐν ἐκκλησίᾳ, καὶ εὐθὺς δοξάζει αὐτόν. Καὶ πάλιν· πατήρ, ἡ ἄρα ἐκκλησίαι, δοξάσας σου Ἰὸν υἱόν, ἵνα καὶ ὁ υἱὸς σου δοξάσῃ σε. Ὡς ἴπης ὑπερβαλούσης τῶν αἰρετικῶν ἀβελτηρίας μείζων, φησὶν, ὁ δοξάζων τοῦ δοξαζομένου καὶ δοξάζει μὲν ὁ πατήρ, δοξάζεται δὲ ὁ υἱὸς μείζων οὐκ ἄρα τοῦ υἱοῦ ὁ πατήρ· εἰ τοίνυν ὁ υἱὸς οὐκ ἐδοξάσθη μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν δοξάσαντα ἐδόξασεν, ποίαν χάραν σχοίῃ τὸ μείζων καὶ τὸ ἑλαττον; εἰ μὴ ἄρα κατὰ τὴν τῶν ἐρημικῶν ἀκολουσίαν παρὰ τὸν δοξάζοντα μεταβαίνει τὸ μείζων καὶ οὕτως εὐρεθήσεται ὁ υἱὸς, ἑλάττων μὲν ἥνικα ἂν δοξάζεται, μείζων δὲ ἥνικα ἂν δοξάζῃ· ἀλλὰ τὸ λέγειν ταῦτα παραποληξίας καὶ μαρίας ἰσχάτης οὐ γὰρ τὸ μείζων καὶ τὸ ἑλαττον ἐντεῦθεν τὸ δὲ ἴσον πατρός καὶ υἱοῦ διδασκόμεθα· ἀκούομεν γὰρ ὡς καὶ ὁ πατήρ δοξάζει υἱόν, καὶ δοξάζεται ὑπὸ υἱοῦ· καὶ υἱὸς δοξάζεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ δοξάζει τὸν πατέρα, ὁ δεδοξασμένος οὐχ' ὁ μὴ εἶχεν εὐληφεν ἀλλ' ὁ εἶχεν ἐν αὐτῷ τῷ χωρίῳ, τοῦτο διδάσκει· δοξάσας μὲν γὰρ, φησὶ, παρὰ παντὶ σὺ, πατήρ, τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ Ἰὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοὶ· εἰ δὲ καὶ πρὸ τοῦ τὸν κόσμον γενέσθαι, ταύτην ἔχει τὴν δόξαν, πῶς αἰτεῖ λαβεῖν ὁ εἶχεν αἰεῖ;

Φίλιππος μὴ συνεῖς, παρακαλεῖ αὐτὸν λέγων· δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα σου, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν καὶ οὐκ ἰσπανεῖται, ὡς τὸ κατὰ τοὺς αἰρετικούς· μεῖζον ἰδεῖν ἐπιθυμήσας ἄλλ' ἐγκαλεῖται, ὡς μὴ θεασάμενος ἐν υἱῷ τὸν πατέρα· τοσοῦτον γὰρ, φησι, χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με Φίλιππε; καὶ μὴν οὐκ αὐτὸν, ἀλλὰ τὸν πατέρα ὁ Φίλιππος ἰδεῖν ἐπεθύμησεν· πῶς οὖν ἐγκαλεῖται ὡς οὐκ ἔγνωκώς τὸν υἱόν; τῇ ἐπαγωγῇ τοῦ ἐγκλήματος τὴν αἰτίαν δηλοῖ· ὁ ἰωρακὼς γὰρ, φησιν, ἐμὲ, ἰώρακε ἰὸν πατέρα καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν ἰὸν πατέρα; Ὑἱὸς εἰμὶ, φησιν, κατὰ τὸ πρόσωπον, οὐ κατὰ τὴν φύσιν· ὅλον ἐν αὐτῷ τὸν πατέρα περιφέρω, σφραγὶς γὰρ εἰμι τοῦ γενήσαντος ἀπαράλλακτος, χαρακτὴρ εἰμι τῆς τοῦ πατρὸς ὑποστάσεως, εἰκὼν φυσικὴ τῷ γενήσαντι συνπαράχουσα· ὅταν τοῖνυν ἰδεῖν ἐδεήσῃς ἐκείνους, εἰς ἐμὲ ἀποβλέψας, ἐκάτερον ὄψει· ὄψει δὲ οὐ τοῖς τοῦ σώματος ὀφθαλμοῖς, ἀλλὰ τοῖς τῆς πίστεως, καὶ τοῖς τῆς πίστεως δὲ τοσοῦτον, ὅσον γινώσκει τὰς ἐνεργείας, οὐ τὴν φύσιν, ἣ τὴν οὐσίαν· πάντα γὰρ νοῦν ἢ ταύτης ὑπερβαίνει κατὰληψίς· διὸ ἐσθήγαγεν οὐ πιστεύεις, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί· ὅτι; ἰὰ ῥήματα, ἀ' ἐγὼ λαλῶ, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ, ἀλλ' ὁ πατὴρ μου ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα πιστευέτέ μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί· εἰ δὲ μὴ, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετε· εἰ τοῖνυν τὰ αὐτὰ τῷ πατρὶ φθίγγεται, καὶ ὁ πατὴρ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ ἰωρακὼς αὐτὸν ἰώρακε τὸν πατέρα· καὶ ὁ γινώσκων αὐτὸν, τὸν πατέρα γινώσκει, ὅλον ἅπασιν τοῖς γε νοῦν ἔχουσι μία τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ ἡ φύσις, καὶ ἅπαντα ἔχει τὰ τοῦ πατρὸς ὁ υἱός· οὐ γὰρ ἂν ἑτέρως ἔδειξεν ἐν ἑαυτῷ τὸν πατέρα, εἰ μὴ ἅπαντα εἶχεν ὅσα ὁ πατὴρ, πλὴν αὐτῆς τῆς πατρότητος· τοῦτο γὰρ ἰδὼν τοῦ πατρὸς, ὥσπερ τοῦ υἱοῦ ἡ υἰότης.

τολοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἰουδαίοις· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με· καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με· ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μένη· εἰ τρῖνον ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν εἰς τὸν πατέρα πιστεύει, ποῦ τὸ μέizon καὶ τὸ ἐλαττον; ἐν γὰρ τῷ ἐλάττονι σμικρύνεται τὸ μέizon, καὶ οὐ γνωρίζεται· εἰ δὲ ὁ πατὴρ μέizon, πῶς ἐν τῷ υἱῷ θεωρεῖται; εἰ δὲ θεωρεῖται ἐν υἱῷ, ὡς ἐν ἴσῳ· δλονότι γνωρίζεται· δηλωτικὰ γὰρ ἀλλήλων τὰ ἴσα· καὶ πάλιν μετ' ὁλίγα αὐτὸς ὁ κύριος φησὶ τοῖς ἀποστόλοις· ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς, καὶ ἡ ἀλήθεια, καὶ ἡ ζωὴ· οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ· εἰ ἐγνώκετέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκετε ἄν, καὶ ἀπ' ἁρτι γινώσκετε αὐτὸν καὶ ἠγάγατε αὐτόν. Λέγει δὲ αὐτῷ Φίλιππος· κύριε· δείξον ἡμῖν τὸν πατέρα σου, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν· λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· τοσοῦτον χρόνον μετ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἐγνοκάς με, Φίλιππε; ὁ ἰωρακὸς ἐμὲ, ἑώρακε καὶ τὸν πατέρα μου· καὶ πῶς σὺ λίγεις, δείξον ἡμῖν τὸν πατέρα; οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοὶ ἔστι; ἵα ῥήματα ἃ λαλῶ ἐγὼ, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ ἵα ἔργα· πιστεύετε μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοὶ· εἰ δὲ μὴ, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετε μοι.

Τί τοῦτων τῶν ῥημάτων σαφέστερον; ἵί τῆς διδασκαλίας ταυτῆς φανερώτερον; ἀλλ' ὡς εἴκει τῶν ἰουδαίων τὸ κάλυμμα εἰς τὴν τῶν αἰρετικῶν μεταβέβηκε διάνοιαν διὰ τὰ τοῦ ἡλίου φανερώτερα συνορᾶν οὐκ ἐθέλουσι, τὴν αὐθαίρετον ὁμίχλην τῆς ἀγνοίας ἐπισπασάμενοι ἡμίς δὲ ἀκούσαμεν τοῦ κυρίου λέγοντος· εἰ ἐγνώκετέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκετε ἄν· καὶ ἀπ' ἁρτι γινώσκετε αὐτόν, καὶ ἠγάγατε αὐτόν· τῷ Θεῷ τοῦτο λέγει· εἰρηκότε αὐτῷ, ποῦ ὑπάγετε οὐκ οἶδαμεν, καὶ τὴν ὁδὸν πῶς εἰδέναι δυνάμεθα; καὶ διδάσκει αὐτόν, καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους, ὡς αὐτῷ ὁ πεπιστευκὼς, τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς διανοίας θεασάμενος αὐτόν, καὶ τοῦ πατρὸς γυγνῆται θεατῆς, ὡς ἐν αὐτῷ τοῦ πατρὸς γνωριζομένου ταῦτα

Ὅρατε πάλιν πῶς ἐντεῦθεν τὸ ὁμοούσιον δύνυται· εἰ ἐμὲ γὰρ, φησιν, ᾗδετε, καὶ τὸν πατέρα μου ᾗδετε ἂν ἐκ δὲ τοῦ ἑτεροουσίου τὸ ἑτεροούσιον οὐ γνωρίζεται· τὰ γὰρ ἀλλόφυλα καὶ ξένα, ἀλλήλων οὐκ εἰσὶ δηλωτικά· τὰ δὲ φύσεως κοινωσύνοντα, δι' ἀλλήλων γινώσκονται· δι' ἐνὸς μὲν ἀνθρώπου, πᾶσαν τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν ἰδεῖν ἐστὶ καὶ δι' ἐνὸς προβάτου τῶν προβάτων ἅπαν τὸ γένος· οὐ μὴν διὰ προβάτων τοὺς λείοντας, οὐδὲ διὰ λεόντων τὰ πρόβατα, οὐδ' ἀγγέλους διὰ ἀνθρώπων, οὐδὲ διὰ ἀγγέλων ἀνθρώπους· ὧς γὰρ ἕκαστον τῆς οικείας δηλωτικόν ἐστι φύσεως. Εἰ τοίνυν ὁ μονογενὴς λόγος τοῦ θεοῦ κτίσμα, καὶ ἐξ οὐκ ὄντων, καὶ ἐξ ἑτέρας τινὸς γεγένηται φύσεως, πῶς ἐν αὐτῷ τὸν πατέρα δείκνυσι πιστευόμενος; εἰ δὲ ὁ πατὴρ διὰ τοῦ υἱοῦ γινώσκειται, καὶ ὁ ἴον υἱὸν γινώσκων, καὶ τὸν πατέρα γινώσκει, πεδιδεῖται μὲν πᾶσα βλάβη καὶ γλῶσσαι, καὶ τῷ λάρυγγι κατὰ τὸν προφήτην κολληθεῖν ἡμεῖς δὲ οἱ τῆς τριάδος προσκυνηταὶ ἀκριβῆ τοῦ ὁμοουσίου ἐντεῦθεν τὴν γνῶσιν λαμβάνομεν λογιζόμενοι ὡς οὐκ ἂν ἴτερος ἐν υἱῷ πατὴρ ἐγνωρίσθῃ, εἰ μὴ ἢς αὐτῆς οὐσίας ἐλύγχανε καὶ προσκυνούμεν τὸν σωτῆρα τὸν ἡμίτερον, τῆς προσκυνήσεως τὸν καρπὸν ἀναμείνοντες, οὐ χορηγὸς αὐτὸς ὁ πατὴρ τυγχάνει κατὰ τὴν τοῦ κυρίου φωνὴν· ἴαν τις γὰρ, φησιν, ἡμεῖς διακονήσῃ, ἡμῆσαι αὐτὸν ὁ πατὴρ μου· καὶ ὁ θαυμάσιος δὲ Ἰωάννης ὁ θεολογῶν, ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν, φησὶν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ, οὐκ ὀφείλει τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μενεῖ ἐπ' αὐτόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ις.

Ὅτι πολλὰ τοῦ ὁ κύριος μίαν αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς τὴν οὐσίαν ἐδίδαξεν.

Ἰνα δὲ καὶ ἐξ ἑτέρας μαρτυρίας τὸ ὁμοούσιον δείξωμεν, αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἀκούσωμεν βοῶντος καὶ λέγοντος, οὐ τοῖς ἀποσ-

λίττα, καὶ ἄνθρωπον ἀποστείλαι· ὁ γὰρ Ἰῶ 'Ιακώβ συμπαλαί-
σας φησὶν, ἀποστείλον με, ἀνέβη γὰρ ὁ δρῦρος πρὸς ὃν 'Ιακώβ
ἔφη, οὐ μὴ σε ἀποστείλω ἰὰν μὴ με εὐλογήσῃς· τί πρὸς ταῦτα
λέγειν ἔχουσιν οἱ σοφοὶ τῆς πίστεως τεχνολόγοι; ἄλλως δὲ καὶ
ἐκ τῶν δισποτικῶν εὐρήσκειν ῥημάτων καὶ αὐτὸν τὸν πέμψαντα
πατέρα τῷ πεμφθέντι υἱῷ συνόντα· μόνος γὰρ φησιν οὐκ εἰμὶ,
ἀλλ' ἰγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ· καὶ ἀλλαχοῦ, οὐκ ἄφηκε με
μόνον ὁ πατήρ μου καὶ ἐτέρωθεν, ὁ πατήρ μου ὁ ἐν ἐμοὶ μένων,
αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. Εἰ τοίνυν ἐν αὐτῷ, καὶ σὺν αὐτῷ ἦν ὁ
πέμψας, ποῦ τοῦ πεμφθέντος ἡ εὐτέλεια; ὁ δὲ τὰ πάντα πλη-
ρῶν ποῦ καὶ πόθεν ἀπιστάλη; ἡ γὰρ ἀποστολὴ τόπου ἀλλαγὴν
αἰνίσσεται· εἰ δὲ τὰ πάντα πατήρ καὶ υἱὸς περιέχει, οὔτε ὁ πα-
τήρ ὡς σφόδρῳ τυγχάνων ἐκείνων, πρὸς οὓς ἀπείστειλεν, ἵκετο·
ἰὼν υἱὸν, οὔτε ὁ υἱὸς ἐξ ἑτέρου εἰς ἕτερον μεταβίβηκε ἴσπον οὐκ-
οὖν λείπεται νοεῖν τῆς ἀναληφθείσης ἀνθρωπότητος τὴν ἀποστο-
λὴν εἶναι.

'Ἄλλ' ἐπὶ τὴν ἐρμηνείαν τῶν δισποτικῶν ῥημάτων ἀναδρα-
μεῖν καιρός. Ἐν τῷ νόμῳ, φησὶ, τῷ ὑμῖν γέγραπται, ἔτι δύο
ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθὴς ἐστίν· εἴτα ἐπάγει, ἐτι ἰγὼ εἰ-
μι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἡμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας
με πατήρ· ἀποβλέψαντες τοίνυν τὴν εἰκόνα, νοήσωμεν τὸ ἀρχέτυ-
πον δύο, φησὶν, ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθὴς ἐστίν. Ἰὼν δὲ δύο
ἀνθρώπων ἡ φύσις μία δηλονότι παρὰ πᾶσι ἀνὸμολόγηται· οὐ-
κοῦν πατὴρ καὶ υἱὸς ἡ οὐσία μία, μία ἐκ τῆς εἰκόνος νοηθήσε-
ται τε καὶ ὁμολογηθήσεται· ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ δύο ἄνθρωποι, οἷ-
τω καὶ ἐνταῦθα θεὸς καὶ θεός, πατήρ καὶ υἱός, καὶ αὐτοῖς ἰοῖς
ὀνόμασι δηλοῦντες τῆς φύσεως τὴν ταυτῆτα· οὔτε γὰρ ὁ ἀληθὺς
θεὸς ἐτέρας ἀν' εἴη φύσεως παρὰ τὸν ἀληθινῶς θεόν· οὔτε ὁ υἱὸς
ἄλλος παρ' ἐκεῖνον θεοῦ ὑπάρχων υἱὸς τοῦτον ἀκούσαντες οἱ ἰου-
δαῖοι ἠρώτησαν αὐτὸν ποῦ ἐστὶν ὁ πατήρ σου; ἀπεκρίθη τοίνυν
ὁ Ἰησοῦς· οὔτε ἐγὼ οἶδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου· εἰ ἐμὲ ᾔδειτε,
καὶ τὸν πατέρα μου ᾔδειτε ἄν.

F •

τιν, ὅτι μόνος οὐκ εἰμὶ, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ· καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμτέρῳ γεγραμμένον ἐστίν, ὅτι δύο ἀνδράπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστίν· ἐγὼ εἰμὶ ὁ μαρτυρῶν περὶ ἑαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ. Ἐλεγον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι ποῦ ἐστὶν ὁ πατήρ σου; ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· οὔτε ἐγὼ οἶδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου· εἰ ἐγὼ οἶδατε, καὶ τὸν πατέρα ᾔδειτε· ἀν βαβαὶ πόση τὸν αἰρετικῶν ἡ παραπληξία; πόσην νοσοῦσιν ἐμβροντησίαν οἱ τῆς Ἀρείου, καὶ Εὐνομίου βλασφημίας κληρονόμοι; πρὸς τῇ παραπληξίᾳ, πολλὴν ἐστὶν ἰδεῖν ἐν αὐτοῖς ἐπανθούσαν ἀναισχυρτίαν· τῆς γὰρ ἀποστολῆς ἄνω καὶ κάτω κηρυγνέουσιν, καὶ τὸν ἀποστείλαντα τοῦ ἀποσταλέντος φασὶν εἶναι τιμιώτερον· τοσαύτην ἔχουσιν ἀμαθίαν τῶν γραφῶν καὶ οὐ λογίζονται ὡς ὑπὸ τοῦ Ἰσαὰκ ὁ Ἰακώβ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν ἀπεσταλμένος, οὐ μὴν διὰ τοῦτο ἐλάττων ἐστὶ τοῦ ἀποστείλαντος κατὰ τὸν λόγον τῆς φύσεως· αἰσαύτως δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπεστάλη μὲν ὑπὸ τοῦ Ἰακώβ ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ, καὶ οὐδεὶς ἀν φείη τῆς τοῦ πατρὸς φύσεως μὴ μετέχειν, ἐπειδὴ τῷ πατρὶ σπειδόμενος τὴν ἀποστολὴν κατεδίεζατο.

Ἀλλὰ φασὶν ἴσως· εἰ μὴ κατὰ τὸν λόγον τῆς φύσεως μείζους ἐνταῦθα τῶν ἀποσταλέντων οἱ ἀποστείλαντες, κατὰ τὸν πατρικὸν γοῦν ἀξίωμα ἔχουσι τῆς τιμῆς τὰ πρεσβεῖα· ἀλλ' εὐρίσκομεν, ὡς ἀνοήτοι, φαῖναι ἀν πρὸς αὐτοὺς, καὶ τοὺς μείζους ὑπὸ τῶν ἐλαττόνων ἀποσταλέντας, καὶ οὐχὶ διὰ τοῦτο τῆς οἰκειᾶς τιμῆς τοὺς ἀποσταλέντας γυμνῶσμεν ἀπεστάλη γὰρ ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ Ἰωνάθας, ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς ὑπὸ τοῦ φυλάδος, ὁ τῷ πατρὶ συμβασιλεύων ὑπὸ τοῦ μηδὲ ἐν οἰκίτῳ τάξει φανῆναι τολμῶντος· ἐπειδὴ τοίνυν, ὁ μὲν ἀπέστειλεν, ὁ δὲ ἀπεστάλη, οὐκέτι μὲν ὁ σπειφθεὶς βασιλεὺς κατὰ τὸν ὑμτέρον λόγον, οὐκίτι δὲ ὁ ἀποστείλας φυγάς· ἀλλὰ μεταβίβηκε μὲν ἐπὶ τὸν ἀποστείλαντα Δαβὶδ τὸ τοῦ πειμφθέντος ἀξίωμα· μεταβίβηκε δὲ ἐπὶ τὸν ἀποστείλαντα Ἰωνάθαν ἡ τοῦ πέμψαντος δυσκηνία· ἀλλ' οὐχ' οὕτω ταῦτ' ἔχει. Καὶ τί δεῖ λέγειν τὰ ἀνδραΐπινα; εὐρίσκομεν γὰρ θεὸν ἀποστα-

τοῦ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸν οὐρανὸν σπειθαμῇ, καὶ πᾶσαν ἴην γῆν δρα-
κί· πᾶσαν μὲν οὖν, ὡς ἔφη, ἴην κλίσιν ἐν ἡ χειρὶ κατέχει τοῦν
δῶλον ὁ ποιητὴς αὐτὸν δὲ ὑπὸ τῆς κτίσεως περιληφθῆναι ἀδύ-
νατον· οὐκοῦν ἀμήχανον ὑπ' ἀλλήλων τὰ ἀνίστα χωρηθῆναι· εἰ δὲ
τοῦτο ἀληθές, ὥσπερ καὶ ἀληθές, χωρεῖ δὲ ὁ υἱὸς τὸν πατέρα,
ὥσπερ ὁ πατὴρ τὸν υἱόν, εὐδελον ὁ τῆς ἐνισότητος λόγος ἐκβέ-
βληται, καὶ ἰσότης ἐν πατρὶ υἱῷ γνωρίζεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ.

Ἀποδείξεις, ἰσότημον εἶναι τῷ πατρὶ τον υἱόν.

Ταύτην δὲ αὖτις ἡμᾶς αὐτὸς ὁ δεσπότης Χριστὸς ἀλλαχοῦ δι-
δάσκει λέγων ἐγὼ εἰμι ἡ Ζύρα· οὐδεὶς ἐρχεται πρὸς τὸν πατέρα,
εἰ μὴ δι' ἐμοῦ· καὶ ἐτέρωθεν οὐδεὶς ἐρχεται πρὸς τὸν υἱόν
ἐμὲ, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ μου ὁ οὐράνιος ἀγάγῃ αὐτόν. Διδασκόμεθα
δὲ ἐντεῦθεν, ὡς ὁμοίως καὶ ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ τῷ
υἱῷ προσάγει τοὺς σωζομένους· ποῦ τοίνυν ἡ δουλοπρεπὴς τῶν αἰ-
ρετικῶν λειτουργία; ποῦ ἡ τῇ κτίσει πρέπουσα διακονία; ποῦ τῆς
πατρικῆς δεσποτείας καὶ δουλείας, ἀνισότητα δείκνυσιν; ἀ-
κούομεν γὰρ ὡς νῦν ὁ υἱὸς ποδηγεῖ πρὸς τὸν πατέρα τοὺς σωτη-
ρίας ἐπιειμένους· καὶ νῦν ὁ πατὴρ τοῦτο ποιεῖ, καὶ τῷ υἱῷ προσ-
άγει τῆς σίστεως τοὺς τροφίμους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ.

Ὅτι μία πατὴρ καὶ υἱὸς ἡ φύσις.

Καὶ μανθάνομεν ἐντεῦθεν πατὴρ καὶ υἱὸς τὸ ἰσότημον· τοῦτο
δὲ καὶ ἐτέρωθεν ἐστὶ μαθεῖν, αὐτοῦ τοῦ κυρίου διαλεγόμενου πρὸς
τοὺς ἰουδαίους ἀκούοντας· πολλὰ γὰρ διεξελθόν, ὑστερον ἐπήγα-
γε· καὶ ἐγὼ περὶ ἐμαυτοῦ μαρτυρῶ, ἡ μαρτυρία μου ἀληθὴς ἐσ-

υἱός, ἐπειδὴ ὁμοίως οὐδεὶς ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἀρπάσαι δύναται· διὸ ἐπήγαγεν, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἑσμίν. ἂν γὰρ ἴῳ γραμμαδί πάλιν ἀκολουθήσωμεν, ὀφθόμεθα τὸν υἱὸν προτεταγμένον ἐγὼ γὰρ, εἶπε, καὶ ὁ πατὴρ, οὐχ' ὁ πατὴρ καὶ ἐγὼ καὶ δείξας τὴν ἴῳ προσώπων δυάδα, ἐκήρυξε τὴν τῆς φύσεως ταυτότητα· τῷ γὰρ εἰπεῖν ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ, τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑποστάσεων ἐσήμανε· τὸ δὲ ἐπαγαγεῖν ἑσμὶν ἐν, τὸ τῆς δυνάμεως ἐδήλωσεν ἀπαραλλ-
λακτον ἂν τοίνυν ἴση ἡ γνώσις, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ βούλησις, τούτων δηλονότι καὶ ἡ φύσις μία, καὶ ἀνασχυτῶσιν οἱ δυσφη-
μοῦντες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Ὅτι πολλὰ χέειν ἐστὶ μαθεῖν πατὴρ καὶ
υἱοῦ τὴν ἰσότητα.

Οἱ δὲ ἵα αὐτὰ δύναται ἴῳ πατρὶ, καὶ μαθεῖν ἐσθὶν ἐτέρωθεν πο-
τὲ μὴ γὰρ, ὁ πατὴρ μου, λέγει, ἕως ἄξι ἐργάζεσθαι, καὶ γὰρ ἐρ-
γάζομαι ποτὲ δὲ, ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωο-
ποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ· οὓς θέλει εἶπεν, οὐχ' οὓς κελεύεται οὓς βούλεται, οὐχ' οὓς προστάσσεται· ἵδὲ μὲν γὰρ δουλείας, τὸ δὲ δεσποτείας ἰδιον. Καὶ πάλιν ἐτέρωθεν εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεῦτέ μοι· εἰ δὲ ποιῶ, καὶ ἔμοι μὴ θέλητε πιστεῦειν, τοῖς ἔργοις πιστεῦετε, καὶ γνώσκετε ὅτι ὁ πατὴρ ἐν ἐμοὶ, καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ. Ὁρᾶτε πάλιν κητεύθεν πα-
τὴρ καὶ υἱοῦ τὴν ἰσότητα· ὁ πατὴρ γὰρ, φησιν, ἐν ἐμοὶ, καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ· ἐπὶ δὲ τοῦ μείζονος καὶ τοῦ μείονος τοῦτο εὐρεθῆναι ἀδύνατον· οἷον τί λίγω πᾶσαν ὁμοῦ τὴν κτίσιν ὁρῶμένην τὴν καὶ ἀόρατον ἐν ἑαυτῷ περιγράφει ὁ τῶν ὄλων θεός, μᾶλλον δὲ ἐν τῇ
χειρὶ κατέχει· ἐν γὰρ τῇ χειρὶ αὐτοῦ, φησὶ, τὰ πέρατα τῆς γῆς. Καὶ πάλιν ὁ κατέχων τὸν γύρον τῆς γῆς, καὶ τοὺς ἐποικοῦντας ἐν αὐτῇ ὥσει ἀκρίδας. Καὶ ἀλλαχοῦ· ἵς ἐμέτρησεν ἡ χειρὶ αὐ-

νώσκει τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατήρ· οὐδὲ τὸν πατέρα τίς γινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός· καὶ ἀλλαχοῦ· καθώς, φησι, γινώσκει με ὁ πατήρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα· οὐχ' ὃ μὲν ᾤοντο, ὃ δὲ ἔλαττον, ἀλλὰ καθὼς γινώσκω, γινώσκομαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ.

Ἵτι ἴση τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ ἡ δύναμις.

Ὡς τοίνυν ἡ γνώσις ἴση, τούτων καὶ ἡ δύναμις ἴση ᾧν δὲ ἡ δύναμις ἴση, τούτων δηλονότι καὶ ἡ οὐσία μία· ὅτι ἴση πατήρ καὶ υἱοῦ ἡ δύναμις, αὐτὸς ἡμᾶς πάλιν ὁ σωτὴρ ἐδίδαξεν οὕτως λέγων· οἱ ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν, τῆς φωνῆς μου ἀκούουσι, κἀγὼ γινώσκω αὐτά, καὶ ἀκολουθοῦσι μοι, κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπολούνται εἰς τὸν αἰῶνα, οὐδ' οὐ μὴ τις ἀρπάσῃ αὐτά ἐκ τῆς χειρὸς μου· ὁ πατήρ, ὃς δίδωκε μοι, μέζων πάντων ἐστὶ, καὶ οὐδεὶς δύναται ἀρπάσαι ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρὸς μου· ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμέν. Ὁρᾷτε πῶς οὐχ' ἀπλῶς τίθεικε τὸ ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμέν, προορών τὴν αἰρετικὴν κακοήθειαν, ἵνα μὴ ἐπὶ βουλῆματος καὶ θελήματος ταύτην λάβωσι τὴν φωνὴν ἀλλὰ πρότερον τὸ τῆς ὑπόψεως ἴσον κατασκευάσας, οὕτω ταύτην ἐπήγαγε· τοῖς γὰρ προβάτοις, φησὶ, τοῖς ἀκολουθοῦσι μοι ζωὴν αἰώνιον δίδωμι ἐγὼ, ὥς μηδὲν ἐξ αὐτῶν ἀπολίσθαι εἰς τὸν αἰῶνα· τίς γὰρ ἐστὶ τοσοῦτος ὡς ἀρπάσαι ἐκ τῆς χειρὸς μου δυνηθῆναι τὰ ὑπ' ἐμοῦ ποιμαινόμενα; ὥσπερ γὰρ τῆς δεξιᾶς τοῦ πατρὸς, ὃς μέζων πάντων ὑπάρχει, ἀμήχανον τινὰ περιγενέσθαι, οὕτως ἀδύνατον ἀρπαγῆναι τινὰ ἴων ὑπ' ἐμοῦ φρουρουμένων· ἐγὼ γὰρ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμέν· πού ἴοιεν τὸ μέζον καὶ τὸ ἔλαττον; εἰ γὰρ ὁμοίως, οὔτε ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ υἱοῦ, οὔτε ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρὸς, ἀρπάσαι τίς δύναται, τὸ μέζον χώραν οὐκ ἔχει καὶ ἐπειδὴ πάντων μέζον ὁ πατήρ, οὐδεὶς δύναται ἀρπάσαι ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ· μέζον ἄρα πάντων ὁ

σου οὐκ ἐκλείψουσι. Καὶ πάλιν ὁ σποῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα· αὕτη κτίσεως καὶ κτίστου διαφορά· ἔνθα τοίνυν ἰσότης, οὐκ ἐτι κτίσμα καὶ κτίστης, ἀλλὰ πατὴρ καὶ υἱός· διὸ καὶ ταῦτα τέθεικε τὰ ὀνόματα, ἵνα ἐκ τῶν ὀνομάτων μάθωμεν τὴν ταυτότητα· οὐδεὶς γὰρ φησι, γινώσκει τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατὴρ, οὐδὲ τὸν πατέρα τίς ἐπιγινώσκει· εἰ μὴ ὁ υἱός· τῷ εἰπεῖν οὐδεὶς, τὴν κτίσιν ἐδήλωσεν· ἐκβαλομένη δὲ ἡ κτίσις, δείκνυσιν τὸν μένοντα τῶν κτισμάτων ὑπέρτερον, τῷ δὲ γενήσαντι φυσικῶς συνημμένον οὐδεὶς γινώσκει τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατὴρ, οὐδὲ τὸν πατέρα τίς ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ὃ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

εἰπάτωσαν οἱ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ, πῶς χρὴ τὴν θείαν ἀναγινώσκειν γραφὴν; τῷ γράμματι στέργειν, ἢ τὴν ἔννοιαν ἐρευνᾶν; καὶ μὴ οὐ τὸ δεύτερον εἰπῶσι, μαθόντων ἀπ' ὧν λίγους, καὶ τοῖς οἰκειοῖς προβλήμασι τοῦτο ποιεῖν, καὶ τὴν ἀληθῆ ἴων πραγμασίω ζῆεῖν ἐρμηνεῖαν· εἰ δὲ φαῖεν ἀρκεῖν τὸ γράμμα πρὸς ἀκριβῆ διδασκαλίαν, ἐκ τῶν προκειμένων τὴν ἔννοιαν αὐτῶν διελίγξομαι εὐρίσκειν γὰρ ἀνέφικτος μὲν ὁ υἱός, ὁ δὲ πατὴρ ἐφικτός· καὶ ὁ μὲν ἀπεριπόητος, ὁ δὲ πατὴρ θεαλός· περὶ μὲν γὰρ ἑαυτοῦ ὁ δεσποῖνς Χριστὸς εἶπὼν, ὅτι οὐδεὶς γινώσκει τὸν υἱὸν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ, οὐκ ἐπήγαγε, καὶ ὃ ἂν βούληται ὁ πατὴρ ἀποκαλύψαι· εἰρηκῶς δὲ οὐδὲ τὸν πατέρα τίς ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός, εὐθὺς προσείθηκε, καὶ ὃ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι καὶ οὐ μόνον αὐτὸν θεωρητὸν πεποιήκειν, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκείας ἐξουσίας τὴν θεωρίαν ἐξητήρησεν· ἀλλὰ καὶ μυριάσις εἰς τὸν υἱὸν ἀσεβεῖν ἐδέλωσεν, οἷς τοῦτο φίλον, ἡμεῖς οὐκ ἀνέξομεθα βλάσφημον ἔννοιαν καταδέξασθαι περὶ θεοῦ καὶ πατρὸς πιστεύομεν γὰρ ἀβύσσον καὶ ἀπεριπόητον εἶναι τὸν ἴων ὅλων θεὸν πῶς γὰρ ὁ ἀκατάληπτος, υἱὸς ἂν εἴη τοῦ καταληφθῆναι δυναμένου; ὁμοίως τοίνυν πατέρα καὶ υἱὸν ἀχώρητον εἶναι φαμὲν ἀνέφικτόν τε καὶ ἀκατάληπτον ἀποκαλύπτειν· διὰ πατρὸς καὶ υἱοῦ τὴν γνώσιν πιστεύομεν τῷ τῆς διανοίας ὀπτικῷ καὶ τῇ τῆς πίστεως θεωρίᾳ· οὐδεὶς γι-

τοκος γάρ, ἀλλ' οὐ πρωτόκτιστος πάσης κτίσεως λέγεται· ὡς εἶναι δῆλον ὅτι αὐτὸς μὲν πρὸ πάσης ἐγενήθη τῆς κτίσεως, καὶ οὐδὲν τοῦ υἱοῦ πρεσβύτερον, ἀλλὰ πατὴρ μὲν αἰὶ συγῆν, τῆς δὲ κτίσεως ἀπάσης προῦν· πᾶσα δὲ τῶν δημιουργμάτων ἡ φύσις ὑστέρον ποτὶ; εἰ ὅτι αὐτοῦ πρὸς τὸ εἶναι παρήχθη ὥστε οὐδὲν ἔντεῦθεν τοῖς βλασφημοῦσι περιέσται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ.

Ὅτι οὐδεὶς οἶδε τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατὴρ, καὶ οὐδεὶς οἶδε τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱός.

Ἰνα δὲ δείξωμεν πατρὸς καὶ υἱοῦ τὴν ἰσότητα, ἐπ' αὐτὴν ἐλθωμεν τὴν τοῦ κυρίου διδασκαλίαν οἰδεῖς, φησὶν, οἶδε τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ, οὐδὲ τὸν πατέρα τίς ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ὃ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι τί τούτων τῶν ῥημάτων σαφέστερον; ἴση, φησὶν, ἡμῖν ἡ γνώσις ἐστὶν γινώσκω γὰρ τὸν πατέρα, γινωσκόμενος ὑπ' αὐτοῦ καὶ γινώσκει με ὁ πατὴρ, καὶ γινωσκόμενος ὑπ' ἐμοῦ· πᾶσα δὲ ἡ κτίσις τῆς ἡμετέρας ἐκβέβληται γνώσεως· πῶς γὰρ οἶόν τε τῆς φύσεως ἡμῶν οὐ κοινωνοῦσαν, κοινωνῆσαι τῆς γνώσεως; μεταλαγχάνουσι δέ τινες ὁμως βραχείας τινὸς θεωρίας, ἀποκαλύπτω γὰρ ὡς οἶόν τε οἷς ἂν ἐθέλω τὴν περὶ τοῦ πατρὸς γνώσιν, ὡς ἐν ἰσότητι καὶ αἰνίγματι ταῦτα ἐκ τῶν δεσποτικῶν ἡμάθομεν διδαγμάτων ποῖαν ἐνταῦθα χώραν ἔχει τὸ μείζον καὶ ἑλάττω; ποῖον κτίσμα τὸν κτίσιν γινώσκει, ὡς ὑπὸ τοῦ κτίστου γινώσκεται; ποῖον δὲ ποῖημα τὴν πρὸς τὸν ποιητὴν ἰσότητα δέχεται; ἢ οὐκ ἴσμεν ὅπως περὶ τῆς κτίσεως ἡ θεία γραφὴ διαλύεται; ἀσκησάμενοι τοίνυν τοῦ προφήτου ῥημάτων κατ' ἀρχὰς σὺ κύριε τὴν γῆν ἐξεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οὐρανοὶ· αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις· καὶ πάντες ὡς ἡμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἐλθῆς αὐτοὺς, καὶ ἀλλαγήσονται· σὺ δὲ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτι

ζῶσαν ὑπόστασιν τὸν θεὸν λόγον εἶναι πιστεύσης, ὅλον ἐν ἑαυτῇ τὸν γενήσαντα δεικνύσαν τὸ δὲ πρωτότοκος οὐκ ἐστὶ τῆς θείας φύσεως, ἀλλὰ τῆς οἰκονομίας ὄνομα· πῶς γὰρ οἷόν τε τὸν θεὸν λόγον, καὶ μονογενῆ καὶ πρωτότοκον εἶναι; ἐναντία γὰρ τὰ ὀνόματα· καὶ ὁ μὲν μονογενὴς τὸν μόνον γεννηθέντα σημαίνει, ὁ δὲ πρωτότοκος τὸν πρὸ ἑτέρων τεχθέντα, καὶ ἑτέρων τῶ τάκῳ προαίοντα· ὁ θεὸς δὲ λόγος ἀδελφὸν οὐκ ἔχει, μονογενὴς γὰρ πῶς οὖν πρωτότοκος ὁ μόνος ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθεὶς; οὐκοῦν εὐδελον, ὡς τῆς οἰκονομίας τὸ πρωτότοκος ὄνομα.

Εἰ δέ τις ἀμφιβάλλει, παρὰ Παύλου μανθανεῖτω βοήθιος· οἱ οὖς προέγνω καὶ προώρισεν συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς· ἵνος γὰρ κατὰ φύσιν ἀδελφοὶ οἱ πιστεύοντες; οὐ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ λόγου, ἀλλὰ τῆς ὁμοφυοῦς ἀνθρωπότητος· ταύτης γὰρ εἰσι καὶ σύμμορφοι. Καὶ ἑτέρωθεν ἔλεγεν· ὅς μετασχηματίζει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν σύμμορον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ· οὐκοῦν αὐτός ἐστι καὶ πρωτότοκος ὁ τοὺς πολλοὺς ἔχων ἀδελφούς· περὶ ὧν αὐτὸς ἐν ψαλμοῖς φησὶν ἀπαγγεῖλαι τὸ ὄνομα σου τοῖς ἀδελφοῖς μου· οὐκ ἄλλον δὲ τὸν μονογενῆ, καὶ ἄλλον τὸν πρωτότοκον εἶναι φανερὸν, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν οὐ κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ μονογενὴς μὲν γὰρ ὀνόμασται κατὰ τὴν ἀνωθεν γέννησιν, πρωτότοκος δὲ κέκληται ὡς πρῶτος τῆς ἐπὶ τὴν ζωὴν φερούσης γενήσεως ἰσὺς ἀδίδνας λύσας· διὰ τοῦτο καὶ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν ὀνομάζεται, ὡς πρῶτος ἀναστάς, καὶ τοῦ θανάτου ἰσὺς πύλας ἀνοίξας καὶ πρωτότοκος πάσης τῆς κτίσεως, ὡς πρῶτος ἐν τῇ καινῇ κτίσει τεχθεὶς, ἣν ἀνεκαίνισε γεννηθεὶς· περὶ ἧς ὁ μακάριος λέγει Παῦλος· εἰ τις ἐν Χριστῷ κατὰ κτίσιν, τὰ ἀρχαῖα παρῆλθον· ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινά. Εἰ δὲ φιλονεικεῖν, οἱ τὴν ἔριν τῆς πειθοῦς προλιμῶντες, περὶ τοῦ θεοῦ λόγου, τὸ πρωτότοκος εἰρησθαι πάσης κτίσεως, τὴν μὲν ἀμαθίαν αὐτῶν γυλασόμεθα συγχωρήσομεν δι' ὅμως, ἵνα καὶ οὕτως ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος παρ' ἡμῖν οὔσαν τὴν ἀλήθειαν δείξωμεν· πρωτό-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ.

Περὶ τῆς ἐκ θεοῦ γενήσεως.

Μηδὲς δὲ γένησιν ἀκούων, τοῖς λογισμοῖς δεχέσθω τὰ πάντα τῆς ἡμετέρας γενήσεως, τομῇ, καὶ ρεύσιν, καὶ ὁδύνῃ, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τοιαῦτα· σωματῶν γὰρ ταῦτα παθήματα· θεὸς δὲ ἀσώματος, καὶ ἀπαθὲς, ἀτρεπτός τε, καὶ ἀναλλοίωτος, αἰὶ ὡσαύτως ἔχων· εἰ δὲ τις οἶεται γένησιν μὴ εἶναι πλάτους ἀπηλλαγμένην, καὶ ἐν τοῖς περὶ κτίσεως λόγοις τοῖς δεχέσθω τοὺς λογισμοὺς· ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ ἰομὴ καὶ ρεύσεις, οὕτως ἐπὶ αὐτῶν φροντίς, καὶ πόνος, καὶ ἰδρώς, καὶ θόρυβος, καὶ ὕλη προϋποκειμένη, καὶ ἀποτυχίαι, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα συμπαρομαρτεῖ τοῖς κτίσμασιν· εἰ δὲ μόνη βούλησις τῷ Θεῷ εἰς τὴν τοῦ παντὸς ἡκῃσεν δημιουργίαν, καὶ βουληθεὶς παραχρῆμα τὰ μὴ ὄντα ἔδειξεν ὄντα, δεξάσθω ὁ ἀντιλέγων καὶ τὴν γένησιν τοῦ Θεοῦ πλάτους ἀπηλλάχθαι παντὸς· ὥσπερ δὲ οὐ τοῖς ἀνθρώποις ὁμοίως ἐδημιούργησεν, οὕτως οὔτε ὁμοίως ἐγέννησεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

Τίς ἡ ἔννοια τῶν τοῦ κυρίου ὀνομάτων.

Διὸ καὶ ὁ υἱὸς ὀνομάζεται ὡς ἀπαθὴς γενηθεὶς, κατὰ τὸν ἐκ τοῦ νοῦ γεγενημένον λόγον ἀπαθῶς. υἱὸς δὲ καλεῖται ὡς ἐκ τοῦ πατρὸς γενηθεὶς ἀποειδὼν θεὸς δὲ προσαγορεύεται ὡς τῆς πατρικῆς φύσεως μετέχων, καὶ ἀπαράλλακτος εἰκὼν ὑπάρχων τοῦ θεοῦ γενήσαντος· μονογενὴς δὲ, ὡς μόνος ἐκ μόνου, καὶ μονοτρόπως γενηθεὶς ἀπαύγασμα δόξης, ὡς ἐν αὐτῷ τὸν πατέρα δεικνύς, καὶ αἰὶ συνὼν ἰῶ γενήσαντι, ὥσπερ ἰῶ φωτὶ τὸ ἀπαύγασμα· χαρακτὴρ ὑποστάσεως, ἵνα μὴ ψιλὴν ἐνέργειαν ἀλλὰ

E *

γλαΐζει, οὐχ' ἀπαξ, οὐδὲ δις, οὐδὲ τρίς, ἀλλὰ πολλάκις κηρύττων τὸ ἦν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ II.

Ὅτι τὰ μὲν ἀρμόττει τῷ θεῷ λόγῳ, τὰ δὲ τῇ ἀναληφθείσῃ φύσει.

Τῶν κηρύκων δὲ τῆς ἀληθείας τοιαῦτα διδασκόντων, τίς οὐτως ἄγαν θρασὺς καὶ αὐθάδης, ὡς αὐτὶ μὲν τοῦ ἦν, τὸ οὐκ ἦν εἰπεῖν· ἀντὶ δὲ τοῦ ὦν καὶ ὑπάρχων, κτίσμα προσαγορεύσαι τὸν ἐκ πατρὸς μὲν ἀχρόνως καὶ ἀπαθῶς γεννηθέντα, ἐν δὲ τοῖς κάλπικις τοῦ πατρὸς ἰδρυμένον; ὁ γὰρ ὦν οὐ κίλινται, ὁ ὑπάρχων οὐ δημιουργεῖται τὸ γὰρ ἐγένετο, καὶ τὸ ἔλαβε, καὶ ὅσα τοιαῦτα, οὐ θεολογούντες, ἀλλὰ τὴν οἰκονομίαν κηρύττοντες ἔλεγον, αἱ τὰ τῆς θεογνωσίας ἐγχειρισθέντες μυστήρια· καὶ πρῶτος μὲν ὁ μακάριος Ἰωάννης, καὶ ὁ λόγος, ἔφη, σάβῃ ἐγένετο· εἰπὼν γὰρ, ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ πολλάκις γὰρ ἦν ἐπὶ τῆς θεότητος δεδοκώς, εἰς τὴν τῆς ἑνανθρωπήσεως οἰκονομίαν ἔλθων. ἀναγκαίως τὸ ἐγένετο τίθειεν οὐ γὰρ ἦν αἰὶ ἢ ἐξ ἡμῶν ληφθεῖσα ὑπὸ τοῦ θεοῦ λόγου ἀπαρχή, ἀλλὰ πρὸς τῷ τέλει τῶν αἰώνων ἐγένετο τὲ καὶ ἀνεκέρθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ λόγου· τοῦτο ποιῶ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος· εἰπὼν γὰρ ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, καὶ προσθεὶς γὰρ οὐχ' ἀρπαγμὸν ἡγήσατο γὰρ εἶναι ἴσα θεῷ, ἐπήγαγε τὸ ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν τῇ μορφῇ τοῦ δούλου τὸ λαβὼν προσαρμόσας, τῇ δὲ μορφῇ τοῦ θεοῦ τὸ ὑπάρχων συζεύξας· οὐκοῦν ἢ τοῦ θεοῦ μορφῇ προϋπάρχουσα, μᾶλλον δὲ αἰὶ ὑπάρχουσα, ἔλαβε τὴν τοῦ δούλου μορφὴν οὐ τοῖνον κτίσμα, οὐδὲ ποιῆμα, οὐδὲ ἐξ οὐκ ὄντων ὁ τοῦ θεοῦ λόγος, ἀλλ' ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθεὶς αἰὶ τῷ πατρὶ σὺνᾶσι, καὶ τὴν μετὰ πατρὸς παρὰ τῶν ἀγνωμόνων προσκύνησιν δέχεται.

μνον νόμον, ἀλλὰ τὴν νομοθεσίαν ἀριβεστέραν ποίων, καὶ τῆς φυλακῆς τὸν τρόπον διδάσκων τὴν νέαν ἰοῖνυ διαθήκην ὁ δεσπότης ἡμῶν δέδωκε Χριστὸς ὁ δὲ ταύτην παρεσχηκώς, καὶ τὴν παλαιὰν μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς Αἰγύπτου δίδωκε τῷ Ἰσραὴλ· ὁ δὲ ἐκείνην δεδωκώς, καὶ ἡς αἰγυπιακῆς δουλείας ἀπαλλάξας, αὐτὸς ἀπέσειλε δηλονότι πρὸς Φαραὼ τὸν Μωϋσέα· αὐτὸς εἶπε· τὰδε ἐρεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ· ὁ ὧν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς· τοῦτο δὲ καὶ ἐτέρωδι ὁ αὐτὸς προφήτης σαφῆς ποιῶ· οὗτος γάρ, φησὶν, ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτὸν· ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν ἑαυτὴν Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ· μετὰ ταῦτα ἐπὶ γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη.

Καὶ ὡς ἰοῖνυ ἀρξάμενοι τὴν προφητικὴν ἱρενήσωμεν ἔννοιαν· τίς ὁ ἐπὶ τῆς γῆς ὀφθεῖς, καὶ ἰοῖς ἀνθρώποις συναναστραφεῖς; εὐδελον, ὡς οἶμαι, πᾶσι ἰοῖς γε νοῦν ἔχουσιν ὡς ὁ θεὸς λόγος τὴν ἡμέλειαν φύσιν ἀναλαβὼν, ὁ μὴ ἀρπαγμὸν ἡγησάμενος τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἐαυτὸν κενώσας, καὶ μορφὴν δούλου λαβὼν οὗτος ἰοῖνυ τὴν ὁδὸν τῆς ἐπιστήμης ἔδωκεν Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ, τὸν παλαιὸν διαγορεύσας ἐν τῇ ἐρήμῳ διὰ Μωϋσείως νόμον· ὁ δὲ τὸν νόμον ἐκείνον δεδωκώς, πρὸ τοῦ δοῦναι τὸν νόμον ἰῶ Μωϋσῇ διαλεγόμενος ἔφη· ἰάδε ἐρεῖς ἰοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ· ὁ ὧν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς. Διὸ ὁ προφήτης ἐβόα· οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτὸν· μαβίρῳν αὐτῷ, οὐ τὸ ἔλαττον, ἀλλὰ τὸ ἀσύγκριτον. Ὁρᾶτε πῶς ἵοικε τοῖς εὐαγγελικοῖς διδάγμασιν τὰ προφητικὰ κηρύγματα; Μωϋσῆς κηρύττει τὸ ὧν μᾶλλον δὲ αὐτὸς ὁ θεὸς λόγος περὶ ἐαυτοῦ λέγει τὸ ὧν Παῦλος δὲ πολλῶν λέγει τὸ ὧν, προστίθησι δὲ καὶ τὸ ὑπάρχων, ταυτὸν δυνάμενον τῷ ὧν λέγει καὶ τὸ ἐστίν, ἰσθυσταμὸν ἐκείνους κατὰ τὴν ἔννοιαν ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ θεολόγος Ἰωάννης πολλαχθὺ τὸ ὧν τῇ τῶν εὐαγγελίων πραγματείᾳ ἐνσπείρει, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ προοίμιον ταύταις ταῖς φωναῖς ἀ-

ἐκεῖνος δὲ, ὡς ὦν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως οὐκ, ἐγένετο ἀπαύγασμα καὶ χαρακτὴρ. Καὶ πάλιν ὅς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐ μορφῇ θεοῦ γενόμενος, ἀλλ' ὑπάρχων ἐν θεοῦ μορφῇ. Καὶ ἑτέρωθεν ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου οὐκ εἶπεν, ὅς ἐγένετο εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, ἀλλ' ὅς ἐστιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ.

Ἀποδείξῃς ἐκ τῆς παλαιᾶς, ὅτι αἰδιος ὁ υἱός.

Οὕτω τῇ θεολογίᾳ πανταχοῦ συνίενται τὸ ἦν, καὶ τὸ ὦν, καὶ τὸ ὑπάρχων, καὶ τὸ ἐστίν οὕτω τῷ μεγάλῳ Μωϋσῇ αὐτὸν διαλεγόμενος προσηγόρευσεν ἐγὼ εἰμι ὁ ὦν. Καὶ πάλιν τὰδε εἰρεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, ὁ ὦν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς. Ὅτι δὲ τοῦ υἱοῦ τοῦτο τὰ ῥήματα, καὶ αὐτοὶ μὲν μαρτυροῦσι τῆς βλασφημίας οἱ πρόμαχοι, ἀχώρητον μὲν τὸν πατέρα λέγοντες, μεσίτην δὲ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς κτίσεως τὸν υἱὸν ἀποκαλοῦντες, καὶ φάσκοντες αὐτὸν τοῖς πατριάρχαις καὶ τοῖς προφῆταις ὀφείναι τὴν καὶ διαλεχθῆναι σαφῶς δὲ ἡμᾶς αὐτὸς ὁ θεὸς λόγος διδάσκει διὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου λέγων ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ διαθήσεται τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ, καὶ τῷ οἴκῳ Ἰούδα διαθήκην καινὴν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέραις ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Ζητήσωμεν τοίνυν τίς τὴν καινὴν ἔδωκε διαθήκην ἢ ἄλλον ἄπασιν ὡς ὁ δεσπότης Χρυστὸς τοῦτο ἐστὶ χορηγός· αὐτὸς γὰρ ἐν τοῖς ἱεροῖς εὐαγγελίοις βοᾷ ἐρρέειν τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις, ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἐκτῇ, ἐνοχος ἵσταται τῇ κρίσει ἐρρέειν τοῖς ἀρχαίοις οὐκ ἐπιορκήσεις, ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὀμῶσαι ὅλως· καὶ τὰ ἄλλα δὲ ὁμοίως τίθησιν, ὅτι ἐρρέειν μὲν ἰδοὺ, ἐγὼ δὲ τοῦτο τοιοῦσδε νομοθετῶ, οὐκ ἀναρέπων τὸν κεί-

τον καὶ αἰῶνα πατρὶ καὶ υἱῷ μεσιτεύειν εἰ δὲ τοῦτο δοίη τις, εὐρεθήσεται τὸ ποίημα τοῦ ποιητοῦ προϋπάσχον· πάντα γὰρ, φησὶν ὁ εὐαγγελιστὴς, διὰ τοῦ υἱοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ἓν διὰ τῶν πᾶντων ὁ αἰὼν ἢ ὁ χρόνος· καὶ ὁ μακάριος δὲ Παῦλος ἐπ' ἐσχάτων, φησὶ, τῶν ἡμερῶν, ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν εἰ διὰ τοῦ υἱοῦ οἱ αἰῶνες ποιήματα, οὐ προϋπάρχουσι τοῦ ποιήσαντος· αἰῶνων δὲ μὴ ὑπαρχόντων, εὐδόηλον ὡς οὐδὲ ὁ χρόνος, ὃν ἡμέραι τε καὶ νύκτες ποιοῦσι καὶ μετροῦσιν· ἡμέρας δὲ καὶ νύκτας ἢ τοῦ φωτὸς ἀνατολὴ καὶ δύσις ἐργάζε-
ται· τὸ δὲ φῶς μετὰ τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὸν αἶρα ἐγένετο· ταῦτα δὲ πάντα, καὶ τὰ ἐν τούτοις, ὁ θεὸς λόγος εὐδοκίᾳ τοῦ πατρὸς ἐδημιούργησε λόγῳ.

Τοίνυν ἴων χρόνον καὶ ἴων αἰῶνων μετὰ ἴων ἄλλων ἀπαίτων ποιηθέντων ὑπὸ τοῦ λόγου, οὐδὲν ἂν ἦν μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ, ἀλλ' αἰεὶ μὲν πατὴρ ὁ θεὸς, αἰεὶ δὲ ὁ υἱὸς σὺν πατρὶ διὰ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος βοᾷ. Καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος φησὶ· ὃς ὦν ἀσάυγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ. Καὶ Πέριων ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάσχαν, οὐχ' ἀρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ· καὶ οὔτε ἐκείνος τὸ ἦν, οὔτε οὗτος τὸ ὦν καὶ ὑπάσχαν, ἱεὺ ἐπειδὴ τὸν αἰεὶ ὄντα κερύττουσιν οὐ χάριν καὶ μετ' ὀλίγα ὁ εὐαγγελιστὴς· ζωὴ ἦν, φησὶ, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. Καὶ αὖτις ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν· ἐ φωτί-
ζει πάντα ἀνθρώπων ἐρχόμενοι εἰς τὸν κόσμον. Καὶ πάλιν ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὦν εἰς τὸν κόσμον τοῦ πατρὸς. Καὶ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ὁ ἦν, φησὶν, ἀπ' ἀρχῆς. Οὕτω θεολογεῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ πνεύματος τὸν μονογενῆ τοῦ θεοῦ λόγον· ἐδιδάχθησαν οἱ ἐξ ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρεταὶ τοῦ λόγου γενόμενοι· διὸ οὐ συνερίσκησαν τῇ κτίσει τὸν κτίσαντα, οὐ συνέταξαν τὸν ποιητὴν τοῖς ποιήμασιν οὐδαμῷ κτίσμα τὸ τίμιον τοῦ θεοῦ προσηγά-
ρουν· γέννημα· οὐδαμῷ τὸ ἐγένετο συνέβησαν τῇ θεότητι· ἀλλ' οὗτος μὲν, ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος· οὐκ ἐν ἀρχῇ ὁ λόγος ἐγένετο·

οὐδὲ γέγονι πρῶτος υἱός, εἴτα πατὴρ κατὰ τὴν τῶν σωμάτων ἀκολουσίαν, ἀλλ' ἀφ' οὗπερ ἐστίν, αἰεὶ δὲ 'στι, πατὴρ κα' ἐστὶ καὶ καλεῖται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

Ὅποια δὲ περὶ τοῦ υἱοῦ φρονεῖν.

Πιστεύομεν εἰς ἓνα υἱὸν συναϊδίον τῷ γενήσαντι, οὐκ ἀρχὴν τοῦ εἶναι λαβόντα, ἀλλ' αἰεὶ ὄντα, καὶ σὺν πατρὶ ὄντα· ἀφ' οὗ γὰρ πατὴρ, αἰεὶ δὲ πατὴρ, ἐξ ἐκείνου υἱὸς ἀχωρίστως γὰρ ἔχει ταῦτα πρὸς ἀλλήλα, τὰ τε ὀνόματα, καὶ τὰ πράγματα· εἰ οὐκ αἰεὶ δὲ ὁ υἱός, ἀλλ' ἦν ὅτε οὐκ ἦν, οὐδὲ αἰεὶ ὁ πατὴρ· ἀφ' οὗ γὰρ ἐγέννησε, τοῦτο ἔχει τὸ ὄνομα. εἰ δὲ αἰεὶ ὁ θεός, καὶ πατὴρ (βλάσφημον γὰρ τῷ ὄντι, ὑπὸ χρόνου ποιῆσαι τὸν τῶν χρόνων ποιητὴν, καὶ χρονικῷ διαστήματος ἀποφῆναι δευτέραν τὴν ἀχρόνον καὶ ὑπὲρ χρόνον γέννησιν) αἰεὶ ὁ υἱός, ἐκ τοῦ πατρὸς μὲν ἀρρήτως γεννηθείς, μετὰ τοῦ πατρὸς δὲ αἰεὶ ὢν, καὶ σὺν τῷ πατρὶ γνωριζόμενος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ.

Ὅτι τὸν υἱὸν τῷ πατρὶ συναϊδίον διδάσκουσιν αἱ γραφαί

Εν ἀρχῇ, φησὶν, ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος· οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν ὁ δὲ ἐν ἀρχῇ ὢν, πότε οὐκ ἦν; οὔτε γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐν ἀρχῇ ἐγένετο, ἀλλ' ἐν ἀρχῇ ἦν οἷον ἂν φιλονεικῶμεν τοῖς λογισμοῖς ὑπερβῆναι τὸ ἦν, ἐπέκεινα γενέσθαι τῆς ἀρχῆς οὐκ ἰσχύομεν πάντα διύτερα τοῦ ἐν ἀρχῇ ὄντος, καὶ χρόνος, καὶ αἰὼν, καὶ εἰ τι ἂν ἕτερον χρονικὸν ἐπινοηθεῖν διάστημα· εἰ δὲ οὐκ αἰεὶ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ συνῆν ὁ υἱός, ὕστερον δὲ ποτε προσεγένετο, ἀνάγκη χρό-

τὴν πίστιν ἰῶν, καὶ τὴν ἀποδείξιν ἀπατῶν τοῖς ἀλιεῦσιν ἐπόμενος, τὸν σκυτοτόμον ἰχνηλατῶν, ὑπὸ τοῦ τελώου ποδηγούμενος, τῷ προφητικῷ καταυγάζομενος λύχνῳ, τῷ εὐαγγελικῷ φωτιζόμενος ἥλιῳ, μηδὲν τῶν οἰκείων λογισμῶν ἀναμειγνύς, πάντα δὲ τὰ τοῦ παναγίου πνεύματος ὑφαίνων διδάγματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Ὅτι ὡς πρὸς εὐσεβεῖς ἡ διδασκαλία γενήσεται.

Οὗτος γὰρ τῆς θείας διδασκαλίας ὁ ὅρος τὰς μὲν οὖν αἰρετικὰς βλασφημίας ἐν ἑτέροις ἢδὲ συγγράμμασιν διηλέγξαμεν (1), χωρὶς ἐκάστην διαλαβόντες, καὶ τοῦ τῆς ἀπάτης γυμνώσαντες προκαλύμματος, καὶ γυμνὴν δείξαντες τὴν ἀσίβειαν νῦν δὲ θεοῦ διδόντος τοῖς τροφίμοις τῆς πίστεως τὰ τῆς ἐκκλησίας θεόδοτα προθήσομεν δόγματα· μήτε τῷ μήκει τοῦ λόγου κόρον τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἐπεισάγοντες, μήτε τῇ βραχυλογίᾳ τὴν ἀκρίβειαν παραφθείροντες, ἀλλ' ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων τὴν μίσην αἰρούμενοι ἵνα μήτε τῷ πλήθει τοὺς ἀκούοντας ἀποκναίσωμεν, καὶ σαφῆ τὴν διδασκαλίαν τῆς θεογνωσίας προσοίσωμεν ἄρξομαι δὲ ἀνωθεν πρὸς αὐτὴν δραμὼν τῶν ἀγαθῶν τὴν πηγὴν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.

Ὅσποίας δεῖ διαλήψεις ἔχειν περὶ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς.

Ἡμεῖς, ὧς τῆς τριάδος ἑραστοὶ καὶ προσκυνηταὶ καὶ κήρυκες μεγαλόφωνοί τε καὶ μεγαλόφρονες, πιστεύομεν εἰς ἕνα θεόν· πατέρα ἀναρχον καὶ ἀγέννητον, αἰὶ ὄντα πατέρα, οὐχ' ὕστερον τοῦτο κτισθέντον, οὐ γὰρ ἦν ὅτε οὐκ ἦν. ἀλλ' ἀνωθεν ἦν πατήρ.

(1) Scilicet in thesauri libris editis, quibus haereticos refutavit. Nunc fidei simplicem spondet orthodoxis expositionem Cyrillus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Ὅτι περὶ πολλοῦ ποιεῖται ὁ θεὸς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν.

Τούτου γὰρ χάριν καὶ ὁ τῶν ὅλων σωτὴρ εἰς τὴν οἰκουμένην ἀπέστειλε τῶν ἀποστόλων τὸν ἱερὸν χορὸν, ἵνα ταῖς ἀκτίσι τῆς θεογνωσίας τοὺς ἐν τῷ σκότει τῆς ἀγνοίας συντεθραμμένους φωτίσωσιν, ἵνα τὰ διασκεδασμένα πρόβατα καὶ τοῖς λύκοις προκείμενα συναγάγῃ τε καὶ ποιάνῃσιν ἐμμελῶς, ἵνα τὴν ἀγρίελαιον εἰς καλλιέλαιον τῇ τοῦ πνεύματος μεταβάλλῃσι τέχνῃ, ἵνα τοὺς κρυπτομένους τῷ βυθῷ τῆς ἀσεβείας, τῷ τῆς διδασκαλίας ἀλιεύσῃσι λόγῳ ἐπειδὴ τοίνυν καὶ τῷ ποιητῇ τῶν ἀνθρώπων πάντων ἥδιστον τῶν ἀνθρώπων ἡ σωτηρία, καὶ τῇ φύσει δὲ δοκεῖ τὸ τῷ πέλῃς ἐπαμύνειν δεομένῳ κηδεμονίας, τὸ δοθεὶν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ κυρίου τῆς γνώσεως τάλαντον ἐπὶ τοὺς τραπεζίτας καὶ ἡμεῖς καταβάλλομεν, ἵνα μὴ τῷ ἀργῷ συγκαταδικασθῶμεν οἰκίτῃ καὶ τῶν θείων δογμάτων τὴν διδασκαλίαν προδῆσμεν, τοῖς τε εἰδοσιν εἰς ἀνάμνησιν, καὶ τοῖς ἀγνοοῦσιν εἰς μάθησιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

Τίς ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ λόγου.

Κυριότητι δὲ τὴν εὐαγγελικὴν ὁ λόγος σίστιν ἀπλοῖκῶς οὕτως καὶ διδασκαλικῶς, μὴ διαλεκτικῶς, μηδ' ἀντιλογικῶς, ἀλλ' ἐκ κλήσεως θεοῦ προσφόρως, κατανοκτικῶς μὴ ἐπιδεικτικῶς, διδακτικῶς μὴ δικανικῶς, τεχνολογίας ἀππλάσμενος, θεολογία κεχρημένος μὴ πολυπραγμονῶν τὰ ἀνέφικτα, μὴ ἐρευνῶν τὰ ἀπερινόητα, μὴ γὰρ καὶ λόγῳ τὰ ἀχώρητα περιγράφειν, μὴ τεχνικαῖς τὸν ἀριστοτέλῃ ὑποβάλλων μεθόδοις, μὴ

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΚΥΡΙΛΛΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΖΩΟΠΟΙΟΥ ΤΡΙΑΔΟΣ. (1)

Εἰδει μὲν πάντας τοὺς τῇ προσηγορίᾳ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λαμπρυνομένους, καὶ πρόβατα εἶναι σιμνυνομένους τοῦ τὴν ψυχὴν τεθεικότος ποιμένος ὑπὲρ ἡμῶν, τῆς τοῦ ποιμένος ἀκούειν φωνῆς, καὶ τὴν ὑπ' ἐκείνου δεικνυμένην νίμειναι πόναν, καὶ τοῖς τῆς εὐαγγελικῆς πίστεως ὅροις καὶ νόμοις ἐμμένειν, καὶ τὴν ἀπλὴν τῶν ἀποστόλων στέργειν διδασκαλίαν ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ πληγέντες τύφῳ, καὶ δόξης κενῆς ἱρασθέντες, καὶ ἑαυτοὺς ἀγνοήσαντες, τὰ τῆς πεπλανημένης αὐτῶν ἐνοίας κύματα, τῆς Θεοπνεύστου διδασκαλίας προὔτιμκσαν, καὶ τῆς εὐθείας εἰς τὴν ἄνω πόλιν ἀγούσης ὁδοῦ παρατραπέντες, εἰς πολυσχεδεῖς καὶ θανατηφόρους ἐχάρησαν ἀτραπούς, πάντες μὲν ὁμοίως πλανώμενοι, οὐ τὴν αὐτὴν δὲ τῆς πλάνης ὁμοίως μετιόντες ὁδὸν, ἀλλὰ διαφόρως τῇ τῶν λογισμῶν ἀκολουθοῦντες ἀπάτῃ, ἡγοῦμαι πρέπειν τοῖς τὴν βασιλικὴν καὶ τετριμμένην ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν ὁδεύουσιν, ἡλεεῖν τε τοὺς πλανωμένους, καὶ τὴν ἀπάτην γυμνοῦν, καὶ τὴν εὐσέβειαν ὑποδεικνύναι, καὶ ἐποδηγεῖν τοὺς ἵπομένους, καὶ τῆς ἐκατέρωσε παρατροπῆς ἀπιέργειν, ἕως αὖ τὴν βασιλίδαν πόλιν καταλάβωσι.

(1) Hoc opusculum prius ab dilecto a thesauro eiusdem Cyrilli edito, in quo pariter agitur de S. Trinitate, sed alia ratione et sermo, ut mox dicetur.

χὰς ὧν τ' ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ . . . ζομένων· οἱ δὲ ὑπελαύ τὴν διάνοιαν
 ὧν τ' αἰώνων καὶ ἀποφύονται ἐλπίδων ἐπιειδὴ οὐκ ἔχουσιν πῶς αἰτήσονται,
 οὐδὲ χαρῇ ἢ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἐκδιέξασθαι τὰ τιμὰν πρὸς τ' μεγαλοπρέπειαν
 τ' δίκης φθάνουσιν, μετένγκει τ' ἐπὶ ὧν ἀνθρώπων νομομαρτυρίῳ θρασυτέαν
 εἰς τ' τοῦ Θεοῦ τιμὴν· καὶ τοῦτο ἐστὶν ἡ προσκύλισις, ἡ μὲν ἰσχύος καὶ ταπεινότη-
 τος τ' καταδυμένων τινος αἰτήσεως γιγνόμενη· διὸ καὶ ἀπειλὴν κέμπεται τῷ κυ-
 ρίῳ τὰ γένηται, ἐπὶ τ' αἰχμαλώτων λαοῦ τ' φιλανθρωπίαν αἰτούμενος· καὶ ὁ
 τὰς ἀσθενείας ἡμῶν βασάσας, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἐντυγχάνων, ὅς τ' ἀνθρώπων ἐν
 ἀίλαβι προσκύπτειν ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἐν καιρῷ προσυχῆς ὑπὸ τοῦ εὐαγγελί-
 οῦ ἰσχύεται· καὶ τούτῳ τῷ σχήματι τ' εὐχὴν ἐποιεῖτο· νομοθετῶν οἶμαι τῇ
 ἀνθρωπίνῃ ζωῇ, τὸ μὴ ἀπανθαιδέξασθαι ἐπὶ τ' καιροῦ τ' αἰτήσεως, ἀλλὰ διὰ
 πάντων πρὸς τὸ ἐλεῖν ἐν μεταμέλει· ἐπειδὴ κέρως ὑπερηφάνους ἀντιτάσσεται, τα-
 πειροὺς ἢ δίδωσι χάριν· καὶ πῶς ὁ ὑπὸν αὐτὸν ταπεινωθήσεται. Εἰ οὖν ἢ προσ-
 κύλισις ὅταν ἰκετηρία τίς ἐστὶ, εἴτε συτηγορία προβιβασμένη τ' σκοποῦ ὁ αἰτή-
 σεως, ἢ δι' αἰτήσεις πρὸς τ' ὁ δυνάμει κέρως γίνονται, τίς ἢ δίδωσι ὁ και-
 ρὸς ταύτης νομοθεσίας; οὐδὲ . . . ὧν τ' διδόντος αἰτεῖν, μᾶτι ὑπεκρίπτην
 τῷ ἀρχοντι, μᾶτι θρασυτέαν τ' δυναστεύοντα

Reliqua desiderantur.

διὰ, ὅτι μὲν τὸ ὑψῶσαι κύριον τὸν Θεὸν ἡμεῖς, τότε μόγις προσκυνοῖτε τῷ ὑποποδῶν ἡμῶν ποδῶν αὐτοῦ· τὸ τι αἴτιον δὲ καταλείπτου ἀξίας οὐδὲν ἔλλαο φεσι, ἢ ὅτι ἀγίος ἴστιν.

Εἰ οὖν πᾶν ὑψώματι διυτάμεις ἀνθρωπίνης κάτω τῆς μεγαλοπρεπείας τοῦ προσκυνομένου ἴσθι, τοῦτο γὰρ ὁ λόγος διὰ τοῦ ὑποποδῶντος ἡμῶν ποδῶν ὑπαίσιγεται, τίς ἡ μεταίτιος ἡμῶν οἰομένοις ἔχειν τινὰ δυνάμιν ἐν ἑαυτοῖς τοσαύτων, ὥστε ἐκ' αὐτοῦ εἶναι τὸ κατ' ἀξίαν τῆς τιμῆς ἐξέχον τῇ ἀτιμότητι φύσει; καὶ διὰ τοῦτο, καὶ τιναν τ' εἰς τιμὴν ἐπηρεαζόμενον ἀνάξιον κρίνειν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς δ' ὑπεράνω αὐτῶν μέγιστα δυναμίτης, ἢ ὅσον χωρεῖ ἡ ἀξία τ' αὐτόματος; ὃ δ' ἰληνὸς αὐτῶν καὶ ταλαίπυρον ὠδυσσεύς, ἡμῶν μὴ συνίστανται αὐτοὶ τῇ τιμῇ εἰς οἱ ταῦτα ἐξαλιγρόμενοι, καὶ τί τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἢ δι' ὑπερηφανίας ἑαυτοὺς ἀντιζήγουσι; τίς εἴποι τοιοῦτοι λαοὶ ὅτι ἀνθρωποι εἰσὶ πνεῦμα πορευόμενοι καὶ οὐκ ἐκτερέροι, ἐν μέτρῳ γυναικὸς διὰ ῥυπαρῆς συλλήβους οἰκοδομώμενοι, καὶ εἰς γὰρ ῥυπαρὰν πάντες ἀναλυόμενοι, χρεῖται προσεκασμένην τ' ζῶντι λαχύντες; οἱ ἴπ' ὀλίγον εἰς δ' ὁ ὠκεανὸς ἀπάτης ἀνθίσταται, πόλιν ἀποξηραίνεται, καὶ τὸ ἀνθος οὐχ' αὐτοὺς καταβρύχῃ ἀφαρίζεται· οὗτοι τί ὄντες περὶ δ' ἡγνίσαι, καὶ εἰς δ' τι μεταχωρήσονται, οὐκ ἀκριβοῦς ἐπαγγέμενοι, δ' ψυχῆς ἢ ἰδίας λῶσιν, ἔως ἂν ἐκμίση τῇ σαρκί, ἀγροῦσας· ταῦτα οἱ ἀνθρώποι.

Τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἅγιον πρῶτον μὲν ἀπὸ ἡμῶν κατὰ φύσιν ἀγίως ἐκείνῳ ἴσθι ὑπὲρ ὁ πατὴρ κατὰ φύσιν ἅγιος, καὶ ὁ μοτοῦχος ἑαυτῶν, οὗτος καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· καὶ ἡμῶν τὸ ζῶστον πάλιν, καὶ κατὰ τὸ θεοθάρτος τί καὶ ἀναλλοίωτος καὶ ἀείδιος δικαιοσφοδὸν ἐνθὺς ἡγομενικὸν ἀγαθὸν δυνατὸν ἀγαθὸν πάντων παρικτικὸν, καὶ περὶ γὰρ ἀπάντων αὐτῆς τῆς ζωῆς πανταχοῦ ἐν, καὶ ἐκάσῃ παρῇ, ἐν τ' ἵπτι πληροῦν, καὶ ἐν οὐρανοῖς μένον, ἐν τ' ὑπερεσμοῖς διυτάμειν ἐκχιόμενον, πάντα πληροῦν ἡμῶν τ' ἀξίαν ἐκείνου, καὶ αὐτοὺς πληρὺς μένον, μὲν πάντων δὲ ἡμῶν ἀξίαν, καὶ δ' ἀγίας ῥιπῶν οὐ χωρίζομεν· ἀλλ' τὰ βαθρὰ τ' θεοῦ ἐκείνου, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκείνου λαμβάνει, καὶ ἀποστέλλεται, καὶ οὐ χωρίζεται, καὶ δοξάζεται, καὶ δοξάζει· ὁ δὲ ἄλλος δοξάζει διδῶσιν, ὅλον ὅτι ἐν ὑπερβαλλούσῃ δόξῃ καταλαμβάνεται· ὡς γὰρ δοξάζει τὸ δοξῆς ἡμῶν· ἴαν μὴ τι φῶς ἡ, πῶς τ' ἡ φωτὸς ἐκπιδέχεται χάριν; οὕτως οὐδὲ τ' δοξαστικὴν δύναμιν ἐκπιδέχεται, ὃ ἂν μὴ αὐτὸς ἡ δοξῆς καὶ τιμὴ καὶ μεγαλοσύνη καὶ μεγαλοπρέπεια· δοξάζει οὖν ὁ πατὴρ καὶ τ' υἱὸς τὸ πνεῦμα· ἀλλ' ὁ υἱὸς ἐκείνου ἐκείνου, ὅτι δοξάζοντάς μὴ δοξάζει· εἰς οὐκ ἰδοῦσα, ἐπει πρὸς τὸ πατέρα ὁ κύριος· καὶ πάλιν, δοξάζει μὴ τῇ δόξῃ ἡ ἔχειν ἀπ' ἐκείνου παρὰ σοὶ πατὴρ τ' ἐκείνου εἶναι· ἀποκρίνεται ἡ θεία φωνὴ· καὶ ἰδοῦσα, καὶ πάλιν δοξάζει· ὅπως τὴν ἐγκύκλιον δ' δόξας διὰ ἡμῶν ἐκείνου ἀποσφοδῶν· δοξάζεται ὁ υἱὸς ὑπὸ τ' αὐτοῦ· δοξάζεται ὑπὸ τ' υἱοῦ ὁ πατὴρ· πάλιν τ' δοξάζει ἔχει

παραχούσας ἤσθ' ἢ μοργανοῦς υἱοῦ, ὅς ἐστιν ἡ ἀληθὴς ζωὴ, τῇ ἐνεργείᾳ τῷ πνεύματι τοῦ τελευτούμενου τοῖς ἀξιωμαίοις· οἱ οὖν ἡ ζωὴ διὰ τῷ βαπτίσματι, τὸ ἢ βάπτισμα ἐν ὕδατι παρὸς καὶ υἱοῦ καὶ πνεύματος ἁγίου τῷ τελείωσιν ἔχει, τί λόγων οἱ τὸ παρεκτινῶν τῷ ζωῆς ἀντ' αὐθέντος λογιζόμενοι; οἱ γὰρ μικρὰ ἢ χάρις, εὐπάτωσαι τὸ τῷ ζωῆς τιμωτέρον· οἱ ἢ πᾶν ὁ τί πᾶρ ἴσθι· τίμοι τῷ ζωῆς ἐστὶ διεντίκας, ὁκίπας λόγων τῷ ὑψιλλῆς καὶ τιμίας, ὁ κατ' αὐτὸν ἐπακαιοῦσι τὸ ἐλογεῖτο φύσις, πῶς τολμῶσι τὸ τελικουτοῖν χάρισμα, μάλλον ἢ αὐτὸ τὸ παρεκτινῶν τῷ χαρίσματι κατασπαιμένην τῷ ἱαντῶν ὑπολάβεισι, καὶ κατασπῶν εἰς τὸ ὑποχέριον φύσιν τῷ θείας τῆ καὶ ὑψιλλῆς ἐξελίχεται; εἴτα καὶ οἱ μικροὶ τὸ τῷ ζωῆς λόγῳ χάρισμα, ὡς μηδὲν ἤσθ' αὐτοῦ σιμνέν τε καὶ μέγα τῇ φύσει τῷ χαριζόμενῳ ἱμφαίεσθαι, πῶς οὐ λογίζονται τὸ ἀκόλῳθον, ὅτι οἱ αὐτοὶ ἀνωκάσθι λόγος καὶ αὐτῷ τῷ μοργανοῦς καὶ αὐτῷ αὐτοῦ τῷ παρὸς μηδὲν ὑποτίθεται μέγα τῷ αὐτοῦ ζωῆς, ἔρ ἤσθ' τῷ πνεύματος ἔχοντι, ἤσθ' τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τῷ παρὸς χορηγούμενης;

Ὅστι οἱ μικροὶ ὑπολαμβάνουσι τὸ εὐαγγέλιον οἱ καὶ τῆς ζωῆς ἱαντῶν ὕβρισι καὶ πολίμοι, καὶ ἤσθ' αὐτοῦ τὸ παρεκτινῶν τῆς χάριτος ταύτης ἀτιμῶν ἐγγύκασι, μὴ λαοθαίγεσθαι οὐχ ἐπὶ προσώπῳ τῶν ἀχαριστίας ἀποδείκνυσι, ἀλλὰ ἤσθ' τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπὶ τὴν ἁγίαν ἐκείνην καὶ ἐλασσημίαν ἐκτείνουσι· ὥσπερ γὰρ ἡ χάρις ἀξίως πᾶσιν ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἤσθ' τῷ υἱοῦ καὶ τῷ πνεύματι ἐπὶ ὅν αὐτοῖς εἶναι φέρεται, οὕτως καὶ ἡ ἐλασσημία εἰς τὸ ἱερικῶν καὶ διάδοσιν ἀπαιλῶσα, ἀπὸ τῷ υἱοῦ ἐπὶ τῷ ἱερικῶν διζέρεται· οἱ γὰρ δι' ἀνθρώπων ἀφαιρῶνται ὁ ἀποστέλλας ἀφαιρῶνται, καὶ τοὶ πᾶσι τὸ μέσον μεταξὺ τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τῷ ἀποστέλλαντι, τί καὶ λίγην ἡλικίαν ὑποσχεμαίει κατὰκρισιν τοῖς κατατελλομένοις τοῦ πνεύματος; τάχα διὰ τοῦτο ἀσυνχρόνως κρίμα καὶ τῷ τοιαύτης ἐλασσημίας καὶ τῷ νομοθέτου κικύρωται· ἐπειδὴ πᾶσα δι' αὐτοῦ ἡ μακαρία τῆ καὶ θείας φύσεως ἐν τῇ προαιέσει τῷ ἐλασσημουμένῳ συγκαθελίγεται· ὥσπερ γὰρ ὁ εὐσεβὴς τὸ πνεῦμα διεξέρχεται· εἶθι ἐν τῷ πνεύματι τῷ μοργανοῦς ἢ εἶθι, τὸν ἢ υἱὸν ἰδῶν ἢ εἰκόνα ἰδῶν τῷ ἀορίστῳ, καὶ ἤσθ' ὁ εἰκόνας ἐκτενῶσθαι τῇ γνῶσιν αὐτοῦ τὸ ἀρχίνωσθαι, οὕτω διὰ τὸ κατὰ . . . μένος καὶ κατασπαινῶν ἐκτενῶν ἐκτενῶνται· τί καὶ τῷ εἶξιν τῷ πνεύματος, ἤσθ' ὁ αὐτοῖς ἀκαλυψίας ἐπὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱοῦ τῷ ἐλασσημίαν ἐκτενῶν· οὐκοῦν εὐσεβέσι τοῖς γὰρ τοῖς ἔχουσιν, μὴ κατατελλομένοις τῷ τοιαύτης θεοστέοντος καὶ τὸ πῆρας παταλῆς ἐστὶν ἀφαιρῶν τοῦ τελεμαίνοντος· ἀλλ' ὅσα δύναμις, ἐξοῦν μὲν τῷ λόγῳ τὸ πνεῦμα, ἐξοῦν δὲ καὶ πρὸς τῷ λόγῳ καὶ διατίσθαι· ἐν γὰρ δύναμιν ἴσθι συνπαθῶνται τῇ ἐξομῶν τῷ λόγῳ καὶ ἐκτενῶν ἐπὶ τὸ ἀφαιρῶν φθῶς τῷ ἀνθρωπίνῳ δυνάμει, εἰς ὅσον ὁ ἀνθρώπος τοῦ ἐκτενῶντος ἐξοῦν καὶ μέγας τοικῶν, ἐκτενῶν καὶ κατὰ κατὰ εἶναι τῷ ἐκτενῶντος ἐξοῦν, καὶ τὸ ἐκτενῶν ἐν τῇ ἁλικίᾳ.

βύτιον, καὶ ἑαυτοῦ τι πάλιν μεταβιβάσειον· ὡς καὶ τῷ ἀκρίτῳ τὸ ἀρχαϊστὸν ἔχει, καὶ τῷ κτιστῷ τὸ νύττερον· ἔπει οὖν τοῦτο φύειν οὐκ ἔχει, ἀνάγκη πάντως τὸ ἔτερον τούτων ἐν τῷ πνεύματος ἀναθήκει εἶναι λέγων, ὅτι ἐν τῷ ἀκρίτῳ· καὶ γὰρ κἀκεῖνο ὅσον ἔχει τὴν ἀνοσίαν σκοπέσμενον· πάντων γὰρ τῇ κτίσει νοουμένων κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔξω· κτίσις ἰσχυραίνει· τὸ εἶναι ἢ ὁμοτιμία· ἔχοντων, τίς ἂν αἰτία ἢ τὸ πνεῦμα γὰρ λοιπὸν ἀποκρίνουσα εἰς τὸ παρ' αὐτῷ καὶ τῷ νόμῳ συσταχθεῖσαι· εὐρίσκεται· καὶ ὅτι ἀπολυθείας γὰρ λέγει, οὐκ ἔστιν ὅτι κτίσις τὸ τῇ ἀκρίτῳ συνδυαζόμενον φύσει· ἢ εἰ ἀντιῦθιν εἶναι, μηδὲν πλεονεξίαν ἀποφύλακτον ἰσχύειν κτίσις, μηδὲ δύναμις τῇ ὑπερκαμένην συναρμολογῶν φύσει· εἰ γὰρ λίσσιν καὶ κτιστὸν εἶναι καὶ ὅτι γὰρ κτίσις δύναμις, πάλιν εὐρίσκειται αὐτὴ πρὸς ἑαυτὴν ἢ κτιστὸν στασιάζουσα φύσει· καὶ μερίζομένη πρὸς τὸ κρατοῦν τι καὶ ὑποχέριον· ὡς τὸ μῆν, εὐεργετοῦν· τὸ δὲ, εὐεργετιμένη· καὶ τὸ μὴ ἐργάζεσθαι, τὸ δὲ ἀγιάζεσθαι· καὶ πάντα ὅσα αὐτῷ γὰρ ἀγίου πνεύματος ἡγεμονίᾳ τῇ κτίσει πεπνεύματα· ἐκείνη μὴ παρίναι πλουσίας περγάζοντα καὶ εἰς ἄλλας ἐπεχέουσα, γὰρ ἢ κτίσειν ἰσχύει ὅτι ἐκείνη διαδομένης ἐμμενίας ἐκ χάρει· καὶ ἀποκρίνεται, καὶ ὅτι κτιστὸς ἀγίασθαι καὶ ὅτι ἀποκρίνεται καὶ ὅτι ἀποκρίνεται καὶ ὅτι ἀποκρίνεται· ἀποκρίνεται γὰρ ὅμοιον καὶ προσωπολογίᾳ τὸ τοιοῦτον ἐντὶ μαρτυρίας ἐν τῇ φύσει προτιμίας οὐσης, καὶ τὰ αὐτὰ δι' ἐκείνην τὰ κατ' οὐδὲν ἀλλήλων ἐν τῷ εἶναι τὴν ἀποκρίνεται ἔχοντα· ὅτι οὐκ οὐδὲν οἶμαι ὅτι ὑπερονοῦνται νομομαχοῦν· ἢ γὰρ οὐ παρὲν τοῖς ἄλλοις εἶπαι ἐν φυσικῶς ἔχει· ἢ εἰπερ διδοῖται πεπνεύματα, τὸ ἔχειν πάσης προσωπολογίᾳ· τοῦτο δὲ μόνος ὁ θείας φύσις ἴδιον ἐστὶ καὶ ἐξαιρετοῦ τὸ παρεκτικὸν ἀγαθὸν εἶναι, αὐτὸ δὲ μηδὲν ἐπιστάτου προσδέσσει.

Ἐπειτα καὶ τοῦτο σκοπεύμεν· τῷ ἀγίῳ βαπτίσματι τί ἔξω τούτων πραγμάτων· ἔξω οὐκ ἐν τῷ κατὰ φύσιν οὐκ ἐν κατὰ φύσιν ὑποκρίνεται· οὐδὲν ἀντιπῶν οἶμαι τῷ λίσσιν τὸν ἴον καὶ ὅτι οὐκ οὐκ ἐν κατὰ φύσιν ἀποκρίνεται· τί οὖν· ἔξω ἐν τῷ ὅτι ἐν τῷ ζωοποιῶν ἐστὶ δύναμις τῷ συμπληρωματικῶν πρὸς γὰρ βαπτίσματος χάριν· ἢ παρὶν δίδων ὅτι τοῦτο μὴ ὁ συμπληρωματικῶν ἐκείνη ἀποκρίνεται παρὶν λαμπρῶν, οὐδὲν παρ' ἑαυτοῦ πρὸς γὰρ ἀπασμὸν ἰσχυρόμενον, εἰ μὴ μεταποικίον διὰ γὰρ ἀπασματος· τὸ γὰρ ζωοποιῶν ὅτι βαπτισμένης, τὸ πνεῦμα ἐντὶ καλῶς φασιν ὁ κτίσις· αὐτοῦ τοῦτο λέγειν τῇ ἰδίᾳ φωνῇ· ὅτι τὸ πνεῦμα ἐντὶ τὸ ζωοποιῶν· ζωοποιῶν γὰρ οὐκ αὐτὸ μόνον εἰς γὰρ τελειώσειν ὁ χάρις· τούτων ἀπὸ ὁ πνεύματος λαμβανόμενον, ἀλλὰ καὶ γὰρ εἰς γὰρ κτίσις προτιμίας τῶν πρὸς, δι' ὅτι ἢ ζωτικῶς χάρις τοῖς περὶ τὴν ἀποκρίνεται, καὶ ὅτι εἰρηται αὐτῷ γὰρ καὶ, ἐν οὗς θείας ζωοποιῶν· ἀλλ' ἰσχυρὸν καὶ ἢ ἔξω· τοῦ νόμου ἀποκρίνεται χάρις ἔχεται ὁ ἀποκρίνεται πηγῆς, ἔξω· τοῦτο προτιμίας γὰρ εἰς τὸ νόμον γὰρ παρὲν τῶν ὁ λέγειν διδοῦν, γὰρ ζωοποιῶν· τὰ πάντα, καὶ ὅτι φασιν ὁ ἀποκρίνεται, ὡς ἀντὶ ἐκείνη ἀποκρίνεται γὰρ ζωοποιῶν χάρις, καὶ ὅτι ἐν τῇ πηγῇ τῇ ζωῇ

οὗτοι ὁ λόγος οὗτοι ἡ αἰσθήσεις, οὕτως ἀδίδεσσαν ἐστὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον τῷ υἱῷ ἢ συνάφεια· ὥς τε μάλλοντι αὐτοῦ ἡς ὁ πῖσις ἀπειθεῖται, ἀνεγκλίον εἶναι προσηγγῆσαι ἡς ὁ ἀφ᾽ ἐκ τῶ μέρους· οὐ γὰρ ἐστὶ τὸ μέρος ὁ γυνὴν ἐστὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι· ἡς τούτο ἡ ὁμολογία ὅτι τῷ υἱοῦ κυριεύει, ἐν πνεύματι ἁγίῳ τοῖς καταλαμβάνουσιν γίνονται, πάντοθεν τοῖς διὰ πάσης προσεγγίζουσι προσπαντῶντος τῷ πνεύματι· οἱ οὖν τῷ φέσει βασιλεὺς ὁ υἱὸς, ἔζημα ἢ βασιλείας τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἢ ὁ υἱὸς χρίεται, τίς ἔτιοιται ὁ βασιλεὺς ἢ ἐν τῷ φέσει πρὸς ἑαυτὸν ἀλλοτρίως;

Ἐπειτα καὶ τούτο σκοπήσομεν· ἡ βασιλεία ἐν τῇ τῷ ὑποκρίσει ἀρχὴ πάντων ἵσταται· τί οὖν ὁ βασιλευσας φέσις ἐστὶ τὸ ὑπάκουον; οὗτο αἰῶνας πάντως καὶ τὰ ἐν τούτοις ὁ λόγος καταλαμβάνει· ἢ ἢ βασιλεία σου, φησὶν, βασιλεία αἰῶνων αἰῶνας ἢ λήϊον, πῶσαι ὅτι τῷ ἀνάρχουτος ἢ ἐν αὐτοῖς συστάσεις κτίσιν φελαμβέειν τίς τὸν ὁρατὴν καὶ ἀφανῆ· ἐν αὐτοῖς γὰρ ἐκτίσθη τὰ πάντα διὰ τῷ ποιητοῦ τῷ αἰῶνι· οἱ οὖν ὁ βασιλεία πάντοτε μὲν τοῦ βασιλέως τοῖται, ἢ δὲ ὑποκρίσει φέσις ἀλλό τι φέσι· τῷ ἀρχουσας ὁμολογῶνται, τίς ὁ ἀτοπία τῷ ἑαυτοῖς μαχομένην, τῷ προστιθέντων μὲν τὸ χρίσμα τῷ ἐν φέσει βασιλεὺς ὡς ἔζημα, καταγράφεται ἢ αὐτὸ τούτο ἐκ τῷ ὑποκρίσει τῷ τῷ ἐκ τῷ ἀφ᾽ ἐκ καταδείξουσιν; οἱ μὲν γὰρ τῷ ὑπακίσει ἐν τῷ φέσει ἐστὶ, πῶς τῷ ὁ βασιλείας ἔζημα τοῦ μοιρογνοῦς συναρμύεται χρίσμα βασιλείας γινόμενον; οἱ ἢ τὸ ἄγμονικὸν αὐτοῦ ἡς τῷ συμφωτῶνται εἰς τῷ ὁ βασιλείας μεταλαμπρύνεται δέκνεται, τίς ἡ ἀνάγκη καθαιρέσθαι πάντα εἰς ἰδιωτικὴν τὴν καὶ δουλικὴν ταπεινέεται τῇ δουλουσῇ κτίσιν συναρμύεται; οὐ γὰρ διὰ τὰ διὰ φέσι αὐτοῦ λόγοντα δύναται ἐκτεῖν ἐκ ἐκαστῇ τάλαθι λόγον· ἐκτε καὶ ἡγεμονικὸν ἐστὶ καὶ ὑποκρίσει· οἱ μὲν γὰρ ἡγεμονικὸν, οὐ κυριεύεται· οἱ δὲ δουλικὸν, οὐκ ἐκτε καὶ τῷ βασιλευσας φέσις καταλαμβάνεται· ὡς γὰρ μὲν ἀνθρώπων ἀνθρώποι, καὶ μὲν ἀγγέλων ἀγγέλοι, καὶ πάντα μὲν τῷ ὁμοφύλῳ ὑποκρίσειται. οὕτως μεθ' ἡς ἐκαστὸν ὁμολογῶν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀνεγκλίον ἐστὶ, ἢ μὲν ὁ κυριεύσας, ἢ μὲν ὁ ὑποκρίσει φέσις· μίσει γὰρ τούτων ἡγεμονικὸν ἐστὶ λόγος οὐδὲν ὥς τινὰ φέσις ἰδύεται ἐν μετρίῳ τῷ τε κτιστοῦ καὶ τῷ ἀκτίστου κακοτομηθῆσαι μεταξὺ τούτων εἶναι ἐκτεσθῆναι· ὡς καὶ ἀφροσύνην μετρίῳ καὶ οὐδέντορον τελείως εἶναι· οὐδὲ γὰρ ἐκτεσθῆναι μίσει τινὰ τῷ ἐκτεσθῆναι καὶ συμπελοκὴν ἐκτεσθῆναι τῷ κτιστοῦ πρὸς τὸ ἀκτίστον συντακτικῶν· ἐκτε τῷ ἐκτεσθῆναι ἐκ μίσει ὑπέρσαςιν συμπελοκῶν· ὡς καὶ μίσει οὐδέντορον εἶναι τὸ διὰ τῷ ἀλλοτρίῳ ταύτης μίσεις ἀπαλασσύσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐκτε ἀπομῶν ἔχον τῷ οὐδέντορον καὶ τῷ χρόνῳ οὐ συμπελοκῶν τῷ γὰρ ἀκτίστου ἐκτεσθῆναι, τὸ ἡς κτίσις τῷ ὑπέρσαςιν ἔχον, μεταγνώσθαι πάντως ἐστὶν.

Εἰ οὖν μεμύχθαι τῷ πνεύματος φέσις πρὸς ἐκαστὴν λήϊον, ἀρα καὶ τῷ προσεγγίσει πρὸς τὸ ὑπέρτορον μίσει τινὰ ἰστούσας· καὶ ἔσας κατ' αὐτὸν ἑαυτοῦ τὴν πρὸς.

οἶδεν ὁ λόφος· ἔστι γὰρ καὶ ἰουδαίων ἀκούειν Θεὸν ὁμολογούντων καὶ Θεὸν τὸν ἡμείτερον ἐντίθεται αὐτοῖς ἐν τῇ εὐαγγελίᾳ καὶ ὁ κύριος, ὅτι οὐκ ἄλλοις τομί-
ζουσι Θεὸν ἢ **Ϟ** πατέρα **Ϟ** μορφομένους ἐν ἡμῖς φησὶ λέγετε ἔτι θεὸς ἡμῶν
ἔστι· ἀρ' οὐν χριστιανούς ὀνομαζόντων οὕτω ἰουδαίους, ὅτι ἢ παρ' ἡμῶν προσκυνοῦ-
μενοι, καὶ αὐτοὶ οὐδεὶς ὁμολογεῖται; οἷσα καὶ μαθηταῖς τὸ ὄνομα **Ϟ** χριστοῦ
ἀπεφύργοντες· τί οὕτως ἐπαθὲ συμβαίνει; **Ϟ** τούτοις τὸ παρ' ἡμῶν προσκυνοῦ-
μενοι ὄνομα, **ἔξω** τοῦτο καὶ αὐτοὺς ἐν χριστιανοῖς ἀριθμῶμεν; οὕτως καὶ ὁ
ἢ πατέρα μὲν ὁμολογῶν· καὶ ἢ υἱὸν **Ϟ** θεογονούμενος, ἀφ' ὧν καὶ τὰς ματαλω-
σύνων **Ϟ** πνεύματος, ἔρεται ἢ πνεῦν, καὶ ἐστὶν ἀείων χρίστων· καὶ ἢ ἐκωνόμενος
Ϟ χριστιανὸς καταλείπεται· ἀρεῖται εἶναι καλεῖσθαι ἢ **Ϟ** Θεοῦ ἀνθρώπου ὁ ἀπό-
στολος· ἄρεται δ' αἶν εἶναι **ἔτι** μόνον **Ϟ** κοινῶν ἀνθρώπων τὸ παρὶ λόγῳ συμπε-
πληρωμένοι· ὁ φύσις λογικὸς τὴν γὰρ εἶναι καὶ, τοῦ καὶ ἐπετάμης δεκτικὸς,
ζῶντος μετίζον, ὄρθον τῷ σχήματι, γυλασμένον, πλατυμένον· εἰ ἢ ὀνομαζόν-
τες τὴν ἀνθρώπου, τὰ ἢ ἐρημῖα σημεῖα ὁ φύσις καὶ ἔχει ἐπὶ τούτῳ παρ-
εχόμενος· μάταιον ἔτιμασται τῷ προσφάματι. Οὕτως καὶ ὁ χριστιανὸς τῇ εἰς πατέρα
καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα τῷ **Ϟ** χαρακτηρίζεται· αὐτὰ ἐστὶν ἢ μορφαὶ **Ϟ** **Ϟ** τὸ
μορφοῦν τῆς ἀληθείας μεταμορφώμενον· εἰ ἢ ἐτέρως ἢ μορφαὶ **ἔξω** τῆς χρί-
στων, οὐκ ἐπιγινώσκονται **Ϟ** ἀμείρεται τὰς φύσεις· σὺ γὰρ καὶ **ἔτι** **Ϟ** χαρακτηρίζεται, καὶ τὰς
καὶ φύσις μορφαὶς ἀλλοφύσις, καὶ **ἔξω** ἀλλοφύσις **ἔτι** γινώσκονται σημεῖον ὁ ἀν-
θρώπου, ὅταν καὶ συμπεπληρωθῇ τῇ φύσει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀληθὲν
γὰρ **Ϟ** ἐκκλησιαστικῶν ὁ λόγος· ἔτι οὕτως οὐχὶ **ἔτι** ἐστὶν ἀνθρώπου ἀλλὰ
ὅσα, καὶ ὅς ἐστιν, φησὶν ἐν τῇ γαστρὶ ὁ κυσφορέας· πῶς καὶ ὁμολογῶ-
σιν Χριστὸν ὁ καὶ συνεπινῶν τῇ χριστιανῇ τὸ χρίσμα; τούτοις ἔχρησι· φησὶν, ὁ θεὸς
ἐν πνεύματι ὡς.

Εἰπάτωσαν οὖν ἡμῖν οἱ καθαιρούμενοι τὰ τοῦ πνεύματος· εἰδὲν, καὶ
τῇ εὐχαρίστῳ φύσει συγκατατάσσοντες, τίνος συμβολὴν ἐστὶν ἢ χρίσις; οὐ-
χὶ τῆς βασιλείας; τί δὲ οὐχὶ φύσις βασιλείας **Ϟ** μορφοῦντες πεπινεῖσθαι;
οὐκ ἀντιροῦσι πᾶντος αἰ γὰρ καὶ καὶ **ἔτι** τῷ ἰουδαϊκῷ καλῶν καὶ τῇ
καρδίᾳ ἀπειχόμενοι· εἰ οὖν τῇ φύσει βασιλείας ὁ υἱός, βασιλείας ἢ συμβολὴν
ἐστὶ τὸ χρίσμα, τί σοι **ἔξω** ὁ ἀκολουθίας ὁ λόφος ἐδείκνυται; ὅτι οὐκ ἀ-
λέξεται τί **ἔτι** **Ϟ** καὶ φύσις βασιλείας τὸ χρίσμα, οὐδὲ ὡς εἶναι τὴν καὶ ἀλλοφύ-
σις τῇ ἀγία **ἔτι** τὸ πνεῦμα συντίταται· βασιλείας μὲν γὰρ ὁ υἱός· βασι-
λείας ἢ **ἔτι** καὶ οὐσώδης καὶ ἐκωνόμενος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἢ χριστιανὸς
ὁ μορφοῦν, χρίσις **ἔτι** ἢ βασιλείας **Ϟ** ἐπὶ τῶν· εἰ οὖν βασιλείας ὁ πατήρ, βα-
σιλείας ἢ ὁ μορφοῦν, βασιλείας ἢ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἰς πάντας ὁ βα-
σιλείας ἐπὶ ὁ **ἔτι** **ἔτι** ὁ λόγος· ἢ ἢ ὁ χρίσις ἔτι τὸ καὶ εἶναι δάσκει-
μα μεταξὺ **Ϟ** υἱοῦ καὶ **Ϟ** ἀγίου πνεύματος· ἀποφύργον ἀνίσταται· ὡς γὰρ
μεταξὺ **Ϟ** **Ϟ** σώματος ἐπιφαισίας, καὶ ὁ **ἔτι** ἢ ἀληθὲν χρίσις οὐδὲν ἔτι μόνον

ἤρξαντο ἑστῆναι ὡς υἱοὶ τὰ πάντα ἐκείνοισι, οὗτοι δ' αὖ μοιχογενεῖς θεοῦ ἐλάττωσαν τῆς
 προσδοκίας καὶ διὰ τὴν ἵχνην ἐν τῇ ἀγῶνι πεινῶνται τὰ πάντα ἰσχυράζονται· ἀλλὰ
 ἡ παγὴ μὲν διὰ τὴν ἐλπίδα ἐστὶν ὁ πατήρ, διὰ τὴν ἐλπίδα δὲ τῆς πατρὸς ὁ υἱός, διὰ τὴν
 ἐλπίδα καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἡ δὲ κρίσις πᾶσα ἐστὶν τὸ αἶσθαι καὶ καὶ δοῦναι
 ἀποκρίσασθαι, ὃ ἐστὶν διὰ τὴν ἐλπίδα ἐστὶν ἀποκρίσασθαι· καὶ ἐκ τούτου καὶ πάλιν οὗτοι ἐν
 τῇ συστάσει τῇ ἐκείνῃ καὶ οἱ αἰεὶ φέρονται ὑποκοιτανταί, ὁμοῦ δὲ τῷ περικλιθῶνι, τῷ
 ἡμέτερῳ θεῷ, ἐκείνῳ οὐσίᾳ καὶ περὶ τὴν ἐλπίδα, πᾶσαν τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἐλπίδα ὑπο-
 γαζῶντες φύσιν, διελκόμενοι κίεοντες, καὶ προσδοκῶντες ἡμεῖς, καὶ διὰ τὴν ἐλπίδα διδόντες,
 εἰκότως ἅτι τὸ προσπορεύμενοι ἐκ πατρὸς ἀρχομένην, καὶ δὲ υἱὸς παροῦσαν, καὶ
 ἐκ τῆς ἐλπίδος ὅλην τελειομένην.

[illegible][illegible]

πάντων οὐ συνίστατο· καὶ τί ἔχουσι θεῖται ἰδιόζων ἔσθαι ἢ πνεύματος ὡς ἡ κτίσις συνίστατο; ἢ μωρόν ἔστι καὶ ἀνόητον τὸ ἐξ ἑλλάνων κτίσιν ὡς καὶ ἐκ πατρὸς ἔσθαι ἢ τοῦ υἱοῦ ὑφίστασθαι ἑταροῖν· ἀλλ' οὐκ ἀσχελεύτω μὲν, ῥαθυμία δὲ τινι καὶ ἡσυχίᾳ καὶ τῷ ὅλῳ· οὗτοι πάντως ὁκνησὶ καὶ ὅλῳ καὶ κτίσιν συνῆδαι ἔχον· ρίξτε;

Ἄλλ' ἴλεως εἰν ἡμῖν ὅτι τῇ ματαιότητι ταῦτα ἔρ' λόγων αὐτὰ ἡ τοῦ πνεύματος χάρις· τῇ γὰρ ἀνοπίᾳ τῶν τὰ τοιαῦτα δογματιζόντων κατ' ἔχοντος ἐκείνων ἀβουλήτως ἢ ἐνοσίχθων αὐτῶν οἷον τοι βορβόρων ὡς λέγειν κατήνυ· πωσαμένη· ἡ ἐνοσίχθων διάνοια τοῦτον ἔχον ὡς ἔπος· οὐτε πατὴρ χωρὶς υἱοῦ ποτὶ ἐκτείνεται, οὐτε υἱὸς διχα ἢ ἁγίου πνεύματος καταλαμβάνεται· ὡς γὰρ ἀμήχανόν ἐστι ἀνελθεῖν πρὸς τὸν πατέρα μὴ ἔσθαι τοῦ υἱοῦ ἐκλήθετα, οὕτως ἀδύνατόν ἐστι κείνον ἰσοῦν εἰπεῖν μὴ ἐκ πνεύματι ἁγίου· οὐκοῦν ἀκαλοῦνός τις ἢ συμμείκτος ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον αἰ μετ' ἀλλήλων ἐκ τελεῖται τῇ ᾧδῃ γνωρίζεται καὶ πρὸ πάσης κτίσεως καὶ πρὸ πάντων αἰώνων καὶ πρὸ πάσης καταληπτικῆς ἑταροίας· αἱ πατέρ' ὁ πατὴρ ἔστι. καὶ ἐκ τῶν πατρὶ ὁ υἱὸς, καὶ ἡ μὲν ἢ τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· εἰ οὐκ ἀχώριστος ταῦτα μὲν· ἀλλήλων ἐστὶ. τίς ἡ ματαότης τῶν ἐκ κατὰ τινι ἐξχωρίζῃν ἐπακηροῦντων τὸν ἀπικτοῦ, καὶ ἑταροῖν τὸ ἀχώριστον, ὥστε τολμᾶν λέγειν. μένος ἰποκρίσεως ὁ πατὴρ ἔσθαι μένου ἢ τοῦ υἱοῦ τὰ πάντα· ἢ ἁγίου πνεύματος ἐκ τῶν κατὰ τὸ δημιουργίας ἢ μὴ παρόντος. ἢ μὴ ἐκτερουόντος· εἰ μὲν γὰρ οὐ παρῆν, εἰπάτωσαν ποῦ ἔστι; πάντα ἢ τοῦ διελθόντος. εἰ τινα ἰδιόζωναν τῷ πνεύματι γάλας ἵπποουσιν; ὥστε ἐκ αὐτοῦ κεχωρισμένως εἶναι καὶ τὸ ἢ κτίσεως χρόνον· εἰ δὲ παρῆν, πῶς ἀνιέχεται ἔστι; τῷ μὴ δουλεύειν τι πνεύματι, ἢ τῷ μὴ βούλειται; ἐκουσίως ἀπολεπόμενον, ἢ ὑπὸ τινος βιαιοτήτος ἀπότρεκτος ἐλευθερόμενον; εἰ μὲν γὰρ ἐκ προαίρεσις καὶ ἀργίαν ἀσπάζετο, οὐδὲ ἐκ ἑλλαν τίνι πάντως τὸ ἐκτερουῖν καταβήχεται· καὶ ἵπποος κατ' αὐτοὺς ὁ λόγων, ἐπὶ πάντα ἐκ παλαιῶν ἐκτερουῖν καθεὶς βούλειται.

Εἰ δὲ τοῦτον μὲν ἔστιν ἐκ τῶν ἐκτερουῖν ὁρμῇ, ὑπεκκείμενη δὲ τίς ἐξουσία καλέει καὶ πρὸς τινος, εἰπάτωσαν καὶ αἰτίας τοῦ ταῦτα καλέοντος· ἐπὶ τῶν τῶν ἐκ τῶν λόγων ἀφῆκε, ὡς αὖ καὶ εἰς ἄλλοις ἐκτερουῖν τῶν κατεροῦμένων τὸ ἐκτερουῖν· ἢ τῷ μὴ καταπιστεύειν τῇ συντηρίᾳ· ὡς ἐπὶ λόγῳ ἢ παρῆντος ἰσομίας αὐτοῦ τὸ ἔργασίας; πάντως γὰρ τῶν τοιούτων ὑποκλήσαν καὶ τὰς αἰτίας ἡμῖν οἱ σοφοὶ οὕτω ἐκτερουῖν· εἰ δὲ οὕτω φέρεται τὸ θεῖας ἀπαιτίας φέρεται οὐτε τι σφάλμα ὅλῳ καὶ ἀπαιτίας φέρεται ἑταροῖν. τί βούλειται αὐτοῖς ἡ μακροπνεῖα τῶν τοιούτων. ἢ τὸ δημιουργίας αἰτίας ἀφορίζοντα ἢ τὸ πνεύματι ἀνάστασις; οἷον ταῖς ἐκτερουῖν τῶν ἐκτερουῖν ἀφῆκε μὲν τὸ ταπεινὰ καὶ ἀντιθέμενα τῶν τοιούτων, λογιζομένων δὲ λαβῆναι τὸ ἔργον τῶν ἐκτερουῖν ἐκτερουῖν· ἐπὶ οὕτω ὁ ὅλῳ πάντων τοῦ ἐκτερουῖν τινος

ἀπὸ πάσης, καθὼς φησὶν Ἰσαίας, ἰδὲν πάντα ἢ τὸ ὑπερέστων ζῶν συναρμολογῶσα ὁμολογοῦν ἀναμείλιχον ὅτι θεῶν, τίς γιναι περιθάλπει τὸν καὶ τὸ φύσει ἀδελφεὸν τὸν καταβίου ἢ χάρις· οἱ οὐρανὸν διαδοῦνται ὅτι θεῶν ἢ θεοῦ, καὶ μικροὶ κέρμας καὶ δόξας νομίζονται· ἐπὶ ἑαυτῷ ἡ μεγαλοπρεπεια τοῦ αὐτοῦ, οὐ μόνον ἢ αὐραῖσιν· ἀλλ' ὑπεράνω τὸ ὑπεράνω, τὸ μικρὸν μίξις τὸ θεοῦτος τῇ σπεισθαμῇ βροτικῆς ὁνομαζομένης ὀψιλαρμμένης, οἱ ἀπὸρροπος τοῖς ἰστέκον τοῦτο καὶ ὁκονορρορ ζῶν, καλῶς τὴν χάριν προσκακασμένην, σήμερον καὶ καὶ αὔριον αὐτοῖς ὁρμῶμεν, ἀέλιος τιμῶσι· ὅτι θέλει φύσειν ἀπεισιγμένην· ὁμοιον ὡσπερ αὐτὸ ἐκ τῆς ἐξῆλθης λατρεῖν ἵνα ἀπὸ σιγῆς, προσθεσάμεν τοῖς τὸ ἅλιον μαρμαρυζομένῳ· τὸ σπεισθῆσθαι ὁπολομένως χαρηζόμενοι· τί λίσαν ἐπὶ μοι τιμῶσι, ἰδὲν πρὸν ἑλκος τιμῶσι· βελήσις τοῦ αἵον, ἐπὶ ἀσπατόν ἐστι· πάντως, ἐπὶ ἀρετῶν τι ἐ ἀναλλοίμετος, καὶ ἀπὸ καλῶν, καὶ ἀπορροσῶσι οἱ ἴπταν χαρηζοῖν· ἐπὶ πάντα ὃν παρὲν ἱστῶν καὶς βελήσεται, αἵον, ἑμμενον, εὐθὺς, δικασα, ἀλλήλων, τὰ βελὴ ἱερωνῶν τὸ θεοῦ, ὃ καὶ παρὸς ὁκονορρῶμενον, ὃ καὶ ἵσιν λαμβανόμενον, καὶ ἐπὶ τὸν οὐτο; τί οὐ ἐπὶ τοῦτον καὶ τὸν τοῦτον χαρηζῶν; τὰ προσέτατα λίγως, ἢ διὰ τοῦ καὶ περὸς τῶν τιμῶν; καὶ μὴ γὰρ τὰ μὲν περὸς τῶν προσμαρτυρίων, ματαιὰ ἢ χάρις, καὶ ἡ οὐδὲν φερουσα πλῆθος, ὃδὲ τὸ παρὸν ἱκανὸν λίσαν, αὐτὸς μὲν ἑλπίσαστο, τὸ δὲ ἡμετέρον οὐκ ἐπείστω· ἢ καὶ τὰ ὅσα λίγως, τῇ φύσει τεθεῖσθαι ἵνα· πάντως καὶ ὁμολογοῦντο καὶ μὲν φησὶ γὰρ ἀπὸς τοῦτο· ἐπὶ ἢ ἀπερροῦν, ὁκείτω οὐτως μόνον.

Τί οὐθ' βούληται ἡ ὤρεσσι διὰ τῆς ψυχῆς καὶ ἡ μεγαλοψυχία ἐστὶ μὴν τοῦ πατρὸς φιλοπρονομήν, καὶ τὸ οὐ τυχόν (κατὰ) ἴσα χρονοῖμα, ὅτι ἂν διὰ τοῦ πνεύματος συμφοροῦντων οὐκ ἔχρει· τίναρ διελθόντας οὐκ ἐκ τῆς προερίσεως ἡβῶν πληροφορεῖται ἡ ἰδία προνοῖα τῷ θείῳ φύσι πατρὶ, ἀλλὰ προσφύσιν ἐκυνπρόχουσα· ἡ μὲν γὰρ ἀγνοοῦσα τῶν ἀρχαίων ἐστὶ· ἡ τοιαύτη αὐτῶν γινώσκων ἐλπίχεται, καὶ ἡ πνεῦμα τῷ αὐτοῦ φύσι τιμῶσι ἵπτασθαι δυνατόν, πάντα τὰ ἐν φάλαξ τῶ νοημάτων ἐστὶ, καὶ οὗτοι μὴ ἐβόλησαν. Ναὶ φησιν· ἀλλὰ τὰ πατέρα οὐκ ἔχρει ὅτι αὐτῶν ἐστὶ· ἡ χρονοῖμα ἐκινδύνουσαν δυνάμειν ἐστὶ· τὸ οὐδὲ τὰ πάντα γινώσκουσι ἡμᾶς οὐκ, οὐδὲν τὸ τοιοῦτο φησὶ τὸ πνεύματος ἡμᾶς ὁ λόγος ἐκινδύνουσαν ἐστὶ καὶ ὅτι ἐκινδύνουσαν εἰς ἰσοτιμίαν ἄγειν τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον τῶν ἐστὶ· ἡ δυνάμειν τοιοῦτο μύθος διὰ τῶν ἐκινδύνουσαν· Τί οὐθ' ἡμῶν πᾶσι τοῦτο ἀποκρινόμεθα· τίς μάστιγας ἀνάλυσαν ἐκ τῆς καρδίας αὐτῶν οἱ νομοῖτες μὴ διὰ μὲν τὸ πατρὸς ἐστὶ τὸ πνεῦμα ἐστὶ, ἀλλὰ καὶ καρούσι τινες ποτὶ μὲν τῷ αὐτοῦ ὑπερίσχει· ποτὶ ἡ συμπεριεπὶ καταλαμβάνουσαν· ἡ γὰρ χωρὶς τὸ πνεύματος γίνουσαν ὁ οὐδὲν ἐστὶ ἡ γὰρ ἐστὶ πᾶσα ἡ ἐκινδύνουσαν ἐστὶ τὸ πνεῦμα μόνον ἐστὶ τὸ πατρὸς, ἐκινδύνουσαν οὐ τὰ τὰ ἀλλότῃς, τίς ἐκινδύνουσαν τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον, ὅτι ὁ πατὴρ μὲν τὸ οὐδὲ τὸ πᾶσι ἐκινδύνουσαν· ἀλλοῖσι τινὲς ἐργῶν προσηλῶνται· ἐστὶ ἐστὶ τοῦτο ὁ πᾶσι ἐστὶ πᾶσι ἐκινδύνουσαν·

ἔχοντας τοὺς εἰρημικούς συνθέσις· οἱ οὖν τέλεια ἢ παρὸς ἢ τιμὰ· τέλεια ἢ ἐν τῷ υἱῷ, προσημασμένῃ καὶ ἢ τῷ ἁγίῳ πνεύματι ὁ τιμὰς τῶν τέλειον, διὰ τὴν ἰσομοιότητα ἡμῶν οἱ καιροὶ δογματίζονται μὴ διὸν ὁμολογεῖν ἐν αὐτοῦ πρὸς πατέρα καὶ υἱὸν τὸ ὁμότιμον· ἡμῖς μὲν γὰρ τοῖς ἐξοτασμένοις ἰστέμνουμεν, τὰ μεθυσμῆς προσθήκης εἰς τελειώσεις προσθετέμενον, ἀτιμότερον ἵπτεον τινὸς οὐ τι λόγον οὕτω συνάμειψαι· οὐ γὰρ τὸ πλοσάμενον οὐκ ἐξουσίαν ἐν λόγῳ ἔχει· τὸ ἀειλλογίαι τε καὶ τέλειον, ἐν τίνι καταλέγεται αὐτοῦ καὶ ὑπότασιν οὐκ ὅρῃ· οἱ δὲ ἀπαγορεύοντες τὸ ὁμότιμον, δογματίζονται πάντως τὸ ἀτιμότερον καὶ π. . καὶ ὑποτάτως καὶ αὐτὸν ἀκολουθίαν ἔχει· τῆς καὶ πᾶσι σύγκρισις ἰλαττώσεως, ἐπὶ τὸ ἑαυτοῖς τὰς εὐσεβείας ὑποτάξας ὅτι· ἢ πνεύματος παρὰ πατρὸς, μὴ ἐν ἀγαθότητι, μὴ ἐν ἀνθρώπῳ, μὴ ἐν ἄλλῳ τινὶ ἢ εὐσεβείας ὅτι· αὐτὸν λυσιμέτως συμπαρετυρούντες τὸ τέλειον. Εἰ δὲ τὸ πρίθλον ὁ ἀειβίαις ἐκκλίνοντες, τὸ ἐν πατρὶ τῷ καὶ τὸν ἀγαθὸν λογαρίων τοῦματι τέλειον ὁμολογεῖται, εἰπάτωσαν οἱ σοφοὶ πῶς τελίου τίμωτος ἢ τελειότερον ἔστι ἢ διτιμότερον . . ὡς γὰρ αἱ ὁ τελειώτατος ἐπαρμόζεται λόγος, οὕτω τὸ πλὴν οὕτω τὸ ἱλαττὸν ἐν τῇ τοῦ τελίου ἐντοίῃ ἐλ. . . ὁμοσφίχεται.

Εἰ οὖν ἔχει πάντων τέλειον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι συντίθεται, ὁμολογηται ἢ πρὸς τούτοις εὐσεβείας εἶναι καὶ ἢ παρὸς καὶ ἢ υἱὸν τὸ ἐν πατρὶ ἀεὶ τέλειον, τίς ὁ λόγος καθ' ὃν ὑλοσὶν κρίνεται πατέρα ἀναιρήν, διδωκομένη τὸ γὰρ ἀναιρῶν τὸ ὁμότιμον, ἀποδείξει ἔστι· ἢ μὴ νομίζαν μετρίχῃ ὁ τελειώτατος· αὐτὸ δὲ τοῦτο ἢ τιμὴν ἔχει ὁ θείας φύσεως τί ποτε ἀρα νομίζουσι, ἥς ὁμοίον εἶναι τὸ πνεῦμα βεβλῶνται· πότερον ταύτην φασὶν ἢ καὶ ἀνθρωποὶ ἀνθρώπων χαρίζονται λόγῳ τε ὑπεραπείοντες καὶ σχήματι· τὸ ὑπέκον ἐκδοκίμῳ καὶ ἢ πρὸς ὅσον καὶ ὅσα τοιαῦτα τῇ μεταξὺ τῶν βῶν συνάμειψαι τῶν ὁ τιμὰς γίνονται λόγῳ, ἀπὸ πάντων τῇ προαιρήσει ὅτι ταῦτα ἐργαζομένων συνίστηναι· ὡς καθ' ὑπόθεσιν μὴ προλαμάνει, οὐδέμιν ἐκ φύσεως ἀφορμὴν ἔχει ὅτι ἀνθρώπων οὐδεὶς εἰς τὸ εἶναι ὅτι λατρεῖ τιμώμενος, πάντων ὁμοίως καὶ τὰ αὐτὰ μέτρα ἐκ φύσεως γρηγορίζονται· σαφὲς δὲ ὁ λόγος καὶ οὐδέμιν ἀμφιβολίαν ἔχων· ὅτι γὰρ σήμερον ἔχει ἢ ἀρχὴν, ἥς προέσκει, τίμωτος τοῖς πολλοῖς εἶναι δεκόμενα· ἐντέμνουμεν ἐκείνη ἐκ τῇ τιμώμενων καὶ αὐτὸν γινόμενον, ὁ ἀρχὴν εἰς ἕτερον μετῴχθιστος· ἔστι οὖν τοιοῦτον τί ὁ τιμὰς εἶδος καὶ ἔστι ὁ θείας φύσεως ἐπεσοῦσαι· ὥστε ἐκλαμάνει μὴ ἁπλῶς τὸ τίμωτος ἔχων· παυσαμένην ἢ τῇ τιμῇ. τῇ ἡμέτερος προαιρήσει συγκυκαλῶνται ἢ θείαν τιμὴν. ὁ καταγίλας ἔστι καὶ ἀσθεὶς ὅτι τὰ ταῦτα ἰστέμνουμεν οὐ γὰρ δι' ἡμᾶς τὸ θεῖον ἰαυτοῦ τιμώμενοι γίνονται, ἀλλ' αἱ ὑποτάτως ἔχει, οὕτω πρὸς τὸ χεῖρον οὕτω πρὸς τὸ κρείττον μεταβῆναι συνάμειψον· τὸ μὲν γὰρ οὐ δίχεται, τὸ δὲ οὐκ ἔχει.

Τίτοι τοῖνυν τρέψω τιμώμενος τὸ θεῖον· πῶς ὑπόστασις τὸ ὑμῖν· πῶς δοξάζεις τὸ ὑπὲρ πᾶσαν δόξαν· πῶς ἐκαστοῦς τὸ ἀκατάληπτον· εἰ πάντα τὰ ὕψος ὡς εἰς ἡμᾶς

Θρωπὸν τὰ λόγια εἶναι, μεμῆτι ἀσφαλὲς ἡγοῦτο συνομολογεῖν ἔτι· τοῦτον τὰ λογιστὴν ἢ θνητὸν ἢ εἰ τι ἄλλο **θεῶν** ἢ ἀνθρώπων λόγιαται, καὶ **ἡς** τούτου ἀπε-
ρίτοι πάλιν οἱ ἰδωκοί· εἰ γὰρ οὐ λογικός, οὐδὲ ἀνθρώπος πάντως· εἰ δὲ τοῦ-
το δίδεται, ὡς τὸ συνημμένον **μὲν** τῷ ἀνθρώπου νομίζοντος ἀμφιβάλλεται· οὐ-
τω τοῦτον εἰ ἀλλοθιὸν **θεῶν** τοῦ πνεύματος· ὁ θνήσκων λόγων, οὐδὲ ὁ τίμηται τι
καὶ ἐπὶ οὐρανὸν ἀγαθόν τι καὶ θνητὸν εἶναι τοῦτο διαρριζήμενον· λείδεται· τῇ γὰρ
τῷ θεοτάτος ἐννοεῖ πάντα τὰ τοιαῦτα τοῖσιν παραστήχεται· ὥστε ἀνεκτικὸν
εἶναι **ἡς** δύο τὸ ἴτερον, ἢ μὴ δι' ἑῶν λόγων, ἢ μηδὲν **ἡς** θεωρητικὸν τὰ κα-
μάτων ὑποσπῆναι τῷ θεοτάτῳ· **ἡς** τούτου διὰ πάντως μετ' ἀλλήλων τὰ λόγια
καταλαμβάνονται. καὶ τῷ ἵδαν εἶσαν **μὲν** τῷ προσφύοντι ὑπολήψεις. καὶ τὰς ὑπο-
σεῖδας ἐνοίας **θεῶν** καὶ θείων τῶν καὶ ὑπερίχουσιν φύσιν.

Ἐπεὶ οὖν εἴρηται τῷ εἰσὶ φύσεις εἶναι τὸ πνεῦμα, καὶ καλῶς εἴρηται, πα-
σα ἡ μεταληπτικὴ ἐννοία τῷ ὁρίματι τούτῳ καθὼς εἴρηται συμφορεῖται, ὁ
καίνοιο δυνάμει τῇ δυνάμει, συμμολύβεται τὰ λευκώματα τὴν καὶ ἰδοῦσαν· εἶναι καὶ δυνα-
τὸν **ἡς** εἰ τι πρὸς τὸ κρείττονος εἶναι ἢ σημασίας· ἔστι γὰρ φύσιν ἔχει μὴ ὁμολογῶν
ταῦτα περὶ τῷ πνεύματος **ἡς** τὸ ἀπομαρτύνει τῷ ἀντιθέτῳ ἐλλογίον τοῖς τοιοῦτοις
ὀνόμασι· ὁ γὰρ ἰδοῦσαν μὴ διδοῦς, ἀδοῦσαν δώσει· καὶ ὁ τὸ θνητὸν ἀθνήσκων ἐπ'
αὐτοῦ, τῷ ἐναντίῳ συνθήσεται· ὑπαίτιος καὶ **θεῶν** τῷ τιμῇ καὶ ἀγαθῷ, καὶ
τὰ πρὸς τὰ κρείττονα εἰ μὴ ἀντιδίδωκε, τὰ ἐναντία πάντως ὁμολογίον· εἰ
δὲ φησὶν τοῦτο, καὶ πάσης ἀρετῆς καὶ βλασφημίας ἐπέκεινα, δέλαν ὅτι
τοῖς ὑπομαρτύνοντι ὀνόμασι τὰ καὶ τοῖσιν **θεῶν** τῷ ἁγίῳ πνεύματι· εἰ οὖν
βούντες συνθήσονται, καὶ ἱροῦσιν εἶναι ταῦτα ἢ δὲ πολλὰς ἐρήκασιν, τίμιον,
δυνατὸν, ἰδοῦσαν καὶ εἰ τι ἄλλο τῷ πρὸς ἐνσίβην συντησύνων λείδεται.
Ταῦτα δὲ οὐκ ἀνελθὼς προεῖται τῷ πνεύματι οὐδὲ ἀπεμνημονεύοντι ἔχοντα τοῦ
καλοῦ ἢ ποσότητα, ἀλλ' ὅτι τὸ ἀπυρρον τῷ κλίσει συμπαύοντα· οὐ γὰρ με-
χρητὶν τινὲς τίμιον, εἴτα ἄλλο τί τοῖσιν **θεῶν** τὸ τίμιον, ἀλλ' αὐτὸ τοιοῦτον καὶ
εἰ κατόπιν τῷ αἰῶνι λογίζω, καὶ εἰ πρὸς τὸ ἀντιθέτως ἀπεβλήθη, ἐν οὐδὲν ἰδι-
οῦται εἰς τιμὴν ἢ δόξαν ἢ δύναμιν ἐξουσίαν. ὥς ἢ καὶ προσβάλλω αὐτῷ, καὶ
ἢ ἐλαττωθῶμι **ἡς** ὑπερίχουσιν· οὐκοῦν εἰ ἔλατ' ἐλατ' ἔλατ' ἔλατ', ἐν οὐδὲν ἰδι-
οῦται τῷ ἐλάττωσιν· καὶ οὐ γὰρ ἀν' ἐμὴν **θεῶν** τὰν τοιαύτην ὑπερίχουσιν ἢ τι-
μῆς, κατ' αἰῶνα δώσει χάριτας τῷ ἀντιθέτως **ἡς** ὑπολήψαν· τὸ γὰρ μὴ
τελείως τίμιον, μέρη τινα τῷ ἐναντίῳ μετρίχῃ ὑποσύνεται· εἰ δὲ τοῦτο καὶ μέ-
γλης ἐνοίας λαβὼν, τῷ ἰσχυρῶς **θεῶν** πλεονέχει· καλὸν ἔχει πάντως αἰρε-
τον αὐτῷ καὶ ἀπείρηστον καὶ κατ' οὐδὲν μέρους ἐλαττωμένῳ προσμαρτυρεῖν
τῷ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τελειότητα.

Εἰ δὲ τοιοῦτος ἐστὶν ἐρεῖς ὁ λόγος, καὶ περὶ τοῦ οὐοῦ τὸ ἴσον
ἡσυχάζεισθαι, καὶ **θεῶν** τοῦ πατρὸς ὡσαύτως· ἀρ' οὐχὶ τὸ τίλινον ὁμο-
λογεῖ τῷ τιμῇ καὶ ὅτι· τούτου καὶ ἐπ' αἰῶνος· πάντας οἰκίας αὐτὸν οὐκ

τελειώματος λόγον, λέγεται κατ' ἐκείνο τὸ μέρος τὸ ὁ θεόπρετος ὄνομα, καὶ οὐκ ἔφαρμίσα τῷ ὑποκαμένῳ ἴσος γὰρ, ἢ καὶ μάλλον ἔξω τὸ δέονατον, ἡρῶν σὺν καὶ τῷ ὑδατος ἐπανυμίας ἀρμόσαι. καὶ πῦρ προσεωρεῖσθαι τὸ κατελυσμένον ἐν τῇ ποιότητι καὶ τὸ σφύζον καὶ ἀπύπτου ἀίρα εἰπεῖν, καὶ θεῖον ὀνομασαι, ὃ μὴ συνπακούεται ἢ τῷ τελειώματος ἵππῳ.

Εἰ οὖν ἀληθὺς καὶ οὐ μίχρην ὀνόματος εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὑπὸ τοῦ ἱεραφῆς καὶ ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἡμῶν προσπίπτειν, τίς ἐστὶ λείος ἐν ταῖς ἀντιστοιχίαις τῇ δόξῃ τοῦ πνεύματος; εἰ γὰρ θεῖον, καὶ ἀεθὼν πάντως καὶ διαιτὸν καὶ σοφὸν ἡδονῶν τε καὶ ἀδονῶν, καὶ πάντα ὅσα τῷ τοῦτον γένει ἐστὶν ὀνόματα πρὸς τὸ μίμνησθαι τὰς ὑποθέσεις ἡμῶν ἐπαίροντα, ταῦτα οὐκ ἐκ μετουσίαις ἔχον ἢ ἀελοῦν τοῦ ὑποκαμένου ἀναμετρεῖται; ὅς ἄλλο μὲν τὴν αὐτοῦ φύσιν ὑπονοεῖ εἶναι, ἐν τῷ δὲ τὴν γένεσιν τῇ παρουσίᾳ ἡμῶν ἐρημνῶν ἴδια γὰρ ταῦτα ἡμῶν σὺνθετον ἀναγράφον πῶς εἶπεν, ἀπολὺν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡς πάντων ἐπίστας συνμετρεῖται; καὶ ὁ ἀπολύων οὐκ ἔξω. Εἰ οὖν ἀπλοῦς ὁ τῷ φύσιν αὐτοῦ λόγος, οὐκ ἐπίστας ἔχει τὸ ἀναθεῖν, ἀλλ' αὐτὸς ἐστὶ πῶς ἔστι. ἀγαθότης ἐστὶ, σοφία διανομία, εἰσαγωγή, δικαιοσύνη, ἐλεῖς, ἀφραδία πάντα τὰ ὑψηλὰ τῷ ὀνομαίῳ καὶ ὑπεράροντα, τὸ οὖν τοιοῦτο ἐκ ποίας ἀναστάσεως ἀδοξῆν εἶναι κατασκευάζουσιν οἱ μὴ φοβούμενοι τὸ χαλεπὸν τοῦ καὶ τοῦ πνεύματος βλασφημίας κατάκριμα; σαφὲς γὰρ τοῦτο προτείνουσι, τὸ μὴ εἶναι αὐτὸς δεξασθὲν εἶναι πνεῦμα, οὐκ οἶσα τὸ τῇ φύσιν ἡδονῶν τίτι λογιζομῶ μὴ ὁμολογῶν ὅτι ἔστι, λυσιτελεῖ εἶναι κρείσσεις.

Οὐδὲ γὰρ ἐκείνο αὐταρκὲς ἐκ ἀπολογίας αὐτῶν. ἐπὶ ἐκινῶν καὶ τὴν τάξιν τρίτην ὑπὸ κυρίου τοῖς μαθηταῖς ὡς ἀποδοῖται, ἡμῶν τοῦτο τοῦ θεοπροπίου ἐνοίας ἀπαιτοῦνται. ἐν ᾧ γὰρ ἢ κατὰ τὸ ἀναθεῖν ἐν ἑργῳ οὐδενίαν ἐλάττωσιν ἢ ὡς ἀλλοτρίαν ἔχει. πῶς ἔστιν ἄλλοιον πῶς καὶ ἐν ἀντιθέσει τῇ ἐλαττωσίᾳ τοῦ καὶ οὗ φύσιν ὡς ἀλλοτρίαν οὐδενίαν σημῶν εἶναι; ἵππερ ἂν εἰ τις ἐν εἰσι λαμπράς διεκκινῶν βλάπτειν ἐλπίδα, αἰτίας δὲ τῇ εἴτῃ πῶς ὑποθῶμιθα εἶναι τὴν πρώτην ἐλπίδα ἐκ ἀποδοῖται ἡμῶν τῷ μίσθῳ τὸ ἀποδοῖται ἐξελίξασθαι ἵππερ κατασκευάζειν πολυτέλειαν ἐν τῇ πρῶτῃ φλογὶ θεομασίας; καὶ δὲ ἐξελίξας ὑποβιβνῶν καὶ πρὸς τὸ ἐλαττων ἔχον τῷ ὡς ἀλλοτρίαν καὶ δὲ τρίτῳ μὴδὲ πῶς ἐν ἐλπίδι, καὶ ὡς ἀλλοτρίαν καὶ πῶς ἐν ἐλπίδι καὶ πάντα τὰ τῷ πνεύμῳ κατεργάζεται, εἰ δὲ καλὴν οὐδὲν πῦρ εἶναι τῇ εἴτῃ λαμπρά, καὶ ἐκ προλαβούσας ἀπαιτῶν ἐλπίδας, τίς ἢ σοφία τῷ ἡμῶν ταῦτα τῷ ἁγίῳ πνεύματι; ἔστιν ἀποδοῖν ἀσπίδως νομίζοντων, ἐκινῶν πῶς πατέρα καὶ υἱὸν ἡμῶν καὶ ὡς τῷ θεῷ τῷ θεῷ φωνῇ; εἰ μὲν γὰρ λίσσῃ τίς ὡς ἀποδοῖται νομίζοντων ἐν τοῖς ἐκινῶν τοῖς τῇ φύσιν τῷ πνεύματι, ἀλλὰ αὐτὸς προσμαρτυροῦναι τὸ ἀποδοῖν εἰ δὲ ἡμῶν πάντων τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἁγίου πνεύματος; ἔστιν κατενοεῖται, τί μεγαλοῦσαι ὡς τῷ ὁμολογῶν τῷ δόξῃ; ὡς περ εἰ ἐν τῇ ἀν-

Ταύτης ἡ κρατούσα παρ' αὐτοῖς ὁ ὑποτάξις, ὥς τ' ἀκολουθοῦν κατα-
σκευάζεται παρ' αὐτῶν τὸ μὲν ἔχον ἐν ἑαυτῷ τὸ πνεῦμα τ' αὐτὸ ὁ θείας φύσεως
ὑποβιβάζουσιν τὴν κοινότητα· τί πῶς ὁ ἡμέτερος λόγος; ὕδὲν καὶ οὐκ ἡμεῖς ἰδοί
παρ' ἡμῶν αὐτῶν τοῖς τὰ τοιαῦτα προκαλημένοις ἀπεκρινόμεθα, ἀλλὰ ἀπερχο-
σόμεθα τῇ τ' θείας ἡμετέρας αὐτῇ τ' αἴψῃ πνεύματος μαρτυρίᾳ, δι' ἣν οὐκ ἐν πνεύ-
μα τὸ αἶον εἶναι τι καὶ λήσειν μακαθίσταται· οἱ οὖν συντίθενται καὶ αὐτοὶ τῶ-
ν καὶ μὴ ἀντιβαίνειν τ' θεοπνεύματος φυσικῇ, εἰκάνυσαν οἱ πρὸς τ' κατ' ἡ-
μῶν πολλοὶν ἱεροίμοι, τίνας ἔτι καὶ εἰς πρὸς τ' ἱερὰν ἀλλὰ πρὸς ἡμᾶς ἀφωμέ-
χονται; οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ἄλλο τί αὐτῶν τοῦτο φαινέται· θείας δὲ φύσεως ὡμο-
λογούσης οὐδεμίαν ἐπαγνώσκοντες οὐτε ἐκ τῆς αὐτῇ γραφῇ διδασκαλίας οὐτε
ἐκ αὐτῇ κοινῇ ἐνοίᾳ κατ' αὐτὸ τοῦτο ἀφωμεῖται· ὥς μὲν εἰς πρὸς ἑαυτὴν
πῶς θείας τὴν καὶ ὑπερέχουσαν φύσιν ἡμεῖς νυνὶ ἐπατάσμεν ἢ ἐρίσωμεν, αὐτῇ τὸ
πᾶσι τὴν καὶ ἡλικίαν αὐτῇ πρὸς ἑαυτὴν ἐφαλλάττουσαν· ἐπεὶ δὲ τῇ ἀπὸ αὐτῆς καὶ
μοινοῦσθαι καὶ ἀσύνθετον εἶναι πεπιστεύεται, καὶ οὐδεμίαν παλὰ καὶ σύστασιν οὐ
ἀπομνησθῆναι αὐτὴν θυμίσεται, ἡμεῖς τοῦτο ἐκινῶν ἀπαρτίζοντες φύσιν τῇ φύ-
σιν ἐπεσκόνομεν, τὸ ἐκ κατὰ θεοῦ τοῦτο τοῖματι τίλοισι ἡμεῖς τ' ὑμῶν τοῦ
του συμμαρτυροῦμεθα· τὸ γὰρ θεῖον ἐκ πατὸς τῷ καὶ τὸ ἀγαθὸν λόγῳ τὸ
τίλοισι ἔχον· εἰ καὶ ἡ ἀλλοίωσις τῶν καὶ ὑπερίσται κατὰ τι τὸ τελείωτος, καὶ τὸ ἐλ-
λείπων χαλεπὸν καὶ ὁ τὸ θεῖον λόγῳ ὡς μακάριον θεῖον ἐκ αὐτοῦ τῶν
μὲν ἢ εἶναι ἢ λέγεσθαι πῶς γὰρ ἂν τις τῷ ἀπὸ αὐτῆς καὶ ἀλλοιωσιν καὶ τῆς ἐπί-
ρωθιν προσηκούσας προσδοκίμῃ πῶς προσγορίαν ταύτην ἀρμύσειν;

Καθάπερ καὶ ἡμεῖς τ' σωματικῶν ὑποδοξμάτων ἔχοντες τὸν λόγον κτείνωμεν· ἢ γὰρ
τ' πυρὸς φύσιν ἐπίσται πᾶσι τοῖς συμπληροῦσιν αὐτὴν μορίαν τ' θερμαντικὴν αἰ-
σθησιν τοῖς ἀπορμήτοις παρέχεται· καὶ οὐ τὸ μὲν τι τὸ φλοῖον ἐπιτεταμένον, τὰ
δὲ ἐφωμένον ἔχον τ' θερμότητα· ἀλλ' ὥς ἂν ἡ πῦρ, ὅλον θεῖον τῇ ταυτέτα-
τι τὸ ἐνεργίας ἀδιδόσκατον πρὸς αὐτὸ τ' ἴσως ἔχον· εἰ δὲ τι κατὰ τι μέρος
καταψυχθεῖν, οὐκ ἐν πῶς κατὰ τὸ κατεψυγμένον ἀπομαρτύνεται, τῇ πῦρ τὸ
ἐναντίον ὑπάλλασθαι τ' θερμαντικῆς ἐνεργίας συμμεταποιουμένου καὶ τ' ὑμῶν
τοῦ ὡσαύτως καὶ τ' ὑδατος καὶ τ' αἵματος καὶ πάντων αὐτῶν τοῖς κοινωδῶς ὑποβιβα-
λόμενοι εἰς καὶ οὐκ ἐξ' ἑαυτοῦ λόγος οὐ αὐτῶν ἐνέργειαν πλοιστομὸν ἢ ἐλάτ-
τωσαν· οὐτε γὰρ τὸ ὑδὼρ μᾶλλον ἢ ἡλικίαν ὀφείκει λέγεσθαι· ὥς γὰρ ἂν ἐπί-
σται ὕδριν ἢ, καὶ ἢ προσγορίαν τ' ὑδατος ἐκ αὐτοῦ ἐλατύνεται· εἰ δὲ μετα-
ποιεῖται πρὸς τὴν ἐναντίαν ποιότητα, συλλαβόντες πάντως ἐκ αὐτοῦ καὶ τὸ
ὅμοιον· καὶ τ' αἵματος τὸ μαλακὸν τι καὶ ἀσχυρὸν καὶ κοινὸν ἐπίσται πᾶσι τοῖς μο-
ρίαις ἐνθυμίσεται· τὸ δὲ πνεῦμα καὶ ἡμεῖς οὐκ εἰς γὰρ ἴσον ἀφωμεῖται τὸ καὶ
αἶμα ἐνθυμίσεται· οὕτως καὶ ἡ θεία φύσις ὡς μὲν ἂν ἡμεῖς παντὸς τ' αὐτῆς αὐ-
τὴν ἀσχυρῶς θεωροῦμεν τοῖματι τὸ τίλοισι ἔχον, ἐπαυθέντι τ' προσγορίαν
τῇ τ' ἀγαθῷ τελειώται· εἰ δὲ ὑποπασθέντι τὴν αὐτῇ συντιθένται εἰς τῆς

10
 ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΡΗΠΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ

Λ Ο Γ Ο Σ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

ΚΑΤΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΝΩΝ ΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΟΜΑΧΩΝ.

Τόχα οὐδὲ ἀποκρίνασθαι προσέειπε τοῖς ματαίῳις ἡρὶ λόγων· τὸ γὰρ σο-
 φὸν τῷ Σολομῶντι παράγγελμα πρὸς τοῦτο ἵσκει· εἴρηκεν τὸ ἐγκαλινοῦνται
 μὴ ἀποκρίνασθαι ἀφροὶ καὶ τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ· ἀλλ' ἐκινῶν κινδυνεύει ἐστὶ μὴ
 εἶναι τὸ ἐμπίστευας οὐκ ἐκ κατασχέσεως τῆς ἀληθείας τὸ ψεύδου, καὶ πολλὰν ἡ σα-
 πφονοσύνην αὐτῶν τὸ αἰρήσιμος γάρ γε γαίαν τομὴν καὶ τὸ ἀληθείας λαβοῦσα, τὸν
 ὑγιαίνοντα τὸ πείτως λόγον ἐξελθεῖν, ἀναγκαῖον ἰδόντι μοι μὴ καὶ τὴν
 ἀφροσύνην αὐτῶν ἀποκρίνασθαι τῷ τὰ τοιαῦτα καὶ τὸ εὐσιβείας προτινόμενῳ,
 ἀλλ' ὅτι· διορθώσαι τὴν μοχθηρίαν ὑπολήψων· καὶ γὰρ τὸ παρρησιῶδες παρὰ
 γέλμα δοκεῖ μοι μὴ σιγῇ ἀλλὰ διέρχουσι καὶ ἀρραπύοντες παρὶ γυναικῶν ὡς
 οἱ τὰς ἀποκρίσεις μὴ συντρέχειν τῇ ἀφροσύνῃ καὶ ὑπολήψων· διατρέψει δὲ
 μάλλον τὰς ἀνοήτους αὐτῶν καὶ ἀπατημένας οὖν τὴν δογμάτων δόξαν·

Τί οὖν ἐστὶν ὁ προφύκειος ἡμῖν; ἀσθενεῖν αἰτιῶνται καὶ οὖν τῷ πνεύματι
 μετὰ τρεῖς ἔχοντες ὑπολήψων· καὶ ὅσα τοῖς τῷ πατέρει ἐπὶ μόνῳ δόγματι
 ἐμολογεῖσθαι οὖν τῷ πνεύματος· ταῦτα πρὸς τὸ δοκοῦν ἐλαμβάνοντες, ἀφρο-
 σὺν αὐτοῖς παρήκουσι καὶ τὸν εἰς ἀσθενεῖν γράφει· καὶ γὰρ συνετάχ-
 θαι τῷ πατρί καὶ τῷ υἱῷ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐμολογούντων, ὡς μετρίαν
 εἶναι ἐξελλαγὴν ἐν μετρίῃ καὶ εὐσιβείᾳ οὖν τῷ θείῳ φύσει νοουμένων τὴν καὶ
 ἐπομαζόμενων· ἐκ τούτου καὶ τὸ ὑπόστασις ἰσχυρῶς διορθώσθαι, τὸ πνεῦμα τὸ
 ἅγιον οὖν ἐν τῷ υἱῷ καὶ τῷ Χριστῷ ἐστὶν, καὶ οὕτως γίνεσθαι, οὕτω καὶ
 τὸ ἀγίνεσθαι τῷ πατρί, οὕτω καὶ τὸ μονογενὲς τῷ υἱῷ συνασχετόμενον, ἀλλὰ
 τισιν ὁμοειδέσι ἰδιόμασι ἐφ' αὐτοῦ διορθώσθαι ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσι κα-
 θάπερ ἔστιν τὸ . . . μένον καὶ ἀπαρτέλειον ἔχον ἐμολογούντων, οἱ ὑπὸ
 τῷ φασὶν ἀποκρίνασθαι μὴ αὐτὸ πρὸς τὸν πατέρα καὶ τὸ υἱὸν τὸ φυσικῆς κοι-
 νωνίας, καὶ εἶναι τὸ φυσικῶς ἐξελλάττειν ὑπερβιβάζειν, καὶ ἡλικιωδῶς τοῖς πᾶ-
 σιν ἐν δυάμει καὶ δόξῃ καὶ ἐξουσίᾳ καὶ πᾶσιν ἀπὸ τοῖς διορθώσθαι λεγόμε-
 ναις ὁνομασίαις καὶ νοήμασι καὶ εἶναι τοῦτο δόξαν μὴ ἀμείχρον, ἀεὶ οὖν καὶ τὸ
 πρὸς τὸν πατέρα καὶ υἱὸν ὁμοτιμίᾳ φασὶν δυάμενος δὲ τοσούτων μετρίαν ὅσον
 ἰσχυρῶς αὐτῷ πρὸς ἀποτιταγμένας τὰς καὶ μερικὰς ἐνέργειας, καὶ ἡ δημιουργί-
 κως ἰσχύει εἶναι κατὰ τὰς καθεστάται.

μη καὶ Θεὸς εἶναι καταθεοὶ περιγεγραπτοὺς, ἀρα καὶ μικροὶ ἀποδ.χθίσονται ὁ Θεός. Ἀλλὰ φησὶ ἔγω γε πατῆρα εἶναι, καὶ μὴ εἶναι ἔπου οὐκ ἔστι Θεός, εἰ καὶ ὁ σ' κακίως ἀρχὸν τυγχάνει σου ὢν· οὐδὲ γὰρ αἱ τ' ἅλουν ἀκτίνας καὶ θερμαίνον καὶ λυθρον φερέμενοι μελύνονται, ἀλλὰ μάλλον ἀφανιστικαί τυγχάνουσι καταξηραίνουσαι τῷ καύματι· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἡμεῖς πῦρ κατακαίεισκαν προσπαροίμεται, καὶ πῦρ ζωοποιόν αὐτοῦ καυθίσσεται· ἵνα τοῖς μὲν προσορίσθαι λέγῃται καὶ φῶς ἦ, τοῖς δὲ ἔχθροῖς πῦρ κατακαίεισκαν· φλογεῖν γὰρ φησὶ κῶλον σὺν ἔχθρου αὐτοῦ· διὸ δὲ καὶ ὁ σ' κακίως ἀρχὸν βουλόμενος ἀφαινεῖται τὰς πωρφόνας τ' τοῦ βολῆς, πάντα τόπον ἀφαινεῖ· πατῆρα δ' εὐρίσκων τ' θεόν, δίδωσι πάσης ἀνθρωπότητος· εἰδ' εὐρίσκει τινὰς τῷ πνύματι ζῶοντας, ἀποφύγειν καὶ τ' παρ' αὐτῶν καύσων· κατὰδυσιν δ' εὐρών ἐν τινι μὴ ἔχωσι πνύμα θεοῦ, συσκαρμίνον καὶ κικασμαμένον ἐπ' ὀλίγοι ἀναπαύει συτακαλωθέσται τῷ υποδιδργμῶν· ἔμωσ γὰρ ἔχθρὸς ὀφθίσσεται καὶ ὁ υποδιδργμῶν. τ' ἀιταίριστα τῷ Θεῷ φίλοι ποιοῦμενται.

Ἰκετὼς οἶμαι πρὸς ἀπεδείξειν καὶ τούτοις ἐπιχρίνας μὴ ἢ τοῦτο ὑποκαλιφθῶν μοι λαλῶντι, ἢ καὶ τῇ πρὸς τὰ ἄλλα ὁμῇ παρακαλίσσαςτι ὡσπερ βιαία συνωστῶντι πιαθεῖ· πῶς σὺν τοῦ ἀπάσθαι ὡδ' ὁ υἱὸς εἶδε ἢ ἡμέραν, ὃ ἐν ἐνυτῷ ἔχων τ' πατέρα, καὶ αὐτὸς ὢν ἐν τῷ πατρί; Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ταπεινοφροσύνης ὑπερβολὴν ἔμφανισεν ἔχον· ἰδὲ γὰρ ὑπερβαλλόντως τ' υἱὸν τ' Θεοῦ ταπεινῶν ἑαυτῶν, ἐπεὶ καὶ τ' ἄλλοι πολιτείας καθ' ὑπερβολὴν κάλλιστα διδιδχατο· εἰπὼν ἢ μὴ ἴσμεν αἶναι, τὸ μὲν ταπεινοφροῦν τοῖς ἀφρομύνοις ἐπέστη· ἵνα δὲ μὴ δοκῇ ἡνδῆς εἶναι, εἶπεν· εἰ μὴ ὁ πατὴρ εἶδε μέντοι, τῷ μὲν ὀλίγον ἀνταίμιος εἶδῃ, τῷ δὲ θυτάμῳ τ' αἰνίσματος ὁμολογήσας· εἰδὲνται γὰρ μόνον τ' πατρός, εἶδεν ἀρα καὶ ὁ υἱὸς ἐν ὧν αὐτὸς καὶ ὁ πατὴρ· ὁμοῦ δὲ ἐκ τούτου καταρθέματα συμβέβαιαι τῇ ἀφρομύνοτι, ἐπὶ Θεοῖς τι ταπεινοφροσύνης ἐ συντελείας ἀγνοῖα, δι' ἣν ὁ βίος συγκακρόνεται· τί δ' ἂν εἴη δυσσεβισμῶς ἐπὶ ἡμέρα σ' συντελείας. ἢ αὐτὸς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ; εἰ οὐκ ἔστι κατὰ ἴσιν εἶπεν, ἵνα γινώσκῃ με. καθεὶς γινώσκῃ με ὁ πατὴρ, καὶ γινώσκῃ τ' πατέρα, πῶς οὐκ ἂν ἴσῃν τ' ἡμέραν ἔσσης καὶ ἀφρομύνης αὐτοῖς γίγνοι; χωρεῖ γὰρ αὐτοῦ ἔργον οὐδὲν. καὶ τοῦτο τοῖς ἐραχίσι τούτοις ἀποδιδργμῶν ὁ λόγος ἔπος ἔχον, μὴ ἔμποδῶν τινι γίγνοιτο πρὸς τ' εὐθείαν πίστην· ὑμεῖς οὖν οἱ καὶ Σαβίλλιον τὴν καὶ Ἀρνον, οἱ ἐν ταλαιαύτῃ ἀφρομύνη γιγνοῦντες πᾶσαν ἐπεργαζοῦντες ἐκ τ' εἰερέμῳ ἢ ἀλέθῳ, συνίτι μοι πρὸς φίλους. καὶ εἰς τὸ μεταξὺ τοῦ ἀφρομύνη ἡλλουθέντος παρὰ τοῖς, εὐρέστετε τ' σ' ἀληθείας οὐδὲν· ἢ πορευθῆντες, ἐξέσθον τ' αἰώνιον ζῶν.

σαε ἀγαθὸν ἢ τίνος ἀειθεραπεῖαι σοι πεφυρῶτα· οὐτα γούεν ἀποφραγμένῳ, τὰν
 μὲν ταπεινοροσύναν τῷ ἀνέλῃ ἐκιδέσθαι εἰσέν· οὐδὲς ἀγαθὸς ἢν ὑπέλειπας
 τὸ δὲ τί μὴ εἴς ὃ θύς προσθύς, αὐτὸς εἰλ καὶ συμπαρὲς ἢ εἰσι, μυστικῶς
 ἀεὶ μὲ ταπεινοροσύναν τῷ ἀνέλῃ παρὶ διελευσάνθῃς, σκαμνοχορὶ τῷ πατρὶ τίς
 ἀγαθούτατῳ ἀποιόεικεν· τὸ οὖν ἰγὺς καὶ ὁ πατὴρ ἦν ἱερὸν, καὶ τὸ ἰγὺς ἦν τῷ
 πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἦν ἱμοί, ἴσον ἀποδείκνυσι τῷ πατρὶ· εἰλ γὰρ εἶται τέλειον
 καὶ τῷ τέλειον πατέρος τὸ υἱός.

[illegible]

Πάντως ἄρα κινήσεις μοι καὶ τοῦτο· εἰ γὰρ πάντα πεπλήρωσεν ὁ πατήρ, αὐ-
 θὺς καὶ καὶ ὁ υἱός, ποῶς υπολείπεται τόσῃ τῇ ἀπαικτεμένῃ δυνάμει; μετ' αὐτοῦ γὰρ
 ἔχουν τὸ ἐκείριον, οὐκ ἂν ἀμέλει τοῦ εἶναι· εἰ δ' ὅπως τυγχάνει καὶ ὁ πᾶσις ἄρχων,

δίας δὲ κοινοίμενος· ὁ πατὴρ μαγευρεῖ μοι λόγων· ἐξηριύζετο ἡ καρδία μου λόγων ἀγαθῶν· συνομολογῶ καὶ ὁ υἱός· ἐγὼ ἐκ σῶματος ὑψίστου ἐξῆλθον· πᾶς ἡνργαί σοι ἡ διάνοια τὸ ταλικοῦτον ἀχθεός· τολμήμας, ποίημα αὐτὸν ὑπὸ λαφύοις·

Ἀκούσας τῶν προηγουμένων αὐτῶν· τῶν υἱῶν· ἔκουσεν δὲ καὶ τοῦ ἱεροῦ· ὁ πατὴρ· ὡς τὸ μὴ ἐν σωματικῇ χρήσει κείμενος· ἀιδιότητος ἔχει τὴν σεμνοσύνην· ἐν ἀρχῇ ἢ ἐν λόγῳ· ἀρχὴ δὲ τοῦ ἀνθρώπου λίθος οὐ κατέλκεται· διὰ τοῦτο δὲ ὡς ἐν τοῖς ἡμεροῖς ἐνέκλειται· ὁ δὲ ποτε μέγας λόγος τίθειται ἡ γραφή· τὸ ἐν ἀρχῇ, νόμι μοι ἀρχὴν θεοκτὴν εἶδον· ταυτοῦ δὲ ποθὲν σεμνοτικῆς καὶ τὸ ἦ· τὸ δὲ ὁ λόγος ἢ ὁμοούσιος ὑπάρχει πρὸς τὸν πατέρα· εἰκνυσαι· ἵνα δὲ μὴ δεκόμεν τὸν υἱὸν εἶναι ποτε ἐπὶ ἀεὶς ἢ ἐν τῷ πατρὶ κρυπτόμενος, καὶ ἵνα μὴ προσοικνὸν λόγος καὶ ἐκδιώθεται ὑπολαμβάνομεν· τῶν τούτων λόγων ἢ τινι εἶναι χρὴ νοεῖν ἢ ἐν γράμματι καθ' ἑαυτὸν ὑπάρχει· οὐκ ἔχεται, ἀλλ' ταῦτα εἶρηκε καὶ ὁ ἰσχυρὸς, καὶ ὁ λόγος ἢ οὐκ ἐν τῷ θεῷ ἀλλὰ πρὸς τὸ θεόν, ἵδιαν ὑπάρχει ἐξηγήσας τῷ λόγῳ ἐκ πατρὸς καὶ οὐσίας ὑψίστων· αὐτὸν τρόπον καὶ ἵνα μὴ τοῦτο σοφία ἢ τεχνιτικὴ, καὶ τὸ εἶναι ἐν τινι ἔχουσα ἢ ἐν ἀνδρὶ ἢ ἐν κατασκευασματι, εἴρηκε ἢ πρὸς τὸ θεόν, ἵνα νοεθῇ τοῦς ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος πρὸς δὲ, καὶ τῶν προσοικνῶν εἰλας· καὶ τοῦς ἢ ἐν λόγῳ· τοῦς δὲ ἐν ἀρχῇ οὐκ ἔστι ἔχει, ἵνα οὐκ ἂν εἴη τοῦς, ὅτι οὐ μόνον ἡμεῖς ἀλλὰ καὶ φιλοσόφου παλαιοὶ θεολογοῦντες, οὐκ οὐ προσέκεινται οὐκ ἔστι τῶν θεῶν κατὰ τὴν γένεσιν. ἵνα δὲ ποιούμενοι αὐτὸν ὑψίστων θεόν, αὐτὸν ὅτι ἐκ ἑαυτοῦ, ἐμύρρωσαν αὐτὸν ἀνθρωπίνως ὁ πατὴρ, σφαλὰ αὐτὸν ἀνθρώπινως, ἵνα ἀνθρωπίνως εἴποιεν ἡμεῖς υἱόν· καὶ τοῦς ὅτι εἶδον ὑψίστων.

Μέ μοι φαίνεται οὐτεῖς τινος ἢ μικρότεροι τὸν υἱὸν τῶν εἰρηκνῶν, ὁ πῶς μοι πατὴρ μέγας μοι ἵστιν· ἵδν γὰρ αὐτὸν ἐπαρθεύοντα ταπεινέροισι λόγοις ἡμεῖς τὸ ἑαυτοῦ μέγας· αὐτὸς εἴρηκε ἡμεῖς οὐκ ἐκ τῶν ταπεινέροντων ἡτοια τῶν πατέρων ἑαυτὸν ἀποδοκνῶν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ πάντα πληρούμενος, τῶν τῶν σακί ἀνθρώπων καὶ εἴποιεν ἀνθρωπίνως μετρούμενος· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπὶ τῶν εἰρηκνῶν ἑαυτοῦ ἀποκαλῶν, οὐκ ἀλλέτεροι ἀνθρώπων· εἰ μὴ τῶν θεῶν, ποῦ ἢ σοφία· καὶ εἰ μὴ ὁ πατὴρ, ποῦ ὁ υἱός· ἵνα δὲ μοι πάντες καὶ πάντες τῶν ταπεινέροντων, καὶ τὸ θεοκτὴν μέγας· ἡμεῖς ἐνδικνῶμεν πρὸς τοῦς, ὅτι λίγη πρὸς τὴν νοεῖν ἀγαθὸν αὐτὸν προσοικνῶντα· τί μοι λίγος ἀγαθός· οὐδὲς ἀγαθός, εἰ μὴ ἢ ἐκ τοῦς καὶ ἐκ τῶν γὰρ τοῦ ἀνθρώπου· ὡς τῶν ἀνθρώπων οὐκ ἔστιν εἶναι, ὡς καὶ, οὐ δὲ ὡς ἵνα τῶν γράμματι διδάσκαλόν μοι προσώπων, προσέδικας τὸ ἀγαθόν· οὐδὲς δὲ ἀνθρώπων ἀγαθός, μέγας δὲ θεὸς εἰκνύεται ἢ προσοικνῶν· μέγας ἀνθρώπων.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΝΥΣΣΗΣ

Λ Ο Γ Ο Σ

ΚΑΤΑ ΑΡΕΙΟΥ ΚΑΙ ΣΑΒΕΛΛΙΟΥ.

Ἐξεπρέζετο ἡ καρδία μου λέγειν ἀγαθόν, ἀγτίως ὁ ψαλμψδός ἔλεγεν· τοῦτον τὸν ἀγαθὸν λόγον ἤ Θεοῦ οἱ μὲν κτ' Ἀρειοὶ καὶ Ἀχιλλαῖοι τι δασυθέ-
τως φωνὴν προύβηνοι, ἐτόλμουναι κτίσμα καὶ ποίημα διακερῶναι, καὶ πολλοὺς
τῇ ἑαυτῶν ἐφέλκευσαν πλάγι· οἱ ἡ κτ' Σαβίλλιοι τὰναντία τούτων φρονού-
τες, δεικνύει μὲν περὶνταί καὶ ὑπόστασις τοῦ νοῦ, αὐτὸν ἡ δὲ πατέρα ἔτα
ἔτα δυσὶν ὁνόμασι γινώσκοντα οἰόμενοι, νιστάτορα προσαγορεύοντι· αἱ δ' ἐκά-
τεραι εἰλεῖται αὐταὶ ὥσπερ πατέρες δύο τίθενται ὑπὸ τῷ προκτορονομήνῳ
δίεσι· ἡ μία τῆς ὁδοῦ ἐντὶ καὶ τεθλιμμένη ἡ ἀπάγνωστα εἰς τὴν ζωὴν κτ' τὸ
ὑπαγνώσκον· ταύτης οἱ πολλοὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκαλέοντες, ὅτι ἐτίρας θέρμα
γίνονται· σὺ δὲ μοι δοκεῖς διδοικαίαι τὰς ἐκατέρωτ' ἰμωτάσεις, καὶ αὐτὴν ἀπο-
φύγων ἢ ἀληθείας ὁδὸν, οἰόμενῳ μὴ δεῖν σπεῖν Θεοῦ λόγον προχωρεῖσθαι
ἔρα τοῖνυν μὴ τῇ τῷ πνεύματι πλάγι εὐλαβεύμενῳ, δασυθίας τιμωρίας ἐφλέ-
σας· αὐτὸς ὁ σωτὴρ περὶ τῶν ἀληθινῶν ὁδοῦ ἐσκαπὸς κείρασι λίγων· ἐγὼ εἰ-
μι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια, μὴ σκαλίσας εἰς τὰ θελήα ἢ εἰς τὰ ἀεργεῖα, ἔως
μαδιτέρει αὐτῶν προστίχης· καὶ ὡς εἰμι ἡ θύρα ἢ προβάτων· ὁ μὲν ἰσ-
τῶν δὲ ἰμοῦ ἀλλὰ ἀλλοχθὲν ἀναβαίνων, κλέπτως δεῖν καὶ ληστῆς. ὅς καὶ ὑπὸ
παγιδος ἁλοῦς ἀπαλλάτῃ· ἀκούοντες τοῖνυν οἱ πρὸς τὸ τῷ ἐκατέρωτ' πλά-
γιῳ ἐκτρέφοντες τοῦτον, ὡς κτ' εἴσιν ὁ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς υἱὸς
θεοῦ δεῖν τι καὶ προσαγορεύεται, καὶ οὐ ποίημα ὡς κατὰ χρεῖαν ὀνομάζονται,
ὥσπερ ἡμεῖς, υἱὸς καὶ ἐπὶ οὐκ ἔχων ἀρχὴν ἀλλὰ αἰδίας, εἴς τὸ τοῦτο καὶ ἐντε-
λειότητι αἰῶσι κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν συμβασιλεύσει τῷ πατρὶ.

Ἄλλα ἴσως εἴποι τις ὅτι πᾶν τὸ ἀναρχον, καὶ ἀγέννητον ἂν εἴη· πῶς ὁ υἱὸς
ἐκείνως ἂν προσαγορεύοιτο ἀναρχος, οὐ καὶ τ' οὕτωμα ἰμωσιν ἀρχῆς ἔχον· υἱὸς γὰρ
ὡς τῷ πνεύματι ἀνίσταται γένεσις ἡ ἐπὶ τῷ ἀρχῇ ὑποσώπταται, οὐκ ἂν τις
ἀνέκαιοτο. Εἰ οὖν υἱὸς τυγχάνει, θελοῦται ἡμῖν ὡς τῷ γένεσιν ἀρχὴν εἰ-
ληφέν· ἴσως ἡ καὶ τίλος ἔχει, εἰποι τις ὅτι κτ' φιλόσοφος λόγον καὶ ἀπό-
στατον· δι' οὗτος ὑποταγασθῆναι αὐτὸν τῷ ὑποτάσσοντι αὐτῷ τὰ πάντα καὶ πα-
τερῶν αὐτὸν ἢ βασιλείαν τῷ πατρὶ καὶ θεῷ· ὡς ὑποκλιθεῖται αὐτὸν οὐκ ὅντα
πρὸ τῷ ὑποτάσσοντι, πάλιν εἰς τὸ μὴ εἶναι χωρήσειν. Ἀνάγκη μοι εἶπαι τὸ ἀπο-

SANCTORUM
GREGORII NYSSENI
E T
CYRILLI ALEXANDRINI
NOVA SCRIPTA
EX CODICIBUS VATICANIS.